



ฉันทนาธรรมเพื่อการศึกษา  
ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

พระปลัดตำรงค์ บุญประไพ (มีฉันทนาธรรม)

วิทยานิทานชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทของบัณฑิต  
สาขาวิชา พุทธศาสนศึกษาและปรัชญา  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พุทธศักราช ๒๕๕๘

จริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา  
ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท



พระปลัดดำรงค์ ฐมฺมธโร (นิมิตรวิเศษกุล)



170 42

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๔

**THERAVADA BUDDHIST ETHICS SUPPORTING  
ALCOHOL RESTRAINT**

**PHRAPALADDAMRONG DHAMMADHARO (NIMITRAVISESTKUL)**



**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS**

**FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS**

**DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY**

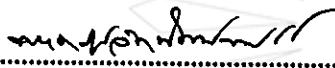
**GRADUATE SCHOOL**

**MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY**

**B.E. 2554 (2011)**

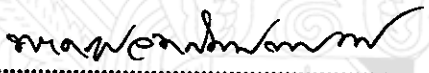
หัวข้อวิทยานิพนธ์ : จริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท  
ชื่อนักศึกษา : พระปลัดดำรงค์ ฐมมธโร (นิมิตรวิเศษกุล)  
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา  
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.)

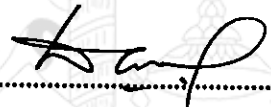
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต


  
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.))

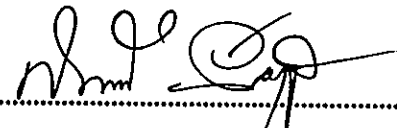
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

  
..... ประธานกรรมการ  
(พระราชดิลก (ดร.))

  
..... อาจารย์ที่ปรึกษา  
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.))

  
..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์สุเชาว์ พลอยชุม)

  
..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์วิรัตน์ กางทอง)

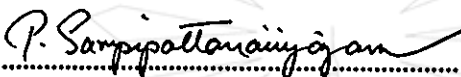
  
..... กรรมการ  
(ดร. สาลีณี รักกัญญา)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

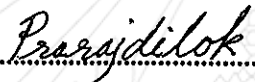
Thesis Title : Theravada Buddhist Ethics Supporting Alcohol Restraint  
Student's Name : Phrapalad Damrong Dhammadharo (Nimitravisestkul)  
Department : Buddhism and Philosophy  
Advisor : Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn (Dr.)


---

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial  
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

  
..... Dean of Graduate School  
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn (Dr.))

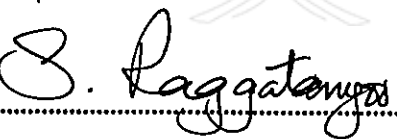
Thesis Committee

  
..... Chairman  
(Phrarajdilok (Dr.))

  
..... Advisor  
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn (Dr.))

  
..... Member  
(Assoc. Prof. Suchao Ploychum)

  
..... Member  
(Assoc. Prof. Viratana Kangthong)

  
..... Member  
(Dr. Salinee Raggatanyoo)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : จริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท  
 ชื่อนักศึกษา : พระปลัดดำรงค์ ฐมฺมธโร (นิมิตรวิเศษกุล)  
 สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา  
 อาจารย์ที่ปรึกษา : พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.)  
 ปีการศึกษา : ๒๕๕๔

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาการงดเว้นการดื่มสุรา ๒) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา และ ๓) เพื่อศึกษาจริยธรรมเพื่อการส่งเสริม การงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วเสนอผลการวิจัยเป็นแบบพรรณนา

#### ผลการวิจัยพบว่า

๑. การงดเว้นการดื่มสุรามิมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล สุรามีหลายประเภท สาเหตุแห่งการดื่มเพราะมีความเห็นผิด มีเหตุปัจจัยหลายประการที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการดื่มสุรา ควรงดเว้นการดื่มสุราเพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีผลเสียต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม

๒. การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราทางพระพุทธศาสนา มีปรากฏชัดเจนในทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค ส่วนในภาครัฐมีการควบคุมการผลิต การนำเข้าและการจำหน่ายสุราโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติสุรา เพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีนวัตกรรมของสังคมจากเครือข่ายประชาชนที่ร่วมมือกันรณรงค์ส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

๓. จริยธรรมที่ส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา คือ ศีล ๕ มีหลักคำสอนปรากฏในข้อ ๕ ป้องฉันทและควบคุมไม่ให้ดื่มสุรา อบายมุขทางแห่งความเสื่อมเสีย ที่ระบุโทษร้ายแรงของการดื่มสุราไว้เป็นอันดับแรกเพราะเป็นทางแห่งความประมาททำให้ขาดสติสามารถทำความผิดในข้ออื่นได้ง่าย และอริยมรรคเป็นหนทางแห่งการฝึกสติหลีกเลี่ยงจากสุราและอบายมุขได้

**Thesis Title** : Theravada Buddhist Ethics Supporting Alcohol Restraint  
**Student's Name** : Phrapalad Damrong Dhammadharo (Nimitravisestkul)  
**Department** : Buddhism and Philosophy  
**Advisor** : Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn (Dr.)  
**Academic Year** : B.E. 2554

---

### ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows: 1) To study alcohol restraint, 2) To study supporting alcohol restraint, and 3) To study Theravada Buddhist Ethics supporting alcohol restraint.

This study was a documentary research collecting data from the Tipitaka, Commentaries, documents and research works and then presented it in a descriptive method.

**The results of the research found that :-**

1. Alcohol restraint had been existed since the Buddha's period. There were kinds of spirits and the motivation to consume alcohol because of the wrong view and wrong thought. Alcohol consumption may cause danger, loss of mental capability, deterioration in physical and mental health, family problems and social problems.

2. Buddhism supports alcohol restraint and a clear document is in Digha Nikaya Patikavagga. The government controls process of production, import and distribution of alcohol by legal enforcement in order to control advertisement of alcohol and people from consuming alcohol.

3. The Buddhist ethics supporting alcohol restraint is the fifth item of the Five Precepts. In the causes of ruin, to abstain from drinking intoxicant comes first because it is the main cause in lacking mindfulness and in breaking other precept items. The Eight fold paths are the best way to training and cultivating mindfulness in alcohol restraint and escape from causes of ruin.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับความเมตตา อนุเคราะห์และให้ความสะดวกจากหลายฝ่ายหลายท่านในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะคิบัณฑิตวิทยาลัย คณาจารย์และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษาที่เอื้อเฟื้ออนุเคราะห์ตรวจตราแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขออนุโมทนา บิคารมารดาผู้ให้กำเนิดที่คอยแนะนำพร่ำสอนอยู่ตลอดเวลา แม้ในขณะที่เป็นพระภิกษุอยู่ก็ตาม ท่านทั้งสองคอยจุดประกายให้มีกำลังใจที่จะศึกษาเล่าเรียนเสมอมา พร้อมทั้งคณะญาติโยม อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย ณ วัดบางขุนเทียนกลางทุกท่าน เป็นผู้ช่วยสมทบปัจจัยในการศึกษาในครั้งนี้ และเพื่อนนักศึกษาที่ช่วยให้แนะนำสม่ำเสมอ

ขออนุโมทนา พระมหาดิน จันทปญฺโญ และขอใจโอบนบนทิวัด ไกลเลิศ ที่คอยช่วยเหลือห่วงใยสละกำลังกายกำลังใจช่วยชี้แนะตรวจทานจนแล้วเสร็จ

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณของ บิคารมารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่าน บุญกุศลที่เกิดจากการทำวิจัยครั้งนี้ ขอให้ผู้ที่มีส่วนรวมในครั้งนี้ทั้งทางตรง และทางอ้อมจงมีแต่ความสุขทุก ๆ ประการ

พระปลัดดำรงค์ ฐมฺมชโร (นิมิตรวิเศษกุล)

มหาวิทยาลัย



## สารบัญคำย่อ

พระไตรปิฎกที่ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับครบรอบ ๒๐๐ ปี แห่งราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ และคัมภีร์ปกรณ์วิเสศภาษาไทย โดยมีคำย่อ และคำเต็มของคัมภีร์เรียงตามลำดับ ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม		
<b>พระวินัยปิฎก</b>			
วิ.มหา.	วินยปิฎก	มหาวิภงก	
<b>พระสุตตันตปิฎก</b>			
ที.สี.	สุตตนต์ปิฎก	ทีฆนิกาย	ศีลขุขนุชวคค
ที.ปา.	สุตตนต์ปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคค
ที.ม.	สุตตนต์ปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคค
ม.มู.	สุตตนต์ปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มูลปณณาส
ม.ม.	สุตตนต์ปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มชฺฉิมปณณาส
ม.อ.	สุตตนต์ปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	อุปริปณณาส
อง.ติก.	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	ติกนิปาต
อง.จตุก.	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	จตุกนิปาต
อง.ปญจก.	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	ปญจกนิปา
ขุ.ธ.	สุตตนต์ปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ธมฺมปท
ขุ.ชา.	สุตตนต์ปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ชาตก
ขุ.ปฎิ.	สุตตนต์ปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ปฎิสมฺภิทามคค
<b>พระอภิธรรมปิฎก</b>			
อภิ.วิ.	อภิธมฺมปิฎก	วิภงฺค	
อภิ.ป.	อภิธมฺมปิฎก	ปคฺคตปณณตติ	
อภิ.ก.	อภิธมฺมปิฎก	กถาวตฺถ	
<b>พระอรรถกถา</b>			
ที.ม.อ.	ทีฆนิกาย	สุมฺจลวิลาสินี	มหาวคคกฐกถา
ที.ปา.อ.	ทีฆนิกาย	สุมฺจลวิลาสินี	ปาฎีกวคคกฐกถา
ม.มู.อ.	มชฺฉิมนิกาย	ปปณฺจสุทนี	มูลปณณาสกฐกถา

## ปกรณ์วิเสส

วิสุทธิ.

วิสุทธิมฤคปกรณ์

สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์ใช้ ๒ แบบ ดังนี้

๑) แบบ ๓ ตอน คือ เล่ม/ชื่อ/หน้า ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎก เช่น บุ.ธ. ๒๕/๓๕๕/๓๖๗.  
หมายถึง สุตตปิฎก ขุททกนิกาย ฌมมปท เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๕๕ หน้าที่ ๓๖๗. เป็นต้น

๒) แบบ ๒ ตอน คือ เล่ม/หน้า ใช้อ้างอิงพระอรรถกถา และคัมภีร์ หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ  
เช่น วิสุทธิ. ๑/๗๒. หมายถึง วิสุทธิมฤคปกรณ์ เล่มที่ ๑ หน้าที่ ๗๒. เป็นต้น



## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญคำย่อ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
<b>บทที่ ๑ บทนำ</b>	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๒
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย	๓
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
๑.๗ คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
<b>บทที่ ๒ การงดเว้นการดื่มสุรา</b>	๗
๒.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสุรา	๗
๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของสุรา	๗
๒.๑.๒ ความหมายของสุรา	๑๒
๒.๑.๓ ประเภทของสุรา	๑๔
๒.๑.๔ เหตุการณ์เกี่ยวกับการดื่มสุราในประเทศไทย	๑๖
๒.๑.๕ สาเหตุการดื่มสุราของคนไทย	๒๐
๒.๑.๖ เหตุปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการดื่มสุรา	๒๓
๒.๒ ผลเสียจากการดื่มสุรา	๒๖
๒.๒.๑ ผลเสียต่อตนเองและสังคม	๒๗
๒.๒.๒ ผลเสียต่อร่างกาย	๒๘

๒.๒.๓	ปัญหาจากการดื่มสุรา	๓๗
๒.๓	การงดเว้นการดื่มสุราที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	๔๐
๒.๓.๑	การงดเว้นการดื่มสุราในพระวินัยปิฎก	๔๐
๒.๓.๒	การงดเว้นการดื่มสุราในพระสุตตันตปิฎก	๔๑
๒.๓.๓	การงดเว้นการดื่มสุราในพระอภิธรรมปิฎก	๔๓
๒.๔	ผลกระทบจากการดื่มสุรา	๔๖
<b>บทที่ ๓</b>	<b>การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา</b>	<b>๕๐</b>
๓.๑	ประวัติความเป็นมาของการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	๕๐
๓.๒	การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท	๕๔
๓.๒.๑	การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในพุทธปรัชญาเถรวาท	๕๕
๓.๒.๒	โทษของการดื่มสุราในพุทธปรัชญาเถรวาท	๕๗
๓.๒.๓	สัมมาสติ	๖๒
๓.๓	แนวทางการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา	๖๘
๓.๓.๑	แนวทางการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในภาครัฐ	๖๘
๓.๓.๒	การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย	๗๒
๓.๔	นวัตกรรมของสังคมในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา	๗๕
๓.๔.๑	บทบาทของเครือข่ายประชาชนในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา	๗๕
๓.๔.๒	โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา	๘๓
๓.๔.๓	วันงดดื่มสุราแห่งชาติ	๘๖
<b>บทที่ ๔</b>	<b>จริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท</b>	<b>๘๕</b>
๔.๑	ศีล ๕	๘๕
๔.๑.๑	ความหมายของศีล ๕	๘๕
๔.๑.๒	ประเภทของศีล	๘๒
๔.๑.๓	องค์ประกอบของศีล ๕	๘๗
๔.๑.๔	ศีล ๕ กับการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา	๑๐๑
๔.๑.๕	การครองตนโดยไม่ประมาทจากการละเมิดศีล	๑๐๓
๔.๑.๖	ศีลข้อที่ ๕ กับการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา	๑๐๕

๔.๒	อธิบายमुख	๑๐๗
๔.๒.๑	ความหมายของอธิบายमुख	๑๐๗
๔.๒.๒	อธิบายमुखข้อการตีพิมพ์สุรากับการสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคม	๑๑๓
๔.๓	อริยมรรค	๑๑๕
๔.๔	คุณค่าของจริยธรรมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการงดเว้นการตีพิมพ์สุรา	๑๑๗
<b>บทที่ ๕</b>	<b>บทสรุป และข้อเสนอแนะ</b>	<b>๑๒๑</b>
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๒๑
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๑๒๔
๕.๒.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๒๔
๕.๒.๒	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๑๒๕
<b>บรรณานุกรม</b>		<b>๑๒๖</b>
<b>ภาคผนวก</b>		<b>๑๓๐</b>
ภาคผนวก ก	พระราชบัญญัติสุรา	๑๓๑
ภาคผนวก ข	โทษของสุราตามพระราชบัญญัติสุรา	๑๔๔
<b>ประวัติผู้วิจัย</b>		<b>๑๔๗</b>

## สารบัญตาราง

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประเด็นหลักในการรณรงค์และกิจกรรมหลักในพื้นที่ของโครงการ  
จดเหล่าเข้าพรรษา ปี ๒๕๔๖-๒๕๕๒

หน้า

๘๕



## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยนั้นเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่ามีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ดื่มและสร้างปัญหาในด้านอื่นๆ อีกมากเช่น ความรุนแรงจากการกระทำต่อเด็กและสตรีในครอบครัว ปัญหาอุบัติเหตุ อาชญากรรม โรคเอดส์ ยาเสพติด การเบี่ยงเบนพฤติกรรมของเด็กเยาวชน ปัญหาทางเศรษฐกิจเช่น สูญเสียรายได้จนอาจนำไปสู่ ความยากจน รวมถึงการติดสุราเรื้อรังทำให้เสื่อมสมรรถภาพด้านต่าง ๆ

สำหรับการดื่มสุราในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งมีการศึกษาและมีรายงานการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับ ๔๐ ของโลก โดยเฉพาะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดกลั่น สูงสุดเป็นอันดับ ๕ ของโลก แนวโน้มอัตราการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยปี พ.ศ.๒๕๓๒ อัตราการดื่มเฉลี่ย ๒๐.๒ ลิตรต่อคนต่อปี และปี ๒๕๔๖ มีอัตราการบริโภคเฉลี่ย ๕๘.๐ ลิตรต่อคนต่อปี เพิ่มเกือบ ๓ เท่าตัว<sup>๑</sup> นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า ปัญหาการดื่มสุรา มีแนวโน้มสูงขึ้น พ.ศ.๒๕๔๕ (ก.ค.-ก.ย.) พบว่าเด็กและเยาวชนอายุ ๑๑-๑๔ ปีนิยมการดื่มสุราเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๐.๒ พ.ศ.๒๕๔๗ - ๐.๗ พ.ศ.๒๕๔๘ เยาวชนอายุ ๑๕-๒๕ ปีจากร้อยละ ๒๓.๕ เป็นร้อยละ ๒๕.๗<sup>๒</sup>

นอกจากนี้ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังส่งผลกระทบต่อทางสังคม ก่อให้เกิด ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนาและถึงแม้ว่าจะมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่เป็นสารเสพติดที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคม โดยรวม เช่น จากการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ มีผลบังคับเมื่อ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา เป็นการแสดงถึงความพร้อมของสังคมไทยว่า ถึงเวลาแล้ว ที่ทุกภาคส่วนจะช่วยการป้องกันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลดการดื่มของประชาชน และลดผลกระทบจากเครื่องดื่ม

<sup>๑</sup>สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, ๓ เดือน โอกาสงดเหล้าเข้าพรรษา, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

<sup>๒</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

แอลกอฮอล์อย่างจริงจัง และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้อย่างเคร่งครัด  
 ดังนั้น มหาเถรสมาคม โดยสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ได้มีมติครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๑ มติที่ ๒๒๒/  
 ๒๕๕๑ เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน  
 ๒๕๕๑ ได้ขอความร่วมมือให้ สำนักงานพระพุทธศาสนา ซึ่งแจ้งให้วัดทุกแห่งปฏิบัติตาม พ.ร.บ.  
 ฉบับนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้เป็นเขตห้ามซื้อห้ามดื่ม หากฝ่าฝืนจะมีโทษตามกฎหมาย โดยสำนักงาน  
 พระพุทธศาสนาจังหวัดมีบทบาทสำคัญต่อการประสานความร่วมมือกับวัดและสำนักสงฆ์ทุกแห่ง  
 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญ ต่อ การสนับสนุนกลไก  
 ภาครัฐในการเฝ้าระวังแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ยังมี การดำเนินกิจกรรม  
 รณรงค์แก้ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาอย่างต่อเนื่อง มีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิด  
 กระบวนการประชาสังคมสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อพัฒนาความ  
 ร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในด้านเอกชนและเครือข่ายประชาชนให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้อย่าง  
 มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามผลจากการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราพบว่า ได้ผลประมาณไม่  
 ถึงหนึ่งในสามซึ่งไม่ใช่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับมหภาคและนอกจากนี้ยังมี การเกี่ยว  
 โยงกับความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ ศาสนาและศีลธรรมเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในการ  
 ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักจริยธรรมใน  
 พระพุทธศาสนา มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มสุรา โดยศึกษาจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการ  
 งดเว้นการดื่มสุรา ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อการงดเว้นการดื่มสุราในระดับมหภาคและ  
 เพื่อเป็นเอกสารสำคัญสำหรับผู้สนใจศึกษาในเรื่องนี้สืบต่อไป

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการงดเว้นการดื่มสุรา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาจริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลัก พุทธปรัชญาเถรวาท

## ๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสารแล้วเสนอผลงานวิจัยเป็นแบบ  
 พรรณนาที่มุ่งเน้นให้เข้าใจถึงหลักธรรมที่เป็นจริยธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อการ



ส่งเสริมการจดเว้นการคัมสุราของพุทธศาสนิกชน ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยใช้ข้อมูลตามที่ปรากฏ  
ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

#### ๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาเอกสาร(Documentary research) ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท  
ประมวลกฎหมายพระราชบัญญัติตลอดจน เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ทำการวิเคราะห์วิจัยสรุปผล แล้วนำเสนอใน  
รูปแบบเชิงพรรณนา

#### ๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตวโณ) ได้กล่าวถึงศีลคืออารมณ์ชีวิตไว้ในหนังสือ ธรรม คือคุณากร  
มีใจความดังนี้ ศีลเมื่อเกิดขึ้น จะลึกลงไปในภายในจิตโดยลำดับ กิเลสก็สงบ จิตจะนุ่มเอียงเข้าหาสมาธิ  
เพราะฉะนั้นศีลในส่วนที่เป็นผล รักษาเสร็จแล้วจะเป็นสีลานุสติ คือ อนุสติ คือ ศีล เช่น ท่านสาธุชน  
สมาทานศีล ตอนเช้านี้ไปแล้ว ตอนเย็น ๆ มานั่งทบทวน ตั้งแต่รักษาศีลเป็นต้นมา เราทำชั่วทำผิด  
อะไรบ้างที่เป็นการผิดศีล ถ้าเราเห็นความบกพร่องความผิดพลาด ใจเราจะผ่อ จะขุ่นมัว จะไม่เกิด  
ปีติปราโมทย์ แต่ถ้าเราเห็นว่าศีลของเราไม่บกพร่อง รักษาได้อย่างต่อเนื่องบริสุทธิ์หมดจด เราก็เกิด  
ปีติปราโมทย์พอเกิดปีติถึงจุดหนึ่ง จิตจะสงบ พอสงบจิตจะเดินเข้าหาสมาธิ พอจิตเป็นสมาธิ จะเดิน  
เข้าหาผลที่สงบลึกยิ่งกว่านั้น นั่นก็คือพวกญาณต่าง ๆ เป็นต้น

ศีลจึงอำนวยประโยชน์สุขให้แก่บุคคลตราบเท่าแก่เผ่าชนแตกกายทำลายไป จนบังเกิดใน  
โลกใหม่ ผลของศีลเป็นความสุข เป็นความสงบ เป็นความเจริญก้าวหน้าของจิต ตามสมควรแก่การ  
ประพฤติปฏิบัติ

พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว ได้ศึกษาพุทธจริยธรรมกับการคัมสุราของชาวไทยพุทธใน  
กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พุทธจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เบญจศีลและเบญจธรรม  
ต่างเกื้อกูลสอดประสานกัน ดังปรากฏในศีลข้อที่ ๕ และธรรมข้อที่ ๕ ที่คอยป้องกันและควบคุม  
ไม่ให้มีการคัมสุรา พุทธจริยธรรมชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ กล่าวถึงการคัมสุราว่าเป็น  
อบายมุข คือทางแห่งความเสื่อมเสีย ส่วนพุทธจริยธรรมขั้นสูง คือ มรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นจริยธรรม

<sup>๓</sup>พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตวโณ), ธรรมคือคุณากร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แผลดสิบเจ็ด,  
๒๕๕๒), ๖๓ หน้า.

ช่วยกำจัดกิเลสที่ละเอียด ซึ่งจริยธรรมทั้ง ๒ ชั้นดังกล่าวกำจัดไม่ได้ ผลของการดื่มสุราก็เกิดโทษ ๖ ประการ ได้แก่ สิ้นเปลืองทรัพย์โดยเปล่าประโยชน์ ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดโรค เสื่อมเสียเกียรติและชื่อเสียง ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักอาย และบั่นทอนกำลังสติปัญญา พุทธจริยธรรมที่กล่าวแล้วข้างต้นช่วยส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา<sup>๔</sup>

พระไพศาล วิสาโล ได้ศึกษาเรื่อง ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย ศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า การบริโภคสุรามิได้เป็นเพียงแค่วิทยาการสังคม ปัญหาสังคม หรือเป็นสาเหตุของปัญหาระหว่างบุคคลเท่านั้น หากยังได้กลายเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย และกลายเป็นปัญหาในทางระบาดวิทยา ปัญหาอุบัติเหตุค่อนข้างสูง<sup>๕</sup>

พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทยข้อสรุปว่าการเสพสุราเมรัยและของมีเมาทุกชนิด เกิดจากแรงงูใจที่มาจากปัจจัยภายในส่วนบุคคล ปัจจัยภายนอก คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ค่านิยมและสื่อทำให้ตนเองและสังคม เสพสุราเมรัยทำให้ขาดสติเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทสามารถทำกรรมได้ทุกอย่างไม่ได้โดยไม่รู้ตัว<sup>๖</sup>

พระครูนิวตนาวิจิตร (เพียร ตปคุโณ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหาการดื่มสุรา จากการวิจัยพบว่า ประวัติพัฒนาการของสุรา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้พัฒนาไปอย่างมาก ในอดีตนั้นการใช้สุราเป็นยาและในพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันสุราก็กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมและเศรษฐกิจจนทำให้เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติ

จากการศึกษาถึงเกณฑ์ตัดสินปัญหาเชิงจริยธรรมในเรื่องการดื่มสุรา ได้พบว่ามีเกณฑ์ตัดสิน ๓ ประเภท ได้แก่ เกณฑ์หลัก เกณฑ์รอง และเกณฑ์รวม เกณฑ์หลักที่ใช้ตัดสิน ได้แก่ การพิจารณาถึงคตินตของการกระทำที่เกิดขึ้นจากอกุศลมูล คือ โภภ โทสะ โมหะ ทั้ง ๓ อย่างนี้ถือว่า

<sup>๔</sup>พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว, “พุทธจริยธรรมกับการดื่มสุราของชาวไทยพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยพุทธ ในกรุงเทพมหานคร,” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๑, ๑๒๕ หน้า.

<sup>๕</sup>พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๓๗), ๑๕๔ หน้า.

<sup>๖</sup>พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน) การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, ๑๒๕ หน้า.

เป็นเกณฑ์สากลที่ใช้พิจารณาค้นต่อของปัญหาที่เกิดจากสภาพจิตภายในของบุคคลนั้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม ส่วนเกณฑ์รองที่ใช้ในการตัดสินคือ มโนธรรมสำนึกความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของผู้ดื่ม สังคมย่อมมีหลักประกันตั้งแต่จุดเริ่มต้นคือ เริ่มที่มโนธรรมสำนึกของผู้คิดดื่มสุรา การพัฒนาจิตไปด้วย คือ มุ่งให้ผู้กระทำมีจิตสำนึกรับผิดชอบตักเตือนตนเองก่อนที่จะกระทำถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา<sup>๑</sup>

ชัยยุทธ ดาผา ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยของการขัดเกลาทางสังคมของพ่อแม่ที่กระทบต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ศึกษาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ของกรมสามัญศึกษาที่อยู่ในเทศบาลเมืองสกลนคร จำนวน ๓๐๐ คน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครอบครัวที่พ่อ หรือแม่ดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ กับพฤติกรรมของลูกที่ดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ (๒) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การควบคุมและการสนับสนุน โดยทั่วไปของพ่อแม่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ของลูก (๓) เพื่อศึกษาปัจจัยภูมิหลังครอบครัวของวัยรุ่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น คือ ปัจจัยภูมิหลังทางครอบครัว (๒) ขนาดของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ (๓) การสนับสนุนจากพ่อแม่ให้ลูกดื่มมีอิทธิพลต่อการดื่มของลูก (๔) การอบรมเลี้ยงดูแบบใกล้ชิดจากแม่จะมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ต่อพฤติกรรมการดื่มของลูก (๕) การอบรมเลี้ยงดูโดยการควบคุมอย่างเข้มงวดจากพ่อในเรื่องเกี่ยวกับการดื่มมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับพฤติกรรมการดื่มของลูก<sup>๒</sup>

กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล ได้ทำการวิจัย “เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอาชีวศึกษาชายในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนอาชีวศึกษาชายในกรุงเทพมหานครร้อยละ ๖๖.๘ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีระดับการดื่มค่อนข้างสูง คือ ดื่มระดับมาก ร้อยละ ๒.๐ ดื่มระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ ๓๔.๔ ดื่มระดับปานกลาง ร้อยละ ๓๐.๕ ดื่มระดับน้อย ร้อยละ ๒๑.๕ และดื่มเป็นครั้งคราว ร้อยละ ๑๑.๗ นักเรียนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ ๖๕.๑

<sup>๑</sup>พระครูนิวาตวิริยธรรม (เพ็ชร ตปคุโณ), “รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหาการดื่มสุรา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒, ๑๒๗ หน้า.

<sup>๒</sup>ชัยยุทธ ดาผา, “ปัจจัยของการขัดเกลาทางสังคมของพ่อแม่ที่กระทบต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๔, ๑๘๘ หน้า.

มีแนวโน้มที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มมากขึ้น หรือดื่ม ไปในทางที่ผิด ช่วงอายุ ๑๔ - ๑๘ ปี มีการเริ่มต้นดื่มมากที่สุด คือ ร้อยละ ๘๑.๕ และจะดื่มมากขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ลักษณะการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการดื่มเพื่อการสังสรรค์ทางสังคม เช่น มีการดื่มเป็นกลุ่ม ดื่มตามคำชักชวนของเพื่อน และนิยมดื่มมากใน โอกาสต่าง ๆ การคล้อยตามกลุ่มเพื่อนสามารถทำนายการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ร้อยละ ๓๔ และความพึงพอใจราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถทำนายการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปในทางที่ผิดได้ ร้อยละ ๒๐.๓ นอกจากนี้พบว่า ทักษะคิดและการรับรู้การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์<sup>๕</sup>

### ๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- ๑.๕.๑ ทำให้ทราบการงดเว้นการดื่มสุรา
- ๑.๕.๒ ทำให้ทราบการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา
- ๑.๕.๓ ทำให้ทราบถึงจริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

### ๑.๗ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

**พุทธปรัชญาเถรวาท** หมายถึง หลักคำสอนต่าง ๆ ที่มุ่งส่งเสริมมาตรฐานจริยธรรมด้านการปฏิบัติได้จริง และให้ผลได้จริงในชีวิต

**จริยธรรม** หมายถึง หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เป็นพระธรรมคำสั่งสอนเกี่ยวกับศีล ๕ การงดเว้นอบายมุข และอริยมรรค

**การส่งเสริม** หมายถึง การดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อให้เกิดการงดเว้นการดื่มสุรา และการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

**สุรา** หมายถึง น้ำเมาที่ทำให้ผู้ดื่มเมาเสียสติ น้ำเมาที่ประกอบเชื้อแป้งขนม ข้าวสุก เครื่องปรุง และวัตถุดิบ หรือแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสม เป็นต้น แล้วกลั่นเพื่อให้มีรสเข้มข้น หลังการดื่มส่งผลให้เกิดความมึนเมาได้ ระดับของความมึนเมานี้ขึ้นอยู่กับระดับ และปริมาณของแอลกอฮอล์ที่มีส่วนผสมอยู่ในเครื่องดื่มนั้น ๆ

**นวัตกรรม** หมายถึง นวัตกรรมของสังคมเป็นผลงานสำคัญที่เป็นแนวคิดร่วมสมัย โดยการกำหนดวิสัยทัศน์และการประสานงานของเครือข่ายประชาชนในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

<sup>๕</sup> กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล, “ปัจจัยที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอาชีวศึกษาชายในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, ๑๖๗ หน้า.

## บทที่ ๒

### การรณเวณการค้มสุรา

กระแสสังคมในปัจจุบันมีการเรียกร้องให้มีการรณการบริโภคเครื่องค้มแอลกอฮอล์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการศึกษาถึงการรณเวณการค้มสุรานี้ได้ศึกษาในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสุราและการรณเวณการค้มสุราเนื่องจากสุราทำให้เกิดผลเสียในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในหลายแง่มุมจากที่กล่าวมาแล้วและการแก้ไข ในองค์รวมโดยปรับให้เข้ากับบริบททางสังคม นอกจากจะแสดงถึงโทษของสุราเมรัยแล้วต้องเน้นด้านศีลธรรมและจริยธรรมของสังคม โดยไม่หวังผลด้านอื่น ๆ เช่น ภาษีอากร เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามที่ได้ศึกษามาโดยลำดับ

#### ๒.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสุรา

##### ๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของสุรา

ประวัติความเป็นมาของตำนานสุราที่มีผู้กล่าวถึง เป็นตำนานที่มาจากเรื่องของเทวดา และอสูรกวณน้ำอมฤต เป็นหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยที่พูดถึงสุรา คือ จารึกเป็นภาษาเขมรซึ่งพบที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ ได้กล่าวถึงสุราว่าเป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องบวงสรวงสักการะเทพเจ้า แต่โดยความเป็นจริงแล้วประวัติความเป็นมาของสุรา มีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล โดยปรากฏชัดเจนในพระไตรปิฎกในภายหลังต่อมาปรากฏว่าสุราได้กลายเป็นเครื่องค้มยอดนิยมที่แพร่หลายไปทั่วโลก

##### ๑. ประวัติของสุราในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ประวัติหรือตำนานสุราที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏในกัมภชาดก คิงสตินิบาตในชาดกเรื่องนี้ยังกล่าวถึงมูลเหตุความเป็นมาของสุราว่า เนื่องด้วยนางวิสาขา มหาอุบาสิกาเป็นผู้พูดถาม ด้วยอาศัยกรรมที่สตรีของนางค้มสุราจนเมามา ย บางพวกเพื่อนรำในสำนักของพระพุทธเจ้า บางพวกคะนองมือคะนองเท้าทำการท่มเถียงกัน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมให้สตรีเหล่านี้เกิดความสังเวช และได้รับผลของการแสดงธรรมแล้ว จึงตรัสตอบเรื่องมูลเหตุสุรา แก่นางวิสาขามี

ความย่อว่าพระพุทธเจ้าคราวประทับอยู่ ณ วิหารเชตวัน ทรงปรารภสตรีผู้ดื่มสุรา ๕๐๐ นาง ซึ่งเป็นหญิงสหายของนางวิสาขามหาอุบาสิกาหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม แก่หญิงสหายของนางวิสาขามหาอุบาสิกาจนบรรลุป็น โสดาบันบุคคลแล้ว นางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ทูลถามว่าขึ้นชื่อว่าสุรบาลอันทำลาย หิริและ โอตตป้ปะนี้บังเกิดขึ้นเมื่อไรพระองค์จึงนำเรื่องในอดีตมาเล่าว่า

สมัยเมื่อพระราชอาชระนามว่า พรหมทัตครองราชสมบัติในพระนครพาราณสี มีพรานป่าชาวกาลิรัฐคนหนึ่งนามว่า “สุระ” ได้ไปป่าหิมพานต์ เพื่อแสวงหาของใช้ที่ป่านั้นมีต้นไม้ต้นหนึ่งเกิดขึ้น มีลักษณะเป็นสามง่ามในที่สูงประมาณหนึ่งช่วงคน ในระหว่างสามง่ามของต้นไม้มีบ่อกว้างประมาณเท่าตุ่มน้ำ และบ่อก็เต็มด้วยน้ำคราวมีฝนตก บริเวณนั้นมีต้นสมอ มะขามป้อม กอพริกเกิดขึ้นรอบ ๆ บ่อ ผลของต้นไม้เหล่านั้นตกลงไปในบ่อน้ำบนสามง่ามนั้น และที่ไม่ไกลจากบ่อนั้นมีข้าวสาลีป่า พวกนกคาบแล้วมากินบนบ่อนั้น และเศษข้าวสาลีก็ตกลงไปในบ่อน้ำนั้น และบ่อน้ำนั้นเมื่อถูกแสงพระอาทิตย์แผดเผาจนวันเข้าน้ำจึงมีสีแดง เมื่อฝูงนกกระหายน้ำ ดื่มน้ำนั้นแล้วต่างพากันมีนเมาถึงตกลงที่โคนต้นไม้ กลับครุ่นหนึ่งก็บินต่อไป แม่นุ้ชและวานรเป็นต้น ซึ่งผ่านมาที่ต้นไม้ต้นนั้นดื่มน้ำนั้นแล้วก็มีนเมาเช่นกัน พรานป่าเห็นเหตุการณ์นั้นแล้วคิดว่า ถ้าน้ำนี้เป็นพิษนกเหล่านี้ก็ต้องตาย สัตว์ทั้งหลายที่ดื่มน้ำนี้ก็ต้องตายเหมือนกัน แต่สัตว์พวกนี้จุนงงเพียงครู่หนึ่งก็ไปตามสบายได้ น้ำนี้ต้องไม่มีพิษแน่ เขาจึงลองดื่มน้ำนั้นบ้าง จากนั้นเขาก็มีอาการมีนเมาจึงนึกอยากที่จะกินเนื้ออย่าง เขาก่อไฟแล้ว จับเอานกกระทา และไก่ป่าเป็นต้นที่มีนเมาเพราะน้ำนั้น ฆ่า และย่างบนถ่านไฟ ฟ้อนรำทำเพลง และกินเนื้ออย่างเหล่านั้น เขากินดื่มอยู่ในที่นั้นสองสามวัน และในที่ไม่ไกลจากที่นั้น มีคาบสรวุหนึ่งนามว่า “วรุณะ” อาศัยอยู่ แม้พรานป่าก็เข้าไปหาคาบสนั้น เขาคิดว่าเราจะชวนคาบสนี้ดื่มกินกับเรา เขาจึงเอาระบอกไม้ไผ่ตัดน้ำนั้นพร้อมด้วยเนื้ออย่าง เข้าไปหาคาบสกล่าววาท่านคาบสจงมาดื่มกันเถิด แล้วทั้งสองก็กินดื่มด้วยกัน เพราะเหตุนี้ น้ำที่ดื่มกันนั้นจึงมีชื่อว่า “สุราและวรุณี” เพราะความที่พรานสุระ และคาบสวรุณะพบเห็น และดื่มกิน<sup>๒</sup>

เมื่อสุราแพร่หลายเพราะพรานป่าที่ชื่อว่าสุระ และคาบสวรุณะ ได้ร่วมมือกันปรุงขายไปตามหัวเมืองต่าง ๆ เช่น ปัจฉันตนคร พาราณสี สาเกต ทำให้ชาวเมืองที่ดื่มสุราเกิดความประมาท ยากจนลง ทั้งสองคนก็ย้ายไปเมืองสัจวัตติ ซึ่งมีพระเจ้าสัพพมิตรปกครองเมือง แต่พระองค์ก็ให้คนสอดแนมพฤติกรรมของทั้ง ๒ คนนั้นซึ่งได้ปรุงสุราใส่ตุ่มไว้ขาย ในเวลาต่อมา คนทั้ง ๒ ก็เกรงว่าหนูกจะมาทะกินสุราที่ตนปรุงใส่ตุ่มไว้ จึงฝึกแมวไว้จำนวน ๕๐๐ ตัว เพื่อจะได้จับหนูกิน แต่เมื่อแมวหิวจึงไปกินน้ำในตุ่มนั้นและเกิดอาการมีนเมา แม้ว่าพวกหนูกจะมากัด ทะที่หน้าทีหางแมวก็ไม่

<sup>๒</sup>พระธรรมสาริรัชย์, พุทธนิบาตชาดก เล่มที่ ๑-๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์ จำกัด, ๒๕๒๘), หน้า ๒๖๐-๒๖๓.

รู้สึกตัวเลย พวกทหารที่แอบไปสอดแนม จึงไปกราบทูลพระราชารว่า น้ำในคุ่มคงเป็นยาพิษแน่นอน เพราะแมวกินแล้วตาย พระองค์จึงรับสั่งให้ทหารไปจับ ๒ คนนั้นมา ประหารชีวิต แต่พวกเขาก็ทูลขอชีวิตซึ่งพระองค์ก็ไม่ทรงรับฟัง และตรัสรับสั่งให้ไปทำลายคุ่มน้ำทั้งหมดทิ้ง แต่เมื่อทหารไปถึงที่นั่นก็เห็นพวกแมวที่กินน้ำเมา พื้นกลับคืนปกติ จึงรีบไปทูลพระราชาร พระองค์จึงทรงเชื่อว่าไม่ใช่ยาพิษบุคคลน่าจะบริโภคน้ำได้ จึงทรงรับสั่งให้ทหารนำสุรานั้นมาถวายเพื่อจะเสวย

ในขณะที่พระเจ้าสัมฤทธิ์จะเสวยสุรานั้น ท้าวสักกเทวราชประสงค์จะอนุเคราะห์กษัตริย์เมืองสาวัตถี ซึ่งดำรงอยู่ในกตัญญูกตเวทิตาธรรม และบำเพ็ญสุจริตตามบริบูรณ์ ถ้าหากกษัตริย์พระองค์นี้เสวยสุรา ชมพู่ทวีปก็ย่อยยับพินาศ จึงหาวิธีที่จะทำไม่ให้เสวยสุรา โดยแปลงพระองค์เป็นพราหมณ์วางหม้อใบหนึ่งอันเต็มด้วยสุราไว้บนพระหัตถ์ประทับในอากาศไปข้อสงสัยภายในหม้อแก่พระเจ้าสัมฤทธิ์ ใจความว่า

ไม่ใช่หม้อเนยใส ทั้งมีไขมัน น้ำมัน ไม่ใช่หม้อน้ำอ้อย ไม่ใช่หม้อน้ำผึ้งแต่เป็นหม้อมีโทษไม่น้อย ท่านจงฟังโทษมากมายที่อยู่ในหม้อเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว ฟังเดินเปะปะตกเหว ตกบ่อ ตกน้ำ ตกหลุมน้ำคร่ำ และหลุมโสโครกแม่ของอันไม่ควรบริโภคเป็นอันมากก็บริโภคได้ ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรา นั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว ไม่มีแก่ใจ ท่องเที่ยวไปเหมือนโคกินกากสุรา เป็นคนอนาถา พลอยเพื่อนรำ และจับร้องกับเขา ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว เป็นผู้เปลือยกายล่อนจ้อน มีจิตพินเพื่อน มักนอนตื่นสายเที่ยวไปสู่ตรอกน้อยใหญ่ในหมู่บ้าน ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว ลูกขี้แค้น โคลงศิระษะ และไกวแขน เขาเพื่อนรำเหมือนหุ่นไม้ ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว นอนให้ไฟเผาข้าง และถูกสุนัขจิ้งจอกกัดกินข้าง ย่อมเข้าถึงการจองจำ การฆ่า และเสื่อมสมบัติท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว พุคสิ่งที่ไม่ควรพูดสามารถเปลือยกายในที่ประชุม เประอะเปื่อนจมนในกองอาเจียน ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว สึกheim มีนัยน์ตาขุ่น เข้าใจว่าแผ่นดินทั้งหมดเป็นของเราผู้เดียว แม้กษัตริย์ผู้มีมหาสมุทรสี่เป็นที่สุด ก็ไม่ทัดเทียมเรา ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด คิมน้ำสุราใดแล้ว ถือตัวและหมิ่นคนอื่น ก่อการทะเลาะ มักต่อสู้ มีผิวพรรณทราม ชอบเปลือยกาย มักหนี ที่อยู่ของเขาคืออคติของนักเลง ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด น้ำสุราที่คิมแล้วนี้อันใด ทำสกุลที่สมบูรณ์มั่งคั่งในโลกมีทรัพย์สินนับได้หลายพัน ให้ขาดสูญหายาท ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจุด้วยสุรานั้นเถิด บุรุษคิมน้ำสุราใดแล้ว มีลักษณะใจร้าย ค่าบิดาและมารดา จับต้องแม่ยายและหญิงสะใภ้ ท่านจงซื้อหม้อนี้

อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด สตรีค้ำน้ำสุราใดแล้ว มีลักษณะใจร้าย ค่าพ่อผิวและแม่ผิว  
 จับต้องทาส และคนรับใช้บ้าง ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด บุรุษค้ำน้ำ  
 สุราใดแล้ว พึงเบียดเบียนสมณะ หรือพราหมณ์ผู้ตั้งอยู่ในธรรม ทั้งไปสู่ความตาย  
 อันมีการเบียดเบียนนั้นเป็นเหตุ ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด ค้ำน้ำสุรา  
 ใดแล้ว ประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา และใจ จะไปสู่นรกเพราะประพฤติทุจริตท่าน  
 จงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด บุรุษใดในกาลก่อน แม้เขาจะบริจาคเงินเป็น  
 อันมาก อ้อนวอนให้กล่าวเท็จยอมไม่ได้ ครั้นค้ำสุราแล้ว บุรุษนั้นกล่าวเท็จได้ท่าน  
 จงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด คนรับใช้ค้ำสุราใดแล้ว เมื่อกรณีกิจควาน  
 บังเกิดขึ้น แม้อุทกชกถามก็ไม่รู้เรื่อง ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด คนผู้  
 เมมาแล้วด้วยน้ำเมา แม้มิมีใจละอาย ก็ทำความไม่สะอาดให้ปรากฏ แม้เป็นนักปราชญ์  
 ก็พูดมาก ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด ค้ำน้ำสุราใดแล้ว เทียวมั่วสุม  
 นอน ๆ อด ๆ ยาก ๆ ประกอบการนอนเหนือพื้นอย่างลำบาก ผิวพรรณสกปรก  
 หมดเกียรติ ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด ค้ำน้ำสุราใดแล้ว นอนคอดคก  
 เหมือนโคถูกรบควนด้วยไถ เพราะว่ากำลังของสุรา กล้ายจะทำคนให้แกลัวกล้ำกึ่งหา  
 มิได้ ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมเว้นน้ำสุราใดซึ่ง  
 เท่ากับมิงพิษร้าย คนไหนเล่าสมควรจะค้ำน้ำสุรานั้น อันเปรียบด้วยอสรพิษในโลก  
 ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วยสุรานั้นเกิด บุตรแห่งทาสอันรกแฉะค้ำน้ำสุราใดแล้ว  
 พากันรื่นเริงที่ฝั่งสมุทร ประทัดประหารกันด้วยพลอง ท่านจงซื้อหม้อนี้อันบรรจด้วย  
 สุรานั้นเกิด เทพในกาลก่อนทั้งหลาย ประกอบด้วยมายา ถือตนว่าเที่ยง ค้ำน้ำสุราใดแล้ว  
 มีนเมาหล่นจากทวโลก น้ำเมาเช่นนี้นั้น ปราศจากประโยชน์ ดูกรจอมกษัตริย์ บุคคลรู้จะพึง  
 ค้ำอย่างไรเล่า ในหม้อนี้มีใช้น้ำส้มหรือน้ำผึ้ง ดูกรกษัตริย์ ท่านทราบชัดอย่างนี้แล้ว จง  
 ซื้อไปเกิด ดูกรท้าวสัพพมิตร ของในหม้อนี้ มีลักษณะดังที่ข้าพเจ้ากล่าวแล้วอย่างนี้แล<sup>๑</sup>

สรุปความว่าท้าวสักกเทวราช ทรงประสงค์จะอนุเคราะห์พระเจ้าสัพพมิตร ซึ่งกำลังสนพระทัย  
 ในการค้ำสุรา อันอาจทำให้เกิดความหายนะได้ จึงแปลงพระองค์เป็นพราหมณ์ วางหม้อที่บรรจสุรา  
 ไว้ในมือ อธิบายถึงโทษของสุรามีประการต่าง ๆ อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่ค้ำสุรามักมีอาการต่าง ๆ คือ  
 เดินเปะปะ ตกบ่อ ตกน้ำ กินของที่ไม่ควรกิน ขับร้องฟ้อนรำ เปลือยกาย มีจิตฟั่นเฟือน นอนตื่นสาย  
 นอนไม่เป็นที่ เป็นทาง ถูกจับกุม พุดในสิ่งที่ไม่ควรพุด พุดมาก ฮึกเหิม อวดเก่ง ถือตัว ชอบดูหมิ่น  
 ก่อการทะเลาะวิวาท พุดจาต่อเสียด มีผิวพรรณทราม ทำทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ให้ย่อยยับไป คำบิดามารดา

<sup>๑</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๗.



ถ้าเป็นชาย อาจล่องเงินแม่ยายหรือหญิงสะใภ้ ถ้าเป็นหญิง มักค้าพ่อค้าและแม่ค้า ผิดในทาสและคนรับใช้ เบียดเบียนสมณะ ประพฤติทุจริตทางกาย วาจา และใจ หมิ่นตัวเองบ้าง แม้เทพบนสวรรค์ดื่มสุราแล้วยังหล่นจากเทวโลกได้ โดยทำวสัถกะนั้น แกล้งขอซื้อสุรา จากพระราชธา ในที่สุด เมื่อแสดงตนเป็นท้าวสัถกแล้ว พระราชาก็ทรงเข้าพระทัยว่า สุรามิโทษอย่างทีกล่าวมจริง ๆ และไม่ทรงเสวน้ำสุรา ขณะเดียวกันก็ทรงสมทานศีล เพื่อจตุรา

## ๒. ประวัติความเป็นมาของสุราโดยทั่วไป

สุรานั้นมีวิวัฒนาการความเป็นมาพร้อมกับประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่มนุษย์รู้จักข้าวและการทำนา ทั้งนี้เพราะสุราชนิดแรกที่มนุษย์ผลิตนั้นมาจากข้าว เหาที่ปรากฏหลักฐาน มนุษย์รู้จักเอาข้าวหมักทำเบียร์เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ ๔,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ ปีก่อน คริสตกาลที่ เมโสโปเตเมีย และเบียร์นั้นก็คือสุราแช่ประเภทหนึ่ง ส่วนสุรากลั่นกว่ามนุษย์จะทำได้ ก็หลังจากนั้นไม่น้อยกว่า ๔,๐๐๐ ปี โดยเชื่อว่าคนจีนรู้จักการกลั่นสุรามาดั้งแต่คริสต์ศตวรรษ ที่ ๗ แล้ว

ในประเทศไทยนี้ แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเป็นที่แน่ชัดว่าความเป็นมาของสุราเริ่มมาแต่เมื่อใด แต่อาจอนุมานได้ว่าผู้คนในดินแดนแถบนี้ น่าจะรู้จักสุรามานานแล้ว เพราะคนในดินแดนแถบนี้รู้จักปลูกข้าวมาไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ ปี ดังปรากฏหลักฐานที่ถ้ำปุงฮุง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรราชธานี<sup>๔</sup> อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีหลักฐานเก่าแก่ที่พูดถึงสุราคือ จารึกภาษาเขมรซึ่งพบที่ปราสาทพนมรุ้ง โดยมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ กล่าวถึงสุราว่าเป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องบวงสรวงสักการะเทพเจ้า<sup>๕</sup> หลักฐานเก่าแก่ที่ค้นพบซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสุราในประเทศไทยคือ บันทึกของชาวจีนที่เข้ามาสมัยกรุงศรีอยุธยาช่วงปี พ.ศ. ๑๕๕๐-๑๕๕๒ โดยพูดถึงชาวพื้นเมืองว่า “ใช้ฮ้อยมากลั่นเป็นเหล้า”<sup>๖</sup> อย่างไรก็ตาม บันทึกนี้อาจจะคลาดเคลื่อนได้ เพราะนับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ไม่พบว่าคนไทยกลั่นสุราจากฮ้อย (ซึ่งก็คือเหล้ารัม) คนไทยถึงจะปลูกฮ้อยมานานแล้ว กระนั้นก็ไม่รู้จักทำน้ำตาลจากฮ้อย จนกระทั่งชาวจีนได้นำเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๒<sup>๗</sup> ดังนั้น การเอาากน้ำตาลจากก้อนมาทำสุรากลั่นจึงน่าจะเป็นวิธีการในสมัยหลัง ๆ นอกจากสุราที่กลั่นจากข้าวแล้ว ยังมีสุราที่ทำจากเผือกและมัน ดังในพระราชกำหนดใหม่ได้ระบุถึง “น้ำตาลส้ม

<sup>๔</sup>นคร สำเภาทิพย์, ข้าว : หลักฐานโบราณคดีที่เกี่ยวกับข้าวในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๔๕.

<sup>๕</sup>สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ปราสาทเขาพนมรุ้ง, อ่างแล้ว, หน้า ๓๒.

<sup>๖</sup>คัวน ลีเซิง, ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกรุงศรีอยุธยากับราชวงศ์หมิง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕๗.

<sup>๗</sup>นิธิ เอียวศรีวงศ์, ปากไก่และเรือใบ, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์ ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๑.

น้ำกระแช่ น้ำยาอ้อย”<sup>๘</sup> นอกจากนี้ ข้าวโพดยังเป็นวัตถุดิบอีกประเภทหนึ่งที่ใช้ทำสุราได้ภายหลังเมื่อประเทศไทยติดต่อกับประเทศตะวันตก ทำให้ คนไทยรู้จักทำสุราแช่ และสุรากลั่น ชนิดต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ไวน์หรือเหล้าองุ่น เบียร์ แชมเปญ วิสกี้ และบรั่นดี เป็นต้น

### ๒.๑.๒ ความหมายของสุรา

คำว่า “สุรา” หมายถึง ของเมา น้ำที่ให้ผู้ดื่มให้เมา และหมายถึงไปถึงเมรัยด้วย<sup>๙</sup> ในประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยสุราใช้มาตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๒๕ แต่ไม่มีคำจำกัดความของคำว่า “สุรา” ไว้จนถึง พ.ศ.๒๔๖๗ จึงเริ่มมี “น้ำสุรา” ให้หมายความรวมถึงวัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถจะดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา ไว้ในมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติภาษีชั้นใน แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๔๖๗<sup>๑๐</sup>

### ๑. ความหมายของสุราในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์มังคลัตถปิณี กล่าวถึงอรรถกถาสุราปานสิกขาบทว่า “เครื่องดื่มที่ใส่เชื้อเป้ง ชื่อว่าสุรา เครื่องดื่มที่ทำด้วยรส มีรสมะพร้าว เป็นต้น ก็ชื่อว่าสุราเหมือนกัน อาจารย์บางพวกกล่าวว่าเมื่อต้กน้ำใสแห่งสุราที่เขาใส่เชื้อ ชื่อว่าน้ำดองดอกไม้ น้ำดองที่เขาฆ่าผลองุ่น เป็นต้น ทำด้วย รสผลองุ่น เป็นต้นเหล่านั้น ชื่อว่าน้ำดองผลไม้”<sup>๑๑</sup>

คำว่า “มัชชะ” นั้น คือ น้ำเมา ๑๐ อย่าง คือ ทั้งสุราและเมรัย รวมเรียกว่า มัชชะ เมื่อน้ำอย่างอื่นที่ให้ผู้ดื่มให้เมาเสียดิอารมณได้ ก็ชื่อว่า “มัชชะ” เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นในสิกขาบทข้อที่ ๕ สำหรับฆราวาสทั่วไปที่ว่า “สุราเมรัยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณี” มีความหมายว่า เว้นจากน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งของความประมาท แต่ก็มียกเว้นบางชนิด คือน้ำที่มีสี กลิ่น รส คล้ายน้ำเมาแต่ไม่ทำให้ผู้ดื่มให้เมา ไม่จัดว่าเป็นมัชชะ จึงระบุชื่อน้ำชนิดนี้ว่า เป็นเกสัช มีชื่อว่า “อริฏฐะ”<sup>๑๒</sup>

<sup>๘</sup> พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓.

<sup>๙</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒๗.

<sup>๑๐</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

<sup>๑๑</sup> คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถปิณีแปล เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๘๐.

<sup>๑๒</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๖.

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “สุรา” ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแม้จะมีชื่อแตกต่างกันแต่เมื่อสรุปโดยรวมแล้วก็มีความหมายเดียวกันว่า สุราก็คือน้ำเมาที่ทำให้ผู้ดื่มเกิดความซึ่กเหิม หรือเกิดความกล้ามากขึ้นเพราะสุราทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ

## ๒. ความหมายของสุราโดยทั่วไป

สุรา หมายถึง วัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือถ้าดื่มไม่ได้ แต่เมื่อนำไปผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มได้ เช่นเดียวกับสุรา<sup>๑๑</sup>

ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้ให้คำจำกัดความว่า สุรา หมายความว่า ความรวมถึงวัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำ หรือของเหลวอย่างอื่นแล้วก็สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา<sup>๑๒</sup> และเหตุที่สุราตามความหมายรวมนี้ สามารถนำไปปรุงแต่งเป็นสินค้าประเภทดื่มได้ จึงมีการวางหลักเกณฑ์สิ่งที่เป็นสุราไว้ คือ

๑) สุราเป็นวัตถุ หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ กล่าวคือ สุราเป็นส่วนผสมหรือสิ่งที่มีธาตุแอลกอฮอล์ผสมอยู่ ถ้าไม่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ก็ไม่เป็นสุรา

๒) สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับสุรา กล่าวคือต้องเป็นเครื่องดื่มที่คนเราสามารถดื่มกินได้ โดยไม่มีรสขมหรือขื่นหรือเผ็ดร้อนจนดื่มกินไม่ได้ หรือเมื่อดื่มกินแล้วมีลักษณะเป็นพิษต่อร่างกาย ฉะนั้น ส่วนผสมของแอลกอฮอล์ที่จะเป็นสุราตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นแอลกอฮอล์ชนิดที่บริโภคได้ ถ้าเป็นแอลกอฮอล์ชนิดบริโภคไม่ได้จะไม่เรียกว่า สุรา

๓) เป็นสิ่งที่ดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำหรือของเหลวอื่นแล้วก็สามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกัน หมายความว่า สุราบางชนิดมีแอลกอฮอล์ผสมสูง เมื่อดื่มกินแล้วจะให้โทษหรือเป็นอันตรายต่อร่างกาย ทำให้ปากพองหรือลำไส้พอง เป็นต้น แต่เมื่อผสมน้ำหรือของเหลวชนิดอื่น ๆ เช่น โขด หรือน้ำอัดลมแล้วก็สามารถดื่มกินได้

บุญชัย พิทักษ์ดำรงกิจ ให้ความหมายคำว่า “เหล้า” ว่า หมายถึง น้ำเมา หรือเครื่องดื่มประเภทที่มีวัตถุธาตุเมาผสมอยู่ เมื่อดื่มทำให้มีอาการเมึนเมา ปกติใช้ดื่มเพื่อหาความสำราญในการสมาคม บางครั้งใช้ดื่มเป็นยาบำบัดโรค ธาตุเมาที่ผสมในเหล้าเรียกว่า “แอลกอฮอล์” ถ้าในน้ำเมามี

<sup>๑๑</sup>พาเกียรติ สมนาน และคณะ, รวมกฎหมาย สุรา ยาสูบ ไฟ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอล. ที.เพรส.จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๔.

<sup>๑๒</sup>วัฒน์ วรรณยางกูร, ภูมิปัญญาที่ดื่มได้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๗.

แอลกอฮอล์อยู่มาก เมื่อดื่มกินจะรู้สึกมีเมามากตามปริมาณของแอลกอฮอล์นั้น เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่มีหลายอย่าง เช่น เบียร์ ไวน์ สาเก กระแช่ เป็นต้น เหล้าที่ได้จากการต้มกลั่น เรียกว่า “เหล้ากลั่น” เช่น สุราขาว สุราผสม สุราปรุงพิเศษ ฯลฯ ถ้าเป็นเหล้าที่ได้จากการหมักแช่โดยไม่ต้มกลั่น เรียกว่า “เหล้าแช่ หรือเมรัย”<sup>๑๕</sup>

### ๒.๑.๓ ประเภทของสุรา

#### ๑. ประเภทของสุราในพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์มังคลัตถที่ปณี กล่าวถึงคำว่า “น้ำเมา” ในสุราปานสิกขาบทวิภังค์ว่า ได้แก่ สุรา ๕ อย่าง และเมรัย ๕ อย่าง เพราะเป็นเหตุแห่งความเมา สุราและเมรัย ๑๐ อย่างนั้น มีดังนี้

#### สุรา ๕ อย่าง

๑. สุราเป้ง (ปีณสุรา)
๒. สุราขนม (ปฺวสุรา)
๓. สุราข้าวสุก (โธทนสุรา)
๔. สุราใส่เชื้อ (กิลฺณปฺกฺชิตฺตา)
๕. สุราผสมเครื่องปรุง (สมภารสฺยุดฺตา)

#### เมรัย ๕ อย่าง

๑. น้ำดองดอกไม้ (ปฺปฺผาสว)
๒. น้ำดองผลไม้ (ผลาสว)
๓. น้ำดองน้ำหวาน (มธุวาสว)
๔. น้ำดองน้ำอ้อย (คฺุฬาสว)
๕. น้ำดองผสมเครื่องปรุง (สมภารสฺยุดฺตา)<sup>๑๖</sup>

สุรา แม้มีหลายชนิด แต่เมื่อกล่าวโดยย่อมีอยู่ ๒ ชนิด คือ ชนิดที่มีดีกรีแรงหรือสูงกับชนิดที่มีดีกรีอ่อน ซึ่งทั้ง ๒ ชนิดดังกล่าวนี้รวมเรียกว่า “มัชชะ” เหมือนกันทั้งหมด ยกเว้นขาดองชนิดหนึ่งที่มีชื่อว่า “อริฏฐะ” ขาดองชนิดนี้ แม้จะมีสี รส และกลิ่น ก็ไม่จัดเข้าเป็นสุรา<sup>๑๗</sup>

<sup>๑๕</sup> บุญชัย พิทักษ์ดำรงกิจ, “คัมภีร์ของสุราขาว-ผสมในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๒๑”, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๔, หน้า ๑๗-๑๘.

<sup>๑๖</sup> คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถที่ปณีแปล เล่ม ๓, อ่างแก้ว, หน้า ๑๗๕.

<sup>๑๗</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๖.

## ๒. ประเภทของสุราโดยทั่วไป

สุราเมื่อจัดเป็นประเภท มีการแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่คือ

๑) สุราประเภทที่กลั่นแล้ว (Distilled Liquors) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สุรากลั่นแบ่งออกเป็น

ชนิดที่ ๑ เช่น สุราขาว

ชนิดที่ ๒ แบ่งเป็น สุราจีนเป็นสมุนไพร สุราชนิดอื่น ๆ นั้น คือ สุราผสมได้แก่หงส์ทอง สุราปรุงพิเศษ ได้แก่ แม่โจง, กวางทอง, มาร์แซล, ไก่ขาว, มงกุฏ, ชันโตรีโกลด์, สิงห์ไทยดำ, เสือดาว และสุราเปปเปอร์มินท์

ชนิดที่ ๓ เรียกว่า สุราพิเศษ เช่น วิสกี้, บรั่นดี, ได้แก่ แสงโสม, ธาราวิสกี้, เฟริสท์

๒) สุราประเภทหมัก (Fermented Liquors) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สุราแช่ แบ่งออกเป็น

ชนิดที่ ๑ เช่น เบียร์

ชนิดที่ ๒ เช่น ไวน์ น้ำตาลเมา

ชนิดที่ ๓ เช่น เวอร์มูท

ชนิดที่ ๔ เช่น ไวน์อย่างแรง<sup>๔</sup>

สรุปแล้วสุรา ๒ ประเภทข้างต้นนั้น เป็นสุราที่คนไทยคุ้นเคยมาแต่อดีต และเป็นที่ยอดนิยมในสมัยแรก ๆ ก็คือ สุราแช่ หรือสุราที่เกิดจากการหมักข้าว โดยไม่ต้องกลั่น เพราะเป็นไปตามกระบวนการทางธรรมชาติ

### ๓. ประเภทของสุราทั่วไปทางตะวันตก

๑) เหล้าบรั่นดี เป็นสุราประเภทกลั่นที่รสเข้มข้นที่สุด และมีราคาแพง เนื่องจากเป็นเหล้าที่กลั่นจากองุ่น มีกรรมวิธีการผลิตและมีขั้นตอนในการบ่ม เหล้าบรั่นดีในประเทศไทยมีทั้งที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และผลิตเองในประเทศ แต่บรั่นดีที่ผลิตในประเทศไทยไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าที่ควร

๒) วิสกี้ เป็นสุราประเภทกลั่น คำว่า “วิสกี้” มาจากคำว่า “ยูส ปิทธา” ซึ่งเป็นภาษาเกอลิกของประชาชนชาวเซลท์ ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองในสกอตแลนด์ มีความหมายว่า “น้ำอมฤตแห่งชีวิต” วิสกี้เป็นสุรากลั่นที่ทำมาจากข้าว ไม่ว่าจะเป็นข้าวบาเลย์ ข้าวไรย์ ข้าวโอ๊ต ข้าวโพด หรือข้าวเหนียว แต่วิสกี้แท้ต้องทำจากข้าวบาเลย์นำมาหมัก กลั่น แล้วเก็บบ่มในถังไม้โอ๊ก

<sup>๔</sup> เทพินทร์ พัชรานุรักษ์, พฤติกรรมการบริโภคสุรา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๑), หน้า ๖.

๓) เหล้ารัม เป็นสุราที่กลั่นมาจากน้ำอ้อย กากน้ำตาล และน้ำเชื่อม นอกจากนั้นเหล้ารัม อาจมีการผสมของผิวส้มและผลไม้อื่น ๆ เพื่อให้รสชาติใกล้เคียงกับไวน์ แหล่งกำเนิดของเหล้ารัม เชื่อว่าอยู่บริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันตก

๔) วอดก้า เป็นสุราที่มีลักษณะคล้ายวิสกี้ แต่มีปริมาณค็กริชของแอลกอฮอล์สูงกว่า เชื่อว่ารัสเซียเป็นผู้ผลิตวอดก้าแต่ดั้งเดิมวอดก้าทำมาจากข้าวสาลี และปัจจุบันได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภค โดยดาร์บผสมคือกเทลก็มีวอดก้าสอดแทรกอยู่หลายสูตร

๕) เหล้าค็อกเทลต่าง ๆ ค็อกเทล คือ การนำเอาเหล้าหลายชนิดมาผสมกันตามสูตร แล้วแต่รสนิยมของผู้ดื่ม เชื่อกันว่าค็อกเทลถือกำเนิดจากอเมริกาในช่วงที่อเมริกาทำสงครามกับ อังกฤษ เกิดการขาดแคลนเหล้า จึงมีผู้ผสมเหล้ากับน้ำผลไม้สำหรับทหาร และในแต่ละแก้วก็นำทาง ไปแช่อยู่ทุกใบ จึงได้ชื่อว่าเหล้าค็อกเทล ในไทยปัจจุบันมีผู้เขียนสูตรผสมค็อกเทล ออกมาเผยแพร่ มากมาย

๖) แชมเปญ เป็นเหล้าหมัก คือไม่ผ่านกระบวนการกลั่น เป็นเหล้าที่ทำจากองุ่นแต่มี ลักษณะพิเศษ คือ แชมเปญเป็นสุราองุ่นประเภทมีฟอง คือมีก๊าซคาร์บอน ไดออกไซด์เจือปนอยู่ คล้าย ๆ เบียร์กระบวนการผลิตและขั้นตอนการเก็บรักษาเหล้าแชมเปญทำให้มีราคาแพง

๗) ไวน์ คือ เหล้าผลไม้หมักที่เก่าที่สุดในโลก วัตถุประสงค์ในการทำไวน์คือองุ่น ไวน์ จะต่างจากแชมเปญตรงที่ไวน์จะไม่มีฟอง และกรรมวิธีการผลิตไม่ซับซ้อนเท่าแชมเปญ ในไทยมี ผู้ผลิตไวน์ออกจำหน่ายมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ยังไม่ได้รับความนิยมเท่าไวน์ที่สั่งเข้ามา จากต่างประเทศ และในปัจจุบันปริมาณการบริโภคไวน์ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ยิ่งกว่านั้นไวน์ยังถูกใช้เป็นส่วนสำคัญของ การต้อนรับแขกชั้นทางสังคมด้วย

๘) เบียร์ เป็นสุราที่มีปริมาณการบริโภคสูงสุด เบียร์ทำจากข้าวบาเลย์ หมัก อบ และบด คั้มให้สุกแล้วใส่ถังหมัก เมื่อหมักได้ที่แล้วจึงใส่แอลกอฮอล์ จากนั้นจึงใส่เชื้อยีสต์ คนไทยนิยม บริโภคเบียร์และธุรกิจเบียร์เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูงมากในธุรกิจหนึ่ง

#### ๒.๑.๔ เหตุการณ์เกี่ยวกับการดื่มสุราในประเทศไทย

##### ๑. การดื่มสุราในประเทศไทย

นับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ไม่เคยมียุคใดที่คนไทยดื่มสุรามากเท่าในปัจจุบัน ซึ่งการดื่มสุรา มิได้จำกัดอยู่ในเฉพาะในพิธีกรรมหรือในช่วงเทศกาล หรือโอกาสพิเศษเท่านั้น ปัจจุบันสุรา กลายเป็นสื่อกลางในการเข้าสังคมที่ได้รับความนิยมทั่วไป จะเห็นได้ว่าสุราเป็นสื่อสังคมที่ขาด ไม่ได้ และสุรายังเป็นเครื่องแสดงความเป็นผู้ใหญ่ ส่วนคนทำงานก็ใช้สุราเป็นเครื่องส่งเสริม ภาพลักษณ์และฐานะทางสังคม เช่นเดียวกับผู้หญิงบางคนก็แสดงความเท่าเทียมกับผู้ชายด้วยการ ดื่มสุรา

คนไทยในอดีตไม่นิยมดื่มสุรามากนัก เพราะเครื่องดื่มโดยทั่วไปของคนไทยในอดีต คือน้ำที่ได้จากแม่น้ำบึง จากน้ำฝนบ้าง เครื่องดื่มที่นิยมดื่มรองลงมาคือ น้ำชา เนื่องมาจากคนไทยในอดีตยึดติดอยู่กับหลักกรรมทางศาสนา ประกอบกับเจ้าบ้านเจ้าเมืองสมัยนั้นดูแลเอาใจใส่ต่อชาวบ้าน เป็นอย่างดี เป็นเหตุให้คนในสมัยนั้นไม่นิยมที่จะดื่มสุรากัน เช่น พระยาสิทธิไทได้กล่าวถึงโทษของสุราไว้ในไตรภูมิพระร่วง

การดื่มสุราของคนไทยนั้นขึ้นอยู่กับ กรณี โอกาส และสถานะ ในเรื่องของโอกาส เช่น งานเทศกาล งานเลี้ยง เป็นต้น ส่วนในเรื่องของสถานะ เช่น สามัญชนสามารถดื่มสุราได้บ้าง แต่ห้ามเด็ดขาดสำหรับเจ้าขุนมูลนาย เป็นต้น

ในปัจจุบันสุราเกือบทุกชนิด เป็นที่นิยมของคนไทยโดยทั่วไป เพราะสังคมไทยอยู่ในยุคของการบริโภคนิยม มีการเสนอรูปแบบชวนเชื่อต่างๆ มากมาย ประกอบกับมีการนำเข้าของสุราต่างประเทศ การดื่มสุราจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในงานพิธีกรรม งานเทศกาล หรือเมื่อมีโอกาสพิเศษเท่านั้น หากแต่กลายเป็นสื่อกลางในการเข้าสังคมจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

#### ๑) การใช้สุราในพิธีกรรม

การใช้สุราในพิธีกรรมเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏในเกือบทุกวัฒนธรรมและทุกสังคม เช่น ในสังคมชาวจีน สุราเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เวลาไหว้เจ้า เช่นเดียวกับในอินเดียเครื่องสังเวยเทวดา คือสุรา ในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกก็มีการดื่มเหล้าองุ่นระหว่างพิธีมิสซา

วัฒนธรรมไทยก็เช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งถือว่าสุราเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับใช้ในพิธีกรรมด้วย จุดประสงค์ที่ใช้สุรา มีสาเหตุ ๓ ประการ คือ

(๑) เพื่อเซ่นสังเวยต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากสังคมไทยสมัยก่อนที่พระพุทธศาสนาจะแผ่เข้ามาได้รับอิทธิพลอย่างมากจากลัทธิผี และลัทธิพราหมณ์ ดังนั้น จึงนิยมใช้สุราเซ่นสังเวยเพราะเชื่อว่าทั้งผีและเทวดานั้นชอบสุรา

(๒) เพื่อให้เกิดภาวะทางจิตแบบเหนือสามัญ เนื่องจากสุรามีผลต่อจิตสำนึกอารมณ์ ความรับรู้ ทำให้ดื่มสุรา และมีอาการมึนเมาจะมีสภาพจิตประหนึ่งประสพภาวะลึกลับทางจิตวิญญาณและยังเชื่อกันว่าในภาวะดังกล่าวผู้ประกอบพิธีสามารถติดต่อกับเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แล้ว ยังอาจทำให้เกิดฤทธิ์เกิดมานอีกด้วย<sup>๑๖</sup>

<sup>๑๖</sup> นิธิ เอียวศรีวงศ์, ทศนะเรื่องการบริโภคสุราของคนไทย ในประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทที่ไซร์ จำกัด, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๒.

(๓) เพื่อความเป็นสิริมงคล ความเชื่อที่ว่าผี และเทวดาชอบสุรานั้น ทำให้เกิดทัศนคติที่ว่าสุราเป็นน้ำที่ทำให้เกิดสิริมงคล ดังที่เชื่อกันในภาคอีสาน<sup>๒๐</sup> งานพิธีที่ต้องการความผาสุกสวัสดิ์จึงต้องมีสุราเป็นส่วนประกอบ นอกจากนี้ ความเป็นสิริมงคลของสุรายังอาจเนื่องมาจากการถือกำเนิดจากข้าว ในสังคมที่ถือกันว่าข้าวเป็นของสูง เช่น ในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง สุราที่ทำจากยอดข้าวจะได้รับการยกย่อง และใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในงานพิธี และพิธีกรรมสำคัญทุกงาน<sup>๒๑</sup>

พิธีกรรมที่มีสุราเข้ามาเกี่ยวข้องสามารถจำแนกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมทางสังคม

## ๒) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทวดาหรือผีมีอำนาจคลบ้นดาลให้เกิดสุข ทุกข์ ในชีวิต หรือในชุมชน ทำให้เกิดประเพณีหรือพิธีกรรมมากมายที่สัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมดังกล่าวอาจทำในโอกาสที่ชีวิตมีความเปลี่ยนแปลงหรือประสบการณ์พิเศษขึ้นมาซึ่งอาจเรียกได้ว่า “ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต” และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อถึงเทศกาลต่างๆ เรียกว่า “ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล” ในพิธีเหล่านี้สุรามิบทบาทสำคัญโดยฐานะเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม<sup>๒๒</sup>

(๑) ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตพิธีกรรมที่ใช้สุราอย่างคล้อยคลึงกันในหลายวัฒนธรรม คือ พิธีแต่งงาน ซึ่งมีสุราเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องเช่นผี ปู ยา ตา ยาย หรือผีเห่า ผีเรือนของเจ้าสาว พิธีกรรมดังกล่าวมีทั้งในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคใต้ สำหรับชนกลุ่มน้อยเช่นชนชาติภูไทก็ใช้สุราเป็นส่วนหนึ่งของขันหมากเช่นกัน ผีเรือนยังมีความสำคัญในอีกกรณีหนึ่ง ได้แก่ การละเมิดข้อห้ามบางข้อ เช่น การล่วงละเมิดจับต้องผู้หญิงที่มีโชครุ่งหรือเข้าไปในบริเวณที่หวงห้ามอันเป็นที่สถิตของผีเรือน การละเมิดข้อห้ามดังกล่าวถือเป็น การ “ผิดผี” ทำให้ผีเรือนโกรธ ผู้ที่ “ผิดผี” ต้องขอขมาโดยทำพิธี “เสียผี” ด้วยการนำสุรามาสังเวยพร้อมกับขนม ข้าวต้มและไก่<sup>๒๓</sup>

<sup>๒๐</sup> ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, อีสานเมื่อวันวาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๕๓๔), หน้า ๒๖๓.

<sup>๒๑</sup> คุณหญิงสุริยา รัตนกุล และคณะ, อาหารแสดงโรคและบริโภคนิสัยของกะเหรี่ยงสะกอ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๗๔.

<sup>๒๒</sup> พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๘.

<sup>๒๓</sup> ปราณีย์ วงษ์เทศ, การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทยในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติและความเชื่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๕๕๕.



หากเจ็บไข้ได้ป่วย ในภาคอีสานก็มีพิธีส้อง หรือเลี้ยงเพื่อคว่าผู้ที่ป่วยนั้น จะรักษาอย่างไร จึงจะหายป่วย เครื่องส้องหรือของเลี้ยงทายมีสุรารวมอยู่ด้วย บางครั้งก็รักษาโรคด้วยการเช่นผี โดยตรงเรียกว่า “แต่งแก้”<sup>๒๔</sup> เป็นที่น่าสังเกตว่าในภาคอีสาน พิธีกรรมเช่นสรวงจะกระทำต่อผีที่สามารถให้คุณประโยชน์และโทษแก่มนุษย์เท่านั้น ส่วนผีที่ไม่เคยให้คุณแก่มนุษย์เลย เช่น ผีโพง ผีกะ (ปอบ) ผีเป่า (ผีกระสือ) ซึ่งถือว่าเป็นผีชั้นเลวที่ชอบรังแกมนุษย์จะไม่มีการเช่นสรวงเลย

อย่างไรก็ตามมีพิธีกรรมบางอย่างที่แม้จะเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ก็มีได้ใช้สุราดังเช่น พิธีขอมาเจ้าปู่เจ้าบ้าน ซึ่งเป็นผีประจำหมู่บ้านในจังหวัดพิษณุโลก เครื่องเช่นไม่มีทั้งสุราและเนื้อสัตว์ พระภูมินา หรือที่ภาคอีสานเรียกว่า “ผีตาแฮก” ชาวบ้านจะมาเช่นไหว้ก่อนฤดูทำนาโดยมีไก่ต้ม อาหาร ของหวานเท่านั้น<sup>๒๕</sup> พิธีทำขวัญ เส้าหรือสังเวศนิางไม้ที่เกี่ยวข้องกับเส้าเรือนมีแต่ดอกไม้ รูป เทียน กล้วยน้ำว่า มะพร้าวอ่อนเท่านั้น ไม่ต่างจากพิธีเชิญขวัญข้าวหรือขวัญแม่โพสพ แม้แต่การสังเวศพระภูมิเจ้าที่ ถึงจะมีหัวหมูและไก่ต้ม แต่ก็ไม่มีสุรา ในทำนองเดียวกัน พิธีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของชีวิต เช่น พิธีทำขวัญและโกนผมไฟ ตลอดจนมีพิธี โคนจุกและ พิธีรับขวัญ ก็ไม่ปรากฏว่าสุรามีบทบาทในพิธีดังกล่าว ทั้งนี้ก็ด้วยความเชื่อที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์บางประเภทไม่นิยมสุรานั่นเอง

(๒) พิธีกรรมเกี่ยวกับเทศกาล ในภาคอีสานเมื่อถึงเทศกาลที่สำคัญ หรือกำหนดงานประจำปีชาวบ้านทั้งหมู่บ้านจะทำพิธีเลี้ยงผีปู่ย่า ซึ่งเป็นผีประจำหมู่บ้านเพื่อขอให้ช่วยคุ้มครองป้องกันภัยคนในหมู่บ้าน บางแห่งก็มีพิธีเลี้ยงไฟเลี้ยงแดนหรือผีบรรพบุรุษ ซึ่งพิธีดังกล่าวก็มีสุราเป็นส่วนประกอบสำคัญ<sup>๒๖</sup>

### ๓) พิธีกรรมทางสังคม

มีพิธีกรรมบางพิธีที่มีได้มีการเช่นสังเวศสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่จัดขึ้นเพื่อเป็นการเน้นย้ำเจตนาหรือข้อตกลงในกิจการบางอย่าง และเพื่อความเป็นสิริมงคลไปพร้อมกัน ดังเช่น พิธีสาบานเป็นมิตร มีการดื่มสุราโรจนิตเดียวกันในถ้วยใบเดียวกัน ในภาคอีสานมีการอวยชัยให้พร เรียกว่า “การฟายเหล้า” โดยเอามือสองข้างจับสุราสองแก้วยกขึ้นสูงเสมอปาก แล้วกล่าวอวยชัยให้พรเป็นร้อยกรอง<sup>๒๗</sup>

<sup>๒๔</sup> คุณหญิงสุริยา รัตนกุล และคณะ, อาหารแสดงโรคและบริโภคนิสัยของกะเหรี่ยงสะกอ, อ่างแล้ว, หน้า ๒๖๒-๒๖๓.

<sup>๒๕</sup> ธวัช ปุณโณทก, วรรณกรรมอีสาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๓๘๕.

<sup>๒๖</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๑.

<sup>๒๗</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

พิธีกรรมดังกล่าว ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิที่นับถือผีหรือลัทธิพราหมณ์ จึงน่าจะ มีมาก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามาแต่พระพุทธศาสนาปฏิเสศสุราเมรัยทุกชนิด พิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนาจะไม่มีสุราเมรัยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเลย อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของ พระพุทธศาสนาไม่ถึงกับทำให้ประเพณีพิธีกรรมเดิมหมดไป หากแต่มีการผสมผสานกัน ในลักษณะที่นำเอาพิธีกรรมบางอย่างของพระพุทธศาสนาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเดิม เช่น ในพิธี “แต่งแก้” หรือการเซ่นผีเพื่อรักษาโรค จะมีพิธีกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนแล้ว จึงบวงสรวงเทวดา

ด้วยเหตุนี้ แม้ภายหลังพระพุทธศาสนาได้แผ่เข้ามา บทบาทของสุราในพิธีกรรมดังกล่าว ยังคงมีอยู่เหมือนเดิม หากจะมีความเปลี่ยนแปลงก็ตรงที่พิธีกรรมบางพิธีไม่สอดคล้องกับยุคสมัย และไม่เป็นที่นิยมจะสูญหายไปในที่สุด แต่สำหรับพิธีกรรมที่ยังคงมีมาจนถึงปัจจุบันเชื่อว่ายังคงใช้ สุราเป็นส่วนประกอบดั้งเดิม

#### ๒.๑.๕ สาเหตุการดื่มสุราของคนไทย

การดื่มสุราในพิธีกรรมต่างๆ หรือสุราเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพิธีกรรม สุราจึงกลายเป็น สิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมของสังคมไทยเกือบทุกสังคม เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของ เหตุปัจจัยของการดื่มสุราสำหรับชาวไทยพุทธทั่วไป

นอกเหนือจากพิธีกรรมที่ใช้สุรมาแล้ว สุรายังมีความสำคัญในตัวของมันเอง ซึ่งจำเป็นต้อง พึงพา ดังนี้

##### ๑. การดื่มสุราในฐานะเป็นยา

สุราโดยเฉพาะสุรากลั่น มีแอลกอฮอล์สูงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์และ บำบัดรักษาโรคได้ ในพระราชกำหนดใหม่สมัยรัชกาลที่ ๑ ได้ระบุถึงจุดหมายประการหนึ่งของการ ดื่มสุราในพระนครก็เพื่อ “จะได้จำหน่ายบำบัดโรค”<sup>๒๔</sup> คนไทยนิยมใช้สุราเพื่อผลในทางเภสัช โดยใช้ในลักษณะ ๓ ลักษณะคือ

๑) เข้าเหล้า คือ การนำยามาผสม หมักแช่ หรือดองกับสุราทิ้งไว้เพราะแอลกอฮอล์สามารถ สกัดหรือละลายตัวยาออกมาได้ ทำให้ตัวยาออกฤทธิ์ดีขึ้น ทั้งยังเก็บไว้ได้นานกว่าต้ม<sup>๒๕</sup>

๒) ถ้างและรักษาแผล เนื่องจากแอลกอฮอล์มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ คนไทยโบราณจึงนิยมใช้สุรา ทำแผล เช่น แผลที่สะดือเด็กทารกแรกเกิด หรือถ้าเป็นหญิงที่คลอดลูก หมอจะเสกขมั้นและปูนแดง

<sup>๒๔</sup> พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๓.

<sup>๒๕</sup> นิธิ เอียวศรีวงศ์, ทัศนะเรื่องการบริโภคสุราของคนไทย ในประวัติศาสตร์การบริโภคใน ประเทศไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๒๓๑.

ทาห้อง และดำไฟลกับเหล่าพอกของคลอด เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นหนองและแผลหายเร็ว ถ้ามีเหล่าก็ให้ใช้เหล้าล้างเสียก่อน<sup>๑๑</sup>

๓) คืมเปล่า ๆ คนไทยมีความเชื่อว่าสุรามีสรรพคุณบำรุงร่างกาย ทำให้ร่างกายมีความกระปรี้กระเปร่าแก่ปวดแสบเมื่อยกรรมกรหรือผู้ใช้แรงงานจำนวนมากไม่น้อยนิยมคืมสุราตอนเลิกงาน<sup>๑๒</sup> บางคนอาจเชื่อว่ารักษาบางโรคได้ เช่น ฝรั่งเศสเข้ามาเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ ๓ เชื่อว่าคืมบรั่นดีคอนยัคแล้วจะช่วยป้องกันอุบัติเหตุโรคได้

แก้ว กังสดาลอำไพ กล่าวว่าแอลกอฮอล์ เป็นสารที่เร่งการขับน้ำย่อยในกระเพาะอาหาร ซึ่งดูเหมือนจะเป็นข้อดีเพียงประการเดียวของแอลกอฮอล์เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้ว ในทางตรงกันข้ามหลังจากที่แอลกอฮอล์ผ่านกระเพาะอาหารไปแล้ว อิทธิพลของแอลกอฮอล์ต่อสารอาหารต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาทั้งสิ้น<sup>๑๓</sup>

โดยเหตุที่สุรากลั่นเป็น “น้ำใส” มีความบริสุทธิ์มากกว่า “เมรัยน้ำขุ่น” ดังนั้น สุราที่ใช้ในพิธีกรรมและใช้ทำยาจึงเป็นสุรากลั่น ส่วนสุราแช่ใช้ในกรณีนอกเหนือจากนั้น คตินี้แม้จะเหี้ยงก็มีเช่นกัน<sup>๑๔</sup>

๔) การคืมเพื่อระงับความกดดัน ผู้คืมสุราด้วยเหตุผลเพื่อระงับหรือดับความกลุ้มมักนิยมคืมผู้เดียว เนื่องจากจิตใจอยู่ในภาวะหุดหู่ เกรียด หรือกดดัน สภาพดังกล่าวอาจเกิดจากปัญหาความบีบคั้นในชีวิตหรือการทำงาน ผู้ติดสุรา หรือเป็นพิษสุราเรื้อรังจัดว่าอยู่ในประเภทนี้ด้วย

๕) การคืมในฐานะที่เป็นสื่อทางสังคม สังคมไทย สุรามีบทบาทต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลอยู่ไม่น้อย สุราเป็นส่วนหนึ่งของงานเลี้ยงสังสรรค์มาช้านานแล้ว แต่ในอดีตการคืมสุราเพื่อความรื่นเริง จะกระทำกันในเฉพาะ โอกาสพิเศษเท่านั้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น หรือเมื่อมีงานพิธี เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ เป็นต้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปแบบแผนการคืมสุราเปลี่ยนแปลงไปมีการใช้สุราในโอกาสอื่น ๆ มากขึ้น เช่น การเลี้ยงต้อนรับ การเลี้ยงฉลองความสำเร็จ เสร็จสิ้นการทำงาน หรือสุราในลักษณะกึ่งพิธีกรรม เช่น การคืมอวยพรในงานเลี้ยง เป็นต้น

<sup>๑๑</sup>เสถียร โกเศศ, การเกิด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่คำผาง, ๒๕๓๑), หน้า ๕๐.

<sup>๑๒</sup>นิธิ เอียวศรีวงศ์, ทศนะเรื่องการบริโภคสุราของคนไทย ในประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕๕.

<sup>๑๓</sup>แก้ว กังสดาลอำไพ, “ความสัมพันธ์ระหว่างแอลกอฮอล์กับอาหาร” วารสารหมอชาวบ้าน, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑๑๒ : ๓๐.

<sup>๑๔</sup>คุณหญิงสุริยา รัตนกุล และคณะ, อาหารแสดงโรคและการบริโภคนิสัยของกะเหรี่ยงสะกอ นครปฐม, อ่างแล้ว, หน้า ๔๘.

## ๒. การดื่มสุรามีเป็นทางออกคลายเครียด

จากรายงานการโทรศัพท์ปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตผ่านสายด่วน ๑๓๒๓ ในปี ๒๕๕๐ จำนวน ๘,๓๔๕ ราย เพิ่มขึ้นในปี ๒๕๕๑ เป็นจำนวน ๒๘,๒๘๘ ราย และปี ๒๕๕๒ (ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน) มีตัวเลขที่ห่างจาก ๒ ปีแรก คือ จำนวน ๘๓,๖๐๒ ราย<sup>๑</sup> หากจัดลำดับปัญหาสุขภาพจิต ๕ อันดับ ประชาชนขอรับบริการปรึกษามากที่สุด พบปัญหาดังนี้คือ

อันดับ ๑ คือ ปัญหาความเครียด ความวิตกกังวล เป็นปัญหาพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาเรื่องปากท้องจากวิกฤตเศรษฐกิจ รวมถึงความขัดแย้งทางสังคม ที่จำเป็นต้องมีความระมัดระวังในการพูด หรือการแสดงความคิดเห็น ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึก ขาดอิสระทางความคิด เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพได้

อันดับ ๒ คือ ปัญหาด้านเพศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ปัญหาที่พบ คือ การมีความต้องการทางเพศสูงจนเกิดปัญหากับคู่สมรส และยังมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศด้วย เนื่องจากสังคมไทยมีความอยากรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเพศแต่ยังไม่กล้าที่จะปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือเล่าระบายให้ใครฟัง การปรึกษาผ่านสายด่วน ๑๓๒๓ จึงมีเข้ามามาก

อันดับ ๓ คือ ปัญหาความรัก ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ปัญหาที่พบได้แก่ ออกหัก รักคุดอีกฝ่าย ตีตัวออกห่าง ที่เกิดจากปัญหาการรักษาสัมพันธภาพความรักให้ยั่งยืนได้ ซึ่งส่วนใหญ่ทุกคนสามารถแก้ปัญหาด้วยทักษะของตนเองได้

อันดับ ๔ คือ ปัญหาครอบครัว ได้แก่ สามีนอกใจ พฤติกรรมเปลี่ยนไป ไม่รับผิดชอบครอบครัว เหล่านี้เป็นสาเหตุของอัตราการหย่าร้างที่มากขึ้นในสังคมไทยและยังส่งผลกระทบต่อลูกและญาติใกล้ชิดด้วย และ สุขทัย

อันดับ ๕ คือ ปัญหาสุขภาพจิตเด็ก และวัยรุ่น ที่ส่วนมากเป็นเรื่องการเรียน ดิเคมออนไลน์ ดิเคมเสพติด หากมองในแง่บวกจะสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวหรือผู้ปกครองมีความ เป็นห่วงและใส่ใจกับเด็กมากขึ้น

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังน่าเป็นห่วง คือ วิธีการจัดการกับปัญหาและการเผชิญกับปัญหาเพื่อที่จะผ่านอุปสรรค ซึ่งเป็นความทุกข์ใจไปให้ได้ และจากการสำรวจข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ทุกภาคทั่วประเทศในช่วงต้นปี ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา ยังพบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ เป็นกลวิธีที่ถูกนำมาใช้จัดการในการหนีปัญหาดังกล่าว จึงเป็นการแก้ปัญหาไม่ถูกวิธี เป็นการหนีปัญหาเฉพาะหน้าทำให้ตนเองประสบภัยร้ายแรง

<sup>๑</sup>กรมสุขภาพจิต, ปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตสายด่วน, (กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

นายแพทย์วิชระ เพ็งจันทร์ รองอธิบดีกรมสุขภาพจิตเปิดเผยว่า ประชาชนส่วนหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาทางจิตใจขึ้นแล้ว จะใช้การดื่มสุราเป็นทางออก ซึ่งเป็นวิธีการจัดการกับปัญหาทางสุขภาพจิตในลักษณะที่อาจจะก่อปัญหาอย่างอื่นตามมาในภายหลัง เนื่องจากการดื่มสุราจะส่งผลต่อภาวะความเครียด และอาการซึมเศร้าได้สูง กระทรวงสาธารณสุขวิเคราะห์ว่ากลุ่มที่ฆ่าตัวตายสำเร็จสูงกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ซึ่งผู้หญิงมีแนวโน้มการพยายามฆ่าตัวตายมากกว่าผู้ชาย แต่ผู้ชายจะมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าผู้หญิงถึง ๓ เท่า โดยร้อยละ ๓๕ ของฆ่าตัวตายของคนไทยมาจากการติดสุรา<sup>๔๕</sup>

ปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตอาจกลายเป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อความสุขของคนเราให้ลดน้อยลง การแก้ปัญหาด้วยแอลกอฮอล์ จึงเป็นวิธีที่ผิด ดังนั้นคนที่รู้เท่าทันปัญหา และมีความเข้มแข็งทางจิตใจเท่านั้น จึงจะสามารถผ่านพ้นความทุกข์และสามารถสร้างสุขได้ด้วยตนเอง โดยให้ปรับแนวคิดเสียใหม่ มองความเครียดว่าเป็นเรื่องธรรมดา ให้เปรียบเทียบความเครียดเป็นเสมือนสัญญาณให้ตัวเราได้เตรียมความพร้อมกับสิ่งที่ยุ่งยากหรือสิ่งที่เรากำลังจะเผชิญ เพื่อที่จะหาทางออกได้ซึ่งมีวิธีการต่างๆ

ในการผ่อนคลายความเครียดไม่ว่าจะเป็นการดูทีวี หรือภาพยนตร์ การปรึกษาผู้อื่นหรือคนใกล้ชิด ฟังเพลง ออกกำลังกาย สวดมนต์ปฏิบัติธรรมทำกิจกรรมทางศาสนา ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ ทำงานอดิเรก นั่งสมาธิ หรือหากเครียดกับการงานมากๆ ก็อาจจะหยุดงานพักหรืออาจจะบายกับคนสนิท สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกลไกทางจิตที่จะช่วยให้เราจัดการกับความเครียดได้ การรู้ทันปัญหาเป็นวัคซีนที่ช่วยเสริมพลังใจ ให้เราสามารถจัดการกับภาวะวิกฤติที่เป็นต้นเหตุของความเครียด และความทุกข์ได้อย่างเหมาะสม เพราะถ้าหากเราเลือกที่จะแก้วิกฤติที่เกิดขึ้นในชีวิตด้วยวิธีที่ผิดอาจจะกลายเป็นภัยร้ายที่ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้

#### ๒.๑.๖ เหตุปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของใจในการดื่มสุรา

พฤติกรรมกรรมการบริโภคสุราในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีเหตุปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของใจในการดื่มสุรา เช่น ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยาที่จะมีผลที่ทำให้มนุษย์มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน กล่าวโดยสรุป ปรัชญาแห่งชีวิตที่บุคคลยึดถือทัศนคติ ความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคม สภาพทางภูมิศาสตร์ พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม เหล่านี้ทำให้บุคคลมีการเลือกที่จะมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ต่างกันและตัดสินใจที่จะบริโภคสุรา หรือไม่บริโภคในเวลาใดบริโภคกับใคร บริโภคในปริมาณเท่าใด และบริโภคสุราประเภทใด

<sup>๔๕</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

อย่างไรก็ตาม การเลือกที่จะบริโภคสุรา หรือไม่นั้น บุคคลไม่ได้มีอิสระอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจเลือก ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม เป็นตัวที่มีอิทธิพลกำหนดการตัดสินใจ โดยที่บุคคลไม่รู้ตัว การนำเสนอเนื้อหาในส่วนนี้จึงจำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสุรา ออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มสังคม และปัจจัยส่วนบุคคล<sup>๑๖</sup>

#### ๑. ปัจจัยสภาพแวดล้อม

ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เห็นได้ชัดเจนคือ ปัจจัยทางกายภาพและความสะดวกในการติดต่อกัน ในการทบทวนประวัติศาสตร์การบริโภคสุรา จะพบว่า การบริโภคสุราได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างเมือง ความสามารถในการขนส่งและความสะดวกในการขนส่งสุราได้ทำให้ประชาชนรู้จักบริโภคสุราได้มากขึ้น และเร็วขึ้น มีสุราหลายชนิดให้ประชาชนสามารถทดลองบริโภคได้ ส่วนในปัจจุบันความสะดวกในการขนส่งทั้งทางบกและอากาศก็ทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสบริโภคสุราได้ง่ายมากขึ้น

ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ มีผลกระทบจากนโยบายทางการเมืองที่มองสุราในฐานะที่เป็นแหล่งทำรายได้ให้แก่ประเทศมากกว่าผลกระทบของการบริโภคสุราที่มีต่อประชาชนผู้บริโภคและสังคมโดยรวม จากการศึกษาประวัติศาสตร์การบริโภคสุราก็จะเห็นแนวคิดของรัฐชัดเจนตั้งแต่ยุคต้น ๆ ซึ่งเน้นการเก็บภาษีอากรจากสุรา จนถึงปัจจุบันประมาณว่าแหล่งรายได้ที่ใช้ในกิจการของประเทศกว่าร้อยละ ๓๕ มาจากภาษีสุรา เมื่อรัฐมีแนวคิดที่ใช้สุราเพื่อเป็นแหล่งรายได้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีการสนับสนุนการบริโภคสุราในทางอ้อม ไม่ว่าจะเปิดโอกาสให้มีการผลิต การกระจาย ตลอดจนการนำเข้าสุราจากต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็จะสร้างระบบให้มีการเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนบทบาทของรัฐในการให้ความรู้เรื่องสุรามีน้อยมาก สิ่งที่เห็นจากสื่อ นิตยสาร หนังสือพิมพ์มักเป็นไปเพื่อให้ความรู้ในการบริโภคมากกว่าที่จะให้ความรู้ในด้านผลดี - ผลเสียของสุรา เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเองได้ ปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องไวน์อย่างต่อเนื่อง เป็นการให้ความรู้ในเรื่องแหล่งผลิต กระบวนการผลิต ประเภทของไวน์ ลักษณะของรสชาติในแต่ละประเภท และวิธีการบริโภคไวน์ เนื่องด้วยสังคมมีการตื่นตัวในการนิยมบริโภคสุราประเภทไวน์ก็จัดเป็นเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ชนิดหนึ่ง

<sup>๑๖</sup> ปราณีย์ วงษ์เทศ, การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทยในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติและความเชื่อ, อ่างแก้ว, หน้า ๕๕๕.

## ๒. ปัจจัยทางวัฒนธรรม

บทบาทของวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคสุรานั้น นับว่ามีอยู่ไม่น้อยด้วยวัฒนธรรมเป็นโครงสร้างหลักที่กำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคล บุคคลจะเลือกบริโภคอะไร จะบริโภคในเวลาใด บริโภคกับใคร และจะบริโภคในปริมาณมากเท่าใด วัฒนธรรมจะมีอิทธิพลในการกำหนดกรอบความนึกคิดตัดสินใจ เริ่มจากคนในวัฒนธรรมนั้นยึดถือหรือมีปรัชญาในชีวิตอย่างไร เช่น ชีวิตคือความสุขสบายในชาตินี้ หรือชีวิตคือความสงบ สิ่งไหนคือความดีงาม สิ่งไหนเป็นการกระทำที่น่ายกย่อง ตัวปรัชญาชีวิตนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การพิจารณาปรัชญาชีวิตอาจดูได้จากการให้คุณค่าของสังคม ต่อเป้าหมายชีวิต หรือ ต่อพฤติกรรม เช่น บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตต้องเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ก้าวหน้ามั่นคง มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นต้น

การเปลี่ยนการให้คุณค่าของสังคมต่อเป้าหมายชีวิตในอดีต คือการที่คนอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนอย่างสงบ ผูกพันกันในเชิงญาติมาสู่การให้คุณค่าทางการเป็นเจ้าของวัตถุต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงระดับฐานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนระบบค่านิยม ทศนคติ และแบบแผนการดำเนินชีวิต สุรามิได้ถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องประกอบในพิธีกรรมและ ความสนุกสนานในช่วงเทศกาล แต่สุราถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องแสดงฐานะทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งสุราต่างประเทศจะถูกใช้ในบทบาทเช่นนี้มากกว่าสุราที่ผลิตในประเทศไทย เมื่อระบบการให้คุณค่า แก่สุราเปลี่ยนไปเช่นนี้ย่อมเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคสุราให้มากขึ้น สามารถบริโภคได้ในช่วงที่ไม่ใช่เทศกาล และจะบริโภคในปริมาณที่สูงขึ้นก็ได้ ดังนั้น กระบวนการในการใช้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคสุรานอกจากการใช้ภาพความเป็นต่างชาติแล้ว ยังใช้ภาพแห่งความเป็นไทยตามกระแสอนุรักษนิยมด้วย

## ๓. ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มสังคม

กลุ่มสังคมพื้นฐานหลักคือ ครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มพื้นฐานที่สำคัญ เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาดื่มสุรา มีแนวโน้มที่จะดื่มสุรามากกว่า ครอบครัวที่บิดาเป็นผู้ติดสุราเรื้อรังจะมีผลต่อบทบาทและความสัมพันธ์ในครอบครัว บุตรจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และบริโภคสุรา แต่ถ้าหากครอบครัวที่มารดาเป็นผู้ติดสุราเรื้อรัง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กจะรุนแรงมากกว่า เนื่องจากบทบาทของมารดาในการดูแลบุตรไม่สามารถจะยกเลิกหรือละเว้น เช่น บิดา เด็กจึงมีแนวโน้มที่จะถูกทารุณกรรมและถูกละเลยได้สูงกว่า รวมทั้งเด็กในครอบครัวเหล่านี้จะมีการเลียนแบบการบริโภคสุราจากบิดามารดาด้วย

ครอบครัวจะเป็นกลุ่มสังคมแรกที่จะเป็นตัวแบบ โดยตรงในการบริโภคสุรา แก่เด็ก ระบบการคิดและรูปแบบการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตก็จะเป็นกรอบการตัดสินใจบริโภคสุราของเด็กด้วย เช่น มีระบบคิดที่บริโภคสุราเพื่อสุขภาพ เพื่อสังคม หรือเพื่อคลายทุกข์

กลุ่มสังคมกลุ่มที่สองที่สำคัญ คือ กลุ่มเพื่อน ซึ่งผลการศึกษาสาเหตุของการดื่มสุราในเยาวชนพบว่า ส่วนใหญ่มาจากเพื่อนชวน ตามเพื่อน และอยากทดลอง อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนจะมากในช่วงวัยรุ่น

นอกจากกลุ่มเพื่อนแล้ว ตัวแบบต่างๆ ที่บุคคลยึดถือก็เป็นการส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคสุราเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวแบบในกลุ่มวัยรุ่น หรือในกลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มผู้ที่ทำงานแล้ว หรือแม้แต่ชนชั้นสูงในสังคมก็จัดว่าเป็นตัวแบบได้เช่นกัน พฤติกรรมของตัวแบบเหล่านี้อาจจะส่งผลให้เกิดการบริโภคสุรามากขึ้นหรือน้อยลง หรือเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคก็ได้เช่นกัน

#### ๔. ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพของบุคคลก็มีผลต่อการบริโภคสุรา สำหรับผู้ที่มีบุคลิกภาพ ถอยหนีหรือเก็บกด มีแนวโน้มที่จะใช้สุราเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาหรือความคับข้องใจ นอกจากนั้น ผู้ที่มีระดับความนับถือตนเองต่ำ มีความรู้สึกแปลกแยกสูง จะมีแนวโน้มใช้สุราเพื่อลดความวิตกกังวล และความหวาดกลัวว่าจะทำอะไรล้มเหลว ความผิดปกติทางกาย ความเจ็บป่วยบางอย่างอาจส่งผลให้มีการบริโภคสุรา ไม่ว่าจะเป็นในรูปของ ยาแดง หรือในรูปของสุรา ถ้าเป็นใน รูปยาแดง เนื่องจากเชื่อว่าเป็นยารักษาโรค ผู้บริโภคยาแดงส่วนมากจึงเป็นสตรี แต่การบริโภค “ยาแดง” ในผู้ชายจะเป็นไปเพื่อการเจริญอาหาร หรือการเพิ่มกำลังวังชาให้ร่างกายแข็งแรง ดังนั้น ความเชื่อของบุคคลก็มีอิทธิพลต่อการบริโภคสุรา เช่น ความเชื่อในการบริโภคเหล้า เพื่อเพิ่มความแข็งแรง การดื่มเหล้าก็ต้องดื่มพร้อมกับสุรา เป็นต้น

#### ๒.๒ ผลเสียจากการดื่มสุรา

การดื่มน้ำเมา หรือสุรา จัดเป็นอบายมุขทางแห่งความเสื่อมและมีโทษร้ายแรงกว่าอบายมุขทุกข้อแม้นายแพทย์ปัจจุบันก็ยอมรับว่าการดื่มสุรามีโทษกว่ายาเสพติดทุกชนิด เพราะก่อให้เกิดผลร้ายตามมาอีกเป็นอันมากจากสุราเป็นต้นเหตุ แม้อุบัติเหตุรถยนต์ซึ่งเกิดมาก เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยืนยันว่าเกิดมาจากการดื่มสุราเป็นสาเหตุถึง ๒๐ เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะในตอนเย็นของทุกวัน จะเห็นได้ชัดในเทศกาลใหญ่ ๆ ที่มีวันหยุดหลายวัน เช่น วันสงกรานต์ และวันขึ้นปีใหม่ มีอุบัติเหตุ



รถยนต์เพราะเมาสุรา ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินมากในแต่ละปี<sup>๓๓</sup> ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องงดเว้นการดื่มสุรา

#### ๒.๒.๑ ผลเสียต่อตนเองและสังคม

การดื่มสุราและเมรัยนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้ว ยังบั่นทอนสติปัญญา อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่นการฆาตกรรม ฉกชิงวิ่งราว อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวงต้มตุ๋น และอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลเสียต่อตนเองและสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามที่ได้ศึกษามา ดังนี้

๑) สิ้นเปลืองทรัพย์สินโดยเปล่าประโยชน์ เงินที่หัวหน้าครอบครัวหามาได้ของชาวชนบทหมดไปกับการซื้อเหล้าวันละ ๒๐ - ๓๐ บาท เงินที่เหลือ ไม่พอเลี้ยงครอบครัว ซ้ำยังก่อการทะเลาะวิวาท และที่สำคัญคือ ต้องเสียทรัพย์สินในการรักษาตัวเมื่อเกิดโรคพิษสุราเรื้อรัง หรือโรคตับแข็งเป็นต้น และเสียทรัพย์สินมาก คือ เมื่อเมาขับรถยนต์ หรือชนรถอื่น ๆ หรือพาตน ครอบครัว หรือคนโดยสารบาดเจ็บ ล้มตาย บางคนถึงกับต้องสิ้นเนื้อประดาตัว เพราะเสียเงินมาก อันเกิดจากการมาในขณะขับรถ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ทำการศึกษาว่าทำไมคนดื่มสุราถึงทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายและเพิ่มขึ้น โดยพบว่ายังมีระดับแอลกอฮอล์ในเลือดเข้มข้นมากเท่าไร ก็ยิ่งเพิ่มโอกาสการเกิดอุบัติเหตุสูงขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ระดับแอลกอฮอล์ ๒๐-๔๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ จะเสี่ยงต่อการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุมากกว่า คนที่ไม่ได้ดื่ม ๓-๕ เท่า

๒) ก่อการทะเลาะวิวาท ผู้ดื่มเหล้าจนถึงขั้นมึนเมา เป็นสาเหตุประการหนึ่งของการทะเลาะวิวาทจนถึงบันดาลโทสะฆ่าผู้อื่นตาย มีพบเห็นอยู่บ่อย ๆ เพราะผู้ที่ดื่มจนมึนเมาไม่สามารถระงับสติไว้ได้ มาลิน จุลศิริ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลกล่าวถึงโทษของสุราไว้ว่า เครื่อง มึนเมาชนิดต่างๆ มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบสำคัญ ซึ่งมีฤทธิ์กดประสาท ในรายที่ร่างกายได้รับสารนี้มากสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้จักคิด การควบคุมตัวเอง การตัดสินใจ และการยับยั้งใจจะถูกกด ผลก็คือผู้นั้นมักจะแสดงสัญชาตญาณเดิม หรือสิ่งที่ซ่อนเร้นไว้สำนึกออกมา<sup>๓๔</sup>

๓) เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง ในสังคมไทยสุรามีบทบาทต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ไม่น้อย สุราเป็นส่วนหนึ่งของงานเลี้ยงสังสรรค์มาช้านาน แต่ในอดีต การดื่มสุราเพื่อความรื่นเริงจะกระทำกันเฉพาะในโอกาสพิเศษ เช่น ในเทศกาลตรุษ สงกรานต์ บุญบั้งไฟ หรือเมื่อมีงานพิธี

<sup>๓๓</sup> จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ, สุขภาพคนไทยปี พ.ศ. ๒๕๔๓ : สถานะสุขภาพของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : อุษากาพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๓๖.

<sup>๓๔</sup> มาลิน จุลศิริ, “โทษของสุราในทัศนะของนักวิชาการ”, วารสารหมอบ้าน, ฉบับที่ ๑๔๕ ปีที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕) : ๕.

เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ ปลูกเรือน เมื่อเวลาผ่านไป แบบแผนการดื่มสุราก็เปลี่ยนไป มีการใช้สุราในโอกาสต่างๆมากขึ้น เช่น การเลี้ยงต้อนรับ การเลี้ยงฉลองความสำเร็จ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นเกียรติและชื่อเสียง กลายเป็นค่านิยมใหม่ขึ้นมาในปัจจุบัน มักนำไปใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญของพิธีและพิธีกรรมสำคัญทุกงานไป เมื่อพูดถึงโทษของสุราในข้อนี้ ผู้ดื่มสุรานั้นเป็นสาเหตุให้ประพฤติดุจริตต่าง ๆ ไม่เป็นที่สรรเสริญของนักปราชญ์ เป็นที่นินทาติเตียนอย่างเดียว จึงเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติ และชื่อเสียง ในสมัยของรัชกาลที่ ๑ จะเห็นได้ชัดว่า ถ้าหากเจ้าขุนมูลนายดื่มสุราเล่นเบียร์นั้น จะถูกถอดให้เป็นไพร่ เจียน ๓ ยก และมีการสักหน้าผาก เป็นต้น<sup>๑๕</sup>

๔) ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักละอาย เมื่อเสพสุรามินเมาแล้ว สามารถแสดงพฤติกรรมที่ไร้ยางอายต่าง ๆ ออกมาโดยไม่ละอาย ตะขวงใจ บางคนที่เคยแต่งกายสุภาพ แต่ครั้นเมาสุราแล้ว ความสุภาพต่างๆก็หายไป กลับแสดงพฤติกรรมต่างๆที่คนทั่วไปไม่กระทำกันในที่สาธารณะชน โดยปราศจากความละอาย

๕) ทอนกำลังสติปัญญา สติปัญญานั้นเป็นธรรมที่ยกศักยภาพของความเป็นมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ เป็นธรรมข้อหนึ่งในเบญจธรรม ๕ ประการ คือ เมื่อล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ จนถึงขนาดมึนเมาแล้ว ก็เท่ากับว่าได้ทำลายสติสัมปชัญญะลงไป ในขณะที่นั้นด้วย ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตตามแบบจริยธรรมบกพร่อง อาจถึงขั้นที่ว่า แม้ความเป็นมนุษย์ของผู้ดื่มสุราก็บกพร่องไปด้วย

สรุปความว่าการดื่มสุราซึ่งเป็นของมีนเมา มีโทษหลายสถาน คือ ทรัพย์สินที่มีอยู่ หรือที่หามาได้ย่อมหมดไปอย่างเห็นได้ชัด มักก่อการทะเลาะวิวาท ก่อความวุ่นวายเดือดร้อน เป็นบ่อเกิดของโรคต่าง ๆ ในเมื่อร่างกายอ่อนแอเพราะพิษสุรา จึงเป็นสาเหตุให้เป็นโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้ง่าย ทำให้เสียชื่อเสียง หมดสง่าราศี เป็นคนไม่รู้จักละอายในสิ่งที่ควรละอาย เมื่อเมาสุราก็สามารถแสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ได้โดยไม่อายต่อใคร ประการที่สำคัญคือทำให้สติปัญญา ความคิดอ่านต่างๆ หย่อนสมรรถภาพลงไปด้วย

#### ๒.๒.๒ ผลเสียต่อร่างกาย

สุราเป็นบ่อเกิดแห่งโรค ดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้น ถึงโทษของสุราไว้ว่า “สุรา เล่นงานเกือบทุกระบบตั้งแต่ศีรษะไปถึงเท้า เช่น สมองฝ่อ หัวใจวาย เป็นโรคปอดอักเสบง่าย ดับแข็ง เม็ดเลือดทั้งสามชนิดเสื่อม คือ เม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาว เกร็ดเลือด” ผู้เชี่ยวชาญเรื่องมะเร็ง ได้ศึกษานิสัยการดื่มของผู้หญิงเป็นเวลาถึง ๑๒ ปี และสังเกตว่าพวกที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัปดาห์ละหนึ่งถึงสามแก้วมีสุขภาพดีที่สุด อัตราการตายของพวกเขาน้อยกว่าพวกไม่ดื่มเลยถึงร้อยละ ๑๖.๐ ส่วนผู้หญิงที่ดื่มวันละแก้วมีอัตราเสี่ยงต่อโรคหัวใจ อย่างไรก็ตาม ถ้าดื่มมากกว่าวันละสองแก้วกลับเป็น

<sup>๑๕</sup> พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕๘.

อันตรายมากกว่าผู้ไม่ดื่ม โรคที่เป็นมากที่สุด คือ มะเร็งเต้านม และโรคตับ<sup>๔๐</sup>

ผลกระทบของสุราที่มีต่อบุคคลนั้นที่เห็นได้ชัดเจนคือเรื่องสุขภาพร่างกาย สุราทำให้เกิดความผิดปกติต่อระบบต่างๆ ของร่างกาย กล่าวคือเมื่อสุราเข้าสู่ร่างกายแล้วแอลกอฮอล์ประมาณ ๑ ใน ๕ จะถูกดูดซึมผ่านผนังกระเพาะอาหาร และส่วนที่เหลือจะผ่านผนังลำไส้เข้าสู่หลอดเลือด เมื่อผ่านไปยังตับแอลกอฮอล์จำนวนประมาณ ๔๕ เปอร์เซ็นต์จะถูกนำมาเปลี่ยนแปลงเป็นอะซีตัลดีไฮด์ (Acetaldehyde) จากนั้นจะเปลี่ยนเป็นเกลือของกรดน้ำส้ม (Acetate) แล้วกลายเป็นคาร์บอนไดออกไซด์กับน้ำส่วนแอลกอฮอล์ที่เหลืออีกประมาณ ๕ เปอร์เซ็นต์จะถูกขับออกจากร่างกายทางปอด ไต และต่อมเหงื่อ ซึ่งจะผสมออกไปในรูปของลมหายใจและปัสสาวะ และเมื่อพิจารณาถึงผลของแอลกอฮอล์ที่มีต่อระบบการทำงานของร่างกายหรือต่อสุขภาพ พบว่าสุราสร้างปัญหาให้ทุกระบบของร่างกายเสมือนเป็นมาตรการจากปลายลิ้น ดังนั้นการดื่มสุราเป็นจำนวนมากจึงส่งผลกระทบต่อการทำงานของระบบและอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย ในกรณีที่มีการดื่มสุรามากเกินไป จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อกระเพาะอาหาร ลำไส้ ตับ การหมุนเวียนของโลหิตระบบประสาทตลอดจนสมอง<sup>๔๑</sup> ดังนั้นผู้ที่ดื่มสุราเป็นจำนวนมากจึงมักมีอาการเจ็บป่วยดังนี้

#### ๑. ผลเสียจากพิษสุราต่อสมอง

พิษของแอลกอฮอล์ต่อสมอง แอลกอฮอล์จะมีฤทธิ์กดประสาท โดยจะกดการควบคุมระบบต่าง ๆ เช่น กดศูนย์หายใจและศูนย์ควบคุมการหมุนเวียนโลหิตในสมองทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ และถ้าดื่มในปริมาณมากขึ้น ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์จะทำให้การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติถูกกดไปด้วย โดยทำให้สูญเสียการควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ไม่สามารถควบคุมร่างกายของตัวเองได้สมรรถภาพการมองเห็นและการได้ยินลดลง ผู้ติดสุราเรื้อรังจะเกิดการสูญเสียของเหลวออกจากเซลล์ของสมอง และยังพบว่าแอลกอฮอล์ทำให้เกิดภาวะโซเดียมในเลือดต่ำ ซึ่งทำให้เกิดอาการชักแบบคนเป็นลมบ้าหมูได้ทำให้มีผลต่อสมอง โดยมีพิษแบบเฉียบพลันและพิษแบบเรื้อรัง

๑) พิษแบบเฉียบพลัน ได้แก่ Alcoholic Intoxication แบ่งเป็นพิษระดับมากน้อยแตกต่างกันไปโดยวัดจากระดับปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดคิดเป็นร้อยละได้ดังนี้

- ๓๐ mg จะทำให้เกิดอาการสนุกสนาน ร่าเริง (Euphoria)
- ๕๐ mg จะเกิดเสียการควบคุมการเคลื่อนไหว (In coordination)

<sup>๔๐</sup>ชาร์ล พิวส์ และคณะ, “แต่เธอผู้รักสุขภาพ”, วารสารรีดเดอร์สไดเจสท์, ฉบับที่ ๑ (เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕) : ๕๗-๕๘.

<sup>๔๑</sup>บุญเลิศ จุลเกียรติ, สุรากับสุขภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมป้องกันปัญหาจากสุรา, ๒๕๓๔), หน้า ๒๒-๒๖.

- ๑๐๐ mg แสดงอาการมาให้เห็น เดินไม่ตรงทาง (Ataxia)
- ๒๐๐ mg จะเกิดอาการสับสน (Confusion)
- ๓๐๐ mg จะเกิดอาการง่วง งง ซึม (Stupor us)
- ๔๐๐ mg จะเกิดอาการสลบและอาจถึงตายได้ (Coma)

๒) พิษต่อสมองเรื้อรัง (โรคสมองพิการ) แอลกอฮอล์มีพิษโดยตรงต่อสมอง ทำให้เซลล์สมองเสื่อม ในผู้ติดสุราพบว่ามีการฝ่อลีบของสมองส่วนนอก (Cortex) ซึ่งจะมีผลต่อการเชื่อมต่อทางจิตด้วยหลายประการ เริ่มตั้งแต่มีปัญหาบุคลิกภาพเปลี่ยนไป ขาดความรับผิดชอบ ความจำเสื่อม และเมื่อเป็นมากจะทำให้เกิดอาการประสาทหลอน เห็นภาพหลอน หูแว่ว หลงผิด หวาดระแวง และคลุ้มคลั่ง ได้มีการชันสูตรศพผู้ที่เสียชีวิตจากสุรา จะพบว่าเนื้อสมองจะหดเหี่ยว สีซีดจาง มีลักษณะของการถูกทำลาย

## ๒. ผลเสียจากพิษของแอลกอฮอล์ต่อระบบทางเดินอาหาร

๑) พิษต่อกระเพาะอาหาร ความผิดปกติในระบบทางเดินอาหารที่เกิดหลังจากการดื่มสุราที่พบได้บ่อยหลังดื่มสุรา คือ อาการคลื่นไส้และอาเจียนตอนเช้าที่นักดื่มสุราเรียก hang Over ผู้มีอาการจะรู้สึกวิงเวียน อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ คลื่นไส้ ฝะอืดพะอม อยากกินอะไรหวาน ๆ แต่พอกินได้สักพักจะอาเจียนออกมาหมด สำหรับคนที่ไม่เคยจะรู้สึกไม่สบายมาก อาจจะต้องกินยาแก้ปวดศีรษะแล้วกลับไปพักผ่อนแล้วอาการจะดีขึ้น สำหรับคอสุราถ้ามีอาการดังกล่าวจะแก้ด้วยการดื่มสุราอีกสัก ๒-๓ แก้ว อาการจะหายไปได้ เข้าใจว่าเป็นผลของแอลกอฮอล์ต่อกระเพาะอาหารและต่อสมอง เป็นอาการที่เบาที่สุดในอาการหลังดื่มสุรา แอลกอฮอล์มีโทษต่อเยื่อบุกระเพาะอาหารในความเข้มข้นต่ำ เช่น ประมาธร้อยละ ๑๐ จะทำให้มีการกระตุ้นการหลั่งของน้ำย่อยและฮอร์โมนแกสตรินในกระเพาะอาหาร ซึ่งมีโทษอาจทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้ หรือในคนที่รักษาหายแล้วแผลอาจกำเริบขึ้นอีกได้ และมีแผลคันทำให้เลือดออกในกระเพาะอาหารได้ จากผลของแอลกอฮอล์ทำให้มีการระคายเคืองและทำลายเยื่อบุกระเพาะอาหาร โดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่มีอาการปวดศีรษะในตอนเช้าหลังจกดื่มสุราอย่างหนักเมื่อตอนกลางคืน และมีโอกาสเกิดการอักเสบของเยื่อบุกระเพาะอาหาร ได้มากขึ้น อาการที่สำคัญคือ อาการแน่นท้อง อาจมีอาเจียนสีดำ ถ่ายอุจจาระดำ บางรายเลือดออกมากจนต้องเข้ารับการรักษาเต็มเลือดในโรงพยาบาล ในรายที่ไม่มีเลือดออกอาการจะหายได้เองภายใน ๒-๓ วัน ภัยที่น่ากลัวอีกอย่างหนึ่งของแอลกอฮอล์มีไม่บ่อยนัก แต่ถ้าเกิดขึ้นจะมีอาการรุนแรงมากถึงต้องผ่าตัด นั่นคือการฉีกขาดของเยื่อบุหลอดอาหารตอนปลายต่อกระเพาะอาหาร ซึ่งเกิดจากการอาเจียนหรือขย้อนอย่างรุนแรง และอาจรู้สึกเจ็บบริเวณยอดอก หลังจากนั้นจะอาเจียนมีเลือดปนออกมาเรื่อย ๆ และมักจะต้องเข้าโรงพยาบาลเพื่อให้เลือดและผ่าตัดเย็บรอยฉีกขาดของเยื่อหลอดอาหารดังกล่าว

๒) พืชต่อลำไส้เล็กส่วนต้น เชื่อว่าแอลกอฮอล์สามารถทำให้เกิดการอักเสบของเยื่อลำไส้เล็กส่วนต้นจากการระคายเคืองของแอลกอฮอล์โดยตรง นอกจากนี้ยังทำให้ความดันของหลอดอาหารที่น้ำดีที่มาจากตับเข้าสู่ลำไส้เล็กส่วนต้นสูงขึ้น เป็นเหตุทำให้น้ำดีจากตับและน้ำย่อยจากตับอ่อนออกมาช่วยในการย่อยอาหารได้ลำบาก ทำให้เกิดอาการท้องอืด ท้องเฟ้อหลังจืดสุรา

๓) พืชต่อลำไส้เล็ก แอลกอฮอล์จะกระตุ้นให้เกิดการหลังกรดและน้ำย่อยในกระเพาะออกมามากขึ้น ซึ่งช่วยให้เจริญอาหาร แต่ถ้ามีแอลกอฮอล์ปริมาณมาก และความเข้มข้นสูง จะเป็นเหตุให้มีการระคายเคืองและเกิดการอักเสบของเยื่อกระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก เมื่อเกิดการอักเสบเรื้อรังก็ทำให้การดูดซึมอาหารลดลง ซึ่งเป็นผลทำให้ร่างกายขาดสารอาหารและวิตามินหลายชนิด เช่น วิตามินบีหนึ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้กระเพาะอาหารเป็นแผล เกิดโรคแทรกซ้อนขึ้น ตลอดจนมีอาการท้องอืด ท้องเสีย ท้องผูก เบื่ออาหาร และอาจอาเจียนเป็นเลือดได้

๔) พืชต่อตับอ่อน แอลกอฮอล์มีผลทำให้น้ำย่อยของตับอ่อนเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันทำให้เกิดการอุดตันของท่อในตับอ่อน เป็นเหตุให้น้ำย่อยที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่สามารถออกไปได้ จึงเป็นต้นเหตุให้ตับอ่อนอักเสบ ซึ่งจะมีการแน่นท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย ปวดท้องบริเวณลิ้นปี่หรือระดับสะดือมาก คลื่นไส้ อาเจียน ไข้ขึ้นสูง อาจช็อคและตายได้<sup>๔๒</sup>

พืชต่อตับอ่อน แอลกอฮอล์มีผลทำให้น้ำย่อยของตับอ่อน และเอนไซม์ของตับอ่อนเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อเนื่องจากการกระตุ้นฮอร์โมนแกสตรินในกระเพาะอาหาร ทำให้มีกรดสูงขึ้นในกระเพาะอาหารมากขึ้น ฮอร์โมนซีคลิตินในลำไส้ และซีคลิตินนี้ก็มากกระตุ้นตับอ่อนให้หลั่งน้ำย่อย และเอนไซม์เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความดันในท่อตับอ่อนมีมากขึ้นทำให้เกิดการอุดตันของท่อในตับอ่อน น้ำย่อย และเอนไซม์ ซึ่งถูกกระตุ้นให้หลั่งมากขึ้นออกมาไม่ได้ก็เกิดย่อยตัวตับอ่อนเสียเอง ทำให้เกิดตับอ่อนอักเสบขึ้น อีกประการหนึ่งตัวแอลกอฮอล์เองมีพืชต่อเนื้อของตับอ่อนเองอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นแอลกอฮอล์สามารถทำให้เกิดพยาธิในตับอ่อนได้ ๓ ชนิดด้วยกัน คือ

- (๑) ตับอ่อนอักเสบชนิดเฉียบพลัน
- (๒) ตับอ่อนอักเสบชนิดเรื้อรัง
- (๓) ตับอ่อนอักเสบเรื้อรังชนิดมีหินปูนหรือนิ่วในตับอ่อน

ตับอ่อนอักเสบเฉียบพลันนี้มักจะเกิดในคนที่ดื่มสุราหนัก กินกับแก้มามากและดื่มเป็นประจำ ไม่ใช่ดื่มติดกันทุกวัน แต่ในรายที่กินอาหารที่มีโปรตีนต่ำจะทำให้เป็นแบบอักเสบเรื้อรังและ

<sup>๔๒</sup> ปวีณา จินต์สวัสดิ์, “พฤติกรรมกรรมการดื่มสุราและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะแพทยศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๗, หน้า ๑๔๗.

อาจมีนิวในตับอ่อนเกิดขึ้นได้ ในรายที่ตับอ่อนอักเสบเฉียบพลัน อาการที่สำคัญคืออาจสังเกตได้ตั้งแต่แน่นท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย แน่นหลังไปจนถึงปวดท้องบริเวณลิ้นปี่ หรือระดับสะดือเป็นการปวดอย่างมาก ร้าวไปสันหลังในระดับเดียวกัน ท้องจะอืดมาก คลื่นไส้ อาเจียน มีไข้สูงขึ้นสูง ซึ่งเป็นอาการที่รุนแรงและอาจทำให้ความดันโลหิตต่ำถึงช็อกและเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ สำหรับในรายที่เป็นตับอ่อนอักเสบเรื้อรังจะพบว่า มีอาการแบบอาหารไม่ย่อย ท้องอืด มีลมในท้องมาก ปวดท้อง อุจจาระวันละหลายครั้งหยาบเป็นมัน ผอมลง น้ำหนักลด ดิซ่าน มีอาการของเบาหวานร่วมด้วยเป็นต้น

๕) พิษต่อตับซึ่งเป็นอวัยวะสำคัญในการเผาผลาญและทำลายพิษ ขณะเดียวกันแอลกอฮอล์ก็ทำให้มีไขมันแทรกอยู่ในตับมากขึ้น เป็นเหตุให้เซลล์ของตับตาย แล้วเกิดแผลเป็น มีพังผืดบาง ๆ เกิดขึ้นในบริเวณนั้น ถ้าเกิดตับอักเสบร่วมด้วยจะมีการทำลายเซลล์มากขึ้น ในที่สุดก็กลายเป็นตับแข็งและอาจนำไปสู่การเป็นมะเร็งที่ตับได้ ผู้ที่ตับอักเสบจากพิษสุราจะมีอาการไข้สูง ดิซ่าน เจ็บปวดบริเวณใต้ชายโครงขวา คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร ตับโต และอาจเสียชีวิตได้ โทษของแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อตับ ได้แก่ มีไขมันในตับ ตับอักเสบจากสุราและตับแข็ง

สำหรับผู้ที่มีตับสุรานักและดื่มติดต่อกันถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ก็อาจมีโทษต่อตับได้ทั้งสิ้นถ้าช่วงสั้นก็อาจมีแต่ไขมันในเซลล์ของตับ แต่ถ้ากินติดต่อกันและนานก็อาจเป็นตับอักเสบหรือตับแข็งซึ่งผู้ที่ดื่มสุรามีโอกาสเป็นตับแข็งได้ประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ถ้าดื่มประจำและนานพอได้เคยมีการทดลองในต่างประเทศ พบว่า การดื่มสุราติดต่อกันเพียง ๒-๓ วัน ก็สามารถทำให้มีไขมันในตับได้ เมื่อเซลล์ของตับมีไขมันเข้ามามากขึ้น จะทำให้เซลล์ตับนั้นตาย ถ้ามีหลาย ๆ เซลล์ตายก็จะทำให้เป็นแผลเป็น มีพังผืดบาง ๆ เกิดขึ้นในบริเวณนั้น จะมีเม็ดเลือดขาวมาช่วยในการขจัดไขมัน และถ้ามีปรากฏการณ์แบบนี้บ่อย ๆ ก็จะมีพังผืดเกิดขึ้นมากขึ้นและทั่วไปในตับ บางรายอาจมีอาการอักเสบร่วมด้วย ทำให้มีการทำลายเซลล์ของตับมากขึ้น ในที่สุดกลายเป็นตับแข็ง อาการที่พอสังเกตได้ว่ามีความผิดปกติต่อตับ คือ ท้องอืด อืดอืด อาหารไม่ย่อย เบื่ออาหารแบบเดียวกับกระเพาะอาหารอักเสบ บางรายมีอาการแน่น จุก เจ็บบริเวณชายโครงขวา มีก้อนใต้ชายโครงขวา ถ้าแพทย์ตรวจพบว่า มีตับโตขึ้นก็น่าจะวินิจฉัยได้ว่ามีไขมันในตับ

ในบางรายที่มีอาการตับอักเสบจากพิษสุราจะมีอาการรุนแรงกว่า คือ ไข้สูง ดิซ่าน เจ็บบริเวณใต้ชายโครง คลื่นไส้ อาเจียน รับประทานอาหารไม่ได้ เบื่ออาหาร มีตับโต อาจเสียชีวิตได้ในระยะนี้ ถ้ามีท้องอืดมาก แน่นท้อง ขาววม อาเจียนเป็นเลือด ตับโต ม้ามโต แสดงว่าเป็นตับแข็งแล้ว ซึ่งเลือดจากส่วนล่างของร่างกายไม่สามารถผ่านตับเข้าสู่หัวใจได้ จึงทำให้เส้นเลือดดำของหลอดอาหารซึ่งเปราะบางมีโอกาสโป่งแตกได้ ซึ่งถ้ามีการฉีกขาดในสภาพนี้จะทำให้ผู้ป่วยอาเจียนเป็นเลือดดำ และมีอันตรายสูง ถ้าหยุดดื่มอาจจะหายหรืออาการดีขึ้น

### ๓. ผลเสียจากพิษของแอลกอฮอล์ต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด

โรคระบบหัวใจและหลอดเลือดที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์อาจเกิดขึ้นได้จากการขาดอาหารและจากพิษของแอลกอฮอล์เองหรือทั้งสองอย่างร่วมกัน แอลกอฮอล์ทำให้หลอดเลือดขยายหน้าแดง รู้สึกอบอุ่น ทำให้ตับแข็งตายได้ถ้าอยู่ในอากาศเย็น เนื่องจากร่างกายไม่สามารถปรับตัวเพื่อเก็บความร้อนได้ แอลกอฮอล์สามารถทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการทำลายของกล้ามเนื้อหัวใจ ความผิดปกติอยู่ที่ Membrane และการปฏิบัติงานของกล้ามเนื้อหัวใจเอง ทำให้มีการบีบของหัวใจลดลงและสารที่สำคัญ เช่น Nor epinephrine, Magnesium, Calcium, Enzymes ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดพลังในการบีบตัวของกล้ามเนื้อหัวใจต่ำลงหมด นอกจากนั้นแอลกอฮอล์ยังทำให้ความดันเลือดเพิ่มขึ้น มีอัตราการเต้นของหัวใจเร็วขึ้น โรคหัวใจที่เกิดจากพิษสุรานั้นเกิดในคนที่ดื่มสุราจัดเป็นเวลานาน อาการที่สำคัญได้แก่ หายใจลำบากและใจสั่น ไอ หัวใจโต บวม ถ้าสามารถหยุดดื่มได้และให้การรักษาร่วมด้วยอาการจะดีขึ้นอย่างรวดเร็ว และหัวใจจะเล็กลง แต่ถ้ายังดื่มต่ออาการจะเพิ่มมากขึ้น หัวใจเต้นผิดปกติและมีอาการโรคหัวใจวายชนิดรักษาไม่หายขาด

### ๔. ผลเสียจากพิษของแอลกอฮอล์ต่อระบบเมตาบอลิซึมและต่อมไร้ท่อ

แอลกอฮอล์ทำให้เกิดน้ำตาลในเลือดสูงหรืออาหารเบาหวานได้ เนื่องจากมีการทำลายเซลล์ของตับอ่อน (เบต้าเซลล์) ที่ทำหน้าที่สร้างอินซูลิน ทำให้เกิดโรคเบาหวาน ในทางตรงกันข้าม แอลกอฮอล์ก็สามารถทำให้เกิดอาการน้ำตาลในเลือดต่ำได้ ทำให้ระดับของไกลโคเจนในตับต่ำและการสกัดกั้นการสร้างน้ำตาลกลูโคสจากไกลโคเจนจนไม่สามารถผลิตน้ำตาลกลูโคสสู่กระแสเลือดได้เพียงพอ ทำให้เกิดอาการอ่อนเพลีย หัวใจเต้นออกเป็นลมและหมดสติได้ และอาจเป็นอันตรายจนถึงเสียชีวิตได้

แอลกอฮอล์สามารถทำให้มีข้ออักเสบชนิดหนึ่งเรียกว่า โรคเก๊าท์ (Gout) ได้โดยเฉพาะในคนที่มีความผิดปกติของกรดยูริกในเลือดสูงกว่าปกติ แอลกอฮอล์ที่กินเข้าไปจะทำให้ร่างกายมีการคั่งของกรดยูริก โดยเฉพาะกรดยูริกในเลือดและในเนื้อเยื่อ ทำให้กรดยูริกซึ่งอยู่สูงในกระแสเลือดขับถ่ายทางไตได้น้อยลงและตกตะกอนในที่ต่าง ๆ เช่น ตามข้อทำให้ข้ออักเสบ บวมแดง และจะปวดมาก นอกจากนี้กรดยูริกอาจตกตะกอนในไต ในท่อไต ถ้ามีการอุดตันในท่อไตจะทำให้มีอาการปวดเจ็บบริเวณบั้นเอว หรือปวดท้องอย่างมาก แล้วแต่ตำแหน่งของนิ่วที่ไปอุดตันว่าอยู่ที่ตำแหน่งไหนและอาจทำให้ไตอักเสบตามมาและทำให้ระดับน้ำตาลเลือดลดต่ำลง จนถึงกับทำให้หมดสติ อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ เนื่องจากแอลกอฮอล์กักกั้นการสร้างน้ำตาลกลูโคสจากไกลโคเจนในตับในทางตรงกันข้าม แอลกอฮอล์สามารถทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น หรือมีอาการของเบาหวานได้ เนื่องจากมีการทำลายเซลล์ของตับอ่อน ซึ่งสร้างอินซูลิน (Insulin) ให้แก่ร่างกาย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผู้ที่ดื่มสุรามิโอกาสปวดบวมหรือโรคติดเชื้ออื่น ๆ ได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ดื่ม ตัวอย่างเช่น พวกที่ดื่มสุรามิโอกาสที่ได้รับเชื้อโรคหนองใน ทั้งชนิดแท้และชนิดเทียมสูงด้วยเหตุหลายประการ และความต้านทานต่อเชื้อโรคลดลงเป็นปัจจัยหนึ่ง แพทย์ผู้รักษาจึงเน้นถึงการหยุดดื่มสุราในระหว่างรักษา โรคอยู่เสมอ ผู้ที่เคยเป็นจะสังเกตเห็นด้วยตนเองว่าหนองในเทียมที่เคยเป็นและอาการจะกำเริบเมื่อดื่มสุรา เช่นเดียวกับ โรคติดเชื้อก็มีโอกาสที่จะได้รับเชื้อสูงในผู้ที่ดื่มสุรา ลดความต้านทานต่อโรคติดเชื้อ รวมถึง โรคเอดส์ด้วย นอกจากนี้การบริโภคสุราเป็นจำนวนมากเป็นระยะเวลาาน อาจทำให้เกิด โรคแทรกซ้อนตามมา เช่น โรคขาดอาหารและวิตามิน โรคติดเชื้อต่าง ๆ ตลอดจนถึงโรคจิตได้ ซึ่งการศึกษาขององค์การอนามัยโลกพบว่า ๑ ใน ๓ ของผู้ป่วยสุขภาพจิตในแต่ละประเทศ เป็นผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพจิตจากสุรา<sup>๓๖</sup> ยิ่งไปกว่านั้นการที่ผู้หญิงเริ่มก้าวเข้าสู่การบริโภคสุราจะเป็นไปเพื่อการแสดงออกถึงความทัดเทียมกับชายหรือเพื่อสังคม หรือเพื่องานปรากฏการณ์นี้น่าจะบอกถึงแนวโน้มความรุนแรงของปัญหาสังคมในภายหน้าได้ เนื่องจากผู้หญิงจะยังคงต้องรับบทบาทหลักในการสร้างและอบรมสมาชิกรุ่นใหม่ในสังคมและโดยที่สภาวะกายภาพทางสรีรวิทยาของผู้หญิงมีการเผาผลาญแอลกอฮอล์ในร่างกายช้ากว่าผู้ชาย ดังนั้นผู้หญิงที่บริโภคสุราจึงได้รับผลที่รุนแรงกว่าชายเมื่อดื่มในปริมาณเท่ากัน หากผู้หญิงบริโภคสุราเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมทำให้ระบบประสาทส่วนกลางเสื่อมเสียได้ จะได้กล่าวต่อไปนี้

#### ๕. ผลเสียของสุราที่มีต่อระบบประสาทส่วนกลาง

แอลกอฮอล์จะไปก่การทำงานของสมอง ทำให้เกิดผลต่าง ๆ ดังนี้

๑) ผลต่อความรู้สึกและการรับรู้ แอลกอฮอล์ทำให้ไวต่อกลิ่นและรสเสื่อมลง หูอื้อ ตาลาย ความสามารถในการแยกความเข้มของแสงลดลง โดยเฉพาะแสงสีแดง การคาดคะเนความเร็วและระยะทางของวัตถุต่ำกว่าความเป็นจริง เป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย นอกจากนี้ความไวต่อการเจ็บปวดก็น้อยลง เพราะสุรามิฤทธิ์เหมือนยาสลบ

๒) ผลต่อกลไกการเคลื่อนไหว แอลกอฮอล์ทำให้ปลายประสาทเกิดการอักเสบ เป็นเหตุให้กล้ามเนื้ออ่อนกำลังและทำงานไม่ประสานกัน ผู้ดื่มสุราจึงพูดไม่ชัดเจน เหมือนคนลิ้นไก่สั้น ยืนโย้เอนไปมา เดินไม่ตรงทางหรือบางครั้งอาจเดินไม่ได้ เพราะเกิดเป็นตะคริวบ่อย ๆ มีอาการชาตามปลายมือและปลายเท้า

๓) ผลต่ออารมณ์ แอลกอฮอล์ทำให้ขาดความยับยั้งในการพูดและการแสดงออก ผู้ดื่มสุราจึงพูดจาไม่สุภาพ กิริยาก้าวร้าว กล้าและยอมรับการเสี่ยงมากขึ้น มีอารมณ์เคลิ้มฝัน การตัดสินใจ

<sup>๓๖</sup>สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย, เหล้ากับคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.



และปฏิภิกิริยาตอบสนองน้อยลง ตลอดจนประสาธรับความรู้สึกและสติปัญญาเสื่อมลง จากการศึกษพบว่า ผู้ดื่มสุราจะทำอะไรก็เชื่องช้าไร้สมรรถภาพทางสติปัญญา

๔) ผลต่อความรู้สึกทางเพศ แอลกอฮอล์จะทำให้ผู้ดื่มมีความรู้จักรับผิดชอบต่อสาธารณชนน้อยลง ความรู้สึกอยากแสดงความรักมีมากขึ้น ยิ่งกว่านั้น บางคนยังดูเหมือนว่ามีความสามารถต่อกิจกรรมทางเพศภายหลังการดื่มเท่านั้น ข้อสังเกตนี้เป็นอันตรายต่อการสนับสนุนสมมติฐานที่ว่า แอลกอฮอล์ส่งเสริมหรือช่วยปรับปรุงกิจกรรมทางเพศ ข้อเท็จจริง ก็คือ แอลกอฮอล์กระตุ้นให้เกิดความต้องการทางเพศ แต่เป็นไปได้ทางปฏิบัติ นอกจากนี้ ผู้ที่ดื่มสุรามากจะทำให้สมรรถภาพทางเพศลดลง ส่วนผู้ที่ติดสุราจะมีความบกพร่องและไร้สมรรถภาพทางเพศ ผู้ที่มีประวัติเป็นพิษสุราเรื้อรัง จะชราภาพและต่อมเพศเสื่อมก่อนเวลาอันควร ตลอดจนเพิ่มปัญหาทางเพศแก่คู่ชีวิตอีกด้วย

๕) ผลต่อการนอนหลับ ผู้ที่ดื่มอย่างหนักมาแล้ว เมื่อจะเข้านอนพลิกตัวกลิ้งไปมาเป็นพัก ๆ และตื่นขึ้นมาตอนเช้าด้วยอาการปวดศีรษะอ่อนเพลียมากจะส่งผลถึงคุณภาพของสมาชิกในครอบครัวและสังคม รวมทั้งคุณภาพของสังคมในภายภาคหน้าด้วย

## ๖. มหันตภัยจากการดื่มสุรา

ข้อมูลจาก อเมริกัน แอสโซซิเอชัน ฟอ์ เดอะ แอดวานซ์เมนท์ ออฟ ไซแอนซ์ (American Association for the Advancement of Science) ระบุว่า พิษภัยสุราต่อระบบร่างกายของมนุษย์นั้น เป็นที่ยอมรับมาช้านาน รวมถึงผลต่อการทำงานของสมอง ดังชื่อเรียกขานสุราว่า “น้ำเปลี่ยนนิสัย” ที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของแอลกอฮอล์ต่อพฤติกรรมตลอดจนการรับรู้ของผู้ดื่ม อย่างไรก็ตาม นั้นเป็นเพียงผลที่เกิดในช่วงเวลาที่ฤทธิ์แอลกอฮอล์ยังไหลเวียนอยู่ในร่างกายจากการดื่มครั้งนั้น ๆ แต่มีคนไม่มากนักที่ทราบถึงผลระยะยาวที่แอลกอฮอล์ฝากทิ้งไว้กับสมองและระบบประสาทที่รุนแรงถึงขั้นทำลายจน “ฝ่อ” สิ่งที่เกิดตามมาก็คือทำให้สมองสูญเสียสมรรถนะในการทำงานอย่าง ไม่อาจเรียกคืน สมองมนุษย์นั้นเป็นผลรวมจากนิวรอนหรือเซลล์ประสาทมากกว่าหนึ่งร้อยล้าน เซลล์ แต่ละเซลล์ประสาทจะสร้างการเชื่อมโยงต่อเซลล์ประสาทอื่น ๆ นับหมื่นเซลล์ ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสมองจนทำให้สมรรถนะถดถอยในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวัยรุ่นที่ “ดื่ม” อย่างต่อเนื่อง เช่น การตัดสินใจบกพร่อง แอลกอฮอล์มีฤทธิ์รบกวนพัฒนาการของ สมองส่วนหน้า (prefrontal cortex) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผนและการตัดสินใจ ทำให้ความสามารถในการตัดสินใจด้วยเหตุผลลดลง การทำสิ่งต่าง ๆ เพียงเพราะความสนุกหรือแค่ทำแล้ว “รู้สึกดี” ดื่มหนักขึ้นเรื่อยๆ การดื่มอย่างต่อเนื่องจะกระตุ้นให้สมองอดทนต่อการดื่มแอลกอฮอล์ยิ่งขึ้น ทำให้ปริมาณการดื่มที่ส่งผลให้ “เมา” เพิ่มระดับขึ้นเรื่อย ๆ สภาพเช่นนี้ส่งผลให้นำไปสู่การติดสุราได้ในที่สุดขาดความยับยั้งชั่งใจ ฤทธิ์แอลกอฮอล์ขัดขวางการทำงานเชื่อมโยงกันระหว่างองค์ประกอบสำคัญ ๒ ส่วนของสมอง ได้แก่ สมองส่วนหน้าและ ventral striatum

ซึ่งทำงานร่วมกันในการส่งข้อมูลความพึงพอใจต่อแรงจูงใจด้านบวก อันเป็นกระบวนการที่ทำให้การควบคุมพฤติกรรมเป็นไปอย่างเหมาะสม เมื่อกระบวนการนี้ถูกขัดขวาง ทำให้เกิดความเสียหายจากการกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำอันจะทำให้ต้องตกอยู่ในภาวะยากลำบากและไม่อาจแก้ไขได้

บ่อนทำลายระบบความจำ การตีพิมพ์เพียงน้อยนิดสามารถส่งผลกระทบต่อการทำงานของสมองที่รวบรวมความทรงจำ ที่เรียกว่า ฮิปโปแคมปัส (hippocampus) ซึ่งเป็นส่วนที่ยังคงเจริญเติบโตในช่วงที่เป็นวัยรุ่น การตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องในช่วงวัยนี้ส่งผลต่อเรื่องของความจำซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

หัวข้อนอกจากผลทั้ง ๔ ด้านดังกล่าว ยังมีผลวิจัยเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นที่ชี้ว่า ผู้ที่ต้องพึ่งพาการตีพิมพ์มีการตอบสนองต่อกิจกรรมที่ต้องอาศัยความสามารถด้านการจดจำช้ากว่าคนทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด การกระชกบพร่อง การศึกษาวัยรุ่นวัย ๑๕-๑๖ ปี ที่มีประวัติการตีพิมพ์โดยเฉลี่ย ๑๕๓ ครั้งในชีวิต พบว่า การตีพิมพ์เหล่านี้ในช่วงวัยรุ่นส่งผลให้ระบบการมองเห็นและการกระชกบพร่อง นักวิทยาศาสตร์อธิบายถึงกลไกในการบ่อนทำลายสมองของแอลกอฮอล์ไว้ดังนี้

๑) สมองเร่งสร้างเซลล์ทดแทนจนทำลายตัวเอง เมื่อผ่านสู่ร่างกาย ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ที่เข้าสู่สมองและระบบประสาทจะทำให้การตีความในการส่งสัญญาณต่างๆลดลงระหว่างที่อยู่ในอากาศมีเมฆสุราจากสารที่ก่อพิษสมองจะช่วยให้เกิดการฟื้นตัวและเพิ่มการส่งข้อความหรือสัญญาณ นักวิทยาศาสตร์สันนิษฐานว่า การกระตุ้นที่มากเกินไปปกติของสมองเช่นนี้ทำให้เซลล์ประสาทแตกตัวในเซลล์ของมันเองและตายลงในที่สุด สภาพดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้แอลกอฮอล์ไม่ได้มีฤทธิ์ทำลายเซลล์สมองโดยตรงแต่ส่งผลเกี่ยวเนื่องในการทำลายสมองอย่างแน่นอน

๒) สมองส่วนหน้าถูกทำลาย - จนถึงทุกวันนี้มีผลพิสูจน์ชัดเจนว่าขนาดสมองของผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำกับคนทั่วไปนั้นแตกต่างกัน ถ้าสุคนงานวิจัยแบบ Cross-sectional study ในวัยรุ่น ๑๘ คน อายุระหว่าง ๑๖-๑๘ ปี โดย ดร.ทาเพิร์ทชี้แจงว่า ผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำโดยเฉพาะวัยรุ่นที่สมองยังพัฒนาไม่เต็มที่ที่จะทำให้ “สมองส่วนหน้า” ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ของระบบการควบคุมด้านการคิดที่ซับซ้อน การวางแผน การยับยั้งชั่งใจ และการจัดระเบียบทางอารมณ์หัด เล็กกลอง นอกจากนี้ยังทำลายเนื้อเยื่อสมองที่เรียกว่า “white matter” สำคัญต่อการสื่อสารในสมองให้เหลือจำนวนน้อยลงส่งผลต่อการตัดสินใจที่ซับซ้อนเกี่ยวกับข้อมูลและการควบคุมอารมณ์

๓) รายงานการศึกษาถึงผลกระทบของแอลกอฮอล์ต่อสมองยืนยันว่า การตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มดื่มตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นและวัยทำงานตอนต้น ส่งผลต่อขนาดของสมองโดยทำให้สมองมีขนาดเล็กกว่าคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั่วไปประมาณ ร้อยละ ๑ หรือเหลือสมองเพียง ๕ ใน ๑๐ จากคนปกติ สมองส่วนที่หายไปนี้หมายถึงเซลล์ประสาทจำนวนมากที่ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกายให้เป็นไปอย่างเหมาะสมสามารถกำกับดูแลชีวิตให้ดำเนินไปอย่างมี

คุณภาพพิษสุราที่ทำลายสมองจนฝ่อไปถึง “หนึ่งในสิบ” จึงบ่อนทำลายสมองที่เราแต่ละคนได้รับมาเพียงคนละหนึ่งก้อนสำหรับหนึ่งชีวิตให้กลายเป็นสมองที่บกพร่อง นำเปลี่ยนนิสัยจึงไม่เป็นเพียงมหันตภัยสำหรับนักดื่มหน้าเก่าใหม่เพียงชั่วข้ามคืนอีกต่อไป แต่จะกลายเป็นการกักคร่อนทรพยากรอันมีค่าของสังคมไปอย่างยากจะฟื้นฟูให้กลับคืนมาได้ชั่วชีวิต

### ๒.๒.๓ ปัญหาจากการดื่มสุรา

๑. ปัญหาครอบครัว ปัญหาครอบครัว หมายถึงปัญหาที่ได้รับผลกระทบโดยอ้อมจากการที่มีสมาชิก หรือคนในครอบครัวติดหรือเสพสุรา ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่า หมายถึงผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยา และบุตรเป็นต้น<sup>๔</sup> เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า สถาบันครอบครัว มีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติมากหากทุกครอบครัวหรือคนส่วนใหญ่ของครอบครัวมีการวางแผนที่ดีจนมีความมั่นคงแล้ว ก็ทำให้ประเทศชาติมั่นคงไปด้วย ในทางตรงกันข้ามหากไม่เป็นดังที่กล่าวมาแล้ว ความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมก็อ่อนแอไม่มั่นคงไปด้วย

ดังนั้น คำว่า ปัญหาครอบครัว จึงหมายถึงปัญหาที่ได้รับผลกระทบโดยอ้อมจากการที่มีสมาชิกหรือคนในครอบครัวติดหรือเสพสุราอันก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความทุกข์ยาก ความลำบากในการประกอบอาชีพ หรือการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีพอ ทำให้เกิดการเสียหาย เพราะใช้จ่ายไปในทางการจัดหาซื้อสุรามาดื่ม เป็นต้น จึงทำให้รายได้ที่ได้รับมาจากค่าแรงงาน ได้ถูกนำไปจัดหาอบายมุข และในที่สุดก็นำไปสู่ปัญหาการประทุษร้ายต่อร่างกาย และจิตใจ และอื่นๆที่จะเกิดตามมาอีกมาก เช่น ปัญหาอาชญากรรม การทำร้าย การปล้น การข่มขืน การฆ่ากันตายในระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำดังที่ปรากฏเป็นข่าวก็มีไม่ปรากฏก็มีในสังคมไทยปัจจุบัน

นอกจากนี้ โดยทั่วไปการกระทำผิดหรือการประพฤตินิสัยข้อที่ ๕ นี้ มักถูกมองว่า มีสาเหตุมาจากครอบครัวเป็นปัญหาหลัก เพราะว่าส่วนใหญ่การดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อแม่ต้องมีหน้าที่ดูแลและปลูกฝังลูกๆ ให้เป็นเยาวชนที่ดีของสังคม ก็มักจะเป็นคนที่มีแนวโน้มนำเป็นคนดี เนื่องจากมีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี สภาพภายในครอบครัว จึงมีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้นว่า ครอบครัวที่มีการดื่มสุรา ย่อมเป็นที่บังชัชวว่า ครอบครัวนี้ ย่อมมีแต่ปัญหา หรือจะประสบกับปัญหาอยู่ตลอดไป ฉะนั้น ครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อสาเหตุของปัญหานี้ ด้วยอาศัยมุมมองที่เกิดขึ้นได้ดังนี้คือ การควบคุม และการสนับสนุนของพ่อและแม่ ตลอดจนการไม่ห้ามปรามในสิ่งที่ไม่สมควรเสพหรือดื่ม ทั้งนี้ได้พบได้จากสาเหตุที่เป็นภูมิหลังของครอบครัว และความสัมพันธ์ใน

<sup>๔</sup>ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๖๘.

ครอบครัวซึ่งมีผลต่อการตีมูลค่า ตลอดจนนำไปสู่การคิดและเสพยาสิ่งอื่นๆ ด้วย อีกทั้งการควบคุมดูแลในที่นี้สามารถทำนายไปถึงพฤติกรรมทั้งหลายของลูกได้

อย่างไรก็ตาม สภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆก็มีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมการตีมูลค่าได้เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นจากสื่อมวลชน หรือสภาพสังคมโดยทั่วไป ที่มีสถานเริงรมย์และอบายมุข รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ก่อให้เกิดค่านิยมใหม่ ๆ จากสื่อที่ได้รับ แล้วนำไปสู่การเลียนแบบหรือเอาอย่าง ทั้งทางอารมณ์ความคิดความเชื่อและรูปแบบของการดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน

ผลอันเกิดจากปัญหาที่เนื่องมาจากการเสพยา เป็นเหตุและปัจจัยสำคัญของครอบครัว เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวดังนี้

๑) ทำให้ครอบครัวแตกสลาย ขาดที่พึ่ง ไม่มีผู้นำ หรือชี้ทางที่ถูกที่ควรให้  
๒) ทำให้ครอบครัวขาดวินัยในการครองเรือน โดยเฉพาะความไม่รู้หน้าที่ของกันและกัน เป็นส่วนที่สำคัญ

๓) ทำให้ครอบครัวขาดปัจจัย ๔ หลักสำหรับการดำรงชีพ หรือประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี

๔) ทำให้ครอบครัวล่มสลาย เพราะการมีค่านิยมที่ผิดๆ ในเรื่องของการตีมูลค่า และที่สุดกลายเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาทั้งหลาย ก็เพราะมีจุดเริ่มต้นมาจากสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกของมนุษย์ทุกคน ครอบครัวไม่ดี จึงมีผลสะท้อนออกมาเป็นความเดือดร้อนความทุกข์ยากของสังคมโดยรวม

คนที่ตีมูลค่าทำให้ครอบครัวต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการซื้อสุราทั้งดื่มส่วนตัวและใช้รับแขก นอกจากนี้ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลคนป่วยจากการติดสุราอีกด้วย ทำให้เสียเวลาในการทำงาน นอกจากนี้ แรงงานและความสามารถในการทำงานก็ลดลงด้วย

## ๒. ปัญหาอาชญากรรม

อาชญากรรม เป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “อาชญา” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึง อำนาจ หรือโทษ กับคำว่า “กรรม” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตเช่นเดียวกัน หมายถึง การกระทำที่สนองผลร้ายที่ได้ทำไว้แต่ปางก่อน บาป ความตาย<sup>๔๔</sup>

เมื่อมองโดยภาพรวมแล้ว คำว่า “อาชญากรรม” หมายถึงการกระทำของบุคคลที่ละเมิดต่อกฎหมาย เมื่อกระทำไปแล้วกฎหมายบัญญัติว่า เป็นความผิดก็จะต้องถูกลงโทษตามความผิดนั้น ๆ สาเหตุที่สำคัญของการก่อให้เกิดอาชญากรรม ได้แก่ การเมาสุรา ผู้ที่เสพยาเข้าไปแอลกอฮอล์จะ

<sup>๔๔</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑๕.

ไปกระตุ้นสมองทำให้การวินิจฉัยต่าง ๆ ผิดไป สำหรับอาการทางจิตเวชที่เกิดจากการสุราหรือเหล้า พบว่าร้อยละ ๒๕ ของผู้กระทำผิดกฎหมายทางอาญาร้ายแรง เช่น ฆาตกรข่มขืน การกระทำชำเรา และถือโทษ คืบหน้าหรือเป็นโรคจิตเนื่องจากพิษเหล้า ซึ่งแสดงว่าสุราเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ดื่ม ประกอบอาชญากรรม<sup>๔๖</sup> ดังนั้น ผู้ประกอบอาชญากรรมอันเนื่องมาจากการดื่มสุรา ทำให้ผู้เสพทำความเข้าใจความผิดได้ง่าย เพราะสาเหตุ ดังนี้

๑) สุรากระทบประสาท ทำให้การควบคุมความคิด การกระทำและการตัดสินใจของผู้เสพเสียไป มีผลทำให้ผู้เสพทำอันตรายผู้อื่น โดยไม่สามารถควบคุมตัวเองได้

๒) ผู้ที่ดื่มสุรามานานและเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง จิตใจของผู้เสพจะเปลี่ยนไปจากเดิมโดย

(๑) ไม่มีคุณธรรม ขาดความรู้สึกรู้ผิดชอบชั่วดี

(๒) ความรู้สึกในคุณค่าของตนลดต่ำลง

(๓) มีความประพฤติแบบอันธพาลบ่อย จึงทำความผิดได้ง่าย แม้ในขณะที่ไม่ได้ดื่มเหล้าและการกระทำผิดมักรุนแรง

นักเลงสุราก็คือคนที่ติดสุรา ซึ่งคนที่ดื่มสุรามากๆ มักก่ออาชญากรรมได้ง่าย เพราะขาดการควบคุมสติ เมื่อขาดสติย่อมเกิดความเห็นผิดได้ง่ายกว่าคนทั่วไปที่ครองตนด้วยสติสัมปชัญญะ ทำให้เกิดอาชญากรรมที่ทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

### ๓. ปัญหาอุบัติเหตุ

อุบัติเหตุได้กลายเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของประเทศ ที่สำคัญได้แก่ อุบัติเหตุจากรถ ซึ่งจำนวนไม่น้อยมีสาเหตุมาจากสุรา ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อมูลรายงานจากศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและลดอุบัติเหตุ พุทธศักราชที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทั้งหมดมากที่สุดคือปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการขับขี่รถยนต์ในช่วงเทศกาลปีใหม่ โดยเฉพาะสัดส่วนเมาแล้วขับในผู้ขับขี่จักรยานยนต์ยังคงสูง จากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า การบาดเจ็บและการเสียชีวิตลดลง และข้อมูลผู้ขับขี่ประสบอุบัติเหตุและบาดเจ็บรุนแรงจากพาหนะทุกประเภทดื่มแอลกอฮอล์คิดเป็น ร้อยละ ๔๔ การดื่มแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ยังสูง โดยสูงมากที่สุดร้อยละ ๕๕.๕ เมื่อเปรียบเทียบกับพาหนะทุกประเภท<sup>๔๗</sup>

สรุปความว่าจากสถานการณ์ที่ระวิงการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะดำเนินการแก้ไขปัญหามานานเพียงไรก็ยังพบว่า พฤติกรรมเสี่ยงเดิมของผู้ขับขี่ตามถนน กลุ่มเป้าหมาย คือ เพศชายเป็นกลุ่มเสี่ยงกว่าเพศหญิง ดื่มสุรา เมาสุราก่อนมาขับขี่, ไม่สวมหมวกนิรภัย, ใช้มือถือโทรศัพท์เป็น

<sup>๔๖</sup> สมภพ เรื่องตระกูล, ภูมิอิตเวชศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕๒.

<sup>๔๗</sup> บุญเลิศ จุลเกียรติ, สุรากับสุขภาพ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗.

พาหนะ ถนนที่เกิดเหตุเป็นทางตรง อย่างไรก็ตามการรณรงค์เกี่ยวกับการดื่มสุราก็สามารถดำเนินการป้องกันควบคุมปัญหาอุบัติเหตุทางถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนในชุมชนตื่นตัวมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติการบาดเจ็บและตายที่ลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ในปีต่อ ๆ ไปหากทุกฝ่าย ตลอดจนประชาชนทุกคน ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอย่างดี เชื่อแน่ว่าจะสามารถลดเจ็บ ลดตาย จากอุบัติเหตุจราจรที่เกิดจากการดื่มสุราได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## ๒.๓ การดื่มสุราที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงการดื่มสุราไว้ในหลายแห่งในพระไตรปิฎก คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก มีสาระที่ควรศึกษา ดังต่อไปนี้

### ๒.๓.๑ การดื่มสุราในพระวินัยปิฎก

พระวินัยปิฎก หมายถึง ประมวลพุทธพจน์หมวดพระวินัย คือ พุทธบัญญัติ เกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ แบ่งเป็น ๕ คัมภีร์ ได้แก่

๑) มหาวิภังค์หรือภิกษุณีวิภังค์ว่าด้วยสิกขาบทหรือศีลของพระภิกษุ ๒๒๗ ข้อที่มาในปาติโมกข์

๒) ภิกษุณีวิภังค์ ว่าด้วยสิกขาบทหรือของภิกษุณี ๓๑๑ ข้อที่มาในพระปาติโมกข์

๓) มหาวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ตอนนี้ ๑๐ ชั้นชกะหรือหมวด

๔) จุลวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ตอนปลาย ๑๐ ชั้นชกะ

๕) ปรีวาร คือคัมภีร์ประกอบหรือคู่มือที่บรรจุคำถามคำตอบสำหรับข้อความรู้เรื่อง พระวินัย ซึ่งเป็นการทบทวนเนื้อหาของ ๔ คัมภีร์แรกนั้น (เรียกสั้นๆ ทั้ง ๕ คัมภีร์ตามหัวใจของพระวินัย คือ อา, ปา, ม, จ, ป)

การดื่มสุราปรากฏในพระวินัยปิฎก ๑๐ เล่ม คือ เล่มที่ ๑ - ๑๐ เรื่องสุราเมรัยและคำที่มีความหมายเดียวกัน ปรากฏในพระวินัยปิฎกหลายสิกขาบท มากบ้างน้อยบ้าง ผู้วิจัย ได้ยกมาเป็นตัวอย่างโดยสังเขป ดังนี้

เล่มที่ ๑ สิกขาบทที่ ๖ แห่งสังฆาทิเสส ปรากฏคำว่า “สุรา” ในฐานะที่สุราก็เกี่ยวข้องกับสถานที่อยู่ของพระภิกษุ คือ การสร้างกุฏิพระใกล้โรงสุรา และจำนวนสถานที่อันใกล้โรงสุราก็เป็นสถานที่อันมีผู้จองไว้ โดยกล่าวไว้ว่า โดยกล่าวไว้ว่า “สถานที่อันเป็นที่อาศัยของมดเป็นที่อาศัยของปลวก เป็นที่อาศัยของหนู เป็นที่อาศัยของงู เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง สถานที่เหล่านี้ ชื่อว่าสถาน

อันมีผู้จองไว้ ส่วนในทางกลับกัน (สถานที่) ที่ชื่อว่าอันไม่มีผู้จองไว้ คือ ไม่เป็นที่อาศัยของมด ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง ไม่เป็นที่อาศัยของตะขาบ สถานที่เหล่านี้ ชื่อว่าสถานอันไม่มีผู้จองไว้”<sup>๔๘</sup>

เล่มที่ ๑ สิกขาบทที่ ๗ แห่งสังฆาติเสส ปราภุคว่า “สุรา” ซึ่งมีที่มาค่อนข้างคล้ายคลึงกับ สิกขาบทที่ ๖ แต่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับสุราเหมือนกัน กล่าวคือสิกขาบทที่ ๖ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสร้างกุฏิถวายสงฆ์โดยที่ไม่มีผู้จองเป็นเจ้าของสร้าง ซึ่งจะต้องทำให้ได้ไม่เกินขนาดที่กำหนด ส่วน สิกขาบทที่ ๗ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างวิหารโดยมีผู้จองเป็นเจ้าของ จะสร้างขนาดใหญ่ได้แต่ต้องให้สงฆ์แสดงที่ให้ คือ “ชี้ที่ให้สร้าง”<sup>๔๙</sup>

เล่มที่ ๑ สิกขาบทที่ ๑๓ แห่งสังฆาติเสส ตอนที่ว่าด้วย เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ ประพฤติอนาจาร ปราภุคว่า “น้ำเมา” เรื่องโดยย่อเล่าถึงประพฤติกกรรมอันไม่เหมาะสมของภิกษุเหล่านั้นว่า “สมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของท่านอนาถบิณฑิกะคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ เป็นเจ้าถิ่นในชนบทกัฎฐิรี เป็นภิกษุอยู่ชั้วชั้วเลวทรามภิกษุพวกนั้นประพฤติอนาจาร ฉันทอาหารในเวลาวิกาลก็มี ดื่มน้ำเมาก็มี ให้การค้ำบักก็มีประพฤติอนาจารมีอย่างต่าง ๆ ก็มี”<sup>๕๐</sup>

เล่มที่ ๔ สิกขาบทที่ ๑ แห่งสุราปานวรรค พบคำว่า “สุรา” ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเริ่มแรกที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามโดยบัญญัติสิกขาบท เพราะพระศาสดาเป็นต้นเหตุ

#### ๒.๓.๒ การงดเว้นการดื่มสุราในพระสูตรต้นตอปิฎก

พระสูตรต้นตอปิฎก หมายถึงประมวลพระพุทธพจน์หมวดพระสูตร คือพระธรรมเทศนา คำบรรยายหรืออธิบายธรรมต่างๆ ที่ตรัสยกย่องให้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส ตลอดจน บทประพันธ์ เรื่องเล่าและเรื่องราวทั้งหลาย ที่เป็นชั้นเดิมของพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น ๕ นิกาย ได้แก่

๑) ทิฆนิกาย แปลว่า-หมวดยาว รวบรวมพระสูตรขนาดยาวไว้หมวดหนึ่ง ไม่ปนกับ พระสูตรประเภทอื่น รวมทั้งสิ้น ๓๔ สูตร

๒) มัชฌิมนิกาย แปลว่า หมวดปานกลาง รวบรวมพระสูตรขนาดกลาง ไม่สั้นเกินไป ไม่ยาวเกินไป ไว้ส่วนหนึ่ง รวมทั้งสิ้น ๑๕๒ สูตร

๓) สังยุตตนิกาย แปลว่า หมวดประมวล คือ ประมวลเรื่องประเภทเดียวกันไว้ เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งสิ้น ๗๗๖๒ สูตร

<sup>๔๘</sup>วิ.ม.หา. ๒/๓๕๓/๓๐๑.

<sup>๔๙</sup>วิ.ม.หา. ๒/๓๗๑/๓๑๗.

<sup>๕๐</sup>วิ.ม.หา. ๒/๔๓๑/๓๖๒.

๔) อังคุตตรนิกาย แปลว่า หมวดยิ่งยวดของคัมภีร์ คือ จัดลำดับธรรมะไว้เป็นหมวด ๆ ตามลำดับตัวเลข รวมทั้งสิ้น ๕๕๕๗ สูตร

๕) ขุททกนิกาย แปลว่า หมวดเล็กน้อย รวบรวมข้อธรรมที่ไม่จัดเข้าใน ๔ หมวดข้างต้นนั้น มารวมไว้ในหมวดนี้ทั้งหมด โดยแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ ๑๕ เรื่อง<sup>๕๑</sup>

เรียกโดยย่อตามหัวใจพระสูตรว่า ที, ม, สั, อ, ขุ โดยบรรจุลงในพระไตรปิฎก ๖๔ เล่ม คือ เล่มที่ ๑๑ - ๗๔

ส่วนเรื่องสุราและเมรัย มีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก มีตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

เล่มที่ ๑๒ ในโสณฑัตถะสูตร ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ปรากฏคำว่า “น้ำเมา” โดยที่น้ำเอนี้มีความเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพราหมณ์ ที่ควรแก่การรับการบูชาด้วย ซึ่งคุณสมบัตินี้เป็นข้อบัญญัติของพราหมณ์เอง ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า

...พราหมณ์โสณฑัตถะกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระ โทดมผู้เจริญ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ พวกพราหมณ์ย่อมบัญญัติว่าเป็นพราหมณ์ และเมื่อเขากล่าวว่า เราเป็นพราหมณ์ ก็พึงกล่าวได้โดยชอบทั้ง ไม่ต้องถึงมสาวาทด้วย องค์ ๕ ประการนั้น<sup>๕๒</sup>

ส่วนเหตุผลที่พระองค์ตรัสแสดงไว้ข้างบนนี้ เพราะว่ วรรณะพราหมณ์นั้น ถือว่าพวกตนเป็นชนชั้นสูงของอินเดีย ทุกยุคทุกสมัย โดยมีข้อกำหนดดังกล่าว แต่ถ้างเิญหรือจงใจ เสพสุราเมรัย แม้ว่าคนทั่วไปถือว่าเป็นสิทธิส่วนตัวที่จะกระทำได้ แต่พระพุทธศาสนา ถือว่าละเมิดมนุษยธรรม เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า “ศีล ๕ เป็นเรื่องของมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน” คือ เป็นธรรมที่แสดงมาตรฐานขั้นต้นที่แสดงความเป็นมนุษย์ ถ้าหากละเมิดศีล ๕ ก็ถือว่าละเมิดมนุษยธรรมด้วย ดังนั้น ชนชั้นสูงจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา

เล่มที่ ๑๒ ในกุกกัณฑสูตรทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ปรากฏคำว่า “น้ำเมา คือ สุราและเมรัย” ซึ่งจัดกลุ่มอยู่ในเบญจศีล โดยเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของคน ซึ่งในที่นี้ไม่จำกัดว่าเป็นใคร ถ้าบุคคลใด ๆ สำรวมจากการดื่มสุราเมรัยแล้ว จักได้รับผลเช่นเดียวกัน ดังความตอนหนึ่งที่พราหมณ์สนทนา กับพระพุทธเจ้าว่า

ข้าแต่พระ โทดมผู้เจริญ ก็ยัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่ายัญสมบัติ ทั้ง ๓ ประการ ซึ่งบริวาร ๑๖ นี้

<sup>๕๑</sup> สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑.

<sup>๕๒</sup> ที.ส. ๑๒/๒๓๔/๖๗.



มากกว่านิตยทานอันเป็นอนุภุคย์ญ มากกว่าวิหารทานและมากกว่าสรณคณน์เหล่านี้ยัง  
มีอยู่หรือ “มีอยู่ พราหมณ์” “ข้าแต่พระ โคตมผู้เจริญ ก็ยัญนั้นเป็นอย่างไร

พราหมณ์ การที่บุคคลเป็นผู้มีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบททั้งหลาย คือ งดเว้น  
จากปาณาติบาต งดเว้นจากอทินนาทาน งดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร งดเว้นจาก  
มุสาวาท งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาท

จากพระพุทธพจน์นี้ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การงดสุราเมรัยเป็นความดี ที่ไม่ต้องลงทุนอะไรนัก  
ราคาถูกกว่าให้ทาน ถูกกว่านิตยทาน ถูกกว่าวิหารทาน การงดดื่มสุราเมรัย ถือว่าเป็นการจัดระเบียบ  
ตนเองของมนุษย์ ดังนั้น การจัดระเบียบสังคม จะต้องจัดที่คน โดยแต่ละคนจะต้องควบคุมตนเอง  
ด้วยศีล ๕ ซึ่งมีมนุษย์ธรรมก่อน แล้วจึงถือศีลต่อคนรอบข้างและสังคมส่วนรวมเป็นที่สุด

เล่มที่ ๑๒ ในมหาสิหนาทสูตร ปรากฏคำว่า “สุรา เมรัยและยาตอง” โดยที่ “สุราเมรัยและ  
ยาตอง” มีความสัมพันธ์กับกลุ่มวัตรปฏิบัติที่เรียกว่า “ตบะ” หมายความว่า การไม่เสพสุรา ไม่เสพเมรัย  
และไม่เสพยาตอง เป็นส่วนหนึ่งของการบำเพ็ญตบะในสมัยนั้น

สุราเมรัยและยาตองในที่นี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตรปฏิบัติของสมณะและพราหมณ์ โดยที่  
การงดดื่มสุราเมรัยและยาตอง พระพุทธเจ้าทรงรับรองว่า เป็นสิ่งที่คืออยู่แล้ว แต่การจะให้ดีที่สุดต้อง  
เจริญเมตตาจิตอันไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนทำให้แจ้ง ซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะ  
มิได้เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน

#### ๒.๓.๓ การงดเว้นการดื่มสุราในพระอภิธรรมปิฎก

พระอภิธรรมปิฎก เป็นการประมวลเนื้อหาของพระพุทธพจน์หมวดพระอภิธรรม คือ  
หลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นเนื้อหาวิชาการล้วน ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคล หรือเหตุการณ์แบ่งเป็น ๗  
คัมภีร์ ได้แก่

๑) สังคณี ว่าด้วยการรวมหมวดธรรม คือ ธรรมแม้จะมีมากเพียงใดก็อาจรวม หรือจัดเป็น  
ประเภท ๆ ได้เพียงไม่เกิน ๓ อย่าง

๒) วิภังค์ ว่าด้วยการแยกธรรมออกเป็นข้อ ๆ

๓) ธาตุกถา ว่าด้วยธรรมทุกอย่างอาจจัดเป็นประเภทได้โดยธาตุอย่างไร

๔) ปุคคลบัญญัติ ว่าด้วย บัญญัติ ๖ ประการ เช่น บัญญัติขันธ์ พร้อมรายละเอียด

๕) กถาวัตถุ ว่าด้วย คำถาม คำตอบ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๖) ขมก ว่าด้วยธรรมเป็นคู่ๆ บางทีการจัดคู่ก็มีลักษณะเป็นตรรกวิทยา

๗) ปัญฐาน ว่าด้วย ปัจจย คือ สิ่งสนับสนุน ๒๔ ประการ

เรียกโดยย่อตามหัวใจพระอภิธรรมว่า ส, วิ, ธา, ปุ, ก, ย, ป โดยบรรจุลงในพระไตรปิฎก ๑๗ เล่ม คือ เล่มที่ ๓๕-๕๑ เป็นปิฎก สรุปรวบรวมย่อว่าด้วยธรรม ๔ ประการคือ จิต เจตสิก รูปและนิพพาน<sup>๔๓</sup> แม้กระนั้น ก็ยังปรากฏคำว่า สุราเมรัยและหรือน้ำเมา ดังต่อไปนี้

ในสุดตันตภาชนีย์ มาติกาพิเศษ ปรากฏคำว่า “สุรา” โดยที่สุราเกี่ยวข้องกับสถานที่ ในที่นี้กล่าวว่า โรงสุราเป็นสถานที่อย่างหนึ่งในบรรดาหลาย ๆ ที่อันไม่ควรเที่ยวไป “อโคจร” มีเนื้อหาที่ควรอธิบายดังต่อไปนี้ “บทว่า โคจรมือธิบายว่า โคจร มีอยู่ อโคจรมีอยู่ ใน ๒ อย่างนั้น อโคจรเป็นอย่างไร ภิกษุบางรูปในศาสนานี้ เป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงแพศยา หรือเป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงหม้าย หรือเป็นผู้เที่ยวไปใน โรงสุรานี้เรียกว่า อโคจร” ในทางตรงข้าม หากตั้งประเด็นปัญหาถามว่า “โคจรเป็นอย่างไร” แล้วตอบในเชิงที่ว่า โคจร คือ ลักษณะที่ตรงกันข้ามจากอโคจรดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า “ภิกษุบางรูปในศาสนานี้ ไม่เป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงแพศยา ไม่เป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงหม้าย ไม่เป็นผู้เที่ยวไปใน โรงสุรานี้เรียกว่า โคจร”<sup>๔๔</sup>

ต่อมาปรากฏคำว่า “สุรา, เมรัยและน้ำเมา” ซึ่งบันทึกไว้เป็นกลางๆ โดยที่สุราเมรัยมีความเกี่ยวข้องกับศีล ๕ และขยายความ ตามลำดับต่อไปนี้ ได้แก่ สิกขาบททั้ง ๕ คือ ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท กามเมสุมิฉฉาจาราเวรมณีสิกขาบท มุสาวาทาเวรมณีสิกขาบท สุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานา เวรมณีสิกขาบท<sup>๔๕</sup>

สิกขาบททั้ง ๕ นี้ ความว่า “สุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานา เวรมณีสิกขาบท เป็นอย่างไร กามาวจรกุศลจิต สหระตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้นในสมัยใด การคิดอ่าน กิริยาที่คิดอ่าน ความคิดอ่าน ในสมัยนั้นบุคคลผู้งดเว้นจากสุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานา นี้เรียกว่า สุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานา เวรมณีสิกขาบท ธรรมทั้งหลายที่เหลือ เรียกว่า ธรรมที่สัมปยุตด้วยเจตนา”

“ธรรมเหล่านี้ เป็นสิกขา” ภิกษุเจริญมรรคปฏิบัติเพื่อเข้าถึงรูปภพ เจริญมรรคปฏิบัติเพื่อเข้าถึงอรูปภพ เจริญโลกุตระมาน อันเป็นเครื่องนำออกไปจากโลกให้เข้าสู่ นิพพาน เพื่อละทิฐิเพื่อบรรลุปฐมภูมิ สัจจจากามสังจจากอกุศลธรรมทั้งหลายแล้วบรรลุปฐมมาน ประกอบด้วยวิคกวิจารณ์ปีติและสุขอันเกิดแต่วิเวก เป็นทุกขาปฏิบัติทันทธาภิญญา อยู่ในสมัยใด ผัสสะ อวิกเขปะมีในสมัยนั้น ธรรมเหล่านี้ชื่อว่า สิกขา

สุราเมรัย ได้นำเอาจากพระสูตรหลายแห่ง มาเรียงเข้ากันเป็นเรื่อง ๆ โดยมีสุราเมรัยและน้ำเมาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังต่อไปนี้

<sup>๔๓</sup> สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, อ่างแก้ว, หน้า ๑๒.

<sup>๔๔</sup> อภิ.วิ. ๓๘/๖๐๔/๒๘๗.

<sup>๔๕</sup> อภิ.วิ. ๓๘/๗๖๗/๔๕๑.

คนที่เป็นอัสตบรูษเป็นอย่างไร บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุคเท็จ คิมสูราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทนี้เรียกว่าคนที่เป็นอัสตบรูษ คนที่เป็นอัสตบรูษยิ่งกว่าอัสตบรูษเป็นอย่างไร

บุคคลบางคนในโลกนี้ ฆ่าสัตว์ด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ฆ่าสัตว์ด้วย ลักทรัพย์ตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ลักทรัพย์ด้วย ประพฤติผิดในกามด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ประพฤติผิดในกามด้วย พุคเท็จด้วยตนเองด้วย ชักชวนให้ผู้อื่นพุคเท็จด้วย คิมสูราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้คิมสูราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทด้วย นี้เรียกว่าคนเป็นอัสตบรูษยิ่งกว่าอัสตบรูษ

คนที่เป็นอัสตบรูษ เป็นอย่างไร บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติปาต เว้นขาดจากอทินนาทาน เว้นขาดจากกาเมสุมิจจาจาร เว้นขาดจากมูสาวาท เว้นขาดจากการคิมสูราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า คนที่เป็นอัสตบรูษ คนที่เป็นอัสตบรูษยิ่งกว่าอัสตบรูษเป็นอย่างไร

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาตด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้เว้นขาดจากปาณาติบาตด้วย เว้นขาดจากอทินนาทานด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้เว้นขาดจากอทินนาทานด้วย เว้นขาดจากกาเมสุมิจจาจารด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้เว้นขาดจากอทินนาทานด้วย เว้นขาดจากมูสาวาทด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้เว้นขาดจากมูสาวาทด้วย เว้นขาดจากการคิมสูราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทด้วย นี้เรียกว่า คนที่เป็นอัสตบรูษยิ่งกว่าอัสตบรูษ<sup>๕๖</sup>

เล่มที่ ๘๐ ในสังวรคถาเป็นเล่มที่ใช้ตรรกะในการแสวงหาความจริง และปรากฏค้ำว่า สูราเมรัยและน้ำเมาด้วยในฐานะที่เกี่ยวข้องกับศีล ๕ ดังเนื้อความต่อไปนี้

พระสกวาที การเว้นขาดจากเหตุที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ คิมน้ำเมา กล่าวคือ สูราและเมรัยอยู่ในหมู่เทวดา หรือ

พระปรวาทิ ถูกแล้ว

พระสกวาที เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทคือ คิมน้ำเมา กล่าวคือ สูราและเมรัยก็อยู่ในหมู่เทวดา หรือ

พระปรวาทิ ไม่ถึงกล่าวอย่างนั้น

พระสกวาที เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ คิมน้ำเมา กล่าวคือ สูราและเมรัยไม่มีอยู่ในหมู่เทวดาหรือ

พระปรวาทิ ถูกแล้ว<sup>๕๗</sup>

<sup>๕๖</sup> อภิ.ป. ๗๕/๑๐๔/๓๒๘.

<sup>๕๗</sup> อภิ.ก. ๘๐/๘๓๓/๖๕๖.

## ๒.๔ ผลกระทบจากการดื่มสุรา

ผลของการดื่มสุรตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา ดังเช่นในกุมภชาดก ดิงสติเนibat ได้กล่าวถึงผลของการดื่มสุราว่าเป็น การทำลายหิริ คือ ความละอาย และ โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป ต่อมาเมื่อสุราเริ่มเป็นที่รู้จักกันดี ท้าวสักกเทวราช เกรงว่าจะเกิดความหายนะแก่ผู้ดื่มได้ โดยเฉพาะถ้าผู้ดื่มเป็นเจ้าบ้านเจ้าเมือง จึงชี้แจงโทษของการดื่มสุราไว้อย่างละเอียด ดังเช่น ผู้ที่ดื่มสุราจนมึนเมาแล้วอาจเดินเปะปะตกเหว ตกบ่อ ตกน้ำ ตกหลุมน้ำคร่ำ หลุมโสโครก แม้มองอันไม่ควรกิน ก็กินได้เป็นต้น ผลกระทบจากการดื่มสุรามีหลายประการซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงโดยลำดับ

๑. เป็นที่ตั้งแห่งความประมาทและความเสื่อม ในสังคาลกสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนสังคาลกมานพถึงโทษของการดื่มสุราและเมรัยว่าเป็นที่ตั้งของความประมาท และทรงแสดงโทษของการดื่มสุราได้ ๖ อย่าง คือ

๑) เสื่อมจากทรัพย์ ซึ่งเป็นโทษข้อแรกของการดื่มสุรา เพราะเป็นการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเมื่อดื่มสุราเป็นประจำ จะทำให้ติดสุรา ละทิ้งยาก จำต้องจ่ายทรัพย์เพื่อซื้อสุรามาดื่ม ซึ่งเป็นการเสียเงินซื้อของไม่จำเป็น แทนที่จะเก็บรักษาทรัพย์ส่วนนั้นไว้ใช้จ่ายในสิ่งที่เป็นประโยชน์อื่นๆ ในกรณีที่เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย กลับจะอดคัดค้านักขึ้น ทำให้รายได้ไม่เพียงพอเลี้ยงครอบครัว

๒) ผู้ดื่มสุราถึงขั้นมึนเมา เป็นสาเหตุประการหนึ่งของการทะเลาะวิวาท เพราะโดยปกติแล้วคนส่วนมากชอบความสงบ ไม่ชอบก่อการทะเลาะวิวาทกับใคร บางคนเมื่อดื่มสุราแล้ว มีใจหงุดหงิด ฉุนเฉียว ควบคุมสติไม่อยู่ ได้ยินคำพูดที่ไม่พอใจก็บันดาลโทสะขึ้นมาก่อวิวาท กับผู้อื่นง่าย ๆ ทำร้ายผู้อื่นก่อนโดยหาสาเหตุมิได้ การควบคุมตัวเอง การตัดสติและ การมีสติสัมปชัญญะจะลดลง

๓) ทำให้เกิดโรคแทรกซ้อน เพราะผลมาจากการดื่มสุราเป็นประจำ ทำให้สุขภาพร่างกายอ่อนแอ และระบบการทำงานของร่างกายตั้งแต่ศีรษะไปถึงเท้า เช่น ปอดอักเสบง่าย ตับแข็ง เม็ดเลือดเสื่อม เป็นต้น ซึ่งส่งผลทำให้ร่างกายทรุดโทรมและอ่อนแอ ภูมิต้านทานโรคลดน้อยลงอีก ทั้งสมรรถภาพในการทำงานก็ลดน้อยลงด้วย

๔) ทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศและชื่อเสียง ยิ่งเฉพาะบุคคลที่มีความสำคัญทางด้านต่าง ๆ ในวงสังคม จะนำมาซึ่งความหายนะต่อตนเอง และครอบครัว อีกทั้งหน้าที่การงานก็พลอยให้เสื่อมเสียไปด้วย

๕) ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักละอาย ดังในสุราปานชาดก เอกนิบาต ได้กล่าวถึงการดื่มสุรา ทำให้หมดความละอาย และหมดฤทธิ์ ดังกรณีของพระสาคคเถระ ซึ่งเป็นพระที่ให้ความเคารพยำเกรงต่อพระพุทธเจ้าเป็นอย่างมาก และสามารถปราบพระยานาคด้วยฤทธิ์จนชื่อเสียงปรากฏไปทั่ว แต่เมื่อเมาสุรา จึงทำให้พระสาคคเถระหมดความละอายและความเคารพในพระพุทธเจ้า และจากที่เคยมี

ฤทธิ์ปราบพระยานาคได้ เมื่อเมาสุราแล้ว แม้งูคืนซึ่งไม่มีฤทธิ์อะไรเลย ก็ไม่สามารถที่จะปราบได้ ในรัชมัทธชชาดก ทุกนิบาต ยังได้กล่าวถึงพระราชเสวยพระโอรสของตนเอง เพราะความเมาสุรา เป็นเหตุ เมื่อสร้างเมาแล้วจึงเศร้า โศกว่าทุกขนี้เกิดขึ้นเพราะการดื่มสุรา แสดงให้เห็นว่าเมื่อเมาสุราแล้ว สามารถที่จะทำร้ายหรือฆ่าใครก็ได้ โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์หรือปัญหาต่างๆที่จะตามมา

๖) เป็นการบั่นทอนกำลังสติปัญญา เพราะสุรามีส่วนที่เป็นเอพิทิลแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นสารที่มีฤทธิ์กดระบบประสาท ผู้ที่ดื่มสุรามากๆจะทำให้ความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจ การควบคุมตนเอง รวมทั้งสติปัญญาหย่อนสมรรถภาพ และไม่สามารถประคับประคองสติเอาไว้ได้

## ๒. ผลกระทบโดยภาพรวม

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการดื่มสุราโดยภาพรวมนั้น ล้วนแต่เป็นโทษทั้งสิ้น โดยมีโทษต่อตัวบุคคลเอง และโทษต่อทางสังคม โทษต่อตัวบุคคลเองนั้น ได้แก่ โทษที่มีต่อร่างกายและจิตใจ โทษต่อร่างกายนั้น จะมีผลต่อสุขภาพทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งล้วนก่อให้เกิดอันตราย หากมีมากจนเกิดไปยากที่ร่างกายจะรับได้ ผลที่ตามมานี้อาจถึงแก่ชีวิต แต่ถ้าหากไม่ถึงแก่ชีวิตก็จะทำให้เกิดการเรื้อรังในส่วนของอวัยวะต่างๆในร่างกาย เช่น การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติถูกกด โดยทำให้สูญเสียการควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ไม่สามารถควบคุมร่างกายของตัวเองได้ สมรรถภาพการมองเห็นและการได้ยินลดลง ผู้ติดสุราและดื่มสุราเรื้อรังจะเกิดการสูญเสียของเหลวออกจากเซลล์ของสมอง และยังพบว่าแอลกอฮอล์ทำให้เกิดภาวะโซเดียมในเลือดต่ำ ซึ่งทำให้เกิดอาการชักแบบคนเป็นลมบ้าหมูได้ ทำให้มีผลต่อสมองโดยมีพิษแบบเฉียบพลันและพิษแบบเรื้อรัง นอกจากนี้ยังมีผลต่อพิษต่อสมองเรื้อรัง (โรคสมองพิการ) ขาดความรับผิดชอบ ความจำเสื่อม และเมื่อเป็นมากจะทำให้เกิดอาการประสาทหลอน เห็นภาพหลอน หูแว่ว หลงผิด หวาดระแวง และคลุ้มคลั่ง ได้มีการชันสูตรศพผู้ที่เสียชีวิตจากสุรา จะพบว่าเนื้อสมองจะหดเหี่ยว สีสีจาง มีลักษณะของการถูกทำลาย<sup>๔๔</sup> ระบบทางเดินอาหารก็เสื่อมสมรรถภาพลง ระบบการย่อยอาหารเกิดการผิดปกติ ทำให้เกิดอาการต่าง ๆ ได้เช่น รู้สึกวิงเวียน อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ คลื่นไส้ ผะอืดผะอม กินอะไรเข้าไปก็เกิดการอาเจียนออกมาหมด ส่งผลทำให้เชื้อในกระเพาะอาหารเกิดการอักเสบ อาการแน่นท้อง อาจมีอาเจียนสีดำ ถ่ายอุจจาระดำ จนทำให้เกิดการเสียชีวิตขึ้นได้ นอกจากนี้ยังเกิดกับจุดต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น พิษต่อลำไส้เล็กส่วนต้นพิษต่อลำไส้เล็ก พิษต่อตับอ่อน พิษต่อตับ (ตับแข็ง) พิษของแอลกอฮอล์ต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด พิษของแอลกอฮอล์ต่อระบบเมตาบอลิก และต่อมไร้ท่อ พิษของแอลกอฮอล์ต่อระบบต่อมไร้ท่อ

<sup>๔๔</sup> จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรณ, สุขภาพคนไทย : สถานะสุขภาพของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘.

ซึ่งล้วนก่อให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง และบุคคลรอบข้าง นอกจากผลกระทบต่อร่างกายแล้ว ยังมีผลกระทบต่อจิตใจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพของจิตที่ไม่สมประกอบ จะดำเนินชีวิตไปในทางใดก็ไม่ผู้คนให้ความสนใจ เพราะการดื่มสุราทำให้เป็นคนรู้สึกสับสน เจ้าอารมณ์ โกรธง่าย และไม่มีความสุข ทำให้ขาดความยับยั้งในการพูด การแสดงออกของผู้ดื่มสุรา จึงมักพูดจา ก้าวร้าว มีความกล้าเลื่องมากขึ้น มีอารมณ์ที่เคลิ้มฝันจินตนาการ ในกรณีผู้ที่ดื่ม

เล็กน้อยจะมีอารมณ์ขันมากกว่าผู้ที่ไม่ดื่ม ทำให้ผู้ดื่มมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสาธารณชนน้อยลง ความรู้สึกอยากแสดงออกในด้านพฤติกรรมทางเพศภายหลังการดื่มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตจากสุราที่มีความรุนแรงสูง และรักษาไม่ค่อยได้ ได้แก่ โรคจิต Wemicke's Encephalopathy korsakov's Psychosis บุคลิกภาพเปลี่ยน ประสาทหลอนจากสุรา (Alcoholic Hallucinations) โรคหวาดระแวงจากพิษสุรา (Alcoholic Paranoid) โรคความจำเสื่อมจากสุรา (Alcoholic Dementia) โรคซึมเศร้าจากสุรา (Alcoholic Depression)<sup>๔๘</sup> ซึ่งสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาหมกมาย เช่น ปัญหาอุบัติเหตุปัญหาการทะเลาะวิวาท อาชญากรรมปัญหาการข่มขืน โรคเอดส์ ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เป็นต้น<sup>๕๐</sup>

๓. ผลกระทบต่อปัญหาครอบครัว ซึ่งสมควรเป็นปัญหาที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากว่า เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดสังคมและประเทศชาติ หรือแม้แต่การกระทำของบิดามารดาที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกหลาน หากความสำคัญของการดื่มสุรามีค่ามากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแล้ว ย่อมมีแต่ปัญหา หรือจะประสบกับปัญหาอยู่ตลอดไป การดื่มสุราที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น ผลกระทบที่ก่อให้เกิดปัญหาได้แก่ ทำให้ครอบครัวแตกสลาย หรือล่มสลายลง ทำให้ครอบครัวขาดวินัยในการครองเรือน ทำให้ครอบครัวขาดปัจจัย ๔ หลักสำหรับการดำรงชีพ ฉะนั้น ในการดำรงชีพของครอบครัวนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัวที่มีความประพฤติ ปฏิบัติเป็นอย่างไรในการเอาใจใส่ ถ้าประพฤติปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบปัญหาต่างๆก็จะไม่เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกัน หากสุราเข้ามามีบทบาทในบ้านมากเกินไปย่อมส่งผลกระทบดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

๔. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและประเทศชาติ จากการศึกษาทำให้พบว่า สุราเป็นผลอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายที่สุรุ่ย สุร่ย ไม่พอประมาณในการใช้จ่าย รายรับกับรายใช้ไม่มีความสมดุลกัน รายจ่ายมากกว่ารายรับ ทำให้เศรษฐกิจภายในครอบครัวฝืดเคืองขาดสน ขัดติดกับอบายมุขเป็นหลัก

<sup>๔๘</sup> เรื่องเดียวกัน.

<sup>๕๐</sup> สิทธิเดช จันทร์สุขศรี, "ความเข้าใจเรื่องอบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานในโรงงานเทคนิคอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ", สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, หน้า ๔๘.

ในการดำเนินชีวิต มีความสูญเสียในด้านของคุณภาพชีวิต ในด้านของอุบัติเหตุที่จะต้องนำเงินที่หา มาได้มาชดใช้รักษาร่างกายของตนเอง นอกจากนี้ในแง่ของสิ่งแวดล้อมก็ทำให้เกิดปัญหาได้ เช่น โรงงานอาจทำให้เกิดมลพิษต่าง ๆ เช่น มีควันมาก กลิ่นเหม็น และปัญหาอื่น ๆ เกิดตามมาอีกมาก ซึ่งเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มูลค่าความเสียหายกลับมีผลทางเศรษฐกิจโดยระยะยาว เพราะต้องเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น ปัญหาและผลกระทบเรื่องเศรษฐกิจ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาติขาดความมั่นคง และประชาชนก็อยู่เป็นสุขสบายไม่ได้ ความ อ่อนแอที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ประเทศมีระบบเศรษฐกิจอ่อนแอตามไปด้วย นอกจากนั้นปัญหาที่ตามมา ก็คือประชาชนก็ขาดการพัฒนาทั้งระบบการศึกษา การคมนาคม ความมั่นคง เป็นต้น เพราะสาเหตุแห่ง การดื่มสุราเป็นมูลเหตุ ดังที่กล่าวไว้แล้ว

ในบทนี้สรุปความได้ว่าผู้วิจัยได้ศึกษาการงดเว้นการดื่มสุราในหลายแง่มุม เช่น ความรู้ ทั่วไป ประวัติความเป็นมาของสุราโดยทั่วไปและในพระไตรปิฎก พบว่าสุรานั้นมีวิวัฒนาการความ เป็นมาพร้อมกับประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่มนุษย์รู้จักข้าว และการทำนา ในการศึกษาพบ ประเภทของสุราโดยทั่วไป กับที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดื่มสุรานั้นมี หลายประการนับตั้งแต่สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมกลุ่มสังคม และปัจจัยส่วนบุคคล การงดเว้น การดื่มสุรานั้นเป็นสิ่งจำเป็นมากเพราะการดื่มสุราทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย เช่น ระบบสมอง ระบบทางเดินอาหาร ระบบหัวใจ และหลอดเลือดระบบเมตาบอลิกและต่อมไร้ท่อ ระบบประสาท ส่วนกลาง สุราเป็นมหันตภัยที่สร้างปัญหาต่อบุคคลและสังคมเป็นอันมาก เป็นที่ตั้งแห่งความ ประมาทและความเสื่อม มีผลกระทบต่อปัญหาครอบครัวสังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติ ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงการงดเว้นการดื่มสุราไว้อย่างชัดเจน ปรากฏใน พระวินัยปิฎกเล่มที่ ๑ กล่าวถึงสังฆาติเสสในสิกขาบท ส่วนในพระสุตตันตปิฎกกล่าวถึงโทษของน้ำเมา ใน โสณทัณฑขสูตร อานิสงส์ของการสำรวมจากสุรามีค่ามากกว่ายัญทั้งปวงในกฎทันตสูตร ที่มณิกาย สิลขันธวรรคและ ปรากฏในมหาสิหนาทสูตรว่า การไม่เสพสุรา ยาตอง และเมรัยเป็นส่วนหนึ่งของการบำเพ็ญตบะและ ในพระอภิธรรมปิฎกได้สรุปว่า โรงสุราเป็นท้อโคจรของภิกษุ บุคคลผู้ถือการงดเว้นจากการดื่มสุรา เป็นสิกขาสามารถเจริญมรรคเพื่อเข้าสู่นิพพาน

## บทที่ ๓

### การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

แม้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก่อผลเสียทั้งในเชิงสุขภาพและสังคมในหลายด้าน แต่ทว่าแนวโน้มการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยกลับเพิ่มสูงขึ้นทั้งในแง่ของจำนวนผู้ดื่ม ซึ่งเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๒.๖ แสนคนต่อปี และในแง่ของปริมาณการดื่มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า มีคนไทยบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ราว ๑๕.๓ ล้านคน และคิดเป็นมูลค่าการบริโภคถึง ๑๒๕,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ การที่ผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขยับขยายมาพหุชนะ ยังเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุจราจรอีกมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของที่เกิดทั้งหมด และส่งผลเกี่ยวข้องกับการก่อความรุนแรงต่อครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ ในลักษณะของการก่ออาชญากรรมอีกด้วย

ในปัจจุบันมีการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราเป็นอย่างยิ่งมีทั้งหน่วยงานของรัฐคือ กระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนสถาบันเอกชนและองค์กรสาธารณะอื่น ๆ ตลอดจนสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามที่ได้ศึกษามา ดังนี้

#### ๓.๑ ประวัติความเป็นมาของการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในสมัยกรุงสุโขทัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

จากการบันทึกของชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่เมืองไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจวบจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์บันทึกไว้ว่า คนไทยนั้นไม่ดื่มสุราเท่าใดนัก นักสังเกตการณ์ในรัชสมัยพระนารายณ์มหาราช เช่น ลาลูแบร์ (La Lubire) แชรแวงส (Gervaise) และสังฆราชแห่งเบริช กล่าวเหมือนกันว่า น้ำบริสุทธิเป็นเครื่องดื่มทั่วไปของคนสยาม ที่นิยมรองลงมาคือน้ำชา ส่วนสุรานั้นมีน้อยมาก และการดื่มสุรานั้นจะมีเฉพาะคนที่ประพฤติดัวไม่ถูกต้องเท่านั้น เนื่องมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้รักษาศีล ๕ และคำสอนที่เกี่ยวข้องเฉพาะก็คือ หลักของอบายมุขอันได้แก่ทางแห่งความเสื่อมเสีย หรือชาวพุทธควรงดเว้นจากการดื่มสุรา และของมีนเมา และถือว่าสุรานั้นเป็นโทษ ดังนั้น การงดเว้นจากสุราและสิ่งของมีนเมาจึงเป็นศีลสำคัญข้อหนึ่งที่ชาวพุทธไม่ควรละเมิด คัมภีร์ทางศาสนา เช่น คัมภีร์ชาคค ได้กล่าวเรื่องสุราไว้ในกุมภชาคค เป็นต้นหรือหนังสือที่แต่งขึ้นในชั้นหลัง เช่น ในยุคของกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี หนังสือที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย



ยุคนั้นมาก ที่สุดก็คือ ไตรภูมิพระร่วง ซึ่งแต่งโดยพระยาสิทธิ ได้กล่าวถึงผลร้ายของผู้ประพฤติดิ  
ศีลธรรมจรรยา ในตอนที่เกี่ยวกับสุรามีกความตอนหนึ่งว่า

ถ้าแลว่าผู้ใดคบหากันกินเหล้าได้ บาบนั้นจะให้ตคนรกและมีขมบาล  
ทั้งหลายทำร้ายแก่ตน ๆ ทุกขเวทนาถึงนานหนักหนาแล เมื่อพ้นจากนรกขึ้นมาได้  
เป็นผีเสื้อ ๕๐๐ชาติแล เป็นสุนัขบ้า ๕๐๐ชาติ แม้นเกิดมาเป็นคน ไล่ก็เป็นบ้า  
อึ่งแล มีรูปกายนั้นมิงาม เป็นคนอัปลักษณ์ใจพาลแลมีรู้จักความผิดแลชอบ แลยัง  
จะทำบาบนั้นสืบไปเล่าและบาบนั้นก็แรงมากไปเล่าแล ยากที่จะพ้นจากบาบทั้งหลาย  
แลกรรมอันใดอันมิควรกระทำ แลชาวเจ้าทั้งหลายอย่าได้กระทำสืบไปอีกเลย<sup>๑</sup>

ข้อความที่กล่าวถึง ได้อธิบายถึงโทษของการผิดศีลธรรมจรรยาเกี่ยวกับการดื่มสุราโดย  
การยกเรื่อง บาบบุญ คุณโทษ นรกสวรรค์ มาเป็นข้อสำคัญ เพื่อให้ผู้ที่คิดจะดื่มเกิดความหวาดกลัว  
ต่อทุกข์โทษที่ตนจะได้รับ เพราะการดื่มสุราหลังจากตายไปแล้ว ฉะนั้น ผู้ที่ดื่มสุรา หรือชักชวนกัน  
ดื่มสุราจะทำให้ตคนรกหมกไหม้นานแสนนาน เมื่อพ้นจากนรกแล้ว เกิดเป็นผีเสื้ออีก ๕๐๐ ชาติ  
และเป็นสุนัขบ้า ๕๐๐ ชาติ แม้ว่าจะเกิดมาเป็นคน ก็เป็นคนบ้า มีรูปร่างอัปลักษณ์ ไม่รู้ความดีความ  
ชั่วแต่ยังหลงทำบาปกรรมต่าง ๆ จึงยากที่จะพ้นจากบาปกรรมนั้นได้

คำสอนในวรรณกรรมท้องถิ่นมากมาย ได้กล่าวถึงค่านิยมเกี่ยวกับความดี เช่น ผู้ชายที่ดี  
ที่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ก็คือคนที่มีศีล ๕ ดังปรากฏในวรรณคดีเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ตอนนางทองประศรี  
มารดาของพลาญแก้วมาขอนางพิมพิลา ไลย นางศรีประจันผู้มารดาได้ถามอีกฝ่ายหนึ่งว่า

ดูจะขอถามความท่านยาย	ลูกชายนั้นดีหรืออย่างไร
ไม่เล่นเบี้ยกินเหล้าเมาแก้วชา	ฝืนฝามันสูบบ้างหรือไม่ <sup>๒</sup>

ในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ก็สะท้อนทัศนคติที่ตนเองเดียวกันว่า

คิดถึงตัวหาผัวนี้หายาก	มันชั่วมากนะอนงค์อย่าหลงไหล
คนสูบฝิ่นกินสุราพาจัญไร	แม้นหญิงใครร่วมห้องจะต้องจน
มักเบียดเบียนบิดาประดาเสีย	เหมือนเลี้ยงเหยี่ยวอภัยไม่มีผล
ไม่ทำมาหากินจนสิ้นตน	แล้วชุกชนดิซึ่งเที่ยววิ่งราว <sup>๓</sup>

<sup>๑</sup>พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘.

<sup>๒</sup>ประจักษ์ ปรากฏพิทยากร, ประเพณี ไสยเวทวิทยาในขุนช้างขุนแผน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕๘.

<sup>๓</sup>พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์ การบริโภคสุราในประเทศไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๒๐.

หนึ่งในสมัยที่พระนารายณ์มหาราช คตินิยมของคนไทยในเวลานั้นถือว่าการเป็นนักเลงสุรา เป็นความชั่วอันมิใช่คุณสมบัติของสาธุชน และลาอูแบร์<sup>๔</sup> (La Lubire) ก็มีความเห็นด้วยว่า การดื่มสุราเป็นเรื่องน่าละอายสำหรับคนไทย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราชฎรสามัญดื่มสุราได้บ้าง แต่ห้ามเด็ดขาดสำหรับเจ้านายและ ขุนนาง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ไม่สามารถควบคุมการดื่มสุราในหมู่เจ้านายและขุนนางได้ แม้ว่าจะมี บทบัญญัติในพระอัยการอาญาหลวงตรา ในปี พ.ศ.๑๘๕๕ ว่า “ห้ามมิให้มุขมนตรีราชินิกุล ขุนหมื่น หัวมันทั้งหลายคบกันเสพสุรายาเมา สูบฝิ่น เทียวเล่นในกลางคืน” และผู้ที่ละเมิดมาตรานี้ถือว่า ผู้นั้นทรยศ ขบถต่อแผ่นดิน บทบัญญัติดังกล่าวเป็นที่รับรู้ และผลต่อทัศนคติของเหล่าเจ้านายและ ขุนนางสืบเนื่อง มาถึงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ดัง ตูร์เปร์ (Turpin) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

บรรดาเจ้าขุนมูลนายก็มีความตะขิดตะขวงใจที่จะดื่มเหล้าแม้กับยาที่มักต้อง กินปนกับเหล้าในประเทศอื่นเหล้านี้อยู่บ่อยๆ เจ้าหน้าที่ในพระราชวังเป็นคน เกร่งครัดที่สุด ที่จะไม่ฝ่าฝืนการงดดื่มเหล้านี้ใครได้กลืนหายใจ ก็รู้ว่าเขากินเหล้า และถ้ามีหลักฐานว่าเขาดื่มเหล้า ก็จะถูกพระเจ้าแผ่นดินลงพระอาญาอย่างหนักและ ลดตำแหน่งเพราะเชื่อได้ว่าคนที่เมาย่อมปล่อยตัวประกอบอาชญากรรมได้ ทุกอย่าง<sup>๕</sup>

เป็นธรรมดาของทุกสังคมที่กำหนดเงื่อนไขข้อจำกัดในทางกฎหมายและวัฒนธรรมไม่ สามารถจะมีผลครบถ้วนบริบูรณ์ การดื่มสุราในหมู่เจ้านายและขุนนางจึงเป็นเรื่องที่มีให้เห็นกันอยู่ ครอบงำถึงสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก บรรดาเจ้านายและขุนนางก็ยังแอบดื่มสุรากับอยู่พระองค์ จึงตราพระราชกำหนดใหม่ว่า “บันดาเสวกามทราชบรรพสัคว์ฝ่ายหน้า และท้าวนางชะแม้พระสนม กำนันทนายเรือนจำโขน และข้าหลวงกรมพระราชวัง ข้าเจ้าต่างกรมและหากรมมิได้ผู้รักษาเมือง กรมการทั้งปวงให้อยู่ในศีลธรรม” ด้วยทรงเป็นห่วงว่า “บัดนี้คบกันเสพสุรา เล่นเบี้ยบ่อนเป็นพาล ทูจริต มิได้เกรงบาปละอายบาปทุกข์โทษในปัจจุบันก็มี ครั้นสิ้นชีวิตแล้วก็จะไปทนทุกข์เวทนายอยู่ ในนรกนั้นช้านาน” ดังนั้น หากทรงพบผู้ใดยังดื่มสุรา เล่นการพนัน ไม่ว่าจะในที่ใดก็ตามจะถูกเขียน ๓ ยก ถอดออกจากราชการให้เป็นไพร่ และสักหน้าผาก นอกจากการไม่ดื่มสุราเล่นการพนันแม้ศีล ๕ ข้อ

<sup>๔</sup> สันติโกมล บุตร (ผู้แปล), เล่าเรื่องกรุงสยาม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๒๐), หน้า ๑๒๖.

<sup>๕</sup> ปอล ชาเวียร์ (ผู้แปล), ประวัติศาสตร์แห่งราชอาณาจักรสยาม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สหประชาพาณิชย์, ๒๕๓๐), หน้า ๕๗.

ก็ทรงมีพระราชกำหนดให้เจ้านาย ขุนนางทั้งใหญ่ น้อย สมทานเป็นอาจิลน โดยให้ถือศีล ๘ เป็นพิเศษในวันพระอีกด้วย”<sup>๖</sup>

จะเห็นได้ว่า การมีพระราชกำหนดห้ามบรรดาเจ้าขุนมูลนายดื่มสุราในสมัยนั้นก็เนื่องมาจากพระประสงค์ที่จะให้ข้าราชการทำงานมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายใช้อำนาจในทางมิชอบ และเหตุว่าข้าราชการต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั่วไปด้วย ส่วนราษฎรทั่วไปก็ควรประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนา ไม่มีพระราชกำหนดหรือบทลงโทษที่รุนแรงเหมือนกับของเจ้าขุนมูลนาย อาจเป็นเพราะราษฎร ไม่มีเวลาที่จะมาดื่มสุรากัน หรือการไม่ห้ามนั้น อาจเป็นเพราะว่าเป็นเรื่องสุควิสัยที่จะเข้มงวดกวดขันได้ทั่วถึง

หลังจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ การค้าสุราขบเซาะลงไป ประชาชน ออกอยาก ขากจนมาก จนพระเจ้ากรุงธนบุรีต้องจ่ายพระราชทรัพย์ซื้อข้าวสารเลี้ยงราษฎร ในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีการผลิตและการจำหน่ายสุรา มีการสร้าง โรงงานบางยี่ขัน โดยนายอากรสุรา ทำให้รายได้รัฐเพิ่มขึ้นจนถึงสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สิ่งที่เห็น ได้ชัด ก็คือการดื่มสุราจนมีเงินมาได้แพร่หลายมากขึ้นในหมู่คนไทยชาวต่างชาติเริ่มเห็น เป็นเรื่องธรรมดา ปาลเลกัวซ์ (Pallegoix) พบว่ามีคน “คนขี้เมาและเด็กกลางถนนเป็นอันมาก” และปรากฏว่ามี การทะเลาะวิวาทชกตีกันตามถนน และในเขตบ้านเรือนผู้อื่น จนพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกาศห้ามก่อเหตุนอกบ้านเรือนของตน<sup>๗</sup>

ในยุครัตนโกสินทร์มีการหลั่งไหลเข้ามาของสุราต่างประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๓๕๘ การทำสัญญาบาวริง (Bowring) ตลอดจนสัญญาที่ทำกับประเทศตะวันตกในเวลาต่อมา เกี่ยวกับเรื่องการค้าได้ระบุงเล็กการค้าผูกขาด โดยรัฐยกเว้นสินค้าต้องห้ามบางชนิดมีความเข้าใจต่างกันในเรื่องสินค้าต้องห้าม ไทยถือว่าอาวุธสงคราม ผืนรวมทั้งสุราต่างประเทศเป็นสินค้าต้องห้าม แต่ต่างประเทศ ไม่นับสุรารวมด้วย จึงมีการนำสุราต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยยอมเสียภาษีขาเข้าร้อยละสาม เช่นเดียวกับสินค้าชนิดอื่นเมื่อเสียภาษีแล้ว ก็ใช้อ้างสิทธิ์ที่จะนำสุราออกขายได้ ทำให้ นายอากรสุราต้องจับกุมพ่อค้าต่างประเทศและลูกจ้างที่นำสุราออกขาย โดยถือว่าเป็นการลักลอบขายสุราเถื่อน<sup>๘</sup>

<sup>๖</sup> ญาดา ประพันธ์, ระบบเจ้าภาษีอากรสมัยกรุงรัตนโกสินทร์, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สร้างสรรค์บางกอกการพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๑๐๕.

<sup>๗</sup> สันติโกมล บุตร (ผู้แปล), เล่าเรื่องกรุงสยาม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๘๕.

<sup>๘</sup> พระไพศาล วิสาโล, ประวัติศาสตร์ การบริโภคสุราในประเทศไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๑๗.

สุราต่างประเทศเข้ามาโดยเสรีภาษีเพียงร้อยละ ๓ และไม่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ขณะที่สุราที่ผลิตในประเทศถูกรัฐบาลควบคุมทั้งการผลิต ราคา และเรียกผลประโยชน์จากนายอากรสุราสูงทำให้ราคาแพงกว่าสุราต่างประเทศ เป็นเหตุให้ประชาชนนิยมอย่างมากซื้อสุราต่างประเทศมากกว่าสุราที่ผลิตในประเทศ ผลที่ตามมาก็คือ การดื่มสุราจนมีเมามาเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในที่สุดรัฐบาลไทยได้พยายามเจรจากับประเทศต่างๆ ในยุโรปใช้เวลาหลายปีจนสำเร็จในรัชกาลที่ ๕ ปีพ.ศ. ๒๔๒๕ ทำให้รัฐบาลไทยสามารถควบคุมการค้าสุราต่างประเทศได้โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติอากรขึ้นใน จ.ศ. ๑๒๔๘ (พ.ศ. ๒๔๒๕) ซึ่งผลปรากฏว่าสุราต่างประเทศนำเข้ามาได้น้อยลง ประชาชนนิยมน้อยลงแต่กลายเป็นความนิยมในหมู่ชนชั้นสูงมากขึ้น ในการสมาคมกับชาวยุโรปใช้เป็นที่ต้องรับของเจ้าขุนมูลนายด้วย<sup>๕</sup>

ต่อมารัฐบาลเริ่มใช้นโยบายใหม่ คือยกเลิกการให้สิทธิผูกขาดแก่นายอากรสุราโดยรัฐจัดเก็บภาษีสุราเอง เพราะเหตุว่าระยะหลังรายได้ตกต่ำ นายอากรไม่ส่งเงินให้รัฐตามจำนวนเงินที่ประมูลได้ วิธีใหม่นี้รัฐได้จัดเก็บภาษีสุราเป็นมณฑล ทำให้การจำหน่ายสุราแพร่ไปได้ไพศาลและสะดวกขึ้น ปรากฏว่าปีแรกสุราขายดีมาก<sup>๖</sup> กล่าวได้ว่าการส่งเสริมการจำหน่ายสุราให้ได้มากที่สุดเป็นนโยบายที่เด่นชัดของรัฐบาล เช่น ให้ผลตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่รัฐในด้านความก้าวหน้าทางตำแหน่ง และเอกชนที่ขายเกินสัญญาเป็นต้น ซึ่งน่าจะบ่งชี้ว่าจุดหมายหลักของรัฐบาล คือ เพื่อเพิ่มรายได้แผ่นดินให้มากขึ้น มิได้มุ่งควบคุมหรือลดการดื่มสุราของประชาชนแต่อย่างใด

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ กรมสรรพสามิตผลิตสุราเอง ณ โรงงานบางยี่ขัน เพราะก่อนหน้า ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ การผลิตสุราที่โรงงานบางยี่ขันดำเนินการโดยเอกชน มีกรมสรรพสามิตเป็นผู้ดูแลและจัดให้มีการประมูลขอดจำหน่ายสุราจึงสูงขึ้นเรื่อยมา และในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นเอง โรงงานกลั่นเบียร์โดยมีเอกชน จัดตั้งเป็นครั้งแรกได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อยมาเช่นกัน

### ๓.๒ การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราโดยระบุถึงโทษของสุราเมรัยไว้อย่างชัดเจน เช่น เป็นเหตุแห่งความประมาทไม่รู้จักเหตุไม่รู้จักผลขาดความยั้งคิด หลงเลื่อนไม่รู้ต้นรู้ปลาย ขาดสติสัมปชัญญะเป็นเหตุแห่งอกุศลกรรมบถ เป็นอันตรายต่อการเข้าสู่มรรคผล

<sup>๕</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

<sup>๖</sup> วันเพ็ญ สุจิตฺโต, “พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมพระชินทรบูรินธนาถกับังงานด้านการคลัง พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๖๔”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๖, หน้า ๒๗.

นิพพาน มีโทษทั้งในชาติปัจจุบันและชาติหน้าซึ่งผู้วิชัยจะได้กล่าวถึงต่อไปตามลำดับ

### ๓.๒.๑ การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในพุทธปรัชญาเถรวาท

โทษของการดื่มสุรานั้นหนักหนายิ่งโดยลักษณะนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาและสุราเมรัย เพราะสุรานั้นเป็นเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ทั้งสิ้น เพราะขาดสติสัมปชัญญะ ดังเรื่องพระสาकตะเถระที่เป็นเหตุให้เกิดการบัญญัติและเป็นที่มาของการบัญญัติเรื่องของสุราขึ้น ดังปรากฏในพระวินัยปิฎกเล่มที่ ๒ มหาวีถังค์ ทุติภาค เรื่องสุราปานชาค (สิกขาบทที่ ๑ สุราปานวรรค ที่ ๖) ว่า สมัยที่พระสาคตะเถระเป็นพุทธอุปัฏฐากที่ได้ชื่อว่า มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงพระพุทธองค์เป็นอย่างยิ่ง มีอิทธิฤทธิ์สูงปราบพระยานาคได้สำเร็จจนชื่อเสียงปรากฏเป็นที่เลื่องลือ ชาวเมือง โกสัมพีต้องการที่จะถวายของแก่ท่าน พวกภิกษุทั้งหลาย ลุ่มหลงการดื่มสุราเพราะมีมิจฉาทิฐิเห็นว่าสุราเป็นของดี ได้แนะนำว่า สุรา สีแดงเป็นของหายาก ถ้าหากมีความเลื่อมใสก็จงถวายแก่ท่านเถิด ชาวเมืองทุก ๆ บ้านจัดน้ำสุราใส่ถวายเป็นทานสาคตะเถระ ท่านดื่มจนเมา เดินออกจากประตูเมืองแล้วล้มลงบ่นเพ้ออยู่ที่ประตูเมือง ในขณะที่นั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จออกจากเมืองพร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก ได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระสาคตะล้มกลิ้งอยู่ที่ประตูเมือง จึงทรงรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า คุณก่อนภิกษุ พวกเธอ จงช่วยกันห้ามสาคตะกลับไปวัด จัดให้นอนหันศีรษะพระเถระไปทางใกล้พระบาท พระผู้มีพระภาคเจ้า แต่ท่านสาคตะเถระกลับเปลี่ยนเท้า ไปทางพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย สาคตะมีความเคารพยำเกรงในตถาคตมิใช่หรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า เป็นดังรับสั่ง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็บัดนี้ สาคตะมีความเคารพยำเกรงในตถาคตอยู่หรือ

ภิกษุ ข้อนั้น ไม่มีเลย พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย เดียวนี้สาคตะสามารถจะต่อสู้อแม่กับงูคินได้หรือ

ภิกษุ ไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย น้ำที่ดื่มเข้าไปแล้วถึงวิสัญญีภาพนั้นควรดื่มหรือไม่

ภิกษุ ไม่ควรดื่ม พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของสาคตะไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน สาคตะจึงได้ดื่มน้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมา การกระทำของสาคตะนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงดำหนิพระเถระ พร้อมกันนั้นก็ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า เป็นอาบัติ เพราะดื่มสุรา และเมรัย

ในสิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า สุรา ได้แก่สุราที่ทำด้วยแป้ง สุราที่ทำด้วยขนม สุราที่ทำด้วยข้าวสุก สุราที่หมัก  
สำหรับสุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุง ที่ชื่อ เมรัย ได้แก่ น้ำคองดอกไม้ น้ำคองผลไม้ น้ำคองน้ำผึ้ง  
น้ำคองน้ำอ้อยขบ น้ำคองที่ผสมด้วยเครื่องปรุง คำว่า คัม คือ คัม โดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญ้าคา ต้องอาบัติ

ในบทภาษณีย์ ตักะปาจิตติย

น้ำเมา ภิกษุสำคัญว่าน้ำเมา คัม ต้องอาบัติ น้ำเมา ภิกษุสงฆ์ คัม ต้องอาบัติ น้ำเมา ภิกษุ  
สำคัญว่ามีใช้น้ำเมา คัมอาบัติปาจิตติย<sup>๑๑</sup>

ในทุกะ ทุกกฏ

ไม่ใช่ น้ำเมา ภิกษุสำคัญว่าน้ำเมา คัมต้องอาบัติ ไม่ใช่ น้ำเมา ภิกษุสงฆ์ คัม ต้องอาบัติ ทุกกฏ

ในอนาปัตติวาร

ภิกษุคัมน้ำที่มีกลิ่นรสเหมือนน้ำเมา แต่ไม่ใช่ น้ำเมา ภิกษุคัมน้ำเมาที่เจือลงในแกง ที่เจือลง  
ในเนื้อที่เจือลงในน้ำมัน น้ำเมาในน้ำอ้อยที่คองมะขามป้อม ภิกษุคัมชาดอง อริฎฐะ ซึ่งไม่ใช่ของเมา  
ภิกษุวิกลจริต ภิกษุอาทิกัมมิกะ ไม่ต้องอาบัติ

ในการบัญญัติสิกขาบทที่ห้ามคัมสุราและเมรัยนี้จัดว่าเป็นการส่งเสริมการงดเว้นการคัม  
สุราที่ได้ผลโดยตรงเพราะถ้าหากว่าการห้ามปรามโดยการชี้แจงแสดงโทษนั้นอาจไม่ได้ผลเต็มที่  
การที่ทรงบัญญัติสิกขาบทว่าการคัมสุราเป็นอาบัติเป็นการงดเว้นการคัมสุราได้โดยเด็ดขาดทั้งนี้ได้  
ทรงแสดงชี้แจงเหตุผลดังปรากฏในพุทธพจน์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถูกแล้ว แม้เราไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยิน ข้อที่ว่า บุรุษละ  
เว้นเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ (การคัม) น้ำเมา คือสุราและเมรัยแล้ว  
ถูกพระราชอาญา หรือจองจำ เนรเทศ หรือลงโทษอย่างอื่นตามสมควรแก่เหตุ  
เพราะเหตุที่มีเจตนาเว้นจากที่ตั้งแห่งความประมาท คือ (การคัม) น้ำเมา คือ สุราและ  
เมรัยโดยที่แท้ กรรมชั่วของบุรุษนั้นต่างหาก ที่ประกาศว่าบุรุษนี้ประกอบเนื่อง ๆ  
ซึ่งที่ตั้งแห่งความประมาทคือ (การคัม) น้ำเมา คือ สุราและเมรัย จึงฆ่าหญิงบ้าง ชายบ้าง  
จึงถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้จากบ้านบ้าง จากป่าบ้าง ด้วยอาการแห่งขโมย จึงก้าว  
ล่วงในภริยาของผู้อื่น ในบุตรของผู้อื่น จึงหักรานประ โยชน์ของกฤหบดีบ้าง  
บุตรของกฤหบดีบ้าง ด้วยการพุดปด เขาย่อมถูกพระราชอาญา หรือจองจำ เนรเทศ

<sup>๑๑</sup>วิ.ม.พ. ๔/๕๗๗/๖๓๓.

หรือลงโทษอย่างอื่น ตามสมควรแก่เหตุ เพราะเหตุที่ตั้งแห่งความประมาท คือ (การดื่ม)  
สุราและเมรัย<sup>๑๒</sup>

สรุปความได้ว่า การที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทเรื่องการงดเว้นการดื่มสุรา  
ไว้นั้น เพราะเป็นเหตุให้ประมาทมัวเมา ขาดสติสัมปชัญญะ และทำให้ละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ทั้งหมด  
ทั้งสิ้น

### ๓.๒.๒ โทษของการดื่มสุราในพุทธปรัชญาเถรวาท

ในพระไตรปิฎกได้บ่งบอกโทษของสุราไว้อย่างชัดเจน ทั้งในพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก  
และพระอภิธรรมปิฎก มีประเด็นที่นำมาแสดงให้เห็นถึงโทษของการดื่มสุราอันจะปรากฏโทษทั้ง  
ในชาติปัจจุบันและชาติหน้า

#### ๑. โทษของการดื่มสุราในชาติปัจจุบัน

ในสังคาลกสูตร พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนสังคาลกมาณพฤหบดีบุตรถึงโทษในความ  
ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย

ทรงแสดงโทษของการเสพสุราเมรัยซึ่งผู้เสพจะ ได้รับในปัจจุบันชาติไว้ ๖ ประการดังนี้

- ๑) ความเสื่อมแห่งทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง
- ๒) ก่อการทะเลาะวิวาท
- ๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
- ๔) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
- ๕) เป็นเหตุให้ประพาศิมารยาทที่ไม่น่าดู
- ๖) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา<sup>๑๓</sup>

ในสุราปานวรรคที่ ๖ (สิกขาบทที่ ๑) ได้กล่าวถึงโทษของสุราไว้ว่าทำให้มีสติพินเพื่อน<sup>๑๔</sup>  
ด้วยเหตุแห่งความประมาท ดังเช่นสมัยที่พระสาครเถระเป็นพุทธอุปัฏฐาก ได้ทำการปราบพระยานาค  
จนชื่อเสียงปรากฏ ชาวเมืองโกสัมพดีต้องการจะถวายของแก่ท่าน พวกภิกษุ ฉัพพัคคีย์แนะนำว่า สุรา  
สีแดงเป็นของหายาก ถ้าหากมีความเสื่อมใสก็จงถวายเถิด ชาวเมือง ทุก ๆ บ้านจัดน้ำสุราใส่ถวายเป็น  
ท่านสาครเถระ ท่านดื่มจนเมาออกจากประตูเมืองแล้วล้มลงบนเพื่ออยู่ พระพุทธเจ้าพบแล้วสั่งให้  
อุ้มไปวัด จัดให้นอนหันศีรษะพระเถระไปทางใกล้พระบาทพระพุทธเจ้า เธอกลับเปลี่ยนเท้าไปทาง  
พระพักตร์ของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสว่า “ในวันก่อน ๆ ท่าน สาครเถระเคยทำกิริยาเช่นนี้

<sup>๑๒</sup>ที่.ปา. ๑๕/๒๔๘/๑๔๘.

<sup>๑๓</sup>ที่.ปา. ๑๕/๑๖๕/๘๐.

<sup>๑๔</sup>วิ.มหา. ๔/๕๖๕/๖๓๐.

กับเราหรือไม่ กาลก่อนเคยทรมานพระยานาคให้สงบราบคาบได้ แต่บัดนี้แม้จุนก็ไม่สามารถจะปราบได้ ภัยทั้งหลาย การดื่มสุราทำให้เสียสัญญาเห็นปานนี้” จากนั้นทรงตำหนิพระเถระพร้อมกันนั้นทรงบัญญัติสิกขาบทว่าเป็นอาบัติปาจิตตีย์ เพราะดื่มสุราและเมรัย และยังเป็นสาเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่น ๆ<sup>๕๔</sup> นอกจากนี้ผู้ดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย มัวเมาประมาทแล้วจึงฆ่าหญิงบ้าง ชายบ้าง ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้จากบ้านบ้าง จากป่าบ้าง ด้วยอาการแห่งขโมย ล้วงละเมิดในภรรยาของผู้อื่น หักรานประโยชน์ด้วยการพุดปลด เพราะสุรา และเมรัยเป็นเหตุ<sup>๕๕</sup>

ในธัมมัททชชชาดก สัตตมวรรค ทุกนิบาต<sup>๕๖</sup> ได้กล่าวถึงเรื่องที่พระราชาสวยพระโอรสตัวเองเพราะความเมาสุราเป็นเหตุ ดังมีเนื้อความว่า

ในอดีตกาล ยังมีพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งเสวยราชสมบัติอยู่ในเมืองพาราณสี เป็นคนไม่มีศีล เสวยแต่สุราเมรัย ถ้าไม่เสวยสุราก็กับเนื้อก็ไม่เสวยโภชนาเลย อยู่มาวันหนึ่ง เนื้อสดขาดเนื่องจากไม่มีใครฆ่าสัตว์ในวันพระ พ่อครัวร้อนใจเพราะขาดเนื้อสดปรุงเป็นอาหาร จึงไปกราบทูลให้พระมหเทสิทรงทราบ พระนางตรัสว่า ถ้าท่านนำอาหารไปถวายพระราชสา เราขอให้พระโอรสเข้าไปเฝ้าพระราชาก่อน เพราะพระโอรสเป็นที่คับร้อนของพระราชสา พ่อครัวปรุงอาหารเสร็จแล้วจึงให้พระโอรสเข้าไปเฝ้าก่อน ขณะนั้นพระราชากำลังเมาสุรา เมื่อพระราชโอรสสุดที่รักเข้ามาจึงยกขึ้นวางบนตักแล้วเชยชม ต่อมาพ่อครัวจึงนำอาหารเข้ามาถวาย พระองค์มองไม่เห็นเนื้อในภาชนะ จึงถามว่าวันนี้ไม่มีเนื้อเลยหรือ พ่อครัวตอบว่า วันนี้เป็นวันพระ หาเนื้อไม่ได้ พระราชาโกรธจึงจับพระราชโอรสหักคอโยนให้พ่อครัว ท่านจงเอาเนื้อนี้ไปแกงมาถวาย พระองค์ได้เสวยอาหารแล้วกลับไป ครั้นรุ่งเช้า จึงเรียกหาพระโอรส พระมหเทสิร้องไห้สะอื้นพลาทูลว่า พระโอรสตายเสียแล้วเมื่อวานนี้ พระองค์ทรงหักคอประทานให้แก่พ่อครัว พระราชาได้ยินดังนั้น จึงระลึกได้ ทรงร้องไห้เสียใจเป็นที่สุด ทรงอธิษฐานตั้งจิตว่า ในเบื้องหน้าเราจะไม่เสวยสุราตราบเข้าสู่ณีพพาน

ในมังคลัตถทีปนี<sup>๕๗</sup> ได้กล่าวถึงเรื่องหลานอนาถบิณฑิกเศรษฐีที่ใช้จ่ายเงินสิ้นเปลืองไปเพราะสุราเป็นเหตุ ดังเนื้อหาต่อไปนี้

กล่าวกันว่าในเมืองสาวัตถี หลานของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีผลาญเงิน ๔๐ โกฎิ อันเป็น

<sup>๕๔</sup>วิ.มทา. ๔/๕๖๕/๖๓๐.

<sup>๕๕</sup>สุชีพ ปุณฺณานุกาพ, พระสูตรตันตปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๒๓.

<sup>๕๖</sup>มหาจุฬาราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒๒๘.

<sup>๕๗</sup>เรื่องเดียวกัน.



ของบิดามารดาให้ฉิบหาย ด้วยการใช้จ่ายสิ้นเปลืองไปเพราะการดื่มสุรา แล้วได้ไปยังสำนักของ  
 เศรษฐี เมื่อนาถบิณฑิกเศรษฐีก็ให้ทรัพย์เขาหนึ่งพันกหาปณะ ด้วยสั่งว่า “เจ้าจงทำการค้าขาย” เขา  
 ได้ผลาญทรัพย์นั้นให้หมดไปแล้วได้ไปพบท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีอีก ท่านเศรษฐีได้ให้เงินอีก  
 ๕๐๐ กหาปณะ เมื่อเขาผลาญทรัพย์นั้นให้หมดไปแล้วมาหาท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีอีก ท่านเศรษฐี  
 จึงให้ผ้าสาฎกเนื้อหยาบและไสคอไล่เขาผู้ทำผ้าสาฎกนั้นให้สิ้นไปแล้วมาหาอีกให้ออกพ้นไป  
 เขาได้เป็นคนอนาถา ได้อาศัยขายคารเรือนคนอื่นเป็นที่อยู่หลับนอน ในที่สุดก็ได้ถึงแก่กรรม  
 คนทั้งหลายจึงลากศพไปทิ้งไว้นอกเมือง

ในภัทรมภูเภทกชาดก<sup>๑๕</sup> ก็ได้กล่าวถึงผลเสียของการดื่มสุราไว้เช่นกัน ดังมีใจความว่า

ในอดีตกาล ณ กรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้เกิดเป็นเศรษฐีมีทรัพย์ มีการทำบุญทั้งหลาย  
 มีการให้ทานเป็นต้น เมื่อตายจากโลกมนุษย์ก็จุติไปเกิดเป็นท้าว สักกเทวราชบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

พระโพธิสัตว์มีบุตรชายอยู่คนเดียวเท่านั้น เมื่อบิดาเขาถึงแก่กรรมแล้ว เขาให้ปลุกประจำ  
 สำหรับดื่มสุรา มีมหาชนห้อมล้อมดื่มสุรากัน เขามอบทรัพย์ให้แก่คนทั้งหลายที่ตนชอบใจครั้งละ  
 หนึ่งพันทุกคน สำหรับคนทั้งหลายที่ทำการกระโดดเดิน การระบำ ฟ้อนรำ และขับร้อง เป็นต้น  
 ถึงความเป็นนักเลงหญิง นักเลงสุรา และนักเลงกินเนื้อ เป็นต้น หมกมุ่นในมหรสพมีการฟ้อนรำ  
 ขับร้องและประโคม เป็นต้น มัวเมาประมาทในชีวิต เทียวใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายอยู่ ผลาญทรัพย์ ๔๐ โภก  
 ทั่วทั้งทรัพย์สิ้นสมบัติทั้งหมดที่ตนมีอยู่ให้หมดสิ้นไป ต่อมาไม่นานนัก เขาก็กลายเป็นคน ตกยาก  
 ก้าพรวด นุ่งผ้าเก่า เดินเร่ร่อนไป ตามประสาคนตกยาก

ท้าวสักกเทวราช ทรงทราบความที่เขาเป็นคนตกยาก จึงเสด็จลงมาเพราะความรักในบุตร  
 ได้พระราชทานหม้อสมบัติ คือ หม้อที่ให้สมบัติที่สัตว์โลกจะพึงต้องการทุกอย่าง แล้วตรัสว่า “ลูก  
 หม้อนี้จะไม่แตกโดยวิธีใด เจ้าจงรักษามันไว้โดยวิธีนั้น ด้วยว่าเมื่อเจ้ายังมีหม้อนี้อยู่ ชื่อว่าทรัพย์  
 หมดไปไม่มีเลย เจ้าจงอย่าประมาท” (คือจงรักษาหม้อนี้ไว้ให้ดี) ตรัสแล้วก็เสด็จไปสู่ ทิพยวิมาน  
 ของพระองค์เช่นเดิม

บุตรเศรษฐีนั้น เทียวเมาสุราอยู่ เพราะเป็นนักเลงสุรา ต่อมาวันหนึ่ง เขาเมาสุราได้เดินไป  
 พลุางพร้อมกับโยนหม้อสมบัตินั้นขึ้นไปในอากาศ แล้วก็รับ คราวหนึ่งรับพลาดไป เพราะเหตุ  
 แห่งความเมา หม้อนั้นตกลงมายังพื้นดินแตกไป

นับแต่นั้น เขาก็เป็นคนตกยากเฉยใจอีก นุ่งผ้าเก่า ถือกระบี่ของขทาน เทียวอาศัยนอนตาม  
 ริมชายคาบ้านของคนอื่น ในที่สุดก็ตายจากไปอย่างอนาถา

<sup>๑๕</sup> จุ.ชา. ๕๘/๔๗๒/๓๒๑.

พระศาสดาได้ตรัสพระคาถา ๓ คาถาในภัทรวุฏเฐทกชาดกว่า

นักร้อง (สุรา) นั้น ได้หม้อชื่อ ญูวะ ที่ให้สมบัติอันสัตว์ฟังได้ทุกอย่างแล้ว  
ยังตามรักษาไว้ได้เพียงใด เขาฟังได้ความสุขเพียงนั้น เมื่อใดเขาเมาและเซ่อแล้ว  
ทำลายหม้อนั้นเสีย เพราะความประมาท เมื่อนั้น เขาบางครั้งวายเป็นคนเปลือย  
บางครั้งวุ่นง่า เป็นคนเขลา ย่อมเดือดร้อนในภายหลัง บุคคลใดได้ทรัพย์แล้ว  
ใช้สอยด้วยความประมาท บุคคลนั้นมีปัญญาทราม ย่อมเดือดร้อนในภายหลังเหมือน  
นักร้อง (สุรา) ทำลายหม้อแล้วย่อมเดือดร้อนในภายหลัง

เมื่อพิจารณาเห็นถึงโทษของการผิดศีลข้อ ๕ คือ การดื่มน้ำเมาแล้ว ผู้มีปัญญาที่เชื่อบุญและ  
บาปตามหลักพระพุทธศาสนา ก็พึงเว้นจากการผิดศีลข้อนี้ให้ห่างไกล เพราะให้แต่โทษเพียง อย่างเดียว  
ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งทรัพย์สิ้นสมบัติ และเกียรติยศ ชื่อเสียง ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต  
ทั้งชาตินี้และชาติต่อไป ทั้งยังเป็นการทำลายศีลธรรม หันหลังให้แก่คำสอน ของพระพุทธเจ้า เพราะ  
ไม่ทำตามคำสอน แม้เพียงศีลธรรมขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ จะอ้างว่าดื่มไปเพื่อสังคมและ  
เพื่อนฝูงหรือเพื่อทำงาน ได้สะดวกในการติดต่อกับคนประเภทต่างๆ ก็อ้าง ไม่ขึ้น เพราะผู้ที่ไม่ดื่ม  
เหล้าและเสพของเสพติด ก็ติดต่oprะสานงานกับคนทั้งหลายได้เช่นกัน และยังได้พบกัลยาณมิตร  
คือคนดี ในการเป็นตัวอย่างและแนะนำการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องอีกด้วย

## ๒. โทษของการดื่มสุราในชาติหน้า

การที่บุคคลจะงดเว้นจากการดื่มสุราได้โดยเด็ดขาดนั้นต้องมีเหตุผลและเห็นโทษของมัน  
โทษของการดื่มสุรา ทำให้เกิดความประมาท ปราศจากความเคารพบิดามารดาและญาติพี่น้อง  
อุปัชฌาย์อาจารย์ ไม่เคารพพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่เคารพศีลจารวัตร ในการปฏิบัติกาย  
วาจา ใจให้บริสุทธิ์ จะทำแต่กรรมบาปหยาบช้ามีกายหยาบ วาจาหยาบ ใจหยาบ ทำแต่อกุศลกรรม  
เป็นนิจ ไม่คิดสงสารสัตว์ นอกจากนี้โทษของ การดื่มสุราเมรัย ยังพาให้ตกในอบาย เสวย  
ทุกขเวทนาต่อ ๆ กันไป เมื่อพ้นจากอบายแล้ว มาเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนบ้าไป เสียจริตผิดจาก  
มนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งเป็นภัยของชีวิต ที่น่ากลัว และผลที่ได้รับอีกต่อไป คือ ทรัพย์ถูกทำลาย เกิดวิเวก  
บิณฑามาง เป็นบ่อเกิดแห่งโรค เสื่อมเกียรติ หมดอายุขัย ปัญญาเสื่อมลอย<sup>๒๐</sup>

ในพุทธปรัชญาได้แสดงไว้ว่าการดื่มสุราหาได้มีโทษในเฉพาะชาติปัจจุบันเท่านั้นแต่ยัง  
ก่อให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน และส่งผลไปถึงชาติหน้าและชาติต่อ ๆ ไปอีกด้วย มีการเวียน  
ตายเวียนเกิดในทุกชาติ ที่ไม่อาจมองเห็นได้ ผลในชาติต่อไป คือ

<sup>๒๐</sup> กัณตสิริ ภิกขุ, พุทธพยากรณ์, (ราชบุรี : วัดถ้ำมิ่งกุญ, ๒๕๕๔), หน้า ๔๐.

- ๑) ตายแล้วไปตกนรก
- ๒) ทำให้เกิดเป็นคนโง่
- ๓) ทำให้เกิดเป็นคนบ้า
- ๔) ทำให้เกิดเป็นคนปัญญาอ่อน
- ๕) ทำให้เกิดเป็นสัตว์เลื้อยคลาน<sup>๒๑</sup>

ในทวาริตสูตรท่านได้แสดงโทษของการละเมิดศีลหรือ ไม่มีศีลไว้ ดังนี้

- ๑) แม่ตนเอง ย่อมติเตียนตนได้
- ๒) ผู้รู้แล้ว ย่อมติเตียน
- ๓) ชื่อเสียงเสื่อมเสีย ย่อมกระหน่อนไป
- ๔) มักหลงลืมสติก่อนตาย
- ๕) ตายแล้วไปเกิดในอบายภูมิมีนรก เป็นต้น<sup>๒๒</sup>

การขาดศีล ๕ นั้นมีโทษมาก เพราะทำความเดือดร้อนให้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในปัจจุบันนั้นทำตนและสังคมให้เดือดร้อนวุ่นวาย อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเดือดร้อนในชาติหน้าด้วย คือ เมื่อตายไปแล้วก็ไปเกิดในที่ลำบาก คือ ตกอบายมีนรก เป็นต้น ตามกรรมที่ตนได้ทำไว้ ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสยืนยันไว้ว่า “คนบางพวกย่อมเกิดในครรรค์ บางพวกมีกรรมอันลามก ย่อมเข้าถึงนรก ผู้ที่มีคติดี ย่อมไปสู่สวรรค์ ผู้ที่ไม่มีอาสวะย่อมปรินิพพาน”<sup>๒๓</sup>

อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ คือ เว้นจากการดื่มน้ำเมา จะได้รับผล คือ

- ๑) ได้รับผลในปฏิสนธิกาล คือ จะได้เกิดในกามสุคติภูมิมนุษย์หรือสวรรค์เป็นที่เกิด
- ๒) ได้รับผลดีในปวัตติกาล คือ หลังจากเกิดแล้ว จะได้เกิดเป็นมนุษย์ จะได้อานิสงส์ ดังนี้ คือ รู้จักคิด อนาคต ปัจจุบัน รวดเร็ว; มีสติตั้งมั่นทุกเมื่อ, มีปัญญาดี มีความรู้มาก, มีแต่ความสุข, มีแต่นอนนับถือ ขำเกรง, มีความขวนขวายน้อย หากินง่าย, มีปัญญามาก, มีปัญญาบ้นเทิงในธรรม, มีความเห็นถูกทาง, มีศีลบริสุทธิ์, มีใจละเอียดอ่อน, รู้จักกลัวบาป, เป็นบัณฑิต, มีความกตัญญู, มีกตเวทิตี, พูดแต่คำสัตย์, รู้จักเฉลี่ยใจงาน, ซื่อตรง, ไม่เป็นขี้, ไม่เป็นขี้, ไม่มัวเมา, ไม่ประมาท, ไม่หลงไหล, ไม่หวาดสะอื้นกลัว, ไม่งุนงง ไม่เซ่อเซอะ, ไม่มีความแข่งดี, ไม่มีใครริษยา, ไม่ต่อเสียดใคร และไม่มีใครต่อเสียด, ไม่พูดคำหยาบ และไม่มีใครพูดคำหยาบ, ไม่พูดเพื่อเจ้า ไร้ประโยชน์, ไม่เกียจคร้าน

<sup>๒๑</sup>พ. สติตววรรณ (พิจิตร จิตตวณฺโณ), อุดมมงคลในพระพุทธศาสนา เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๑๘.

<sup>๒๒</sup>อง.จตุกก. ๓๕/๒๒๑/๕๖๓.

<sup>๒๓</sup>อง.จตุกก. ๓๕/๘๑/๒๔๓.

ไม่ตระหนี่, ไม่โกรธง่าย, ฉลาดรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และในสิ่งที่เป็นโทษ<sup>๒๔</sup>

ในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา โดยการชี้แจงโทษทั้งในชาติปัจจุบันและชาติหน้า เมื่อพิจารณาเห็นถึงโทษของการผิดศีลข้อ ๕ คือ การดื่มน้ำเมาและของเสพติดให้โทษว่ามากอย่างนี้ แล้วผู้มีปัญญาที่เชื่อบุญ เชื่อบาปตามหลักพระพุทธศาสนา ก็พึงเว้นจากการผิดศีลข้อนี้ให้ห่างไกล เพราะให้แต่โทษอย่างเดียว ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งทรัพย์สินสมบัติ และเกียรติยศชื่อเสียง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งชาตินี้และชาติต่อไป ทั้งเป็นการทำลายศีลธรรม หันหลังให้แก่คำสอนของพระพุทธเจ้า แม้ปัญญาคนว่าเป็นชาวพุทธ ก็หาได้เป็นชาวพุทธที่แท้จริงไม่ เพราะไม่ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้เพียงศีลธรรมขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ แม้จะอ้างว่าดื่มไปเพื่อสังคม และเพื่อนฝูง หรือแม้เพื่อทำงานได้สะดวกในการติดต่อกับคนประเภทต่าง ๆ ก็อ้างไม่ขึ้น เพราะผู้ที่ไม่ดื่มเหล้าและเสพของเสพติดเหล่านี้ ก็ติดต่อประสานงานกับคนทั้งหลายได้เช่นกัน และยังได้พบกัลยาณมิตร คือ คนดี ในการเป็นตัวอย่างและแนะนำการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องอีกด้วย

สรุปความว่าผู้มีปัญญาเมื่อพิจารณาผลเสียของอบายมุขทุกประเภทและการประพฤติดีศีล ๕ แล้วก็พึงดำรงมั่นอยู่ในศีล ๕ เพราะเป็นที่พึง เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดีทั้งหลาย อีกทั้งเป็นเกราะเป็นอาวุธ เป็นเครื่องประดับที่ประเสริฐ และเป็นประธานของกุศลธรรมทั้งหลาย เห็นโทษทั้งในปัจจุบันและในชาติหน้าแล้วพึงสะดุ้งกลัวและงดเว้นการดื่มสุราได้ โดยสิ้นเชิง

### ๓.๒.๓ สัมมาสติ

โทษของสุรานั้นมีมากมายสืบเนื่องมาจากการขาดสติ ไม่ว่าจะเป็นน้ำเมาประเภทไหน ก็เป็นน้ำเมาที่ทำให้ผู้ดื่มขาดสติ สรุปได้ว่าปัญหาทุกด้าน ไม่ว่าจะรุนแรงมากหรือน้อยเพียงใด มาจากจุด ๆ เดียวคือการขาดสติอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท สามารถประกอบอกุศลกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่รู้สีกตัวขาดจิตสำนึก ผิด ชอบ ชั่วดี ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาวิธีการควบคุมสติหรือการฝึกสติให้เป็นสัมมาสติ ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีการฝึกสติที่ปรากฏในองค์มรรค คือ สติปัญฐาน ๔

สติปัญฐาน ๔ นั้นมีวัตถุประสงค์อยู่ที่ฝึกสติ และใช้สติพิจารณาให้เข้าใจ โดยต้องแท้จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของสติปัญฐาน ๔ ก็คือการใช้สัมมาสติดับกิเลสตัณหา

สติปัญฐาน ๔ แปลว่า ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติหรือข้อปฏิบัติที่ใช้สติเป็นประธานหรือหลักในการกำหนดระลึกหรือพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริงของธรรม (ธรรมชาติ) นั้น ๆ โดยไม่ถูกครอบงำด้วยตัณหา ที่ทำให้เห็นผิดไปจากความเป็นจริงตามอำนาจของกิเลสตัณหา หรือกล่าวได้ว่าสติปัญฐาน ๔ เป็นธรรมที่ตั้งแห่งสติ จุดประสงค์เพื่อฝึกสติ และใช้สตินั้นพิจารณา และรู้เท่าทันใน กาย เวทนา จิต และธรรม เพื่อให้เกิดนิพพิทาความคลายกำหนัดความ

<sup>๒๔</sup> อจ.จตุกก. ๓๕/๘๑/๒๔๓.

ยึดความอยากจากการ ไปรู้ตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ จึงคลายตัณหา จึงเป็นไปเพื่อนำออกและ ละเสียซึ่งตัณหาและอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในกิเลสด้วยความพึงพอใจหรือสุขของตัวเองของคุณ เป็นสำคัญ ที่มีในสันดานของปุถุชนอันก่อให้เกิดความทุกข์

สาระสำคัญของสติปัฏฐาน ๔ บอกให้ทราบว่า ในชีวิตมนุษย์มีจุดที่ควรใช้สติคอยกำกับ ๔ แห่ง คือ ๑ ร่างกายและพฤติกรรม ๒. เวทนาคือความรู้สึกทุกข์ต่าง ๆ ๓.ภาวะจิตที่เป็นไปต่าง ๆ ๔. ความนึกคิดไตร่ตรอง ถ้าดำเนินชีวิต โดยมีสติคุ้มครองแล้วก็จะช่วยให้อยู่อย่างปลอดภัย ไร้ทุกข์<sup>๕๔</sup> จากสาระสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในเวลาปฏิบัติ นั้นไม่ใช่ใช้เพียงสติอย่างเดียว แต่มีธรรมข้ออื่น ควบอยู่ด้วย ได้แก่

๑. อาตาปี (มีความเพียรอย่างต่อเนื่อง)
๒. สัมปชาโน (มีสัมปชัญญะความรู้ตัวอยู่เสมอ)
๓. สติมา (มีสติทุกชั้นตอน)<sup>๕๖</sup>

โดยมีสิ่งที่จะต้องกำจัดอยู่เสมอ ๒ ประการคือ

- ๑) อภิชฌา (ความยินดี ความพอใจ)
- ๒) โทมนัส (ความยินร้าย ความไม่พอใจ)

ในองค์ธรรมที่สำคัญนี้ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ได้ให้ความสำคัญว่าเป็นหลักปฏิบัติ ๔ ประการที่เกื้อกูลการปฏิบัติกรรมฐาน ได้แก่ อาตาปะ คือ ความเพียร หมายความว่า ให้มีความตั้งใจ ประกอบด้วยสัจจะ คือความจริง เช่น ตั้งใจไว้ว่าจะปฏิบัติ เป็นเวลาเท่านั้นเท่านั้น ก็ต้องปฏิบัติให้ครบตามที่ตั้งใจเอาไว้ไม่ทำให้เหลาะแหละย่อหย่อน กลับถลอก เรียกว่าให้มีความเพียร แม้จะรู้สึกอึดอัดรำคาญอยากละเลิก แต่เมื่อตั้งใจว่าจะทำ ก็ต้องทำไปตามที่ ตั้งใจไว้ให้จงได้ เมื่อทำจริงเช่นนั้นแล้วจะเกิดความราบรื่นขึ้นเอง จึงต้องให้มีอาตาปะ ความเพียร คือทำจริงและหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ให้มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัว คือให้มี ความรู้ตัวอยู่เสมอ ตื่นอยู่เสมอ อย่าปล่อยให้หลับไปหรือดับไป ถ้าหลับไปหรือดับไป สูญไป เช่นนี้แล้ว ก็ขาด สัมปชัญญะ คือ ความรู้ การปฏิบัติกรรมฐานก็เหมือนกับการเดินพลัดตกลงไปในเหวในหลุม จะปล่อยให้ขาดความรู้ไปไม่ได้ ต้องคุมความรู้เอาไว้ให้มั่นคงและมาคู่กับสติ คือ ความระลึกอยู่ เป็นที่ตั้งซึ่งกำหนดไว้ไม่ให้แว่วแน่ ไม่ปล่อยให้สติเลื่อนลอยไปในทางโน้นทางนี้ แม้จะมีอารมณ์อื่น แวบเข้ามาซึ่งทำให้เกิดปิติ หรือทำให้ตื่นเต้น ก็ไม่หลงอยู่ในอารมณ์นั้นต้องกลับเข้ามาหาที่ตั้งซึ่งได้

<sup>๕๔</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๘๑๒.

<sup>๕๖</sup> วิสุทธิ. ๑/๒๔.

ตั้งใจไว้ เช่นเมื่อจะเอาลมหายใจเข้าออกนั้น ทั้งอารมณ์อื่นที่จะมาชักนำให้กลับมากำหนดอยู่ที่ลมหายใจเข้าออกนั้น ทั้งอารมณ์อื่นที่จะมาชักนำให้เขาไปเสียให้หมด ถ้ามีสติอยู่ดังนี้ ไม่มีโทษในการปฏิบัติ โทษในการปฏิบัติขึ้นอยู่กับที่การปล่อยสติออกจากที่ตั้ง ส่งผลให้เลื่อนลอยไปกับอารมณ์ที่บังเกิดขึ้น เพลินไปกับอารมณ์นั้นถ้าปล่อยสติไปเช่นนั้นบ่อยๆแล้วก็จะทำให้คนมักจะทำใจลอยโหลยอยู่ที่นี่ จึงให้ตั้งสติไว้กับที่ตั้งมั่นให้แน่นแน่ว อย่าปล่อยให้หลุดลอยไป

มีการกำจัดความยินดียินร้ายในโลก เมื่อประสบอารมณ์ของกรรมฐานที่น่ายินดี ก็ต้องคิดว่านั่นเป็นสัญญาหรือเป็นของหลอกทั้งหมด ไม่ใช่ความจริง เมื่อประสบอารมณ์ของกรรมฐานที่น่ายินร้าย เช่น ปราภณนิมิตเป็นรูปต่าง ๆ ที่ทำให้ตกใจ ก็ต้องมีสติรู้ว่ำนั่น ไม่ใช่เป็นของจริง แต่เป็นของหลอกทั้งหมดไม่ไปยินดีไม่ไปยินร้าย ในอารมณ์ที่ได้รับนั้น ให้มีสติกลับมาคอยตั้งอยู่ในที่ตั้งเสมอ กระทั่งอยู่กับที่ตั้งอันนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ การปฏิบัติที่จะเกิดสมาธิตลอดจนถึงให้เกิดปัญญาก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี

ฉะนั้น หลักทั้ง ๔ ประการนี้จึงเป็นข้อสำคัญมาก ที่ผู้ปฏิบัติทุกคนจะพึงเสียไม่ได้ พึงเสียเมื่อใดก็เสียกรรมฐาน และก็อาจจะเกิดโทษแต่ถ้ารักษาหลักทั้ง ๔ ประการนี้ ให้มั่นคงอยู่เสมอแล้ว การปฏิบัติกรรมฐานไม่มีโทษ มีแต่คุณ และก็จะเจริญขึ้น<sup>๒๗</sup>

สติปัญญา คือ ฐานอันเป็นที่ตั้งแห่งสติ เป็นธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงจำแนกแสดงไว้ในตอนต้นแห่ง มหาสติปัญญาสูตรในมัชฌิมนิกาย มูลปิลณาสกัว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเดียวเพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์ และ โทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำให้แจ้งพระนิพพาน ทางนี้คือสติปัญญา ๔ ประการ”<sup>๒๘</sup>

มหาสติปัญญาสูตร มีความสำคัญต่อการปฏิบัติกรรมฐานมาก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติกรรมฐาน ดังนั้น พระพุทธองค์จึงเรียกว่า ทางสายเอกนั่นเองเพื่อความก้าวล่วงแห่งกองทุกข์ทั้งปวง

ต้นเหตุแห่งพระสูตรนี้มีกล่าวไว้ว่า “ในสมัยหนึ่งเมื่อพระศาสดาเสด็จไปยังแคว้นกุรุประทับอยู่ที่นิคมกัมมาสรัสมะ ทรงพิจารณาเห็นชาวกุรุซึ่งมาเฝ้าพระพุทธองค์ในสมัยนั้นว่า เป็นผู้มิอุปนิสัยที่จะฟังพระสูตรนี้ได้”<sup>๒๙</sup> อึ่ง บริษัท ทั้ง ๔ ในแคว้นกุรุนั้น ต่างก็พากันประกอบเนื่อง ๆ ในสติปัญญาอยู่โดยปกติ โดยที่สุคนธ์รับใช้ และคนงานทั้งหลาย ก็พากันพูดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้อง

<sup>๒๗</sup> สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), แนวปฏิบัติทางจิต, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๒๕๒-๒๕๔.

<sup>๒๘</sup> ม.ญ. ๑๓/๑๓๑/๖๐๖.

<sup>๒๙</sup> ที.ม. ๑๔/๓๐๐/๒๕๘.

สติปัญญา ๔ จะเห็นได้ว่า ชาวแคว้นกูรูนั้มีความสนใจในเรื่องสติปัญญาอย่างมากถึงขนาดคนรับใช้จนไปถึงคนมีอันจะกินก็สนใจในเรื่องสติปัญญา ๔ แม้กระทั่งชาวแคว้นกูรุจะประกอบการทำงานอยู่ก็ตามก็จะไม่พูดถึงเรื่องที่ไร้สาระเลย ก็จะพากันพูดแต่เรื่องสติปัญญา เพราะเหตุนี้เอง พระพุทธองค์จึงทรงเล็งเห็นด้วยปัญญาญาณของพระองค์ว่า ชาวแคว้นกูรมีอุปนิสัยเหมาะแก่การฟังพระสูตรนี้ ชะรอยชาวแคว้นกูรูนั้ต้องเคยบำเพ็ญกุศลกรรมในด้านนี้มาแต่อดีตชาติอย่างแน่แท้

การเจริญสติปัญญานั้น ท่านได้แบ่งออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ซึ่งแต่ละหมวดนั้น กล่าวถึงเรื่องอะไร ดังที่ท่านจัดไว้เป็นตอนๆ ดังนี้ คือ

### ๑. กายานุปัสสนาสติปัญญา

กายานุปัสสนา การพิจารณากาย ในข้อความนี้พระผู้มี พระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ในสติปัญญาสูตรเกี่ยวกับกายไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่อย่างไร ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ไปอยู่ในป่า ไปอยู่ที่โคนไม้ หรือที่เรือนว่าง นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายให้ตรง ดำรงสติไว้ เฉพาะหน้า มีสติหายใจเข้า มีสติหายใจออก เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่า เราหายใจเข้ายาว เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่า เราหายใจออกยาว แม้นั้นใด ภิกษุ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ด้วยวิธีนี้ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือว่าภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า กายมีอยู่ ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณเจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ตัณหาและทิฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลกภิกษุ จึงชื่อว่าพิจารณาภายในกายอยู่ อย่างนี้แล<sup>๑๑</sup>

จากพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้เกี่ยวกับกายานุปัสสนาในหมวดลมหายใจเข้าออกนี้ ก็คือการตั้งสติตามลมหายใจเข้าออกเพื่อให้รู้ทันลมที่เข้าออกกระยะสั้นและยาว เผื่อความรู้สึกไปทั่วร่างกายทุกส่วน เป็นวิธีการผ่อนบรรเทาลมหายใจให้สงบจนเป็นลมประณีตไม่กระทบกระเทือนความรู้สึก มีความสำเนียงรู้กองลมทั้งปวง และมีความสำเนียงในกายสังขารทำให้เกิดความเห็นชัดในความเสื่อมสลายแห่งกายสังขารทั้งภายในและภายนอก และเป็นการดำรงสติไว้ว่า กายมีเพียงเป็นที่รู้เป็นที่ระลึก ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณเจริญสติเท่านั้น พระพุทธองค์ตรัสให้ภิกษุทั้งหลายเจริญกายานุปัสสนาก็เพื่อละตัณหาและทิฏฐิ และไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ๆ ในโลก

### ๒. เวทนานุปัสสนาสติปัญญา

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถึงการพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายในสติปัญญาสูตร มีความว่า

<sup>๑๑</sup> ม.ม. ๑๗/๑๓๓/๖๐๗.

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่อย่างไร คือ ภิกษุ  
ในธรรมวินัยนี้ เมื่อเสวยสุขเวทนา ก็รู้ชัดว่า เราเสวยสุขเวทนา เมื่อเสวยทุกขเวทนา  
ก็รู้ชัดว่าเราเสวยทุกขเวทนา เมื่อเสวยอทุกขมสุขเวทนา ก็รู้ชัดว่า เราเสวยอทุกขมสุขเวทนา  
เมื่อเสวยสุขเวทนาที่มีอามิส ก็รู้ชัดว่า เราเสวยสุขเวทนาที่มีอามิส...ด้วยวิธีนี้ภิกษุ  
พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา  
ทั้งหลายภายนอกอยู่...หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏเฉพาะหน้าว่า เวทนามีอยู่ ก็เพียง  
อาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ตณหาและทิฏฐิ) อยู่ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ  
ในโลก ภิกษุจึงชื่อว่าพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ อย่างนี้แล<sup>๑๑</sup>

จากพระพุทธคำรัสที่ตรัสไว้นี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า การตั้งสติระลึกในเวทนาทั้งหลาย คือ  
การเสวยอารมณ์นั้นตามปกติเวทนาที่ทรงจำแนกไว้มีสุขเวทนา ทุกขเวทนา และอทุกขมสุขเวทนา  
บางอย่างที่ทรงจำแนกไว้ ๕ เป็นความสุข ความทุกข์ โสมนัสคือความสุขกาย โทมนัส คือ ความ  
ทุกข์กาย และอุเบกขา คือความวางเฉย ไม่สุข ไม่ทุกข์ บางอย่างก็ทรงจำแนกเวทนาไว้ ๖ อย่าง  
ตามประสาทสัมผัส คือ เวทนาที่เกิดขึ้นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ที่เรียกว่าเกิดขึ้นทางอายตนะ  
ทั้ง ๖ นั้นเอง

### ๓. จิตตานุปัสสนาสติปัญญา

ในสติปัญญาว่าด้วยการตามเห็นจิตในจิตทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแก่ภิกษุ  
ทั้งหลายโดยมีเนื้อความว่า

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัย  
จิตมีราคะ ก็รู้ชัดว่า จิตมีราคะ จิตปราศจากราคะ ก็รู้ชัดว่า จิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ  
ก็รู้ชัดว่าจิตมีโทสะ จิตปราศจากโทสะ ก็รู้ชัดว่าจิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะ ก็รู้ชัด  
ว่าจิตมีโมหะ จิตปราศจากโมหะ ก็รู้ชัดว่าจิตปราศจากโมหะ ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณา  
เห็นจิตในจิตภายในอยู่ พิจารณาเห็นจิตในจิตภายนอกอยู่หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติ  
ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า จิตมีอยู่ ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น  
ไม่อาศัย (ตณหาและทิฏฐิ) อยู่ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก ภิกษุจึงชื่อว่า พิจารณา  
เห็นจิตในจิตอยู่อย่างนี้แล<sup>๑๒</sup>

<sup>๑๑</sup> ม.ญ. ๑๓/๑๓๕/๖๑๓.

<sup>๑๒</sup> ม.ญ. ๑๓/๑๔๐/๖๑๓.



จากพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้นี้ เป็นการให้มาพิจารณาตามคูจิตว่า จิตนั้นมีกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ชนิดไหนที่เข้ามาจรในจิต โดยให้ตามคูอย่างมีสติรู้เท่าทันจิต หรือจิตมีสมาธิพระพุทธองค์ ก็ทรงให้มีสติรู้อยู่ทุกขณะ คือ การตั้งสติตามคูจิตใจของตนให้รู้ทันอาการปกติว่า จิตมีกิเลสเจือ ปราศจากกิเลสเจือ ฟุ้ง ไม่ฟุ้ง ใหญ่ ไม่ใหญ่ เยี่ยม ไม่เยี่ยม ตังมั่น ไม่ตังมั่น หลุดพ้น ไม่หลุดพ้น ของจิตทุก ๆ อาการ ไป แล้วพระพุทธองค์ทรงให้มีความสำเนียงในจิต คืออาการเกิดขึ้น แปรเปลี่ยนเสื่อมสลาย ไปให้รู้ทัน และตั้งสติไว้เพียงเป็นที่รู้ เป็นที่ระลึกว่า จิตมีเท่า นั้น ไม่ยึดติด และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร

#### ๔. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ในข้อความที่เกี่ยวกับธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้เป็นหมวด ๆ แบ่งออกเป็น ๕ หมวดด้วยกัน คือ หมวดนิรวรณ ๑ หมวดขันธ ๑ หมวดอายตนะ ๑ หมวดโพฆณก ๑ และหมวดสังขะ ๑ แต่ละหมวดจะได้ยกมากล่าวดังต่อไปนี้

หมวดนิรวรณ พระพุทธองค์ตรัสในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่อย่างไร ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ นิรวรณ ๕ ประการ อยู่อย่างนี้ว่า เมื่อกามฉันทะภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า กามฉันทะภายในของเรามีอยู่ หรือเมื่อกามฉันทะภายใน ไม่มีก็รู้ชัดว่า กามฉันทะภายในของเราไม่มี การเกิดขึ้นแห่งกามฉันทะที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น การละกามฉันทะ ที่เกิดขึ้นแล้วมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น และกามฉันทะที่ละได้แล้วจะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีกด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น...เมื่อพยาบาทภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า พยาบาทภายในของเรามีอยู่ เมื่อถีนมิทธะภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า ถีนมิทธะภายในของเรามีอยู่ เมื่อวิจิกิจฉาภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า วิจิกิจฉาภายในของเรามีอยู่ ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย ภายในอยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปราศจากเฉพาะหน้าว่า ธรรมมีอยู่ ก็เพียงอาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ตัณหาและทิฏฐิ) อยู่ ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก ภิกษุจึงชื่อว่าพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ นิรวรณ ๕ ประการอยู่อย่างนี้แล<sup>๓๓</sup>

จากพระพุทธดำรัสที่ยกมานี้ ซึ่งให้เห็นว่าพระพุทธองค์ได้กำหนดให้รู้จัก ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในนิรวรณ ๕ ได้แก่ จิตที่มีกามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และวิจิกิจฉามีสติที่ตั้งมั่นอยู่ว่า ธรรมมีอยู่ ก็เพียงสักว่าความรู้ เพียงสักว่าอาศัยระลึกเท่านั้น

<sup>๓๓</sup> ม.ญ. ๑๓/๑๔๑/๖๑๔.

หมวดชั้น ๕ คือ ธรรมานุปัสสนาสติปิฎก ในอุปาทานชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ โดยพิจารณาเห็นธรรมในธรรม เห็นธรรมคือความเกิดขึ้นในธรรมบ้าง พิจารณาเห็นธรรม คือ ความเสื่อมในธรรมบ้าง พิจารณาเห็นธรรมคือทั้งความเกิดขึ้นทั้งความเสื่อมในธรรมบ้าง ย่อมอยู่อีกอย่างหนึ่ง สติที่ตั้งมั่นอยู่ว่าธรรมมีอยู่ ก็เพียงสักว่าความรู้ เพียงสักว่าอาศัยระลึกเท่านั้น

หมวดอายตนะ คือ ธรรมานุปัสสนาสติปิฎก ในอายตนะ ๑๒ โดยพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ อายตนะภายในและภายนอก ๖ พิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ อายตนะภายในและภายนอก ๖

หมวดโพชฌงค์ คือ ธรรมานุปัสสนาสติปิฎก ในโพชฌงค์ ๗ ได้แก่ สติ ธรรมวิจย วิริย ปิติ ปัสสัทธิ สมาธิ และ อุเบกขา โดยพิจารณาธรรมในธรรม คือ โพชฌงค์

หมวดอริยสัจ คือ ธรรมานุปัสสนาสติปิฎก ในอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา โดยพิจารณาเห็นธรรมในธรรมคืออริยสัจ ๔

ธรรมานุปัสสนาสติปิฎก ใช้ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานอย่างเดียว เป็นการพิจารณาให้รู้ให้เห็นทั้งรูปทั้งนาม จึงกล่าวได้ว่า กายานุปัสสนาสติปิฎก เวทนานุปัสสนาสติปิฎก และจิตตานุปัสสนาสติปิฎกทั้ง ๓ นี้ ย่อมรวมลงได้ ในธรรมานุปัสสนาสติปิฎกนี้<sup>๔</sup>

สติปิฎก ๔ นั้นมีวัตถุประสงค์อยู่ที่ฝึกสติ และใช้สติพิจารณาสรุปให้เข้าใจโดยถ่องแท้ เพื่อให้เกิด ปัญญาญาณ ว่า ธรรมทั้งหลายอันมี กาย เวทนา จิต ธรรม มีอยู่เพียงสักว่าความรู้ ระลึกเตือนสติเตือนใจไม่ให้ไปยึดมั่นถือมั่นพึ่งพอใจ (หมายถึงอุปาทาน) ใดๆ ในโลก อันก่อให้เกิดทุกข์ ละอุปาทานในชั้น ๕ ได้

### ๓.๓ แนวทางการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

#### ๓.๓.๑ แนวทางการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในภาครัฐ

การบริโภคสุรานับวันจะเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจให้แก่สังคม และแก่ประเทศมากมาเป็นอเนกประการ จนอาจจะไม่คุ้มกับรายได้ที่รัฐได้รับจากสุรา จำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง นโยบายและความมุ่งมั่นของรัฐเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การที่จะทำให้ประชาชนเลิกพึ่งพาสुरานั้น เงื่อนไขประการแรกสุดและสำคัญที่สุดก็คือ รัฐบาลจะต้องหาทางยุติการพึ่งพา หรือเสพติด รายได้จากภาษีสุรา ทุกรัฐบาลมักอ้างว่าภาษีสุรานั้นสามารถช่วยควบคุมการบริโภคกับทั้งทำรายได้ให้รัฐไปด้วย แต่ในความเป็นจริงนโยบาย

<sup>๔</sup>ม.บ. ๑๗/๑๔๑/๖๑๔.

ทางด้านภาษีสุราจะค้ำประกันเฉพาะการหารายได้เข้ารัฐเท่านั้น จนละเอียดที่จะใช้ภาษีสุราเพื่อการควบคุมการบริโภคสุราอย่างจริงจัง<sup>๑๕</sup>

แนวทางการแก้ปัญหาการบริโภคสุรา สำหรับสังคมไทย ควรตั้งเป้าที่การควบคุมให้บริโภคแต่พอประมาณทั้งในแง่ปริมาณ และ โอกาส การที่จะควบคุมมิให้บริโภคเลยนั้นเป็นไปได้เลย ทั้งนี้เพราะนอกจากจะขัดกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของไทยแล้ว ในสภาพปัจจุบันยังเป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้อีกแล้ว

การควบคุมการบริโภคสุราให้อยู่ในระดับพอประมาณนั้น มีแนวทางใหญ่ ๆ ๓ ประการ

๑. การควบคุมมิให้ซื้อขายสุราได้โดยสะดวก

๒. การใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจังในกรณีความผิดเกี่ยวกับสุรา

๓. การลดความต้องการบริโภคสุรา

เมื่อใดที่สุราหาซื้อได้โดยง่ายก็เท่ากับว่าเป็นการจูงใจให้ผู้คนบริโภคมากขึ้น จึงควรมีมาตรการที่จะทำให้การควบคุมดังกล่าวเป็นความจริงขึ้นได้

๑. การควบคุมการผลิตและการนำเข้า

รัฐบาลมีนโยบายตรงข้ามกับมาตรการ การควบคุมการผลิตเพื่อลดเว้นการดื่มสุรานั้นคือ เพิ่มการผลิตสุราอย่างต่อเนื่อง หากไม่อ้างว่าเพื่อเพิ่มรายได้ก็อ้างว่าเพื่อลดการบริโภคสุราเถื่อน นโยบายเพิ่มปริมาณสุราได้รับการส่งเสริมเรื่อยมา ทั้งๆ ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การบริโภคสุราขยายตัวขึ้นก็ตาม การกระทำเช่นนี้เท่ากับบ่งบอกทัศนคติของรัฐบาลว่า ถ้าประชาชนจะบริโภคติดสุราของรัฐมากขึ้นก็ยิ่งดีกว่าบริโภคสุราเถื่อน<sup>๑๖</sup>

ถึงแม้ว่าการบริโภคสุราเถื่อนจะเป็นปัญหาร้ายแรง แต่ก็ไม่ควรที่จะให้ความสำคัญเฉพาะการขจัดสุราเถื่อนจนละเอียดที่จะหาทางลดการบริโภคสุราในหมู่ประชาชนโดยทั่วไป แท้ที่จริงนโยบายขจัดสุราเถื่อนและการลดการบริโภคสุราสามารถไปด้วยกันได้ หากรู้จักจำแนกพื้นที่ เพราะสุราเถื่อนนั้นเป็นปัญหาในบางพื้นที่ ขณะที่การบริโภคสุราอย่างเกินประมานนั้นเป็นปัญหาทั้งประเทศ ด้วยเหตุนี้การเพิ่มปริมาณสุราที่เสียภาษีให้กับรัฐ เพื่อขับสุราเถื่อนออกไปจะมีผลดีก็ต่อเมื่อจำกัดเฉพาะพื้นที่ ส่วนในระดับประเทศ การลดการบริโภคสุราควรเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า

<sup>๑๕</sup> วันเพ็ญ สุจิตโต, “พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมพระชินนบุรินฤนาถกับงานด้านการคลัง พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๗๔”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, อ่างแล้ว, หน้า ๔๗.

<sup>๑๖</sup> พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว, “พุทธจริยธรรมกับการดื่มสุราของชาวไทยพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยพุทธ ในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๕๑, หน้า ๓๑.

และด้วยเหตุนี้การลดการผลิตสุราในพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศจึงควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับแรก

แทนที่รัฐจะใช้วิธีกระตุ้นหรือบีบบังคับให้เอกชนผู้ชนะการประมูลทำการผลิตสุรามากขึ้น เช่น ให้สิทธิแก่ผู้ที่เสนอผลตอบแทนแก่รัฐสูงสุดและต้องเพิ่มการผลิตทุกปีตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด รัฐควรให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตสุราที่สามารถทำให้ประชาชนลดการบริโภคสุราลงได้โดยตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนไว้ในสัญญา หรือไม่เช่นนั้นก็กำหนดปริมาณสูงสุดในการผลิตสุราแทนที่จะกำหนดปริมาณต่ำสุด โดยมีการตรวจสอบและควบคุมอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ควรมีการจำกัดการนำเข้าสุราจากต่างประเทศ โดยอาจใช้มาตรการด้านภาษี อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการควบคุมและป้องกันการลักลอบนำเข้าสุราต่างประเทศอย่างจริงจังด้วย

## ๒. การควบคุมการจำหน่าย

มาตรการทางกฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อมิให้สุราจำหน่ายอย่างเสรี เช่น กำหนดและควบคุมอย่างจริงจังให้มีการขายและบริโภคสุราจำเพาะบางเขต บางสถานที่และแก่บุคคลบางประเภทเท่านั้น รวมถึงการควบคุมอายุผู้บริโภค และจำกัดปริมาณสถานจำหน่ายสุราคด้วยคั้งนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดราคาให้พอเหมาะ กล่าวคือไม่สูงมากจนผู้บริโภคหันไปหาสุราเถื่อน ซึ่งถูกกว่าหรือสุราต่างประเทศเพราะเห็นว่าแพงกว่ากันไม่มาก ขณะเดียวกันก็ไม่ต่ำจนกระทั่งเป็นการจูงใจให้มีการบริโภคมากขึ้น<sup>๓๖</sup>

นอกจากการกำหนดราคาสุราในประเทศ จะต้องคำนึงถึงราคาสุราเถื่อนและสุราต่างประเทศแล้ว ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่จะต้องคำนึงคือรายได้ของผู้บริโภคและราคาสินค้าชนิดอื่น ๆ ด้วย เพราะหากสุรามีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น ๆ หรือมีราคาไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ หรืออำนาจการซื้อที่ขยายตัวของผู้บริโภค การบริโภคสุราก็มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น ดังนั้น การกำหนดราคาสุราให้ได้ผล จะต้องคำนึงถึงมาตรการอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การควบคุมจำกัดเขตการขายเพราะหาไม่แล้วพื้นที่ ๆ กำหนดให้สุรามีราคาต่ำก็คงจะไม่มีสุราขาย เพราะหลังไหลไปขายยังพื้นที่ให้ราคาดีกว่าหรือพื้นที่ ๆ ถูกจำกัดปริมาณสุราในตลาด

## ๓. การลดความต้องการบริโภคสุรา

การใช้มาตรการด้านศีลธรรมหรือกฎหมาย แม้จะมีความสำคัญแต่จะไม่สัมฤทธิ์ผลตราบใดที่ประชาชนยังไม่ลดความต้องการบริโภคสุรา ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการที่จะทำให้ประชาชนแลเห็นโทษหรือค่าใช้จ่ายที่จะต้องสูญเสียเนื่องจากสุรา และมีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสุรา ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ที่จะช่วยลดการบริโภคสุรา มีดังนี้

<sup>๓๖</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๑) การให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องโทษของสุรา มาตรการดังกล่าวควรทำอย่างกว้างขวางในระดับประเทศนอกจากจะชี้โทษของสุรายังต้องมุ่งสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสุขภาพและความปกติสุขของประชาชนแล้ว ยังควรกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม ซึ่งจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบหากมีการบริโภคสุราขึ้น นั่นคือการสร้างสำนึกว่า การบริโภคสุรามิใช่เรื่องส่วนบุคคลที่จะทำตามอำเภอใจได้ หากเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อื่นเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับการสูบบุหรี่ สำนึกดังกล่าวนอกจากจะต้องปลูกฝังให้บังเกิดแก่ผู้ที่อยากบริโภคสุราแล้วยังควรทำให้มีขึ้นในหมู่ประชาชนโดยทั่วไป เพื่อที่จะได้ไม่นิ่งดูดายปล่อยให้มีการบริโภคสุราจนเกินขอบเขตหรือเป็นอันตรายต่อส่วนรวม เช่น กรณีผู้บริโภคเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะหรือคุมเครื่องจักร หากถือเป็นการรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น กรณีผู้บริโภคนำไปดื่มหรือห้ามปราม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การให้การศึกษแก่ประชาชนดังกล่าวนอกจากจะมุ่งหมายลดความต้องการบริโภคสุราแล้ว ยังเป็นการสร้างสำนึกร่วมกันในสังคม เพื่อให้เกิดการควบคุมทางสังคมอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการควบคุมการบริโภคภายในสังคมอีกด้วย

๒) การลดการโฆษณาสุราการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับสุราเป็นสิ่งสำคัญที่สื่อสารมวลชนต้องมีบทบาทอย่างมาก แต่ทัศนคติใหม่จะบังเกิดแก่ประชาชนจนเห็นโทษของสุราก็ต่อเมื่อมีการควบคุมหรือลดการโฆษณาสุราทางสื่อสารมวลชนทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นเบื้องต้นนอกจากการจำกัดเวลาแล้ว ยังควรมีการควบคุมเนื้อหาเพื่อไม่ให้เกิดทัศนคติที่ผิด ๆ หรือคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริง เช่น เห็นว่าสุรามีประโยชน์ต่อสุขภาพ

๓) การส่งเสริมบทบาทของสถาบันทางสังคม มีสถาบันในสังคมหลายสถาบันที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและจิตใจของผู้คน สามารถที่จะเข้ามามีบทบาทในการลดความต้องการการบริโภคสุราได้สถาบันที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันศาสนาและสถาบันครอบครัว สถาบันดังกล่าวในบางท้องถิ่นมีส่วนเป็นอย่างมากที่ทำให้การบริโภคสุราไม่ขยายตัว

๔) การส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพราะเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของการบริโภคสุราของเยาวชนเป็นอย่างมากครอบครัวที่มีความอบอุ่นไม่สร้างความกดดันทางจิตใจแก่เด็กเป็นปัจจัยสำคัญที่ป้องกันเด็กไม่ให้หันเหไปหาสุรา ตรงกันข้ามครอบครัวที่ร้าวฉานมีแต่การทะเลาะวิวาท หรือมีการหย่าร้าง หรือไม่มีเวลาให้ลูก ทำให้เด็กเกิดความกดดันหรือขาดความอบอุ่น ย่อมหันไปหาสุราได้ง่ายนอกจากนั้น พฤติกรรมอื่น ๆ ของพ่อแม่ก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติของลูก ๆ เกี่ยวกับสุราด้วย เช่น พ่อแม่ที่ดื่มสุราเป็นประจำ ย่อมทำให้ลูกมีทัศนคติต่อการดื่มว่าเป็นเรื่องธรรมดา และเกิดการเลียนแบบขึ้น

สรุปความว่าการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการส่งเสริมพ่อแม่ให้ตระหนักถึงบทบาทและพฤติกรรมที่ถูกต้องจะมีส่วนสำคัญ ในการลดปัญหาการดื่มสุราได้มากทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม

### ๓.๓.๒ การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย

ประเทศไทยมีกฎหมายสำหรับความคิดเกี่ยวกับสุราหลายฉบับที่สำคัญเช่น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งห้ามมิให้ผู้ขับขีเมารสุราเป็นต้น อย่างไรก็ตามมาตรการทางกฎหมายก็ยังคงอาศัยความร่วมมือจากสังคมเป็นอย่างมาก

#### ๑. การร่วมมือในสังคม

ตามที่สังคมไทยโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ได้ร่วมกันรณรงค์นำเสนอข้อมูล เผยแพร่ข่าวสารและประชาสัมพันธ์ถึงผลกระทบจากปัญหา การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยนั้นมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพของผู้ดื่มและปัญหาด้านอื่น ๆ อีกมาก เช่น เกิดปัญหาความรุนแรงจากการกระทำต่อเด็กและสตรีในครอบครัว ปัญหาอุบัติเหตุ อาชญากรรม โรคเอดส์ ยาเสพติด การเบี่ยงเบนพฤติกรรมของเด็กเยาวชน ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น สูญเสียรายได้ จนอาจนำไปสู่ความยากจน รวมถึงการติดสุราเรื้อรังทำให้เสื่อมสมรรถภาพด้านต่าง ๆ คาดประมาณว่าผลกระทบโดยรวมของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทย ก่อให้เกิดความสูญเสียในด้านต่าง ๆ สูงถึง ปีละ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ขณะที่ภาครัฐมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีสุราเพียงปีละประมาณ ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท นอกจากนี้ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังส่งผลกระทบทางสังคม ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา และมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่เป็นสารเสพติดที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม เช่น จากการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มีผลบังคับเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา เป็นการแสดงถึงความพร้อมของสังคมไทยว่า ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนจะช่วยกันปกป้องภัยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลดการดื่ม ของประชาชน และลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจัง และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้อย่างเคร่งครัด ดังนั้น มหาเถรสมาคม โดยสำนักเลขาธิการ มหาเถรสมาคม ได้มีมติครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๑ มติที่ ๒๒๒/๒๕๕๑ เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๑ ได้ขอความร่วมมือให้ สำนักงานพระพุทธศาสนา ชี้แจงให้วัดทุกแห่งปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้วัดเป็นเขต ห้ามซื้อห้ามดื่ม หากฝ่าฝืนจะมีโทษตามกฎหมาย

ขณะเดียวกันพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นรองประธาน ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสรรพสามิตพื้นที่ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ๑ คน หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ๑ คน ประชาสัมพันธ์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเขตจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง จังหวัดละไม่เกิน ๔ คน เป็นกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๔ คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านสังคมสงเคราะห์ การแพทย์ จิตวิทยา และกฎหมาย ด้านละ ๑ คน ให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการและข้าราชการสาธารณสุข ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด อีก ๒ คน เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด จะมีบทบาทสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ดี เนื่องจาก พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ฉบับนี้ เป็นกฎหมายใหม่ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน และบางมาตราในทางปฏิบัติก็จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายฉบับอื่นมาพิจารณาร่วมด้วย บางประเด็นจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาให้ความเห็น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนและประชาชน ยังไม่เข้าใจรายละเอียดของพ.ร.บ.ฉบับนี้มากนัก ทำให้ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถดำเนินการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบางมาตรามีความเกี่ยวข้องกับ หลายหน่วยงาน จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อสร้างกลไกให้หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะในระดับจังหวัดที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดขึ้น พบว่า ไม่ครอบคลุมหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีความเกี่ยวข้องกับการผลักดันให้วัด เป็นเขตห้ามซื้อห้ามดื่ม โดยสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดมีบทบาทสำคัญต่อการประสานความร่วมมือกับวัด สำนักสงฆ์ทุกแห่ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด มีความเกี่ยวข้องกับการให้ความเห็นเกี่ยวกับงานเลี้ยงตามประเพณี ซึ่งระบุไว้ในบางมาตราของกฎหมายฉบับนี้ ผู้แทนเด็กเยาวชน เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการปกป้องเด็กเยาวชนจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สอดคล้องเหมาะสมกับเด็กเยาวชน เป็นต้น

นอกจากนี้ เครื่องขายประชามงคลเหล่าจังหวัด ซึ่งเป็นเครื่องขายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนกลไกภาครัฐในการเฟื่องฟูแก้ไขปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ และที่ผ่านมาได้ดำเนินกิจกรรมรณรงค์แก้ไขปัญหาค้าปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาอย่างต่อเนื่องก็ไม่สามารถเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดได้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้ จึงขาดกลไกการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนหรือประชาสังคม อาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือบังคับใช้กฎหมายจากภาคประชาสังคม ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประชาสังคมสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชนและเครื่องขายประชาชนต่อการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากเรื่องสำคัญที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นการแสดงถึงความพร้อมของสังคมไทยว่า ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนจะช่วยกันปกป้องเด็กเยาวชนจากการดื่มน้ำเมา ลดการดื่มของประชาชน และลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจังตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้

## ๒. กฎหมายห้ามดื่มสุรกายในวัด

กฎหมายห้ามดื่มในวัดมหาเถรสมาคมมีมติห้ามดื่มเหล้าในวัดทั่วประเทศตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ โดยมีบางมาตราที่กำหนดให้วัด ศาสนสถานเป็นเขตห้ามดื่มและซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามมาตรา ๒๗ และ ๓๑ ของ พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าว ตั้งแต่ พ.ร.บ.ดังกล่าวบังคับใช้ เมื่อวันที่ ๑๔ ก.พ.ที่ผ่านมา พระสงฆ์และประชาชนจำนวนมากยังไม่ทราบถึงสาระสำคัญของ พ.ร.บ.ดังกล่าวเครื่องขายองค์กรงดเหล้าจึงขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นำเสนอมหาเถรสมาคม เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขโดย มีมติให้ ทำหนังสือแจ้งไปยังเจ้าคณะจังหวัดของทุกจังหวัด เพื่อแจ้งต่อวัดในเขตปกครองของตนเอง เพื่อให้ทราบและปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ดังกล่าวอย่างเคร่งครัด สาระสำคัญของมาตรา ๒๗ และ ๓๑ ของ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ ระบุว่า วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาเป็นสถานที่ห้ามขายและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การขายตามมาตรา ๒๗ มีเนื้อหาสำคัญ คือ ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

๑.วัด หรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

๒.สถานบริการสาธารณสุขของรัฐสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลและร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา

๓.สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นร้านค้า หรือสโมสร

๔.หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก



๕.สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

๖.สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงหรือร้านค้า  
ในบริเวณสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

๗.สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

๘.สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ กฎหมาย  
ห้ามดื่มในวัด

โทษของผู้ฝ่าฝืน มาตรา ๓๕ ระบุว่าผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา ๒๗  
หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำ ทั้ง  
ปรับ ขณะเดียวกันหากพบว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่กระทำผิดเสียเองจะถือว่ามีความผิด ๒ เท่า นอกจากนี้  
จะถูกเลิกจากการเป็นพระสงฆ์เพราะทำผิดพระธรรมวินัยแล้วยังจะต้องออกไปรับโทษตามที่ระบุไว้  
ในพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ ด้วย

#### ๓.๔ นวัตกรรมของสังคมในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

นวัตกรรมของสังคมเป็นผลงานสำคัญที่เป็นแนวคิดและการประสานงานของกลุ่มภาคี  
สังคมเกี่ยวกับการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา มีบทบาทร่วมกันทั้งในยุทธศาสตร์เชิงรุก เช่น  
การขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนานโยบาย กฎหมาย รวมทั้งการใช้ความรู้เพื่อรณรงค์ในประเด็นการ  
ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการติดตามพฤติกรรมผู้บริโภค การป้องกันนักดื่มหน้า  
ใหม่และการบริหารจัดการผู้ป่วยเรื้อรัง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามที่ได้ศึกษามา ดังนี้

##### ๓.๔.๑ บทบาทของเครือข่ายประชาชนในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

ด้วยตระหนักในความสำคัญของผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งต่อคุณภาพ  
ชีวิตของบุคคลและสังคม จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นของเครือข่ายภาคประชาชน

ในขณะที่อีกซีกโลกหนึ่งกำลังระอุด้วยไฟสงครามแห่งศาสนา ประเทศไทยกลับรวม  
องค์กรทุกศาสนาทำงานร่วมกันในนามของเครือข่ายองค์กรงดเหล้า เป็นเครือข่ายภาคประชาชน  
ซึ่งถือถือกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณกลางปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ช่วงก่อนเข้าพรรษาเพียงไม่กี่สัปดาห์ โดยครั้ง  
แรกมีองค์กรกว่า ๕๐ องค์กรร่วมทำกิจกรรมรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ปลุก  
กระแสสังคมให้ตระหนักถึงโทษภัยของสุรา ซึ่งในครั้งนั้นมีผู้สนใจเข้าร่วมลงนามเลิกสุรา ทั้ง  
ตลอดช่วงเข้าพรรษาและตลอดชีวิตจำนวนมาก หลังจากกิจกรรมรณรงค์ในครั้งนั้น ได้เกิดมีองค์กร  
เครือข่ายประชาชนให้ความร่วมมือเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามที่ได้ศึกษามา ดังนี้

๑. สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย นำโดยนายแพทย์ศรวิงศ์ หะวานนท์  
นายกสมาคม เป็นองค์กรแรกที่ได้รับณรงค์สาธารณะเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยใช้

ประโยชน์จากบริบททางสังคม ประเด็นเทศกาลเข้าพรรษา เช่น การดำเนิน โครงการ “ฝากเหล่าเข้าพรรษา” และการรณรงค์ให้ประชาชนส่งไปรษณียบัตรเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลประกาศวันงดสูราแห่งชาติในปี ๒๕๔๕<sup>๘๔</sup> นอกจากนั้นสมาคม ยังมีส่วนในการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาในปีต่อมาด้วย โดยใช้วาทกรรมในการรณรงค์ เช่น โครงการ “เลิกเหล้าแล้วรวย” และหมู่บ้านป้องกันปัญหาจากสุรา อย่างไรก็ตาม โครงการเหล่านี้ยังจำกัดในวงแคบ มีผู้เข้าร่วมโครงการฝากเหล้าเข้าพรรษาไม่ถึง ๒๐ คน มีอาสาสมัครโครงการ “เลิกเหล้าแล้วรวย” ในปี ๒๕๔๕ เพียง ๑๗ คน นอกจากนั้นสมาคม ยังได้มีโครงการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และผลักดันกระบวนการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างจริงจัง พัฒนาและผลักดันนโยบายสาธารณะปลอดเหล้าในระดับพื้นที่และยังมีการรณรงค์ให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการไม่ดื่มเหล้า ส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนความเชื่อการใช้เหล้าในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งระดับบุคคล ชุมชนและสังคม ดูแลให้คำปรึกษาช่วยเหลือ บำบัดฟื้นฟู คนเลิกเหล้าส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน ชุมชน กลุ่มบุคคล หรือชมรม ตลอดจนเลิกเหล้าเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายต้นแบบเลิกเหล้าออมเงิน ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบปลอดเหล้า เพื่อสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่ ให้เลิกเหล้าเลิกจน เป็นคนดี มีคุณภาพชีวิตตามวิถีพอเพียง

๒. องค์กรเครือข่ายงดเหล้า เริ่มจากการนัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการของแกนนำสำคัญกลุ่มเล็ก ๆ ในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๖ มี ศาสตราจารย์นายแพทย์อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม และนายแพทย์สุภกร บัวสาย เป็นผู้นำ เพื่อหารือกันในประเด็นการผลักดันมาตรการควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะมาตรการห้ามโฆษณา รวมถึงการหารือถึงวิธีการทำงานร่วมกันของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และกระทรวงสาธารณสุข

ศาสตราจารย์นายแพทย์อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ร่วมกับองค์กรกว่า ๕๐ องค์กร ที่ร่วมกันทำงานว่าควรจะมีการรวมตัวทำกิจกรรมรณรงค์อย่างนี้อย่างต่อเนื่องต่อไป จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายขึ้น โดยเลือกมาจากตัวแทนองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ จำนวน ๑๖ ท่าน และให้จัดตั้งสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่าย โดยมีเภสัชกรสงกรานต์ ภาคโชคดี เป็นผู้จัดการโครงการ และคณะกรรมการชุดนี้ยังทำหน้าที่เป็นคณะอนุกรรมการด้านรณรงค์และสร้างภาคีของคณะกรรมการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธาน<sup>๘๕</sup>

<sup>๘๔</sup> ทัศนพล ธรรมรังสี, “ฝากเหล้าเข้าพรรษา”, ผู้จัดการรายวัน, (๒๖ ก.ค.๒๕๔๕) : ๓.

<sup>๘๕</sup> Stopdrink, “ข่าวผลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

จุดกำเนิดของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า เริ่มมาจากโครงการรณรงค์ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในความสำคัญของประเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อมุ่งหมายให้ศาสนิกชนทำสิ่งดี ๆ เพื่อตัวเองและครอบครัว ด้วยการงดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นบ่อเกิดของโรคร้ายต่าง ๆ กว่า ๕๐ โรค รวมทั้ง อุบัติเหตุ และปัญหาสังคมต่างๆ โดยได้มี การกำหนดแนวคิดหลักในการรณรงค์ การนำเสนอสื่อในการรณรงค์ การขับเคลื่อนในพื้นที่ ผ่านองค์กรภาคีต่าง ๆ และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างมีทิศทาง การดำเนินงานรณรงค์โดย การขับเคลื่อนผ่านสื่อที่หลากหลาย ทั้งการสร้างกระแสผ่านสื่อสปอตวิทยุ โทรทัศน์ การแถลงข่าว การเข้าพบ นายกรัฐมนตรี รวมถึงกระทรวงสาธารณสุขได้นำนโยบายนี้ไปปฏิบัติด้วย นอกจากนี้ ยังมีการจัดงานใหญ่ร่วมกันก่อนเข้าพรรษา ณ พุทธมณฑล ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖ จากนั้นภาคีพันธมิตรต่าง ๆ เช่น สถาบันราชภัฏ ๔๑ แห่ง ชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ เสถียรธรรมสถาน ศูนย์พัฒนาคุณธรรม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สมาพันธ์ชมรมวิ่งเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย เครือข่ายชาวอโศก สภาอุตสาหกรรม เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา สมาคมหมออนามัย และการร่วมมือกับกองทัพ เป็นต้น ทั้งนี้ การขับเคลื่อนดังกล่าว เป็นความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่ระดมความรู้ และการลงมือทำภายใต้เป้าหมายเดียวกัน อย่างไม่เคยเป็นมาก่อน หลังจากนั้นคณะทำงานได้กำหนดให้มีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมทอดกฐินปลอดเหล้าขึ้นเพื่อเป็นการรณรงค์ปิดท้ายช่วงเข้าพรรษา และได้จัดการประชุมสมัชชางดเหล้าขึ้น ซึ่งในที่ประชุมได้เชิญชวนให้ทุกฝ่ายมาร่วมเป็นเครือข่ายองค์กรงดเหล้า และต่อมา สสส.ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรงดเหล้าขึ้น โดยมีตัวแทนจากองค์กรภาคีร่วมเป็นคณะกรรมการ ในระหว่างนี้เอง ภาคีเครือข่ายองค์กรงดเหล้าที่ร่วมงานกันมาและ สสส. ได้เล็งเห็นว่า จำเป็นต้องมีหน่วยจัดการเครือข่ายที่มีระบบมีสำนักงาน มีบุคลากรเต็มเวลา พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์และการขับเคลื่อนของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ จึงได้เสนอให้ เกษชกรสงกรานต์ ภาค โขคดี หนึ่งในผู้นำขบวนการรณรงค์มาตั้งแต่ต้น ได้เป็นผู้ดำเนินงานจัดตั้งสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าขึ้น และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานฯ ตั้งแต่เดือน เมษายน ๒๕๔๗ เป็นต้นมา สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ ภายใต้การรับรองของมูลนิธิวิถีสุข เปรียบเสมือนองค์กรแกนประสานการทำงานของภาคี ด้านลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แทนสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ

พุทธศาสตร์และกิจกรรมหลักของเครือข่ายองค์กรงดเหล้า จะแบ่งกันทำงานไปตามความถนัดและตามธรรมชาติของแต่ละองค์กร ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ นี้ มีองค์กรที่มาร่วมงานกันกว่า ๑๕๐ องค์กร โดยแบ่งกิจกรรมการรณรงค์เป็น ๒ ลักษณะ คือ รณรงค์เพื่อปลูกกระแสสังคม และรณรงค์แนวลึกเข้าไปติดอาวุธทางปัญญาและแก้ไขที่รากของปัญหา คือ ความไม่รู้ของคน ทั้งที่ดื่มแล้วและยังไม่ดื่ม ซึ่งงานในส่วนที่ ๒ นี้เป็นงานที่ต้องอาศัยระยะเวลาเนื่องจาก ค่อยยอมรับว่า

เครื่องคัมแอลกอฮอล์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า เหล้า นั้นอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทย อยู่ในทุกประเพณี และแทบจะเรียกว่าเป็นวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นการจะใช้เวลาเพียงปีหรือ ๒ ปีกับการแก้ไขปัญหาระบบนี้คงจะเป็นเรื่องใจร้อนเกินไป เครื่องข่ายฯ หวังจะเป็นเพียงน้ำหยดหนึ่งในแม่น้ำกว้างใหญ่แห่งสังคมและหวังว่าจะมีเพื่อนๆ จากองค์กรต่างๆ หันมาเห็นด้วยและมาร่วมมือกันรณรงค์เรื่องนี้อย่างจริงจัง หากมีคนถามว่า หากกระแสการรณรงค์ประสบความสำเร็จจนกระทั่งไม่มีคนดื่มเลยแล้วเครือข่ายฯ จะทำอะไร เพราะก็คงคล้ายคำถามที่ว่า หากหมอรักษาคคนป่วยจนหายแล้วไม่มีคนป่วยเลยหมอก็คงจะตกงาน หรือถ้าทุกคนเป็นคนดีหมดตำรวจก็คงไม่มี แต่ถ้าวินั้นมาถึงจริง แผ่นดินไทยคงงดงาม เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่มีแต่ความสุข

๓. เครือข่ายเยาวชนสร้างสรรค์ เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ ภายใต้การรับรองของมูลนิธิวิถีสุข เป็นการผนึกกำลังขององค์กรเยาวชนเช่น มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา เครือข่ายเยาวชนป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ เครือข่ายเยาวชนสร้างสรรค์เป็นที่มาของคำขวัญวันงดดื่มสุราแห่งชาติ “เลิกเหล้าเข้าพรรษา พาดรอบครัวเป็นสุข” การที่รัฐบาลประกาศคำขวัญว่า วันงดดื่มสุราแห่งชาติ “เลิกเหล้าเข้าพรรษา พาดรอบครัวเป็นสุข” รมช.สาธารณสุขออกมาย้ำแจ้งว่า ความรุนแรงในครอบครัวร้อยละ ๘๐ เกิดจากน้ำเมา จึงผนึกกำลังเยาวชน ๓,๑๐๐ โรงเรียน ชวนพ่อแม่เลิกเหล้า และเครือข่ายเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่ขับเคลื่อนในการตราพระราชบัญญัติห้ามขายเหล้าวันพระใหญ่

จากสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทย โดยผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี ๒๕๕๐ คนไทยถึง ๑๐.๓ ล้านคน เป็นผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ โดยมีถึง ๓.๓ ล้านคนที่ดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน ที่มีอัตราการดื่มประจำเพิ่มสูงขึ้นกว่าเมื่อปี ๒๕๓๕ ถึงร้อยละ ๗๐ ซึ่งถ้าหากรัฐบาลและสังคม ไม่มีมาตรการดูแลเพียงพอ เราคงมีคนรุ่นใหม่ติดแอลกอฮอล์กันเป็นจำนวนมาก ผลจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำไปสู่การเจ็บป่วยกว่า ๖๐ โรค ซึ่งในปี ๒๕๔๕ พบว่ามีผู้ป่วยจากการดื่มแอลกอฮอล์ ถึง ๓ ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายถึง ๒.๖ ล้านคน<sup>๑๐</sup>

เครือข่ายเยาวชนสร้างสรรค์ กล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การงดเหล้าดีขึ้น คือ คนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นลูก ภรรยา และพ่อแม่ มีส่วนสำคัญในการชักจูงให้คนหันมาเลิกเหล้าได้ด้วยเหตุนี้ในการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา เนื่องในวันงดดื่มสุราแห่งชาติ จึงได้เน้นที่ครอบครัวเป็นสำคัญ ด้วยการให้ลูกชวนพ่อแม่ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยร่วมมือกับสำนักงาน

<sup>๑๐</sup> สำนักวิจัยเอแบคโพลล์, ประเมินผลการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาปี ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำโครงการนำร่อง ในโรงเรียนทั้งหมด ๓๑,๐๐ แห่ง ให้นักเรียนชวนพ่อแม่ญาติพี่น้องเล็กเหล่า สนับสนุนชุมชนเพื่อร่วมกับเด็กนักเรียนรณรงค์เลิกเหล้า จำนวน ๕๐ โครงการ พร้อมกับจัดค่าย ครอบครัวเลิกเหล้า จำนวน ๘๐ ครอบครัว จาก ๔ ภาคทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีวัดเป็น ศูนย์เลิกเหล้า จำนวน ๑๑๑ แห่ง เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการลดละเลิก และมีศูนย์ให้คำปรึกษาเลิก เหล้าทุกวัน

เครือข่ายเยาวชนสร้างสรรค์ มองเห็นปัญหาจากการดื่มสุราและปัญหาที่เกิดจากร้านขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ล้อมรอบสถาบันการศึกษา การขายเหล้าในหอพัก รวมถึงร้านเหล้าปับที่เป็น เหล้าแปลงร่าง เพื่อขายให้เด็กเยาวชน โดยเฉพาะผู้หญิง เพราะมีสีสันสวยงาม รสหวาน ทำให้ดื่ม แล้วเมาโดยไม่รู้ตัว ก็รุนแรงมากขึ้น เครือข่ายเยาวชนฯ จึงเรียกร้องให้คณะกรรมการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกมาตรการ ดังนี้

๑. ให้ห้ามขายน้ำเมาในวันพระใหญ่ทั้ง ๔ วัน

๒. ให้ออกเป็นประกาศกฎกระทรวงควบคุมร้านเหล้าปับและการขายเหล้าปับ โดยเฉพาะ ในพื้นที่ใกล้สถานศึกษาและหอพัก โดยเร่งด่วน

๓. คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรเป็นเจ้าภาพในการเชื่อมประสานให้ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการหารือ และร่วมกำหนดการปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายให้มี ประสิทธิภาพ ทำงานร่วมกัน ไม่ใช่แบบ โยนกลองหรือปิดความรับผิดชอบ โดยเครือข่ายเยาวชนฯ ยินดีจะนำผู้แทนคณะกรรมการควบคุมฯ ลงพื้นที่จริง เพื่อให้บรรลุสิ่งสำคัญ คือ การป้องกันไม่ให้ เกิดนักดื่มหน้าใหม่ คือกลุ่มเยาวชนอายุ ไม่เกิน ๑๘ ปี

๔. เครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัด เป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญต่อ การสนับสนุนกลไกภาครัฐในการเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ให้มีกระบวนการ บังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะในระดับจังหวัดที่มีกฎหมาย กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด

สำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กฎหมายใหม่นี้ ประชาคมงดเหล้าจังหวัดทั่วประเทศ พร้อมเครือข่ายภาคีงดเหล้ากว่า ๓๐๐ องค์กร จะประสานพลังทั้งภาครัฐและภาคประชาชนใน จังหวัด เร่งรณรงค์ขอความร่วมมือไปยังร้านค้า ผู้ประกอบการ ทุกแห่ง ในการร่วมงดขายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ร่วมปฏิบัติตามกฎหมาย และรณรงค์ไปพร้อมกับงานงดเหล้าเข้าพรรษาที่ทุกจังหวัด เตรียมจัดอยู่แล้วในวันเข้าพรรษา

การรณรงค์ ลด ละ เลิกเหล้าที่เครือข่ายฯ ได้ดำเนินการ มีความครอบคลุมทุกพื้นที่ทุก กลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นรณรงค์งานบุญประเพณีทั้ง ๑๒ เดือนให้ปลอดจากน้ำเมา การรณรงค์ลด

เหล่าเจ้าพรรยา การรณรงค์การบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งผลกระทบอันเกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ การสร้างชุมชนต้นแบบ คนต้นแบบเลิกเหล้า ทั้งแก๊งค์สามล้อและรถสาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น และล่าสุดกับการรณรงค์โครงการสวมมรด์ข้ามปี เริ่มต้นดี ชีวิตดีในปีใหม่ โดยปราศจากน้ำเมา

ภาคีเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ประกอบด้วย หน่วยงานราชการที่ร่วมพันธะสัญญา ๓๗ จังหวัด อาทิ แพร์ ลำพูน ชุมพร สงขลา ขอนแก่น สุรินทร์ สกลนคร และชัยภูมิ ได้ร่วมกับเครือข่ายงดเหล้า และจะขยายให้ครบทุกจังหวัดภายในปี ๒๕๕๕ ส่วนกิจกรรมรณรงค์งดเหล้าในจังหวัดต่าง ๆ จะเน้นชวนเพื่อน ครอบครัว ญาติเลิกเหล้า ที่สำคัญ คือ ปฏิญาณตนงดเหล้าเข้าพรรษามีผวจ. และหน่วยงานราชการ ตำบล หมู่บ้าน ครอบครัว เข้าร่วมกว่า ๔๐,๗๐๐ แห่งทั่วประเทศ<sup>๔๐</sup>

หน่วยงานที่นำร่องได้แก่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตำรวจภูธรจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด รวมทั้งคณะสงฆ์จังหวัดและเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัด รวมทั้ง องค์กรชุมชนที่ทำงานร่วมในเครือข่ายประชาสังคมสุรินทร์ สร้างสุข เช่น กลุ่มอำเภอ ตำบล สภาวัฒนธรรมอำเภอ ชมรมผู้บวชใจ โรงเรียนต้นแบบเยาวชนต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ เป็นต้น ผลงานของเครือข่ายประชาคมมีปรากฏมากมาย ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างมาแต่พอสังเขปดังนี้

เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดอุดรธานีและเครือข่ายองค์กรเอกชน เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ได้ยื่นหนังสือเรื่องการรณรงค์งดเหล้าเทศกาลสงกรานต์ให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดตามที่คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติได้มีมติประชุมเพื่อหาข้อสรุปและผลปรากฏว่าที่มติที่ประชุมอนุญาตให้จำหน่ายเหล้าในช่วงงานเทศกาลสงกรานต์ด้วยเหตุผลว่า เศรษฐกิจไม่ดี จึงต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการอนุญาตให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ดังนั้นเครือข่ายองค์กรเอกชนเพื่อความเป็นธรรมในสังคมรู้สึกกังวลและห่วงใยที่คณะกรรมการระดับชาติ หวังธุรกิจมากกว่าหวังชีวิตเพื่อนมนุษย์ ดังนั้น คณะกรรมการเครือข่ายฯจึงขอรณรงค์ในจังหวัดอุดรธานีขอเรียกร้องให้ส่วนราชการที่สำคัญในจังหวัดอุดรธานีร่วมกัน มาเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงประเพณีสงกรานต์เพื่อรักษาชีวิตลูกหลานบ้านของเรา ด้วยการรณรงค์ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้มีการงดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเครือข่ายองค์กรเอกชน

<sup>๔๐</sup>Noalcoholreality, “ตามติดภารกิจเขียนเลิกเหล้า”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

เพื่อความเป็นธรรมในสังคมเชื่อมั่นว่าตัวชี้วัดแห่งความสำเร็จในการรณรงค์ร่วมกันของทุกภาคส่วน ในครั้งนี้จำนวนผู้เสียชีวิตและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในจังหวัดอุตรธานีจะลดลงจากปีที่ผ่านมาเกินกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์และส่งผลให้กลายเป็นประเพณีที่ดั่งใจของชาวจังหวัดอุตรธานีที่จะช่วยกันจัด ประเพณีสงกรานต์เพื่อรักษาชีวิตลูกหลาน

ตัวอย่างจากพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความพยายามสืบสานประเพณีสงกรานต์ให้ปลอดภัยตลอดสงกรานต์ เทียวสงกรานต์ ๓ หัวเมืองใหญ่ ปลอดภัยไร้แอลกอฮอล์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือต้นตอของปัญหา ต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยในช่วงสงกรานต์ร่วมมือกับ ๓ หัวเมืองใหญ่ ได้แก่ บริเวณถนนข้าวเหนียว (ถ.ศรีจันทร์) จ.ขอนแก่น ถนนรอบคูเมือง จ.เชียงใหม่ ชุมชนบางลำพู ชิด โชนพื้นที่ต้นแบบ จัดงาน สงกรานต์นี้ สนุกสุขใจไร้แอลกอฮอล์ เน้นพื้นที่นำร่องปลอดภัย จัดกลุ่มเฝ้าระวังและ ตรวจจับร่วมกับตำรวจ เทศกิจ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน คู่มุขเข้มลดการใช้เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในพื้นที่เล่นน้ำสงกรานต์ สำหรับชุมชนบางลำพู สงกรานต์เน้นส่งเสริมและฟื้นฟู ประเพณีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของไทย มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย อาทิ ชุมนุมกิจกรรมภาคีเครือข่าย สนุกสุขใจไร้แอลกอฮอล์ สื่อกิจกรรมสร้างสีสันของภาคีเครือข่ายสนุกสุขใจไร้แอลกอฮอล์ ขบวน พาเหรด และกิจกรรมบนเวทีของภาคีเครือข่ายสนุกสุขใจไร้แอลกอฮอล์

ด้านเทศบาลนครขอนแก่น นายธนภณ กิติติวิมลชัย รองนายกเทศมนตรีนครขอนแก่น เผยถึงงานสุดยอดสงกรานต์อีสาน พบกับกิจกรรมมากมายสนุกสุขใจไร้แอลกอฮอล์ อาทิ การประกวด เถียนบุปผชาติ งานมหกรรมอาหารของดีเมืองขอนแก่น ขบวนแห่สงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีชมเฝ้าระวังและตรวจตราดูแลความปลอดภัยอย่างเต็มที่

ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ นายชาติชาย ชินวัตร ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน เทศบาล นครเชียงใหม่ บอกว่า ในอดีตประเพณีสงกรานต์ จ.เชียงใหม่ ถือเป็นวันปีใหม่ของชาวเมือง เชียงใหม่ ซึ่งทุกคนจะเข้าวัดทำบุญ ถวาย อด อบายมุข เทียวงานอย่างสนุกสนาน ดังนั้นเทศบาลนคร เชียงใหม่จึงจัดกิจกรรมรณรงค์สงกรานต์ไร้แอลกอฮอล์ โดยใช้ชื่อในภาษาล้านนาว่า ม่วนจันทันแล้ว ปักกินเหล้าปีใหม่เมือง ด้านผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า เกสัชกร สงกรานต์ ภาค โชนคดี บอกว่า คนในพื้นที่อื่นได้แก่ ประชาคม เทศบาล และประชาชนในแต่ละพื้นที่ ควรตระหนัก ถึงพิษภัยของแอลกอฮอล์ ที่เป็นต้นตอของปัญหา ทำให้วัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งใจในแต่ละท้องถิ่น เสื่อมเสีย และจะไม่มีใครอยากมาท่องเที่ยว จึงควรช่วยกันสกัดกั้นการจัดจำหน่าย การดื่ม และนำ แอลกอฮอล์เข้ามาในพื้นที่จัดงาน เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมที่ดี ที่ถูกต้องไป

ผลงานของเครือข่ายประชาคมอีกประการหนึ่งก็คือการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยกระทรวงแรงงาน โรงแรม ปริ้นซ์พาลาส กรุงเทพมหานคร มูลนิธิเพื่อนหญิง เครือข่ายองค์กร งดเหล้า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จัดเสวนา “พัฒนานโยบาย ลด ละ เลิก

เหล่าเข้าสู่โรงงานสีขาว” นายสมเกียรติ ฉายะศรีวงศ์ รองปลัดกระทรวงแรงงานกล่าวว่า หากกลุ่มแรงงานต้องเสียชีวิตก่อนวัยอันควรที่มีสาเหตุมาจากการดื่มแอลกอฮอล์ จะทำให้หมดโอกาสสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว ทั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ ตามมา อาทิ อุบัติเหตุจาก การดื่มสถานประกอบการสูญเสียรายได้ สูญเสียบุคลากร และปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตาม กระทรวงแรงงานพร้อมผลักดันให้โรงงานทุกแห่งที่อยู่ใน โครงการปลอดภัยเสพติด ที่มีอยู่เกือบ ๓๐,๐๐๐ โรงงาน เป็นโรงงานปลอดแอลกอฮอล์ เพราะแอลกอฮอล์ทำให้เกิด ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ค่ารักษาพยาบาลจากการเจ็บป่วย และเสียหายจากอุบัติเหตุ เป็นเพียงส่วนน้อยของความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์เท่านั้น แต่ความสูญเสียทางอ้อม คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน หรือทำงานได้ไม่เต็มที่ จากสถิติกลุ่มแรงงานที่เสียชีวิตก่อนวัยอันควรเพราะดื่มแอลกอฮอล์มีมากมาย ขาดงานเพราะปัญหาสุขภาพประสิทธิภาพขณะทำงานลดลง

โครงการเลิกดื่มแอลกอฮอล์จำเป็นต้องผลักดันสู่ นโยบายโรงงานสีขาวของกระทรวงแรงงาน ซึ่งจากเดิมโรงงานสีขาว มีนโยบายให้เป็นโรงงานที่ปลอดสิ่งเสพติด ซึ่งต้องพัฒนาให้ปลอดแอลกอฮอล์ด้วย จำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องสนับสนุน เพราะเป็นเรื่องดีต่อคุณภาพชีวิตของพนักงาน ทั้งนี้สำหรับนโยบายโรงงานสีขาว มี ๒ ระดับ คือ ๑. ระดับโรงงาน ซึ่งโรงงานต้องพัฒนาให้เป็นต้นแบบในพื้นที่อุตสาหกรรม โดยเป็นโรงงานสีขาวที่ปลอดเหล้า และ ๒. ระดับนโยบายกระทรวงแรงงาน โดยกระทรวงแรงงานต้องมีนโยบาย โรงงานสีขาวให้ครอบคลุมการงดเว้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในโรงงานสีขาวด้วย<sup>๔๒</sup>

เครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๗ องค์กรจัดตั้งคณีนน้ำเมาครั้งประวัติศาสตร์ที่สวนสันติชัยปราการ กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ร่วมกับสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยกรมการศาสนา และเครือข่ายด้านศาสนา กว่า ๒๗ องค์กร จัดโครงการเดินธรรมยาตรา เพื่อ “รวมพลังทำความดีงดเหล้าเข้าพรรษา” เฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีประธานเครือข่าย องค์กร งดเหล้า เป็นประธานและพระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต สมณะพะยะพุทธ จันทเสฎฐโฐ สถาปนบุญนิยม พระสงฆ์แม่ชี และพุทธศาสนิกชน กว่า ๓๐๐ คนร่วมเดินขบวนเพื่อร่วมกันประกาศธรรมยาตรา งดเหล้าเข้าพรรษาปี ๒๕๕๔

<sup>๔๒</sup> Stopdrink, “ข่าวผลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,



ในกรุงเทพมหานครเครือข่ายเยาวชนองค์กรงดเหล้าร้องเรียนการโฆษณาเหล้าบนรถไฟฟ้า มีความชัดเจน แนะนำให้บีทีเอสมีธรรมาภิบาล รับโฆษณาจริยธรรม จากกรณีรถไฟฟ้าบีทีเอส มีการโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยอ้างว่า ไม่ผิดกฎหมายควบคุมการโฆษณา

### ๓.๔.๒ โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา

โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาเป็นนวัตกรรมของสังคมในการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี ๒๕๔๖ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการ นโยบายแอลกอฮอล์สมัยใหม่ของประเทศไทย ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนาและศีลธรรม มาต่อยอดด้วยเหตุผลในการรณรงค์อื่น ๆ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาประกอบด้วยปฏิบัติการภาคอากาศหรือการรณรงค์สาธารณะผ่านสื่อ และกิจกรรมภาคสนามหรือรณรงค์ในพื้นที่ โดยมีกิจกรรมทั้งที่ได้ดำเนินงานต่อเนื่องทุกปี เพื่อต่อยอดการรณรงค์อย่างเช่น การปฏิญาณตน และกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนไปตามประเด็นหลักของการรณรงค์ในแต่ละปี ซึ่งเป็นประเด็นหลัก (Theme) ที่ได้รับคัดเลือกว่ามีอิทธิพลและมีศักยภาพในการรณรงค์โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาดำเนินการโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันอย่างไม่เป็นทางการ แต่อาศัยโอกาสในการดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องทุกปีเป็นรากฐาน โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และ การสนับสนุนโดยตรงของภาคีอื่น ๆ

โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาถือว่าการรณรงค์สาธารณะที่มีอัตราการรับรู้และจดจำสูง และมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคม ประชากรประมาณร้อยละ ๘๐ รับทราบ การรณรงค์โดยการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ เป็นช่องทางที่มีอิทธิพลสูง ข้อมูลการสำรวจพบว่า การรณรงค์สามารถเข้าถึงกลุ่มเยาวชนและกลุ่มนักดื่มได้ค่อนข้างดี ประชาชนประมาณร้อยละ ๔๐ สามารถจดจำคำสำคัญในการรณรงค์ได้ โดยพบว่าสามารถจำ วาทกรรมการรณรงค์ทั่วไปได้ ประชาชนกว่าครึ่งมีความตระหนักในการลดละเลิกการดื่มเพิ่มขึ้นเยาวชนมีความตระหนักเพิ่มขึ้นชัดกว่าวัยอื่น แต่นักดื่มที่มีความตระหนักเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนน้อยกว่าประชาชนที่ไม่ดื่มประชาชนประมาณสามในสี่มีทัศนคติว่าการดื่มในช่วงเข้าพรรษาเป็นสิ่งที่ไม่ควร และประมาณ

เก้าในสิบสนับสนุนโครงการลดเหล้าเข้าพรรษา และเชื่อว่าโครงการสามารถลดระดับการบริโภคของสังคมไทยได้<sup>๕๑</sup>

นักดื่มกว่าครึ่งได้รับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคในช่วงเข้าพรรษา โดยนักดื่มประมาณหนึ่งในสามได้งดการดื่มตลอดเทศกาล ศาสนาและศีลธรรมเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นักดื่มเยาวชนมีการส่วนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสูงกว่าวัยที่มีอายุมากกว่าเยาวชน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปีพบว่า นักดื่มประมาณหนึ่งในสี่ได้งดทุกปี โดยประมาณสองในห้าจะไม่งดดื่มซึ่งสนับสนุนข้อมูลที่พบว่า กลุ่มผู้บริโภคที่งดการดื่มมีแนวโน้มจะงดดื่มในปีต่อไป ส่วนกลุ่มที่ไม่งดก็จะไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในปีอื่น ๆ อย่างไรก็ตามในภาพรวมนั้นกลุ่มนักดื่มที่ยังไม่งดดื่มก็ได้ปรับลดประมาณและความถี่ในการดื่มในการดื่มช่วงเข้าพรรษา นอกจากนี้โครงการลดเหล้าเข้าพรรษายังมีผลต่อพฤติกรรมการดื่มหลังออกพรรษาด้วย ประมาณหนึ่งในสี่ของนักดื่มที่ได้งดดื่มตลอดช่วงเข้าพรรษาต้องการงดดื่มต่อเนื่อง และประมาณครึ่งหนึ่งของนักดื่มที่กลับมาดื่มหลังออกพรรษาได้ลดปริมาณการดื่มลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเข้าพรรษาและยังพบว่าโครงการลดเหล้าเข้าพรรษามีผลช่วยลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน โดยเฉพาะแล้วนักดื่มประมาณร้อยละ ๘๐ รายงานว่ามีเงินออมเพิ่มขึ้น

โครงการลดเหล้าเข้าพรรษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย และได้กลายเป็นต้นแบบของการรณรงค์ด้านนโยบายแอลกอฮอล์และด้านอื่น ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการขยายตัวในทิศทางจากภาคส่วนที่ไม่เป็นทางการไปสู่ภาคที่เป็นทางการมากขึ้น และเริ่มมีความสัมพันธ์ในลักษณะทางการชัดเจนมากขึ้นซึ่งเป็นการเสริมจุดแข็งและปิดจุดอ่อน ซึ่งกันและกัน ภาคีเหล่านี้มีบทบาทในกระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์อื่น ๆ ด้วย โดยช่วงเวลาเข้าพรรษาเป็นช่วงสำคัญของการผลักดันนโยบายแอลกอฮอล์อื่น ๆ<sup>๕๒</sup> ประเด็นหลักในการรณรงค์และกิจกรรมหลักในพื้นที่ของโครงการลดเหล้าเข้าพรรษา ปี ๒๕๔๖-๒๕๕๒<sup>๕๓</sup>

<sup>๕๑</sup> สำนักวิจัยเอแบคโพลล์, ประเมินผลการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาปี ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

<sup>๕๒</sup> กองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ, งดเหล้าเข้าพรรษาให้อะไรกับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

<sup>๕๓</sup> บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, รายงานสถานการณ์สุราประจำปี พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

ตารางที่ ๓๑ แสดงประเด็นหลักในการรณรงค์และกิจกรรมหลักในพื้นที่ของโครงการจดเล้า  
เข้าพรรษา ปี ๒๕๔๖-๒๕๕๒

ปี พ.ศ.	ประเด็นหลักในการรณรงค์	กิจกรรมหลักในพื้นที่
๒๕๔๖	เลิกเหล้าเพื่อแม่ น้ำตาแม่	ปฏิญาณตน
๒๕๔๗	เลิกเหล้าเพื่อแม่ ขอแม่พักบ้าง	ปฏิญาณตน
๒๕๔๘	เลิกเหล้าเพื่อแม่ โชคยังดีแค่เจ็บ เลิกเหล้า ถวายเป็นหลวง	ปฏิญาณตน ตั้งเป้ารวบรวม รายชื่อ ๑ ล้านชื่อ
๒๕๔๙	เลิกเหล้าเลิกจน เริ่มต้นพรรษานี้ จนเครียด กินเหล้า	ปฏิญาณตน ชุมชนเลิกเหล้าเลิกจน
๒๕๕๐	เลิกเหล้าเลิกจน คนไทยจนทั้งประเทศ ค่าเหล้า ๒ แสนล้าน	ปฏิญาณตน หมู่บ้านงดเหล้าเข้าพรรษา เลิกเหล้าเลิกจน ๑๕๒ แห่ง หยุดเหล้า หยุดกระปุก
๒๕๕๑	กินเหล้าเข้าพรรษา แ่ เลิกแล้วเลิกเลย	ปฏิญาณตน คนต้นแบบเลิกเหล้าตลอดชีวิต ชมรมคนบวชใจงดเหล้าเข้าพรรษา
๒๕๕๒	ไม่กินเหล้าทำอะไร สุขเลิกเหล้า หนูทำได้ ลูกชวนพ่อเลิกเหล้า	ปฏิญาณตน ส่ง SMS สุขเลิกเหล้า เขียน ไปรษณียบัตร ลูกชวนพ่อเลิกเหล้า

สรุปความว่า โครงการจดเล้าเข้าพรรษาถือว่าการรณรงค์สาธารณะที่มีอัตราการรับรู้สูงมาก และได้กลายเป็นแบรนด์ของการรณรงค์ เพื่อสุขภาพที่เข้มแข็ง การรณรงค์ผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ เป็นช่องทางที่มีอิทธิพลในการรณรงค์สูง การรณรงค์สาธารณะสามารถเข้าถึงกลุ่มเยาวชนและกลุ่มนักดื่มได้ค่อนข้างดี และประชาชนสามารถจดจำการรณรงค์ทั่วไปได้มากในแต่ละปี นอกจากนี้ โครงการจดเล้าเข้าพรรษามีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน ทั้งสร้าง ความตระหนักในการลดละเลิกการดื่ม การกระตุ้นให้ประชาชนพูดคุยเกี่ยวกับโครงการ และมีผลต่อทัศนคติต่อการดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษา โดยประชาชนประมาณเก้าในสิบสนับสนุนโครงการจดเล้าเข้าพรรษา และเชื่อว่าโครงการสามารถ ลดระดับการบริโภคของสังคมไทยได้

ศาสนาและศีลธรรมเป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุดในการปรับพฤติกรรม นักดื่มจำนวนมากได้งดการดื่มต่อหลังออกพรรษาและประมาณครึ่งหนึ่งของนักดื่มที่กลับมาดื่มหลังออกพรรษาก็ได้ลดปริมาณการดื่มลงเมื่อเทียบกับช่วงเข้าพรรษา

### ๓.๔.๓ วันงดดื่มสุราแห่งชาติ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้วันเข้าพรรษาเป็นวันงดดื่มสุราแห่งชาติ และได้มีประกาศมาในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๑๔๒ ง หน้า ๑๓<sup>๔๖</sup> นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสัญลักษณ์ทางสาธารณะให้ คนไทยเห็นความสำคัญต่อการลดละเลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกัน เหมือนดังเช่นการมีวันงดสูบบุหรี่โลก หรือวันต่อต้านยาเสพติด ซึ่งถือเป็นวันรณรงค์ประจำปีของสังคมไทยหรือของโลก การกำหนดวันที่เป็นสัญลักษณ์การรณรงค์ร่วมกันดังกล่าวนี้ จะเป็นผลดีต่อการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมของคนไทย รวมถึงเด็กเยาวชนในอนาคต นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมแนวทางการปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ให้ปฏิบัติตามศีลข้อห้าได้อีกทางหนึ่ง

#### ๑. ความเป็นมาของวันงดดื่มสุราแห่งชาติ

ในเดือนกรกฎาคม ปี ๒๕๔๔ (สองปีก่อนเริ่มโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาอย่างจริงจังในปี ๒๕๔๖) หลังการก่อตั้ง สมาคมส่งเสริมการงดดื่มสุราไม่นานเกิดการรวมตัวของผู้นำทางสังคม ผู้นำในสถาบันพระพุทธศาสนา นักวิชาการ นำโดย หลวงพ่อปัญญานันท์ภิกขุ ศ.นพ.เสมอ พริ้มพวงแก้ว นพ.สุภกร บัวสาย และนส.บังอร ฤทธิภักดี ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงรัฐบาล เรียกร้องให้มีทั้งโครงการรณรงค์เกี่ยวกับสุราในช่วงเวลาเข้าพรรษา และการเสนอให้มีการประกาศวันงดสุราแห่งชาติในวันเข้าพรรษา ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานถึง ๕ ปีก่อนมีการประกาศวันงดดื่มสุราแห่งชาติในปี ๒๕๕๒

วันเข้าพรรษา เป็นวันงดดื่มสุราแห่งชาติ ด้วยเหตุผล ดังนี้

๑) สังคมไทยมีวัฒนธรรมอันดีงามจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เมื่อถึงช่วงเวลาเข้าพรรษาตลอด ๓ เดือน จะตั้งสังฆะอธิษฐาน ลดละเลิกเหล้า เป็นการรักษาศีล ๕ และจากการที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า และองค์กรภาคีได้รับรองโครงการงดเหล้าเข้าพรรษามาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ พบว่า มีผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้นถึงจากปกติที่เคยมีผู้งดเหล้าเข้าพรรษาร้อยละ ๑๕ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๐-๕๐ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งหากรัฐบาลรับรองให้มี วันงดดื่มสุราแห่งชาติ ยังเป็นการสนับสนุนธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงามนี้ให้ดียิ่งขึ้น

<sup>๔๖</sup> Stopdrink, “ข่าวผลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

๒) จากการสำรวจความคิดเห็นโดยสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ปี ๒๕๔๘ พบว่าประชาชน ร้อยละ ๘๘.๖ เห็นด้วยกับการกำหนดให้มี วันงดดื่มสุราแห่งชาติ ๑ วัน ต่อปีและเห็นว่า วันเข้าพรรษา ควรเป็นวันงดดื่มสุราแห่งชาติ<sup>๔๑</sup>

๓) การประกาศเป็นนโยบาย (มติคณะรัฐมนตรี) จะทำให้ความร่วมมือในการรณรงค์ มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกระทรวงทางสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุขกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น

#### ๒. วันเข้าพรรษา “วันงดดื่มสุราแห่งชาติ”

วันเข้าพรรษานี้ มีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนและเป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุผลดังนี้

๑) พระภิกษุจะหยุดจาริกไปยังสถานที่อื่น ๆ แต่จะเข้าพักอยู่ประจำในวัดแห่งเดียวตาม พุทธบัญญัติ

๒) การที่พระภิกษุอยู่ประจำที่นาน ๆ ย่อมมีโอกาสได้สงเคราะห์กุลบุตรที่ประสงค์จะอุปสมบท เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และสงเคราะห์พุทธบริษัททั่วไป

๓) เป็นเทศกาลที่พระพุทธศาสนิกชนงดเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ เช่น การดื่มสุรา สิ่งเสพติด และการเที่ยวเตร่เฮฮา เป็นต้น

๔) นอกจากเป็นเทศกาลที่พุทธศาสนิกชนงดเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ แล้วในช่วงเวลาพรรษาพุทธศาสนิกชนทั่วไปจะบำเพ็ญทาน รักษาศีล ฟังธรรมและเจริญภาวนามากขึ้น

รัฐบาลได้มอบคำขวัญงดเหล้าเข้าพรรษา เนื่องในวันงดสุราแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๒ ที่ว่า “เลิกเหล้าเข้าพรรษา พาดรอบครัวเป็นสุข”<sup>๔๒</sup>

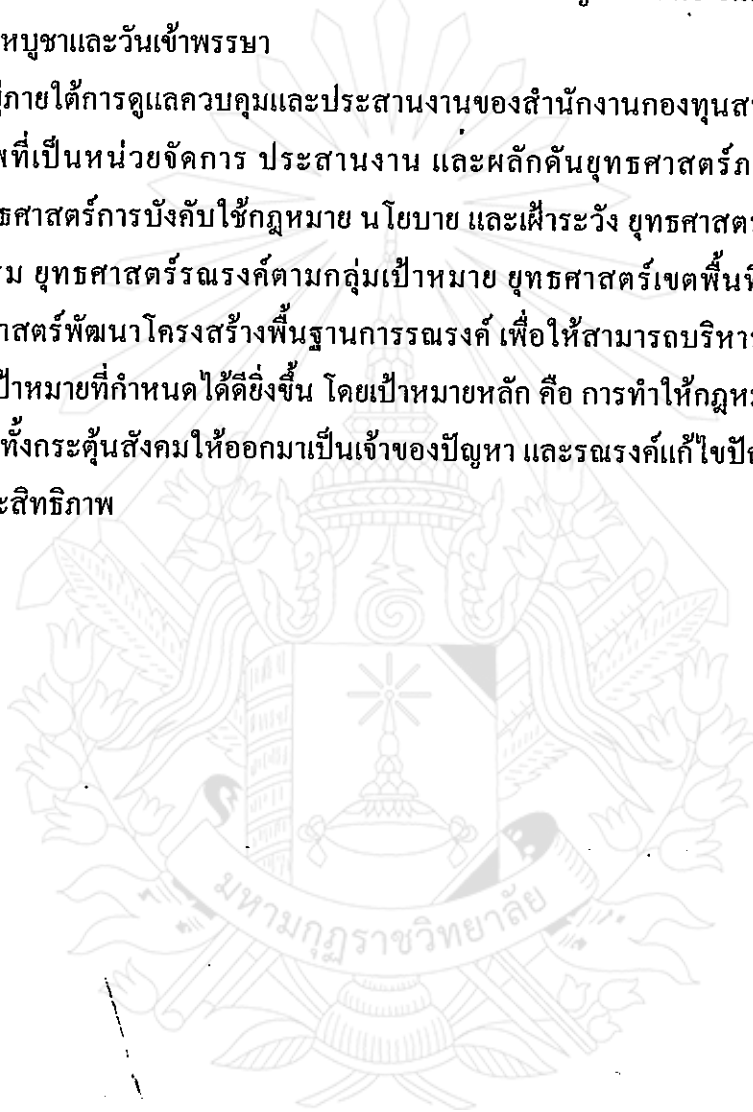
สรุปความว่า วัตถุประสงค์ของสังคมในบทนี้หมายถึงผลงานสำคัญที่เป็นแนวคิด และการประสานงานของกลุ่มภาคีสังคมที่มีศักยภาพ เป็นบทบาทของเครือข่ายประชาชนในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา เพราะตระหนักในความสำคัญของผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นของเครือข่ายภาคประชาชน เช่น สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย องค์กรเครือข่ายงดเหล้าเครือข่าย

<sup>๔๑</sup> สำนักวิจัยเอแบคโพลล์, ประเมินผลการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาปี ๒๕๕๐, อ้างแล้ว, หน้า ๒๕.

<sup>๔๒</sup> Stopdrink, “ข่าวผลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐, <<http://www.Stopdrink.com>> (25 May 2008)

เยาวชนสร้างสรรค์ และเครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัด เป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนกลไกภาครัฐในการเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ให้มีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพนอกจากนั้นยังได้รับความร่วมมือจากสถาบันพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักสงฆ์ และวัดทุกแห่งในประเทศไทย ผลงานที่สำคัญ คือ โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา การออกกฎหมายงดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระใหญ่ ๔ วัน คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา

ทั้งหมดนี้จะอยู่ภายใต้การดูแลควบคุมและประสานงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่เป็นหน่วยจัดการ ประสานงาน และผลักดันยุทธศาสตร์ภายใต้ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้คือยุทธศาสตร์การบังคับใช้กฎหมาย นโยบาย และเฝ้าระวัง ยุทธศาสตร์รณรงค์ตามประเพณีวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์รณรงค์ตามกลุ่มเป้าหมาย ยุทธศาสตร์เขตพื้นที่ ปลอดแอลกอฮอล์ และยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการรณรงค์ เพื่อให้สามารถบริหารทิศทางการทำงาน ได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดได้ดียิ่งขึ้น โดยเป้าหมายหลัก คือ การทำให้กฎหมายมีผล การบังคับใช้จริง พร้อมทั้งกระตุ้นสังคมให้ออกมาเป็นเจ้าของปัญหา และรณรงค์แก้ไขปัญหามาจากการดื่มสุราได้อย่างมีประสิทธิภาพ



## บทที่ ๔

### จริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

#### ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

คำว่า จริยธรรม เป็นศัพท์ที่บัญญัติใช้กันไม่นานมานี้มีมูลเหตุมาจากเพราะที่ผ่านมานั้นเกิดความสับสนในการใช้คำศัพท์และความหมายของศัพท์ ในสังคมไทยเรานี้ใช้คำว่า ศีลธรรมเพราะเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาและอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือพุทธจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต<sup>๑</sup>

จริยธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้เป็นอย่างดี มีความสุข และทำให้มีการดำเนินชีวิตการครองชีพอย่างประเสริฐ ฉะนั้น จริยธรรมจึงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ<sup>๒</sup>

ผู้วิจัยได้นำเอาจริยธรรมมาเป็นกรอบแนวคิดในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราจากการศึกษาพบว่าการส่งเสริมเกี่ยวกับการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักคำสอนเรื่องศีลปรากฏในข้อที่ ๕ ที่ป้องกันและควบคุมไม่ให้ดื่มสุรา กับอธิบายมุขที่ระบุว่าสุราเป็นทางแห่งความเสื่อมเสียและอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นหนทางปฏิบัติชอบที่เกื้อกูลกันในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเชิงความที่ได้ศึกษามา ดังนี้

#### ๔.๑ ศีล ๕

##### ๔.๑.๑ ความหมายของศีล ๕

๑. ความหมายใน จักรกวัตติสูตรและอัครัตถุญสูตร ศีล ๕ เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความเป็นมาของศีล โดยเล่าถึงสถานะทางธรรมชาติว่า เดิมทีนั้นมนุษย์อยู่กันอย่างสงบสุข โดยอาศัยการรู้จักประมาณตนในเวลาต่อมา

---

<sup>๑</sup>พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว, “พุทธจริยธรรมกับการดื่มสุราของชาวไทยพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยพุทธ ในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๑, หน้า ๔๑.

<sup>๒</sup>สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาสตร์ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บารุงสาส์น, ๒๕๓๒), หน้า ๒๓๑.

เมื่อมนุษย์มีมากขึ้นความเห็นแก่ตัวและการเบียดเบียนกัน การลักขโมยเป็นต้นก็เกิดขึ้น ความสงบสุขก็หายไป ฉะนั้น เพื่อให้คนในสังคมตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม กลัวบาปและมีความ เอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น พระเจ้าทัทเทเนมิ จึงได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ไว้ว่า“พวกท่าน ไม่พึงฆ่าสัตว์ ไม่พึงถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ไม่พึงประพฤติดีกในกามทั้งหลาย ไม่พึงกล่าว คำเท็จ ไม่พึงดื่มน้ำเมา พึงบริโภคตามเดิมเถิด“ศีล พึงรู้ได้เพราะการอยู่ร่วมกัน”<sup>๑</sup>

ซึ่งสรุปความหมายได้ว่าใครก็ตามที่ทำผิดศีล ย่อมได้รับการติเตียนและรับผลของกรรมที่ตนได้ทำไว้ นอกจากนี้ยังได้สรรเสริญผู้ที่เว้นขาดจากการผิดศีล พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเรื่องศีลไว้เพื่อเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมทุกด้าน ทางภายนอก คือ ด้านร่างกาย และทางด้านภายใน คือ จิตใจทั้งสองทางนี้จะต้องเกี่ยวข้อ หรือมีความสัมพันธ์กันตามแต่เหตุปัจจัยที่จะอำนวยประโยชน์ให้ เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมแต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายในขอบเขตหรือสิทธิเสรีภาพที่ตนจะพึงมีพึงได้ โดยมีศีล ๕ เป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิต เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต คือ การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของคนในสังคมเป็นอันดับแรก และต่อไปก็เพื่อตนเองคือการเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ และ บรรลุเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน<sup>๒</sup>

ความเป็นมาในจักรกวัตติสูตรและอัครคณฺยสูตร ได้พบว่า พระสูตรทั้งสองนี้ได้กล่าวถึงกำเนิดของสังคมมนุษย์ เมื่อเริ่มแรกที่เดิยวมมนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างปกติสุข มีการดำเนินชีวิตด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ต่อมาเมื่อมนุษย์มีมากขึ้น ความโลภ ความเกียจคร้าน เข้าครอบงำจิตใจจึงทำให้มีการสังฆอาหาร มีการแบ่งปันผลผลิตกัน ทำให้ผู้ที่ไม่สามารถควบคุมความโลภเป็นต้น ได้แสดงพฤติกรรมผิดศีลเป็นเหตุให้การลักขโมย การกล่าวเท็จ การฆ่าฟันกัน การประพฤติดีกในกามก็เกิดขึ้น เมื่อมีความขัดแย้งเช่นนี้ขึ้นจึง ได้มีข้อบัญญัติหรือศีลขึ้น เพื่อให้คนในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ได้ยึดถือเป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีล ๕ จึงเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม และเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จะกลายเป็นปัญหาในระดับสังคมต่อไปเพราะศีลธรรมนั้นเป็นเครื่องมือในการกำจัดกิเลสขั้นหยาบของมนุษย์ได้ ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ศีลเป็นเครื่องมือขั้นพื้นฐาน ที่จะทำให้มนุษย์พัฒนาตนเองให้ไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ อันเป็นกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา

๒. ความหมายในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้แก่เจตนาที่ถือศีล ความตั้งใจที่จะไม่ล่วงละเมิดจากปาณาติบาตเป็นต้น การกระทำ การพูดที่แสดงออกภายนอกโดยจงใจก็ดี ความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นชั่วครู่ชั่วขณะแล้วผ่านไป ๆ ภายในจิตใจก็ดี การคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็ดี

<sup>๑</sup>ที่.ปา. ๑๕/๓๓/๕๕.

<sup>๒</sup>ที่.ปา. ๑๕/๕๑/๑๔๕.



ความรู้สึกและท่าทีของจิตใจต่อสิ่งต่างๆ ที่ได้ประสบทางตา หู จมูก ลิ้น กายและที่ระลึก หรือนึกขึ้นมา ในใจก็ดี ส่วนแต่มีเจตนาประกอบอยู่ทั้งสิ้น เจตนาจึงเป็นเจตจำนง ความจงใจ การเลือกอารมณ์ของใจ ตัวนำที่หันเหชักพาทำให้จิตเคลื่อนไหวโน้มน้อมไปหาหรือผละไปจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือมุ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เป็นหัวหน้าเป็นผู้จัดการ หรือตัวเจ้าก็เจ้าการของจิตว่าจะเอาอะไร ไม่เอาอะไรกับเรื่องใดอย่างไร เป็นตัวการจัดแจงแต่งวิถีทางของจิต และในที่สุดก็เป็นตัวการปรุงแต่งจิตนั้นให้เป็นไปตามกิเลสตัณหา

๓. ความหมายในปฏิสัมภิทามรรคญาณกถา พระสารีบุตรเถระได้พรรณนาไว้ว่า “ศีล ๕ คือ การละเป็นศีล การงดเว้นเป็นศีล เจตนาเป็นศีล สังวรเป็นศีล การไม่ล่วงเป็นศีล ศีลเห็นปานนี้ ย่อมเป็นไป เพื่อความไม่เดือดร้อนแห่งจิต”<sup>๕</sup>

เจตสิก คือ ศีล สิ่งที่เกิดขึ้นกับจิต เป็นนามธรรมเช่นเดียวกับจิต ต่างกันแต่เพียงเจตสิกนั้น เป็นเครื่องปรุงแต่งจิต เป็นได้ทั้งกุศลและอกุศล ในที่นี้ท่าน หมายถึง วิรติเจตสิก คือ วิรติที่จะงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น

สังวร คือ ศีล หมายถึง การสำรวมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้รั่วไหลออกไปข้างนอก เพื่องดเว้นจากการประพฤติกายทุจริต วชิทุจริต และการประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต คือ ให้มีความประพฤติดีทางกาย ทางวาจา และประกอบอาชีพที่สุจริต

ไม่ล่วงละเมิด คือ ศีล หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่เราตั้งใจไว้ว่าจะไม่ล่วงละเมิด แล้วเราก็ไม่ล่วงละเมิดอย่างที่เรตั้งใจไว้ว่าจะไม่ฆ่าสัตว์ เป็นต้น

การรักษาศีลตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง จะต้องเริ่มที่เจตนาเป็นอันดับแรก คือ มีเจตนาเป็นจุดเริ่มต้น จึงกำหนดเจตสิก หรือเจตนาไว้เป็นหลัก เพื่อที่จะละเว้นจากความชั่วต่าง ๆ

๔. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงให้ความหมายของศีลไว้ในเบญจศีลและเบญจธรรมว่า “ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คงที่เปรียบเหมือนผู้แรกจะเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้น หนังสือที่เขียน จึงจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหาไม่ตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลงค้งงูเลื้อย เมื่อชำนาญแล้ว ก็จะเขียนไปได้โดยไม่ต้องมีบรรทัดฉนั้นใด คนแรกประพฤติความดี ไม่ได้ถืออะไรไว้เป็นหลัก ใจไม่มั่นคงอาจ เอนเอียงลงหาทุจริต แม้เพราะโมหะครอบงำ เมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้ว จึงประพฤติกุณธรรมอย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปร”<sup>๖</sup>

<sup>๕</sup> บ.ปฏิ. ๓๑/๕๐/๔๓.

<sup>๖</sup> สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

๕. พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปฺโต) ได้ให้ความหมายของศีลไว้ในพจนานุกรม พุทธศาสน์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่า “ศีล หมายถึง การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย เป็นการรักษาปกติ ตามระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว (THE FIVE PRECEPTS OF MORALITY) เดิมเรียกว่าสิกขาบท ๕ เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตน ใครปฏิบัติตามนี้เรียกว่า มีศีลเบื้องต้น<sup>๑</sup>”

สรุปความว่า ศีล หมายถึง ข้อกำหนด หรือข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการเว้นจากทำชั่ว โดยการรักษากาย และวาจาให้เป็นปกติ เพื่อช่วยให้กิจกรรมของสังคมดำเนินไปได้อย่างปกติสุขทั้งส่วนปัจเจกบุคคล และสังคมโดยส่วนรวม

ศีล หมายถึง ข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปรกติสุข ถลมหดเกินไปกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้มนุษย์สำรวมกาย วาจา ไม่ให้ไปล่วงเกินตนเองและผู้อื่น และเมื่อมนุษย์เราได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมก็จะสงบสุข

#### ๔.๑.๒ ประเภทของศีล

ศีลในพระพุทธศาสนานั้นเกี่ยวข้องกับความประพฤติและการหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบด้วย กฎหมายของบ้านเมืองและไม่ผิดจากทำนองคลองธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนเอง เป็นอันดับแรก ลำดับต่อไปก็เพื่อบุคคลรอบข้างและสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง ปกติสุข ศีลมีหลายประเภทดังจะได้อธิบายโดยลำดับ

๑. คัมภีร์ที่มหิกาย สัตตขันธวรรค ได้อธิบายถึงศีลไว้ ๓ ระดับด้วยกัน คือ จุลศีล คือ ศีลอย่าง เล็กน้อย มัชฌิมศีล คือ ศีลอย่างกลาง และมหาศีล คือ ศีลอย่างใหญ่ ดังมีรายละเอียดเกี่ยวกับศีล ทั้ง ๓ ประการนั้น ดังต่อไปนี้

#### ๑) จุลศีล

- (๑) เว้นจากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติล่วงพรหมจรรย์
- (๒) เว้นจากพูดปด พูดส่อเสียด (ยุให้แตกกัน) พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ
- (๓) เว้นจากทำลายพืชและต้นไม้ ถิ่นมื่อเดียว เว้นจากการกินอาหารในเวลากลางคืน เว้นจากกินในเวลาวิกาล เว้นจากฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคม และดูการเล่น เว้นจากตัดทรงประดับร่างกายด้วยระเบียบดอกไม้ของหอมเครื่องทา เครื่องย้อมผัดผิวด่าง ๆ เว้นจากที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่มีภายในใสนุ่นหรือสำลี เว้นจากการรับทองและเงิน

<sup>๑</sup>พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๖.

(๔) เว้นจากการรับข้าวเปลือกดิบ เนื้อดิบ เว้นจากการรับหญิง หรือหญิงรุ่นสาว เว้นจากการรับทาสี ทาสา เว้นจากการรับ แพะ แกะ ไก่ สุกร ช้าง โค ม้า ลา เว้นจากการรับนา สวน

(๕) เว้นจากการชักสื้อ การค้าขาย การโกงด้วยตาชั่ง ด้วยเงินเหรียญ (ตำริด) และด้วยการนับ (ชั่ง ตวง วัด) เว้นจากการใช้วิธี โกงด้วยให้สินบน หลอกหลวงและปลอมแปลง เว้นจาก การตัด (มือ เท้า) การฆ่า การมัด การข่มขืนขังทรัพย์ (ในทาง) การปล้น การจู่โจมทำร้าย<sup>๔</sup>

## ๒) มัชฌิมศีล

(๑) เว้นจากการทำลายพืช

(๒) เว้นจากการสะสมอาหารและผ้า เป็นต้น

(๓) เว้นจากการเล่นหลาชนิด เช่น ฟ้อนรำ เป็นต้น

(๔) เว้นจากเล่นการพนันต่าง ๆ

(๕) เว้นจากที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่

(๖) เว้นจากประดับตกแต่งร่างกาย

(๗) เว้นจากติรัจฉานกถา (พูดเรื่องไร้ประโยชน์หรือที่ขัดกับสมณเพศ)

(๘) เว้นจากการพูดข่มขู่กัน

(๙) เว้นจากการชักสื้อ

(๑๐) เว้นจากการพูดปด การพูดประจบ การพูดอ้อมค้อม (เพื่อหวังลาภ) การพูดปด การพูดเอาลาภแลกลาภ (หวังของมากด้วยของน้อย)<sup>๕</sup>

## ๓) มหาศีล

(๑) เว้นจากดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยคิรัจฉานวิชา เช่น ทายนิมิต ทายฝัน ทายหนูกัดผ้า เป็นต้น

(๒) เว้นจากดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยคิรัจฉานวิชา เช่น ดูลักษณะแก้วมณี ลักษณะไม้ถ้อ ลักษณะผ้า ลักษณะศาสตรา เป็นต้น

(๓) เว้นจากดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยคิรัจฉานวิชา เช่น ทายทักเกี่ยวกับพระราชาด้วยพิจารณาดาวฤกษ์

(๔) เว้นจากดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยคิรัจฉานวิชา เช่น ทายจันทรุปราคา สุริยุปราคา เป็นต้น

(๕) เว้นจากดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยคิรัจฉานวิชา เช่น ทายผ่านซุก ฝนแล้ง เป็นต้น

<sup>๔</sup>ที่.ส. ๑๑/๒/๔.

<sup>๕</sup>ที่.ส. ๑๑/๕/๗.

(๖) เว้นจากตำราซึ่งชีวิตด้วยมิจนาศัพท ด้วยศิรัจนาจานวิชา เช่น การบน การแก้บน การประกอบขยา เป็นต้น<sup>๑๑</sup>

ศีลนั้นโดยความแล้วก็เป็นเพียงสิ่งเดียว แต่มี ๒ ลักษณะ โดยเป็นจาริตศีล คือ การบำเพ็ญตามสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ว่าสิ่งนี้ควรทำ และวาริตศีล คือการไม่ทำข้อที่ทรงห้ามว่านี้ไม่ควรทำ

๒. ในวิสุทธิมรรค ได้แสดงประเภทของศีลไว้ว่า ศีลแบ่งเป็น ๒ โดยเป็นอภิสมจาริกศีล คือ มารยาทอย่างสูง และอาทิพรหมจริยศีล คือเป็นเบื้องต้นแห่งมรรคพรหมจรรย์ คำว่า อาทิพรหมจริยะนี้เป็นของอาชีวะภูมิกศีล และอาชีวะภูมิกศีล ซึ่งเป็นคุณที่ทำให้หมดจด ในเบื้องต้นหรือสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า สิกขาบทเล็กน้อย เป็นอภิสมจาริกศีล ที่เหลือเป็น อาทิพรหมจริยศีล โดยเป็นวิริตศีล คุณคือการเว้นจากโทษมีปณาดิบาตเป็นต้นอย่างเดียว และอวิริตศีล คือ คุณที่เหลือมีเจตนาเป็นต้น โดยเป็นนิสิตศีล คือ ประพฤติไปด้วยสุทธกิริยาว่า ความหมดจด จักมีได้ด้วยศีลนี้ และอนิสิตศีล คือ ศีลที่เป็นเครื่องสนับสนุน โลกุตตรศีล โดยเป็นกาลปริยัตศีล คือ ศีลที่กำหนดกาลสมาทาน และอปาลม โกฎิกศีล คือ ศีลที่สมาทานตลอดชีวิตแล้วประพฤติดลอดชีวิตเช่นกัน โดยเป็นสปริยัตศีล คือ ศีลที่มีความเห็นด้วยอำนาจลาภ ยศ ญาติ อวัยวะและชีวิตเป็นที่สุด และอปริยัตศีล คือ ศีลที่ตรงข้ามกับสปริยัตศีล และโดยเป็น โลกิยศีล คือ ศีลที่มี อาสวะทั้งหมด และโลกุตตรศีล คือศีลที่ไม่มีอาสวะ<sup>๑๒</sup>

### ๓. ศีลในอรรถถา แบ่งเป็นหลายประเภท

๑) แบ่งเป็น ๓ โดยเป็นอัคราธิปไตยยศีล คือศีลที่ผู้หนักในตนมุ่งละกรรมที่ไม่ควรแก้ตน ประพฤติด้วยความเคารพในตน โลกาธิปไตยยศีล คือ ศีลที่ผู้หนักในโลก มุ่งจะหลีกเลี่ยงคำ ดิเคียนของชาวโลกประพฤติดด้วยความเคารพโลก และธัมมาธิปไตยยศีล คือ ศีลที่ผู้หนักในธรรม มุ่งจะบูชาความเป็นใหญ่แห่งธรรมประพฤดิเคารพธรรม โดยเป็น ปรามัญญศีล คือ นิสิตศีลที่ถูกค้นหาและทริฐาสัย โดยเป็นวิสุทธศีล คือ ศีลที่พระภิกษุไม่ต้องอาบัติทำให้บริบูรณ์ หรือว่าที่ต้องแล้วทำคืน (แสดงอาบัติ) อวิสุทธศีล คือ ศีลที่พระภิกษุต้องแล้วไม่แสดงอาบัติ และเวมติกศีล คือ ศีลของพระภิกษุที่สงสัยในวัตถุ หรือว่าอาบัติ ในอชฌาจาร และโดยเป็นเสขศีล คือ ศีลที่ประกอบไปด้วยอริยมรรค ๔ และสมุญญผล ๓ อเสขศีล คือศีลที่ประกอบด้วยอรหัตผล และที่เหลือเป็น เนวเสขานาเสขศีล

๒) ศีลแบ่งเป็น ๔ อย่าง โดยเป็นทานาภิกิยศีล คือ ศีลของพระภิกษุที่ห้ามคบคนทุศีล ไม่สำรวมอินทรีย์ ฐิติภาคิยศีล คือ ศีลของภิกษุผู้ยินดีด้วยศีลสมบัติ ไม่ให้เกิดความพอใจใน การประกอบกัมมัฏฐานเนื่องๆ ไม่พยายามสืบต่อให้ยิ่งขึ้น ไป วิเสสภากิยศีล คือ ศีลของภิกษุผู้มีศีลถึงพร้อมแล้ว

<sup>๑๑</sup>ที่.ส. ๑๑/๘/๗.

<sup>๑๒</sup>วิ.มหา.อ. ๑/๒๑.

พยายามสืบต่อไปให้ได้สมาธิ และนิพเพชภาคยศคือ คีลของภิกษุผู้ไม่พอใจด้วยคุณเพียงศีลประกอบ  
นิพพิทาเนื่อง ๆ อยู่

๓) ศีลแบ่งเป็น ๔ โดยเป็นภิกษุศีล คือ สิกขาบทที่ทรงบัญญัติปรารภภิกษุทั้งหลายและ  
สิกขาบททั้งหลายที่ภิกษุเหล่านั้นจำต้องรักษา โดยเป็นพระบัญญัติสำหรับภิกษุ ภิกษุณีศีล คือ  
สิกขาบทที่ทรงบัญญัติปรารภภิกษุณีทั้งหลาย และสิกขาบทที่ภิกษุณีเหล่านั้นจำต้องรักษา โดยเป็น  
พระบัญญัติสำหรับภิกษุณี

๔) อนุปสัมปันนศีล คือ ศีล ๑๐ ของสามเณรและสามเณรีทั้งหลาย

๕) กหัตถุศีล คือศีล ๕ ของอุบาสกอุบาสิกา โดยเป็นนิจศีลหรือเมื่อมีอุตสาหะ สิกขาบท ๑๐  
หรือสิกขาบท ๘ โดยเป็นองค์อุโบสถ โดยเป็นปกติศีล คือ ภาวะที่ไม่ล่วงศีล ๕ ของมนุษย์ อาจารย์ศีล  
คือ มรรยาทและจารีตของตน ๆ

๖) ธัมมตาสีล คือ ศีลของมารดาพระโพธิสัตว์ และปู่พพเหตุศีล คือ ศีลในชาตินั้น ๆ ของ  
สัตว์ผู้มีสันดานหมกคดทั้งหลายมีพระมหากัสสปะเป็นต้น และของพระโพธิสัตว์

๗) ปาฏิโมกขสังวรศีลคือศีลที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าภิกษุในพระศาสนานี้สำรวจด้วยปาฏิโมกขสังวร  
ถึงพร้อมด้วย อาจารย์และโคจรมีปกติเห็นภัยที่เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ สิกขาบททั้งหลาย ๑๐  
อินทริยสังวรศีล คือ ศีลที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ภิกษุณัั้น เห็นรูปด้วยตาแล้ว ไม่ถือเอานิमित ไม่ถือเอา  
โดยพยัญชนะถึงความสำรวจในอินทริยคือใจอาชีวปาริสุทธิศีล คือ การงดเว้นจากมิถนาค  
อันเป็นไปด้วยอำนาจการละเมิดสิกขาบท ๖ เพราะมีอาชีวะเป็นเหตุและด้วยอำนาจธรรมอันลามก  
เช่นการล่อลวง การป้อยอ การบีบบังคับ และปัจจัยสันนิสิตศีล คือ การบริโภคน้ำจืด ๔ อันบริสุทธี  
ด้วยการพิจารณาโดยแยกคายแล้วใช้จิวร ว่าเพียงเพื่อบำบัด ความหนาว เป็นต้น<sup>๑๒</sup>

๘) ปาริสุทธิศีล พระสารีบุตรเถระท่านได้กล่าวไว้ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทาวา ศีล ๕ ประการ คือ  
ปรียันตปาริสุทธิศีล คือ ศีลของอนุปสัมบันทั้งหลายที่มีสิกขาบทที่หาที่สุดมิได้ ปริบูรณ์ปาริสุทธิศีล  
คือ ศีลของกัลยาณบุรุษ ผู้ไม่ยินดีในร่างกายและชีวิต ขอมสละชีวิตได้ อปรามัญญปาริสุทธิศีล คือ  
ศีลของพระเสขะ ๗ จำพวก ปฏิปัตตปาริสุทธิศีล คือ ศีลของ พระชีนาสพทั้งหลาย

ในงานวิจัยนี้ได้สรุปเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติโดยตรงแก่บุคคลและสังคม  
โดยแยกศีลออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ศีลสำหรับบรรพชิตหรือนักบวช พระพุทธเจ้า เรงบัญญัติไว้ เพื่อให้มีสภาพเกื้อกูลที่สุด  
แก่การปฏิบัติที่มุ่งตรงต่อสุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และการเผยแพร่ความดีงามที่เกิดจาก  
การปฏิบัติเช่นนั้นให้กว้างออกไปเพื่อ ประโยชน์สุขของชาวโลก ด้วยเหตุดังกล่าวพระพุทธเจ้า ตรัสว่า

<sup>๑๒</sup>วิ.มหา.อ. ๑/๑๒.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย  
 อาศัยอำนาจ ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความ  
 สำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคล ผู้เกียก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑  
 เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดใน  
 อนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของ  
 ชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑<sup>๓</sup>

๒. ศีลสำหรับฆราวาส หรือคฤหัสถ์ เพื่อเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติภายนอกทางกาย  
 และทางวาจา สำหรับผู้ประพฤติ หรือปฏิบัติตาม ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของ  
 บ้านเมืองและศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

ในที่นี้หมายถึงเฉพาะศีล ๕ ในพุทธปรัชญาเถรวาทเท่านั้น เพราะเป็นระเบียบ ความเป็นอยู่  
 ทั้งส่วนตัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงการหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบธรรม เพื่อปิดกั้น การกระทำที่  
 สังคมหรือชุมชนนั้นไม่ยอมรับ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการทำความดีและสร้างความสัมพันธ์อันดีงาม  
 เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปรกติสุขของคนในสังคมนั้นๆ

กล่าวโดยสรุปก็คือ ศีลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำความดีอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต  
 และทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเรียบร้อย ศีลเป็นความงามเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา พระสีวลีเถระ  
 ได้กล่าวสรรเสริญคุณของศีลไว้ว่า ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่ง คุณความดีทั้งหลาย  
 และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้นพึงชำระศีล ให้บริสุทธิ์<sup>๔</sup>

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ๒ ระดับคือ ระดับ โลกิยะ  
 ทรงเน้นถึงหลักการดำเนินชีวิต และระดับ โลกุตตระ ทำชีวิตให้พ้นจากบ่วงของสังสารวัฏ แต่ในที่นี้  
 ผู้วิจัยจะเน้นเฉพาะระดับ โลกิยะเท่านั้น ชั้น โลกิยะนั้นพระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์ทุกคน  
 มีความสุข มีความสงบ มีเอกภาพ มีความเสมอภาคกัน คำสอนเหล่านี้ทั้งหมด ได้ตั้งอยู่บนรากฐาน  
 ของการดำเนินชีวิตด้วยศีล ๕ เพื่อให้มีคุณธรรม มีเมตตากรุณาต่อทุกชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน  
 และกัน ให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปรกติสุข ไม่เดือดร้อน ศีล ๕ มีดังนี้

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงควั้นจากการฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงควั้นจากการลักทรัพย์
๓. กามสุมิจฺจจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงควั้นจากการประพฤติดิคนกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงควั้นจากการพูดเท็จ

<sup>๓</sup>วิ.มทา. ๑/๒๗/๒๐.

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทญฺหานา เวมณิ เจตนาเป็นเครื่องจเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท<sup>๔๔</sup>

ลักษณะของหลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเป็นเสมือนสายฝนที่ตกลงมา บุคคลที่ต้องการ ก็เพียงแต่เปิดภาชนะรองรับเอาเท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าใครปิดภาชนะก็ไม่ได้น้ำฝนไม่มีการ บังคับให้ผู้ใดผู้หนึ่งรับเอาเป็นการเฉพาะพระพุทธเจ้าเป็นเพียงชี้โทษของการละเมิด และแสดง อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ส่วนใครจะรักษาหรือไม่นั้นก็ เป็นไปตามความพอใจของบุคคลผู้นั้น ไม่มีการบังคับควบคุม พระพุทธเจ้าทรงเคารพความคิดเห็น ความเข้าใจในเหตุและผลของมนุษย์ ทุกคนโดยไม่ลำเอียงเข้าข้างผู้ใด

#### ๔.๑.๓ องค์ประกอบของศีล ๕

๑. ปาณาติปาตา เวมณิ แปลว่า เจตนา จเว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์ รวมไปถึงการฆ่า การทำร้ายร่างกายและการทรมาน คำว่า สัตว์ ในที่นี้ ประสงค์เอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่ยัง เป็นอยู่ มนุษย์ไม่เลือกกว่าผู้ชายหรือผู้หญิง จะอยู่ในวัยใดก็ตาม จนถึงที่ยังอยู่ในครรภ์ก็ตาม จะใหญ่ หรือเล็กก็ตาม ได้ชื่อว่าสัตว์ในที่นี้ทั้งหมด

๑) การฆ่า หมายถึง การทำให้ตาย ไม่ว่าจะ เป็นมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานก็ตาม รวมไปถึงการ ฆ่าเองหรือใช้ให้คนอื่นฆ่าก็ตาม ถือว่าผิดศีลทั้งสิ้นและมีโทษทางบ้านเมืองด้วย จะบาปมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเจตนาและชนิดของมนุษย์และสัตว์ที่ฆ่า ถ้าหากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มี คุณมากก็ จะมีบาปมาก หากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณน้อยก็มีบาปน้อย แต่ทั้งนี้แล้วแต่เจตนาของผู้กระทำ ด้วย และการฆ่านั้นก็มิได้อยู่ ๒ ประเภท คือ ฆ่าโดยจงใจ และฆ่าโดยไม่จงใจ

- ฆ่าโดยจงใจ หมายความว่า คิดไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่า จะฆ่า เช่น ฆ่าคู่อริ เป็นต้น

- ฆ่าโดยไม่จงใจ หมายความว่า ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่บังเอิญเรื่องเกิดขึ้น เช่น ฆ่าเพราะเกิด บันดาลโทสะ เป็นต้น

การทำร้ายร่างกาย คือ การทำให้ได้รับความเจ็บปวด ยังทุกข์ให้เกิดแก่ผู้ถูกทำร้าย

ทรมาน หมายถึง การประทุติอย่างเหี้ยมโหดแก่สัตว์เดรัจฉานอย่างไม่มีปราณีให้ได้รับความทุกข์ยากลำบาก เช่น ใช้สัตว์เลี้ยงทำงานโดยไม่ให้พักผ่อน หรือกักขังจนสัตว์นั้นได้รับความทุกข์ หรือนำเอาสัตว์นั้นไปด้วยวิธีการที่ทรมาณเช่นมัดเท้ามัดปีก เป็นต้น รวมไปถึงการนำสัตว์ไปทรมาน เพื่อความสนุกสนาน เช่น ชนโค ชนกระบือ ตีไก่ กัดปลา กัดจิ้งหรีด เป็นต้น<sup>๔๕</sup>

<sup>๔๔</sup>ที.ปา. ๑๕/๕๓/๓๓๖.

<sup>๔๕</sup>สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๘.

หลักเกณฑ์การกระทำที่จะกำหนดว่าละเมิดศีลข้อที่ ๑ ได้นั้น พระอรรถกถาจารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการละเมิดไว้ดังนี้ คือ

- (๑) ปาโณ สัตว์นั้นมีชีวิต
- (๒) ปาณสญญิตา มีความเป็นผู้สำคัญว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
- (๓) วรกจิตต์ มีจิตคิดจะฆ่า
- (๔) อุปกุกโม มีความพยายามที่จะฆ่าสัตว์นั้น
- (๕) เตน มรณ สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น<sup>๖๖</sup>

๒. อทินนาทานา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร คือไม่เบียดบังดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของที่ผู้อื่น ไม่อนุญาตด้วยทางกาย หรือทางวาจาอันเจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิขาด มี ๓ ประการ

๑) โจรกรรม ประพฤติเป็นโจร หมายถึง กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วยอาการ เป็นโจร จะทำเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นทำ ก็ชื่อว่าประพฤติเป็นโจรทั้งสิ้น

๒) อนุโลมโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรม หรือสมโจร หรืออุปการะแก่ ผู้ประพฤติดิฉิธรรม ซึ่งรวมไปถึงการปกกลอก ลวง โดยการคบกับผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งจะเอาแต่ประโยชน์ของเขาฝ่ายเดียว และรับสินบนของผู้อื่นเพื่อกระทำใน ทางที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

๓) ฉายาโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่ทำทรัพย์พัสดุของผู้อื่นให้สูญ หรือเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตน ผลาญ คือ ทำอันตรายแก่ทรัพย์พัสดุ หรือหยาบฉวยทรัพย์พัสดุของผู้อื่นมาด้วยความมั่งง่าย โดยคิดว่าเจ้าของคงไม่ว่าอะไรองค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

- (๑) ประปรุกคหิต ของนั้นมีผู้อื่นหวงแหน คือ มีเจ้าของ
- (๒) ประปรุกคหิตสญญิตา รู้ว่าเป็นของอันผู้อื่นหวงแหน
- (๓) เถยยจิตต์ มีจิตคิดจะลัก
- (๔) อุปกุกโม มีความพยายามที่จะลัก
- (๕) เตน มรณ ลักมาด้วยความพยายามนั้น<sup>๖๗</sup>

การดำเนินชีวิตด้วยการเบียดเบียนเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของและคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ เช่น สิ่งของมีค่ามากและประกอบด้วยคุณความดีของเจ้าของทรัพย์มีมากย่อมมีโทษมาก ถ้าเป็นของเล็กน้อยก็มีโทษน้อย

<sup>๖๖</sup>ม.ญ.อ. ๒๐๒/๒๐๒.

<sup>๖๗</sup>ม.ญ.อ. ๒๐๓/๒๐๓.



แต่ต้องประกอบด้วยกิเลสและความพยายามอีก เช่น สิ่งของมีค่าเสมอกันกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ ผู้ลักมีความปรารถนาอยากได้และมีความพยายามมากก็มีโทษมาก แต่ถ้าได้มาโดยง่าย มีความปรารถนาอยากได้น้อย ก็จะมีโทษน้อยเป็นต้น

๓. กามเมสุมิจฺจนํจํรา เวมณิ แปลว่า เจตนาจวนเจินจากการประพฤติดีกในกาม กามในที่นี้ หมายถึงกิริยาที่รักใคร่กัน ในทางประเวณี หมายความว่าจวนเจินจากความประพฤติกินการที่จะล่วงละเมิดคุ้มครองของผู้อื่นองค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

- ๑) อกมนิยวตฺถุ วัตถุอันไม่ควรถึง (หญิงชายต้องห้าม)
- ๒) ตสฺมี เสวนจิตฺตํ มีจิตคิดจะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น (คือ มีเจตนาจะเสพ)
- ๓) เสวนปฺปโยโค มีความพยายามในอันเสพ
- ๔) มกฺเคน มคฺคปฺปฏฺธิปฺตติอริวาสนํ ร่วมสังวาสกัน<sup>๔๔</sup>

การล่วงเกินในขอบเขตของความเป็นสามี ภรรยา ที่เป็นไปทางกาย ในการประพฤติกินล่วงละเมิดทางเพศ จะมีโทษมาก หรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับคุณความดีของผู้ถูกละเมิด ความแรงของกิเลสและความพยายาม เช่น ผู้ถูกละเมิดประกอบด้วยคุณความดีมาก ย่อมมีโทษมาก ถ้าประกอบด้วยคุณความดีน้อย ย่อมมีโทษน้อย ถ้ามีความพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่มีความพยายามมากก็มีโทษมาก มีความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย

๔. มุสฺสวาทา เวมณิ แปลว่า เว้นจากการกล่าวคำเท็จ คือ จวนเจินจากคำพูดที่บิดเบือนจากความจริง โดยจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นเช่นนั้นประกอบด้วยองค์ ๔ คือ<sup>๔๕</sup>

- ๑) อตฺถํ วตฺถุ เรื่องไม่จริง
- ๒) วิสฺวาทนจิตฺตํ มีจิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน
- ๓) ตชฺโช วายาโม มีความพยายามพูดที่เกิดจากจิตนั้น
- ๔) ปรสฺส ตทคฺคฺคฺวิขานนํ ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น

การแสดงออกทางกิริยาอาการที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดเช่น สร้างหลักฐานเท็จปลอมแปลงเอกสารหรือหลักฐาน การพูดให้ผู้อื่นเชื่อในถ้อยคำเท็จ สิ่งทีกล่าวมานี้จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นก็แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกคัดค้าน แต่ถ้าเป็นพยานเท็จก็มีโทษมาก

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทภูษานา เวมณิ แปลว่า เว้นจากการค้ำน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ทำให้เสียดสีสัมปชัญญะไป พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษแห่งการค้ำสุราเมรัยไว้ ๖ ประการไว้ในที่ขนิทายปาฎิกวรรค สังคาลสูตรว่า

<sup>๔๔</sup> ม.ม.อ. ๒๐๕/๒๐๕.

<sup>๔๕</sup> ม.ม.อ. ๒๑๑/๒๐๘.

ดูก่อนคฤหบดีบุตร โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการค้ำน้ำมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการนี้ คือ ความเสื่อมทรัพย์ อันผู้ค้ำพึงเห็นเอง ๑ ก่อการทะเลาะวิวาท ๑ เป็นป่อเกิดแห่งโรค ๑ เป็นเหตุเสียชื่อเสียง ๑ เป็นเหตุไม่รู้จัก ละอาย ๑ มีบัพที่ ๖ คือ เป็นเหตุทอนกำลัง ปัญญา ๑ ดูก่อนคฤหบดีบุตร โทษ ๖ ประการในการประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการค้ำน้ำมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาทเหล่านี้แล<sup>๒๐</sup>

องค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

- ๑) มทนีย์ น้ำเมา
- ๒) ปาตุกมุขตัจจิตต์ มีจิตคิดจะค้ำน้ำเมานั้น
- ๓) ตชฺโซ วายาโม มีความพยายามจะค้ำน้ำเมานั้น
- ๔) ปีตปฺปเสวนํ น้ำเมานั้นล่องล้าคองลงไป<sup>๒๑</sup>

การค้ำสุราและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้ว ยังบั่นทอนสติปัญญาอีกทั้ง ยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดกรรม จกซึ่งวิ้งราว อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวงต้มตุ๋น และอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยรวม

ศีลทั้ง ๕ ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันแวงและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีล แล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิต

ส่วนประเด็น ที่ผู้วิจัย สนใจศึกษาค้นคว้า คือ องค์ประกอบของศีลข้อที่ ๕ หรือองค์ประกอบ ของสุราและเมรัย มี ๔ ลักษณะ ได้แก่ มีวัตถุหรือน้ำเมา มีจิตคิดจะค้ำน้ำเมานั้น มีความพยายามจะ ค้ำน้ำเมานั้น น้ำเมานั้นล่องล้าคองลงไป

ศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นเหมือนยา ซึ่งคนจะต้องเชื่อหมอ เชื่อในตัวยาและ ต้องรับประทานยาตามที่หมอสั่ง โรคจึงจะได้บรรเทาเบาลงและผู้นั้นจะหายป่วยในที่สุด ศีล ๕ ใน พระพุทธศาสนา มิใช่เป็นเรื่องของการคลบ้นคาลเป็นเรื่องของเหตุผล ใครต้องการผลเช่นไรก็ต้อง สร้างเหตุเช่นนั้น (บุคคลปลูกพืชชนิดใด ก็จะได้ผลของพืชชนิดนั้น ทำความดีก็จะได้รับผลดี ทำความชั่วก็จะได้รับผลชั่ว) เหตุแห่งความสุข และเหตุแห่งความทุกข์ หรือเหตุแห่งความเสื่อมและ

<sup>๒๐</sup>ที่.ปา. ๑๖/๑๓๕/๘๐.

<sup>๒๑</sup>ที่.ปา. ๑๖/๑๓๕/๘๐.

เหตุแห่งความเจริญ ก็เป็นเหมือนทางสองสาย สายหนึ่งมุ่งไปสู่อันตราย และอีกสายหนึ่ง มุ่งไปสู่ที่มีความสุขความเจริญ แม้ทางแห่งความวุ่นวาย และทางแห่งความเสื่อมก็ทำนองเดียวกัน

ในการใช้ศีล ๕ ต้องเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย ๓ ประการคือ

๑. องค์การทางศาสนาต้องสอน หรือให้การศึกษาในเรื่องพิษภัย หรือโทษของสุราอย่างจริงจัง และพยายามแก้ปัญหาคือ ดื่มน้ำไปแก้ปัญหาคือ ดื่มน้ำทางครอบครัว ถ้าครอบครัวอบอุ่น ไม่แตกแยก ไม่ทอดทิ้งเด็กเป็นต้น ปัญหาเรื่องเสพก็จะลดน้อยลงหรือไม่มีในที่สุด

๒. สังคมต้องมีมาตรการส่งเสริมและร่วมมือกับองค์การทางพระพุทธศาสนาโดยหันหน้าเข้าวัด เพื่อลดความสนใจต่อสิ่งล่อใจ เช่น สถานเริงรมย์ มั่วสุมตามห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

๓. รัฐต้องมีกฎหมายมาสนับสนุน คือบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการฝึกฝนอบรมตนเองตามหลักของศีลข้อที่ ๕ จึงเป็นเป้าหมายในที่นี้ การทำความรู้ความเข้าใจในศีลข้อที่ ๕ ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลสถาบันครอบครัวตลอดถึงสังคมโดยส่วนรวมนั้น ก็เนื่องมาจากสุราเป็นสิ่งเสพติด ให้ผลร้ายในหลายรูปแบบดังกล่าวมา คนที่ไม่ดื่มสุราก็มีชีวิตอยู่ได้ดี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง อีกทั้งยังไม่สิ้นเปลืองทรัพย์สินไปโดยเปล่าประโยชน์ไม่เป็นบ่อเกิดของโรค มีความสะอาด มีสติปัญญาสมบูรณ์ดี

ศีลข้อ ๕ คือ การงดเว้นการดื่มสุรา จุดมุ่งหมายของศีลข้อนี้คือให้ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ให้รู้จักเลี้ยงชีวิตของตนในทางที่ชอบธรรม ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จะต้องดำเนินไปอย่างมีเหตุผล ใช้ปัญญาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ถูกต้องตามเหตุในกรณีนั้น ๆ เพราะชีวิตที่อยู่ด้วยปัญญานั้นเป็นชีวิตที่ประเสริฐ ศีลข้อที่ ๕ นั้นเป็นแนวทางป้องกันทางเสียหายร้ายแรงที่สุด ข้อหนึ่ง คือ เป็นการทำลายความเป็นมนุษย์เพราะการเสพสุรา การช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกัน โดยปกติสุขนั้น เป็นอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ต้องการลดความทุกข์ เสริมสร้างความสุขให้แก่บุคคล มุ่งจะให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม ศีล ๕ เป็นความประพฤติพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้

#### ๔.๑.๔ ศีล ๕ กับการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

ศีล ๕ เป็นพื้นฐานที่ดีของกรอยู่ร่วมกันในสังคมเพราะการกระทำที่ชั่วร้ายทางกาย ทางวาจาและทางใจ รวมทั้งความไม่สำรวมในสิกขาบททั้งหลาย ล้วนเป็นสาเหตุของการขาดศีล ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษของคนที่ไม่มีความดี กับปาฐกถิตูบาสะว่า

ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย คนทุศีล มีศีลวิบัติแล้วในโลกนี้ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งโภคะอย่างใหญ่อันมีความประมาทเป็นเหตุ ศีลวิบัติอันนี้เป็นโทษแห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

อีกข้อหนึ่ง เกียรติศัพท์อันลือชื่อของคนทุศีล มีศีลวิบัติแล้วยอมกระฉอนไป อันนี้เป็นโทษข้อที่สองแห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

อีกข้อหนึ่ง คนทุศีล มีศีลวิบัติแล้ว จะเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ คือ ขัตติยบริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท หรือสมณบริษัท ย่อมครั่นคร้ามเก็บเงิน อันนี้เป็นโทษข้อที่สามแห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

อีกข้อหนึ่ง คนทุศีล มีศีลวิบัติแล้ว ย่อมหลงกระทำกาละ อันนี้ เป็นโทษข้อสี่แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

อีกข้อหนึ่ง คนทุศีล มีศีลวิบัติแล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก อันนี้เป็น โทษข้อที่ห้า แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล<sup>๒๒</sup>

คนที่ขาดศีลข้อที่หนึ่ง คือ ขมาและทำร้ายคนอื่นสัตว์อื่น ย่อมเดือดร้อนในปัจจุบัน ต้องได้รับโทษ เช่น ต้องถูกกักขังอยู่ในเรือนจำ และในอนาคต เมื่อตายไปก็เกิดในสถานที่ลำบาก เช่นเกิดในนรก เป็นต้น เมื่อเขากลับมาเกิดในโลกมนุษย์เพราะเศษกรรมที่ยังเหลืออยู่ ทำให้เขาเป็นคนอายุสั้นและมักถูกฆ่าตาย

คนที่ขาดศีลข้อที่สอง คือ ลักทรัพย์ ย่อมเดือดร้อนในปัจจุบัน เช่น การขโมยรถยนต์เจ้าของรถยนต์ย่อมเกิดความเสียหายและจางแวง เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ ได้ก็ต้องถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ เมื่อตายไปก็ไปเกิดในอบาย มีนรกเป็นต้น เมื่อเขากลับมาเป็นมนุษย์เพราะเศษกรรมที่ยังเหลืออยู่ ทำให้เขาเป็นคนยากจนและถูก โกง ถูกปล้น หรือถูกขโมย

คนที่ขาดศีลข้อที่สาม คือ ประพฤติผิดในกาม ย่อมเดือดร้อนในปัจจุบัน คือทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว และถูกฟ้องร้องเป็นต้น เมื่อตายไปก็ไปเกิดในอบาย มีนรกเป็นต้นเมื่อเขากลับมาเกิดเป็นมนุษย์เพราะเศษกรรมที่ยังเหลืออยู่ ทำให้เขาเกิดการแตกแยกร้างวาน ในครอบครัว

คนที่ขาดศีลข้อที่สี่ คือ พุคเทียงหลอกลวงคนอื่น ย่อมเดือดร้อนในปัจจุบัน เช่น การพูดขู่ข่มให้คนแตกความสามัคคี พุคใส่ความคนอื่น โดยไม่มีมูล เมื่อมีคนทราบความเป็นจริงแล้วก็ไม่มีใครอยากเชื่อถือ บางคนถึงกับถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ เมื่อเขาตายไปก็ไปเกิดในสถานที่ลำบาก เช่น นรก เป็นต้น เมื่อเขามาเกิดเป็นมนุษย์ เพราะเศษกรรมที่ยังเหลืออยู่ ทำให้เขาถูกใส่ความ มักได้ฟังแต่เรื่องไม่จริง เพราะกรรมที่ตนทำไว้

คนที่ขาดศีลข้อที่ห้า คือ คีมสุราและเมรัย หรือของเสพติดให้โทษต่าง ๆ ย่อมเดือดร้อนในปัจจุบัน คือ เสื่อมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ทรัพย์ย่อมฉิบหายไป และก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท ทั้งเป็นเหตุให้ทำผิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นด้วย เพราะเมื่อเมาก็มักขาดสติ บางคนถูกไล่ต้อน

<sup>๒๒</sup>ที่.ม. ๑๓/๗๕/๒๕๓.

จากงาน บางคนก็ต้องพิการหรือตายไปบนท้องถนนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพราะความประมาท เมื่อตายไปก็ไปเกิดในอบายมิณรค เป็นต้น เมื่อเขากลับมาเกิดเป็นมนุษย์ เพราะเศษของกรรมที่ยังเหลืออยู่ ทำให้เขาเป็นคนบ้าใบ้ สติไม่สมบูรณ์ สมองเสื่อม เพราะกรรมที่ตนทำไว้นั้นให้ผล ฉะนั้น คนที่ขาดศีลย่อมสร้างแต่เวรภัยให้แก่ตนเอง<sup>๒๓</sup>

#### ๔.๑.๕ การครองตนโดยไม่ประมาทจากการละเมิดศีล

คำว่า “เวร” หมายถึง การประกอบบาปอกุศลทั้งหลาย ที่เป็นไปในทางกาย ทางวาจาและทางใจ การล่วงละเมิดศีล ๕ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งเวรภัยโดยประการต่าง ๆ ผู้ก่อเวรบ่อย ๆ ก็ด้วยเหตุที่ไม่สำรวมระวังประมาทในชีวิต กระทำผิดศีลอยู่เนื่อง ๆ และตรงกันข้าม กับเจตนา งดเว้น ที่กำจัดได้เรียกว่า “เวรมณี” โทษของการละเมิดศีล ๕ นั้นมีมากมายในสังคม ย่อมก่อภัยเบียดเบียนตนเอง บั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบันและอนาคต และยังคงติดตาม ไปถึงภพหน้า ดังที่ปรากฏในเวรสูตร อังคุตตรนิกายปัญจกนิบาตว่า

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสว่า ดูก่อนคฤหบดี อุบาสกไม่ละภัยเวร ๕ ประการ เราเรียกว่าผู้หุศีลด้วย ย่อมเข้าถึงนรกด้วย ภัยเวร ๕ ประการ คือ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ การดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ดูก่อนคฤหบดี อุบาสกผู้ไม่ละภัยเวร ๕ ประการนี้แล เราเรียกว่าผู้หุศีลด้วยย่อมเข้าถึงนรกด้วย

ดูก่อนคฤหบดี อุบาสกผู้ฆ่าสัตว์ ย่อมประสบภัยเวรใด ทั้งในปัจจุบันทั้งในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์ โทมนัสใดแม้ทางจิตเพราะเหตุฆ่าสัตว์ อุบาสก ผู้งดเว้นจากปาณาติบาต ย่อมไม่ประสบภัยเวรนั้น ทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์ โทมนัสนั้นแม้ทางจิต ภัยเวรนั้น ของอุบาสกผู้งดเว้นจากปาณาติบาตย่อมสงบระงับด้วยประการฉะนี้ อุบาสกผู้ลักทรัพย์...ประพฤตินอกใจ ในกาม...พูดคำเท็จ... ดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมประสบภัยเวรใดทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์ โทมนัสใดแม้ทางจิต เพราะเหตุแห่งการ ดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อุบาสกผู้งดเว้นจากการ ดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมไม่ประสบภัยเวรนั้น ทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์ โทมนัสนั้นแม้ทางจิต ภัยเวรนั้น

<sup>๒๓</sup> พระราชวิสุทธิภิกขุ (พิจิตร จิตตฺตฺโน), การสังฆมณูญ ด้วยการรักษาศีล, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญ สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๕๘.

ของอุปาสกผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท  
ข่มองบระงับด้วยประการฉะนี้<sup>๒๔</sup>

ดังนั้น เราควรต้องสำรวมระวัง ไม่ประมาทในชีวิต โดยการมี ศีล ๕ เป็นความประพฤติ  
พื้นฐานทางสังคมและสมควรแก่ทุกคนเพราะเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้คนทำคุณงามความดี  
มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย การขาดศีล ๕ เป็นเครื่องแสดงถึงความเสื่อมทางด้านจิตใจของคน  
ในสังคม ถ้าคนในสังคมมีศีล ๕ ก็แสดงว่าคนในสังคมนั้นมีความสมบูรณ์ทุกด้าน

การปฏิบัติตามศีล ๕ หมายถึงการมีเจตนางดเว้นจากการทำชั่ว ๕ ประการ ศีลจะเกิดขึ้นก็  
เพราะมีวิริติ คือ เจตนาที่จะงดเว้นจากโทษนั้น ๆ เวนั้น ๆ มี ๓ ประการคือ

๑. สมาทานวิริติ แปลว่า ความละเว้นด้วยถือ คือ สมาทาน หรือรับเอาด้วยตนเองก็ได้  
ด้วยการรับจากผู้อื่นก็ได้ หมายความว่า การตั้งใจไว้ก่อนว่า จะรักษาศีล เมื่อไปประสบกับเหตุการณ์  
ที่จะทำให้ศีลขาดก็ไม่ทำ เพราะถือว่าได้สมาทานศีล ไว้แล้ว จะทำกลัวศีลขาด การกระทำเช่นนี้  
เรียกว่า “สมาทาน” ในปัจจุบันนี้มีการปฏิบัติกันมากคือสมาทานกับพระสงฆ์ หรือสมาทานเองก็ได้

๒. สัมปตตวิริติ หมายถึง การงดเว้นจากวัตถุอันถึงเข้า หรือขณะที่ประจวบเข้า ในทันที  
ทันใดกับเหตุที่จะทำให้ศีลขาด คือ งดเว้นด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หมายความว่า แต่เดิม  
ไม่ได้รักษาศีล ไม่ได้สมาทานศีล เมื่อประสบเหตุการณ์ที่จะทำให้ล่วงศีลนั้นก็ตั้งใจงดเว้นในขณะนั้น เช่น  
เห็นทรัพย์ของผู้อื่นวางทิ้งไว้ อาจหยิบถือเอาไปได้ แต่มาคิดว่าคนอย่างตนไม่เคยขโมยของ ๆ ใคร  
การตั้งใจงดเว้นเหตุการณ์ที่ประจวบเข้าเช่นนี้เรียกว่า สัมปตตวิริติ

๓. สมุจเจทวิริติ แปลว่า ความละเว้น ได้เด็ดขาด ได้แก่ การละเว้นของพระอริยบุคคล ตั้งแต่  
พระโสดาบันขึ้นไป ท่านงดเว้นจากการประพฤติดิศีลห้าได้อย่างเด็ดขาด โดยไม่ต้องสมาทาน  
เพราะจิตของท่านเหล่านั้นเห็นโทษของการไม่มีศีลอย่างแท้จริง<sup>๒๕</sup>

ถ้าคนใดมีวิริติ ๓ อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นก็มีศีล ถ้าไม่มีวิริติก็หมายความว่าผู้นั้นไม่มีศีล  
กล่าวโดยสรุปวิริติทั้ง ๓ ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในศีลข้อสัมปตตวิริติและสมาทานวิริตินั้นจะมี  
อาการของศีลที่จะรักษา คือ ถ้ามีเจตนาละเมิดศีลก็ใช้ความตั้งใจที่จะรักษาศีลเป็นเครื่องระงับ จักว่า  
เป็นอาการของศีล ส่วนสมุจเจทวิริตินั้นชี้ให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในศีลรักษาศีลจนใจเป็นปกติ เห็นคุณค่า  
ของศีลแน่ชัด จนเกิดศรัทธาด้วยตนเองประพฤติดุปฏิบัติจนเป็นปกติวิสัย จึงเรียกวิริติของผู้ทรงศีล

<sup>๒๔</sup> อ.ป.ญจก. ๓๖/๑๗๔/๓๗๐.

<sup>๒๕</sup> สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม, อ่างแก้ว,  
หน้า ๕๖.

#### ๔.๑.๖ สីลข้อที่ ๕ กับการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

การอยู่ในสังคมให้มีความสุขได้นั้น ต้องยึดมั่นในหลักแห่งศีลธรรม หากการยึดมั่นในหลักดังกล่าว เป็นกรอบของความประพฤติจะทำให้บุคคลในสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะศีลเป็นหลักในการพัฒนาตนเองให้เกิดความดีงามความมีระเบียบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกเพศทุกวัยที่จะต้องมศีล อันเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุขของตนเองและผู้อื่นเป็นหลักในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง ควรมีการปฏิบัติดังนี้

๑. การประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีลในการงดเว้นการดื่มสุรา ในภาวะปัจจุบันนี้มี คนไทยเป็นจำนวนมากรู้จักพระพุทธศาสนา แต่ไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาเพียงพอ ไม่ได้ศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของคำสอนเบื้องต้นเกี่ยวกับศีล ๕ และไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ ตามหลักคำสอน โดยอาจจะเห็นว่าคำสอนทางศาสนาเป็นเรื่องล้าสมัย และการที่ได้ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความทุกข์ร้อนทั้งหลายนั้นก็เนื่องมาจากการที่คนเหล่านั้นไม่รู้จักรุณธรรมเบื้องต้นไม่มีศีลธรรม ไม่มีที่พึ่งทางใจเลยหันเข้าหาสิ่งเสพติดของมึนเมามาเป็นที่พึ่ง ไม่ได้ใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ จึงทำให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอันเกิดจากสิ่งเหล่านั้น จึงควรประพฤติตามหลักของศีล ดังพุทธพจน์

คนผู้นี้เป็นผู้ละการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท พระราชาไม่สามารถจับเขามาประหารจองจำเนรเทศ หรือกระทำตามปัจจัย เพราะเหตุแห่งการงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท แต่ว่าบาปกรรมของคนนั้นแหละข่มขอกให้ทราบ ว่า คนผู้นี้ประกอบกรดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท แล้วฆ่าหญิง หรือชายตาย ลักทรัพย์เขามาจากบ้าน หรือจากป่า ละเมิดประเพณี ในหญิง หรือบุตรของผู้อื่น ทำลายประโยชน์ของคฤหบดี หรือบุตรของคฤหบดีด้วยมุสาวาท พระราชาจักจับเขามาประหารจองจำเนรเทศ กระทำตามปัจจัย เพราะเหตุแห่งการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท

การดำรงชีวิตของคนเราต้องมีสติ (ความระลึกได้) หรือในทางประพฤติปฏิบัติเรียกว่า ความไม่ประมาท (อัปมาทะ) นั่นเอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้งดเว้นจากการเสพสุรา เมรัย และสิ่งมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และสอนให้มี สัมมาสติ

๒. การเห็นโทษของการดื่มสุรา เพื่อมิให้ประมาท หรือขาดสติสัมปชัญญะปัจเจกบุคคล จึงควรเว้นจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ เพราะเป็นเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ง่าย โทษของการดื่มสุราที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนถึงกาลกามาพไว้ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรคว่า

ดูก่อนคฤหบดีบุตร โทษในการประกอบเมืองๆ ซึ่งการค้ำน้ำมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการนี้ คือ ความเสื่อมทรัพย์ อันผู้ค้ำพึงเห็นเอง ๑ ก่อการทะเลาะวิวาท ๑ เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๑ เป็นเหตุ เสี่ยงชื่อเสียง ๑ เป็นเหตุไม่รู้จัก ละอาย ๑ มีบพที่ ๖ คือ เป็นเหตุทอนกำลัง ปัญญา ๑ ดูก่อนคฤหบดีบุตร โทษ ๖ ประการในการประกอบเมือง ๆ ซึ่งการค้ำน้ำมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาทเหล่านี้แล<sup>๒๖</sup>

ด้วยเหตุนี้การดื่มสุราต่าง ๆ จึงมีโทษมากและเหตุให้ล่วงละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ง่าย และอุศลธรรม ที่ยังไม่เกิดขึ้น ข่อมไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมลง และอุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะความประมาท ดังนั้นคำสอนในพระพุทธศาสนามีคำกล่าวถึงโทษของ สิ่งเสพติดไว้ เริ่มต้น จากสุราเมรัย

๓. ศีล ๕ เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาคามการดื่มสุรา โดยคนนำไปประพฤติปฏิบัติแต่จะแก้ได้มาก น้อยเพียงไร ข่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจปฏิบัติ เพราะพื้นฐานการรับรู้ทางใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน และยังมีเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นปัญหาของสังคมอยู่อีกมากมาย เพราะฉะนั้นจะทำได้ก็แต่เพียงให้ลด น้อยลง แต่อย่างน้อยก็ ๑. ลดอุบัติเหตุ ๒. ลดความเสียเวลา ๓. ลดการเสียทรัพย์ ๔. ลดการทะเลาะวิวาท ๕. ลดความเสื่อมสุขภาพ ๖. ลดปัญหาความเสื่อมทรามอื่น ๆ โดยอาศัยการน้อมนำศีล ๕ มา ประพฤติปฏิบัติด้วยตัวเอง และจะสัมผัสผลนั้นด้วยตนเอง และควรปลูกฝังหรือให้ความรู้เกี่ยวกับ โทษของสุราตั้งแต่เด็ก ๆ ไป อย่างชัดเจน โดยให้ถือว่าเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติ

การใช้ศีลข้อที่ ๕ เป็นระเบียบกติกา เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขภายในสังคม แม้ว่า มนุษย์เราจะอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็ตาม แต่โดยพื้นฐานแล้วทุกชีวิตในโลกนี้ ล้วนแต่ ต้องการความสุข และไม่ต้องการความทุกข์ ฉะนั้น การจะทำอะไรก็ตามที่เป็นการทำให้อันอื่นเดือดร้อนจะต้องงดเว้น เมื่อประพฤติปฏิบัติได้เช่นนี้ จะอยู่ในสังคมใดหรือวัฒนธรรมใด ก็สามารถ อยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุขปราศจากอันตราย

<sup>๒๖</sup>ที.ปา. ๑๖/๑๗๕/๘๐.



## ๔.๒ อบายมุข

### ๔.๒.๑ ความหมายของอบายมุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “อบายมุข” หมายถึง ทางแห่งความฉิบหาย มี ๒ หมวด คือ อบายมุข ๔ ได้แก่ ๑. เป็นนักเลงหญิง ๒. เป็นนักเลงสุรา ๓. เป็นนักเลงเล่นการพนัน ๔. คบคนชั่วเป็นมิตร อบายมุข ๖ ได้แก่ ๑. คឹมน้ำเมา ๒. เที้ยวกลางคีน ๓. เที้ยวดูการละเล่น ๔. เล่นการพนัน ๕. คบคนชั่วเป็นมิตร ๖. เกี้ยจคร้านการทำงาน<sup>๒๗</sup>

อบายมุข ๖ คือ เหตุแห่ง ความฉิบหาย ๖ ประการ

- |                                |                                   |
|--------------------------------|-----------------------------------|
| ๑. สุราเมรยชมชขปมาทฎจานานูโยโค | คឹมน้ำเมา                         |
| ๒. วิกาลวิสิขจริยานูโยโค       | เที้ยวกลางคีน                     |
| ๓. สมชชชากิจรณิ                | เที้ยวดูการละเล่น                 |
| ๔. ชุตปปมาทฎจานานูโยโค         | เล่นการพนัน                       |
| ๕. ปาปมิตตทานูโยโค             | คบคนชั่วเป็นมิตร                  |
| ๖. อลลสุสานูโยโค               | เกี้ยจคร้านการทำงาน <sup>๒๘</sup> |

คឹมน้ำเามีโทษ ๖ ประการ

- |                       |                                     |
|-----------------------|-------------------------------------|
| ๑. ธนชานิ             | ความเลื่อมทรัพย์                    |
| ๒. กลหปุปวฑุณนิ       | ก่อการทะเลาะวิวาท                   |
| ๓. โรคานิ อายตนิ      | เป็นบ่อเกิดแห่งโรค                  |
| ๔. อกิตติสณชณนิ       | เป็นเหตุเสียชื่อเสียง               |
| ๕. หิริโกปินนิทุทสนิ  | เป็นเหตุไม่รู้จักอาย                |
| ๖. ปญญาเย ทุพพิลลิกณิ | เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา <sup>๒๙</sup> |

เที้ยวกลางคีนมีโทษ ๖ ประการ

- |                                 |   |
|---------------------------------|---|
| ๑. อคตาศิสส อคตโค อรกุจิโค      | ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาคัว          |
| ๒. ปุคตทวาริปิสส อคตโค อรกุจิโค | ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษามิตรภรรยา    |
| ๓. สาปเตยยิปิสส อคตโค อรกุจิโค  | ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ |
| ๔. สจกิโอ                       | เป็นที่ระแวงของคนอื่น                   |

<sup>๒๗</sup>ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๓๒๕.

<sup>๒๘</sup>ที่.ป.า. ๑๖/๑๓๕/๘๐.

<sup>๒๙</sup>ที่.ป.า. ๑๖/๑๓๕/๘๐.

๕. อภุคตวจนญจ คำพูดไม่เป็นจริง ย่อมปรากฏในผู้นั้น  
 ๖. ทุกขธมมานัน ปุรกุจิโต ทำให้เกิดความลำบากมาก<sup>๑๐</sup>

เที่ยวดูการละเล่นมีโทษตามวัตถุที่ไปดู ๖ ประการ

๑. กุว นจจัน รำที่โหนไปที่นั่น  
 ๒. กุว คีตติ ขับร้องที่โหนไปที่นั่น  
 ๓. กุว วาหิตติ ประโคมที่โหนไปที่นั่น  
 ๔. กุว อุกขานัน เสภาที่โหนไปที่นั่น  
 ๕. กุว ปาณิสสุริ เพลงที่โหนไปที่นั่น  
 ๖. กุว กุมภกณนุติ เถิดเทิงที่โหนไปที่นั่น<sup>๑๑</sup>

เล่นการพนันมีโทษ ๖ ประการ

๑. ขยั เวร็ ปสวติ ผู้ชนะย่อมก่อเวร  
 ๒. ชินโน วิตุตมณู โสจติ ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป  
 ๓. สนุพิฏฐิจกา ธนชานี ความเสื่อมทรัพย์ในปัจจุบัน  
 ๔. สภาคตสสุ วจนัน รูหติ ไม่มีใครเชื่อถ้อยคำ  
 ๕. มิตตามจจจัน ปริฏโต ถูกมิตรอำมาตย์หมิ่นประมาท  
 ๖. อาวหาวิวาหกานัน อปฺปตฺติโต ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย<sup>๑๒</sup>

คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษตามบุคคลที่คบ ๖ ประการ

๑. ชุตฺตา นำให้เป็นนักเลงการพนัน  
 ๒. โสณฺญา นำให้เป็นนักเลงเหล้า  
 ๔. เนกตฺติกา นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้  
 ๓. ปิปาสา นำให้เป็นคนลวงผู้อื่นด้วยของปลอม  
 ๕. วณฺจนิกกา นำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า  
 ๖. สาสฺสิกา นำให้เป็นคนหัวไม้<sup>๑๓</sup>

เกียจคร้านการทำงานมีโทษ ๖ ประการ

๑. อติสฺสิตฺถ มักร้างว่า หนานวนัก แล้วไม่ทำภาระงาน

<sup>๑๐</sup>ที่.ปา. ๑๖/๑๘๐/๘๐.

<sup>๑๑</sup>ที่.ปา. ๑๖/๑๘๑/๘๑.

<sup>๑๒</sup>ที่.ปา. ๑๖/๑๘๒/๘๑.

<sup>๑๓</sup>ที่.ปา. ๑๖/๑๘๓/๘๑.

๒. อติอุณห์                      มักอ้างว่า ร้อนนัก แล้วไม่ทำกรงาน  
 ๓. อติสายนุห์                    มักอ้างว่า เย็นแล้ว แล้วไม่ทำกรงาน  
 ๔. อติปาโต                        มักอ้างว่า เช้าอยู่ แล้วไม่ทำกรงาน  
 ๕. อติจฺจนาโต                    มักอ้างว่า หิวนัก แล้วไม่ทำกรงาน  
 ๖. อติปีปาสีโต                   มักอ้างว่ากระหายนักแล้วไม่ทำกรงาน<sup>๑๔</sup>

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า อบายมุข เป็นความเสื่อม ความเสียหาย เพราะอบายแปลว่า ความเสื่อม มุข แปลว่า ปาก ทาง ฉะนั้น อบายมุข จึงแปลรวมกันว่า ปากแห่งความเสื่อม หรือทางแห่งความเสื่อม<sup>๑๕</sup> แท้ที่จริงนั้นอบายมุขแต่ละอย่างหากคุณ ไม่ได้เลย มีแต่จะก่อให้เกิดโทษภัยมากมายแก่คนเรา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงโทษของอบายมุขที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล ที่เสพสุันหรือเกี่ยวข้องไว้ประเภทละ ๖ ประการ ดังนี้

๑. โทษของการเสพน้ำเมา คือ สุราเมรัย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโทษของการเสพน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทมี ๖ ประการ คือ

๑) ความเสื่อมทรัพย์ อันผู้เสพพึงเห็นเอง

๒) ก่อการทะเลาะวิวาท คนอารมณ์เสียเนื่องจากความมึนเมาชอบก่อการทะเลาะวิวาท ซึ่งในที่สุดก็จะหนีไม่พ้นปัญหาที่ทำให้เสียทรัพย์ตามมา

๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค เมื่อสุขภาพเสีย ผู้เสพก็จำเป็นต้องเสียทรัพย์รักษาโรคต่าง ๆ อย่างไม่น่าจะต้องเสีย

๔) เป็นเหตุเสียชื่อเสียง ผู้เสพน้ำเมา ชอบควบคุมสติสัมปชัญญะไม่ได้ ชอบทำกรรมกิลเลส ๔ ได้เสมอ ซึ่งนอกจากจะเป็นเหตุให้เสียชื่อเสียงแล้ว ก็ยังจะต้องเสียทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อเอาไว้

๕) เป็นเหตุไม่รู้จักอาย ผู้เสพน้ำเมาที่ก่อกรรมกิลเลส ๔ นอกจากจะเสียชื่อเสียงและทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาที่ตนก่อไว้แล้ว ยังอาจต้องกลายเป็นคนหมดอนาคต เสียผู้เสียคน

๖) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา<sup>๑๖</sup> ฤทธิ์ของน้ำเมาและยาเสพติดทุกประเภท ชอบทำลายสติปัญญาของผู้เสพ ดังที่ปรากฏให้เห็นกัน โดยทั่วไป พอน้ำเมาเข้าปากก็กลายเป็นเสมือนคนปัญญาอ่อน ถ้าเสพไปนาน ๆ นอกจากจะมีผลให้ปัญญาเสื่อมทรามลงเรื่อยๆ แล้วก็จำเป็นต้องเสียทรัพย์บำบัดรักษา

<sup>๑๔</sup>ที่.ป.า. ๑๖/๑๘๔/๘๑.

<sup>๑๕</sup>พระภิกษุภววิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), คัมภีร์ปฏิรูปมนุษย์ ๒, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๖.

<sup>๑๖</sup>ที่.ป.า. ๑๖/๑๗๕/๘๐.

จากโทษทั้ง ๖ ประการที่ยกมากล่าวนี้ ย่อมเห็นแล้วว่าโทษแต่ละประการจะก่อให้เกิดปัญหากระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของผู้เสพทั้งทางตรงและทางอ้อม

## ๒. โทษของการเที่ยวกลางคืน

การเที่ยวกลางคืน หมายถึง การเตร็ดเตร่หาความสำราญในเวลากลางคืน ตามแหล่งบริการที่ส่งเสริมให้เกิดต้นหาราคะ ความกำหนัดและกามารมณ์ ปัจจุบันมีแหล่งบริการประเภทนี้อยู่ มากมาย ทั้งในเมืองใหญ่และในชนบท เช่น บาร์ ผับ อาบอบนวด ดิสโก้เทค ไนต์คลับ เป็นต้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโทษของการเที่ยวกลางคืน ๖ ประการ คือ

๑) ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาตัว สถานที่เที่ยวกลางคืน คือแหล่งรวมคนมิชฌาติภูฏิ คนพาล คนขาดสติ อันตรายต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอในหมู่คนเหล่านี้ ดังนั้นผู้ชอบเที่ยวกลางคืน จึงชื่อว่าเป็นการเสี่ยงภัยโดยไม่จำเป็น เพราะนอกจากจะเสียทรัพย์ เสียเวลาสำหรับทำความดีแล้ว ยังอาจเสียชีวิตเอาง่าย ๆ

๒) ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา บุรุษซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ชอบเที่ยวกลางคืน ย่อมเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้บุตรภรรยาเอาอย่างบ้าง นอกจากเขาจะชื่อว่าไม่คุ้มครองรักษาตนแล้ว ยังชื่อว่าไม่คุ้มครองรักษาบุตรภรรยาของตนอีกด้วย

๓) ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ บ้านใดก็ตามที่สมาชิกออกเที่ยวกลางคืนแล้ว ปิดบ้านทิ้งไว้ ย่อมตกเป็นเหยื่อให้เหล่าโจรผู้ร้ายเข้าไปปล้นขโมยทรัพย์สมบัติได้ง่าย

๔) เป็นที่ระแวงของคนอื่น บรรดามิชฌาชีพและเหล่าโจรผู้ร้ายส่วนมาก ย่อมก่อกรรมชั่วในเวลากลางคืน บุคคลที่ไม่อยู่ในเคหสถานในยามคึกคักค้ำคั้น แม้จะไม่ใช่โจรผู้ร้ายก็อาจเป็นที่ระแวงสงสัย ของคนอื่น

๕) คำพูดอันไม่เป็นจริงในที่นั้น ๆ ย่อมปรากฏในผู้นั้น เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า คนไม่ดีเท่านั้นที่ชอบเที่ยวกลางคืน ดังนั้นใครก็ตามที่ชอบเที่ยวกลางคืน แม้ยังไม่ได้ทำความผิด หรือทำชั่วก็มักจะถูกระแวง ถูกใส่ร้ายป้ายสีด้วยเรื่องไม่จริง ได้โดยง่าย เพราะภาพลักษณ์ของตน ไม่ดีอยู่แล้ว

๖) ทำให้เกิดความลำบากมาก จากสาเหตุทั้ง ๕ ข้อที่ผ่านมา ย่อมก่อให้เกิดทุกข์และปัญหาความเดือดร้อนเป็นอันมาก แก่ผู้ชอบเที่ยวกลางคืน<sup>๓๖</sup>

ปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ที่ชอบเที่ยวกลางคืนก็คือ การเสียทรัพย์เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ประโยชน์เพราะเหตุนี้ผู้ชอบเที่ยวกลางคืน นอกจากจะเก็บออมทรัพย์ไม่ได้แล้ว ยังอาจจะกลายเป็นคนมีหนี้สินติดตามมา โดยสรุปก็คือปัญหาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นกับนักเที่ยวกลางคืนเสมอ

<sup>๓๖</sup>ที่.ป.อ. ๑๖/๑๐๒.

### ๓. โทษของการเที่ยวดูการละเล่น

การเที่ยวดูการละเล่น หมายถึง การดูมหรสพต่างๆ พึงเข้าใจว่าพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงห้ามเรื่องนี้โดยเด็ดขาด อาจจะไปดูบ้างเป็นครั้งคราว เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ก็ไม่ถือเป็นเรื่องเสียหาย สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงชี้โทษ คือการหมกมุ่นกับสิ่งบันเทิงเรีงรมย์ ชนิดที่เรียกว่าการเสพติด ดังที่ตรัสแสดงไว้ ๖ ประการ คือ

- ๑) ราที่ไหนไปทีนั้น
- ๒) ขับร้องที่ไหนไปทีนั้น
- ๓) ประโคมที่ไหนไปทีนั้น
- ๔) เสภาที่ไหนไปทีนั้น
- ๕) เพลงที่ไหนไปทีนั้น
- ๖) เกิดเทิ่งที่ไหนไปทีนั้น<sup>๑๘</sup>

ผู้ที่มีพฤติกรรมในทำนองเดียวกับตัวอย่างทั้ง ๖ ประการนี้ ย่อมหมกมุ่นอยู่กับสิ่งบันเทิงเรีงรมย์ จนทำให้เสียเวลาในการทำมาหากิน วิถีชีวิตเช่นนี้ ในที่สุดก็จะประสบกับปัญหา

### ๔. โทษของการเล่นการพนัน

ขึ้นชื่อว่าการพนันย่อมมีแต่โทษประการเดียว หากคุณไม่ได้เลย ผู้เข้าไปสู่วงการพนันทุกคน ล้วนเตรียมตัวเตรียมใจไป “ได้” ทั้งสิ้น ไม่มีใครคิดจะไป “เสีย” นั่นคือเตรียมไปทำให้คนอื่นสูญเสียนั่นเอง แต่โดยทั่วไปความสูญเสียก็ย้อนกลับมาสู่ตนเองอย่างหนีไม่พ้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้โทษของการเล่นการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการ

๑) ผู้ชนะย่อมก่อเวร ในวงการพนัน ผู้ชนะย่อมได้ทรัพย์จากผู้แพ้ ฝ่ายผู้แพ้ย่อมเสียขายเสียใจ หรือถึงขั้นสิ้นเนื้อประดาตัว จึงคิดแก้แค้นเอาเงินคืน นั่นคือผู้ชนะได้ก่อเวรให้กับตนเองแล้ว

๒) ผู้แพ้ย่อมเสียขายทรัพย์ที่เสียไป ความคิดของผู้แพ้มีอยู่เรื่องเดียว คือ การแก้แค้นเพื่อเอาเงินคืน ถ้าไม่สามารถแก้แค้นด้วยเกมการพนัน ก็อาจใช้วิธีอย่างอื่นที่ร้ายแรงได้ นั่นคือการจองเวรของผู้แพ้การพนัน

๓) ความเสื่อมทรัพย์ในปัจจุบัน ผู้ที่ติดการพนันในบางครั้งอาจจะมีเงินทองใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเมื่อเป็นผู้ชนะ เมื่อเป็นผู้แพ้ก็หมดตัว เป็นหนี้เป็นสิน แต่ในที่สุดแล้วนักพนันส่วนใหญ่ล้วนอยู่ในสภาพสิ้นเนื้อประดาตัว

<sup>๑๘</sup>ที.ปา. ๑๖/๑๘๑/๘๑.

๔) ถ้อยคำของคนเล่นการพนัน ซึ่งไปพูดในที่ประชุมฟังไม่ขึ้น ไม่มีใครเชื่อถ้อยคำ ความสิ้นเนื้อประดาตัวทำให้คนเรามีหนี้สินมากมาย จึงกลายเป็นคน โทก เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า บางครั้งแม้พูดจริงก็ไม่มีใครเชื่อถ้อยคำ

๕) ถูกมิตรอำมาตย์หมิ่นประมาท สภาพและพฤติกรรมชั่วร้ายต่าง ๆ ของนักการพนัน ย่อมเป็นที่ดูหมิ่นดูแคลนของเพื่อนฝูงและญาติมิตร

๖) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วยเพราะเห็นว่าชายนักเลงเล่นการพนัน ไม่สามารถจะเลี้ยงภรรยาได้ คนติดการพนันนอกจากเป็นคนดีไม่ได้แล้ว ยังเป็นคนที่ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวอีก จึงไม่มีใครคิดจะแต่งงานด้วย จากโทษของการติดการพนันทั้ง ๖ ประการนี้ จะเห็นว่าผู้ติดการพนัน ย่อมจะประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอยู่เสมอ สภาพเช่นนี้ย่อมฟ้องว่า เขาเป็นผู้ที่ขาดความสำนึก รับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจ

#### ๕. โทษของการคบคนชั่วเป็นมิตร

จิตใจของคนเรานั้นซึมซับความชั่วได้ง่ายกว่าความดี ดังนั้น ใครก็ตามที่คบคนชั่วเป็นมิตร ย่อมจะถูกชักนำให้ทำชั่วได้โดยง่าย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสชี้โทษของการคบคนชั่วเป็นมิตร ไว้ ๖ ประการ คือ

- ๑) นำให้เป็นนักเลงการพนัน
- ๒) นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
- ๓) นำให้เป็นนักเลงเหล้า
- ๔) นำให้เป็นคนหลงผู้อื่นด้วยของปลอม
- ๕) นำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า
- ๖) นำให้เป็นคนหัวไม้<sup>๓๕</sup>

จากโทษทั้ง ๖ ประการนี้ ย่อมเห็นได้ว่าคนช่วนั้นมีมิจฉาทิฐิฝังแน่นอยู่ในจิตใจ มีใจ มีคบอด เป็นประจำ ย่อมไม่สนใจหรือไม่เชื่อกฎแห่งกรรม กล่าวทำกรรมกิลเลส ๔ ได้ทุกเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขได้ทุกประเภท คนประเภทนี้ย่อมมีอคติ จะหาความเป็นธรรมและ ความรับผิดชอบจากคนประเภทนี้ได้ยาก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่รู้กันในหมู่ทั่วไปว่า สุขยอดแห่งอบายมุข คือการคบคนชั่วเป็นมิตร

#### ๖. โทษของการเกียจคร้านการทำงาน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสชี้โทษของการเกียจคร้านการทำงานไว้ ๖ ประการ คือ

- ๑) มักอ้างว่าหนาวนัก แล้วไม่ทำงาน
- ๒) มักอ้างว่าร้อนนัก แล้วไม่ทำงาน

<sup>๓๕</sup>ที.ปา. ๑๖/๑๘๓/๘๑.

- ๓) มักอ้างว่าเย็นแล้ว แล้วไม่ทำงาน
- ๔) มักอ้างว่ายังเช้ายู่ แล้วไม่ทำงาน
- ๕) มักอ้างว่าหิวหนัก แล้วไม่ทำงาน
- ๖) มักอ้างว่ากระหายน้ำ แล้วไม่ทำงาน<sup>๔๐</sup>

การทำงานและการประกอบอาชีพเป็นหน้าที่ของทุกคนเนื่องจากทุกคนมีชีวิตอยู่ได้ด้วยปัจจัย ๔ การทำงานประกอบอาชีพ ก็เพื่อหาทรัพย์สินมาเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนปัจจัย ๔ เพื่อสงเคราะห์ญาติมิตรเพื่อนฝูง ตลอดจนเพื่อบริจาคเป็นทานกุศล ตั้งสมบุญไว้ในภพเบื้องหน้าต่อไปคนที่เกียจคร้านการทำงาน หรือทำงานคั่งค้าง เกียจคร้านในการทำมาหากิน ปล่อยให้เวลาล่วงไป ๆ โดยเปล่าประโยชน์ ถือว่าเป็นคนที่ตายแล้วทางด้านความคิดและความดี คนเกียจคร้าน การทำมาหากิน ทั้ง ๆ ที่ยากจน ข่อมหาวิธีเอาตัวรอดด้วยการเอาเปรียบ เบียดเบียนผู้อื่นด้วยวิธีการต่าง ๆ ด้วยการทำตัวเป็นกาฝากของสังคม ด้วยการทำลายสิ่งแวดล้อม และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ได้ทรัพย์สินมาใช้จ่าย ส่วนบางคนที่มีมรดกมากมายจึงเกียจคร้านการทำงาน ข่อมจะปล่อยให้เวลาล่วงไปกับอบายมุขต่าง ๆ เหล่านี้คือ ที่มาแห่งความเสื่อมโทรมด้านศีลธรรมในสังคมและศีลธรรมทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ความเกียจคร้านการทำงาน จึงเป็นทางแห่งความเสื่อมอย่างหนึ่ง

ในพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวว่า อบายมุข เป็นทางขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของคน เป็นการขัดขวางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคม ตั้งแต่ระดับส่วนตัว จนกระทั่งระดับประเทศชาติ อันจะทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่ไร้สันติสุข ปราศจากศีลธรรมอันดีของพระพุทธศาสนา และเกิดการสูญเสียในหลายด้าน มีดังต่อไปนี้

#### ๔.๒.๒ อบายมุขข้อ การดื่มสุรากับ การสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคม

การดื่มสุรา ผิดศีลข้อที่ ๕ จัดเป็นอบายมุขทางแห่งความเสื่อมและมีโทษร้ายแรงกว่าอบายมุขทุกข้อเมื่อนายแพทย์ปัจจุบันก็ยอมรับว่าการดื่มสุรามีโทษกว่ายาเสพติดทุกชนิด เพราะก่อให้เกิดผลร้ายตามมาอีกเป็นอันมากจากสุราเป็นต้นเหตุ อุบัติเหตุรถยนต์ซึ่งเกิดมากเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยืนยันว่าเกิดมาจากการดื่มสุราเป็นสาเหตุถึงร้อยละ ๒๐ โดยเฉพาะในเวลาตอนเย็นของทุกวันจะเห็นได้ชัดในเทศกาลใหญ่ ๆ ที่มีวันหยุดหลาย ๆ วัน เช่น วันสงกรานต์และวันขึ้นปีใหม่ มีอุบัติเหตุรถยนต์เพราะเมาสุรา ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินมากในแต่ละปี<sup>๔๑</sup>

<sup>๔๐</sup>ที่.ป.า. ๑๖/๑๘๔/๘๑.

<sup>๔๑</sup>จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรณ, สุขภาพคนไทย : สถานะสุขภาพของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : อยุธยาพิมพ์, ๒๕๔๓) หน้า ๓๓๖.

การดื่มสุราและเสพยาเสพติดคนนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้ว ยังบั่นทอนสติปัญญาอีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การฆาตกรรม ฉกชิงวิ่งราว อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวงต้มตุ๋นและอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและสังคม การดื่มน้ำเมา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ถือเป็นอบายมุขอย่างหนึ่ง ของทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นเหตุแห่งความเสียหายทางด้านชีวิตและทรัพย์สิน อุบัติเหตุที่เกิดจากการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปีในช่วงเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์

การดื่มสุรา หรือแอลกอฮอล์ทำให้ครองสติไม่อยู่ จากสถิติในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ระบุว่าคนไทยเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจร ๑๒,๕๔๔ คน บาดเจ็บ ๘๖๔,๘๐๐ คน สร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจประมาณ ๑๒๒,๔๐๐-๑๘๘,๐๔๐ ล้านบาท มีหน่วยจัดการความรู้เพื่อถนนปลอดภัย คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ทำการศึกษาว่าทำไมคนดื่มสุราถึงทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายและเพิ่มขึ้น โดยพบว่ายังมีระดับแอลกอฮอล์ในเลือดเข้มข้นมากเท่าไร ก็ยิ่งเพิ่มโอกาสการเกิดอุบัติเหตุสูงขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างเช่นระดับแอลกอฮอล์ ๒๐ - ๔๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ (ประมาณไม่เกิน ๑ ชั่วโมง หลังการดื่มเบียร์ ๑ ขวด) จะเสี่ยงต่อการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุมากกว่า คนที่ไม่ได้ดื่ม ๓ - ๕ เท่า ระดับแอลกอฮอล์ ๕๐ - ๗๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ (แอลกอฮอล์ ๕๐ - ๗๐ มิลลิกรัม ในเลือด ๑๐๐ มิลลิลิตร) จะเสี่ยงต่อการเสียชีวิต เพิ่มขึ้น ๖ - ๑๗ เท่า สรุปได้ว่ายิ่งดื่มมากเท่าไร โอกาสการเสี่ยงต่อความตายจากอุบัติเหตุจะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ เนื่องจากการดื่มทำให้การมองเห็น แคมลง มัวลง เห็นภาพซ้อน ในสภาพเช่นนี้ ผู้ขับขี่จึงรับรู้ต่อความเคลื่อนไหวรอบตัวได้น้อยลง ทำให้การสั่งการของสมองไปยังกล้ามเนื้อช้าลง เมื่อขับขี่จึงอาจแตะเบรกได้ช้ากว่าปกติ และหักหลบหลีกได้ช้ากว่าปกติ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่น่าจะมีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ พบว่าอุบัติเหตุส่วนใหญ่ เป็นรถจักรยานยนต์และรถยนต์ส่วนใหญ่ที่ ผู้ขับขี่มีการดื่มสุราในระหว่าง หรือก่อนการขับขี่<sup>๔๒</sup>

สรุปความว่าสุราจัดเป็นอบายมุข คือ ทางแห่งความเสื่อม ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักของจริยธรรม ควรเว้นจากอบายมุขทางแห่งความเสื่อม เพราะเป็นเหตุให้เสียสุขภาพทางกาย ทางจิต สมอง ความคิดก็เฉื่อยชา หรือครุ่นคิดในสิ่งนั้น ๆ อยู่เนื่อง ๆ ใช้เวลากับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นเหตุให้ครอบครัว สังคมเดือดร้อน และก่อให้เกิดการล่วงละเมิดศีล หรือแม้แต่การทำลายคุณธรรมอื่น ๆ อบายมุขจึงเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่ความเสียหาย และเป็นการทำลายจริยธรรมอันดี<sup>๔๓</sup>

<sup>๔๒</sup> วัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์, “สถิติร้ายเกี่ยวกับเหล้า”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

<<http://www.stopdrink.com/?content=ViewNews&id=671&type=5>>(15 August 2007)

<sup>๔๓</sup> ที.ป. ๑๗/๑๗๘/๑๕๖.



ในกลุ่มของความเสื่อมเสียจากอบายมุขได้กล่าวถึงโทษของสุราไว้เป็นข้อแรกว่า การติดสุราและของมีนเมาที่มีโทษ ๖ สถานคือ สิ้นเปลืองทรัพย์โดยเปล่าประโยชน์ทรัพย์สินที่มีอยู่หรือที่หามาได้ย่อมหมดไปทุกอย่างเห็นได้ชัด มักก่อการทะเลาะวิวาท ก่อความวุ่นวายเดือดร้อน เป็นบ่อเกิดแห่งโรคต่างๆในร่างกาย ในเมื่อร่างกายอ่อนแอเพราะพิษสุรา จึงเป็นสาเหตุให้เป็นโรคแทรกซ้อนต่างๆได้ง่าย ทำให้เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง หมดสง่าราศี ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักรละอายในสิ่งที่ควรละอาย เมื่อเมาสุราแล้วสามารถแสดงกิริยาอาการต่างๆได้โดยไม่อายต่อใคร ประการสำคัญคือ ทำให้สติปัญญาความคิดอ่านต่างๆ หย่อนสมรรถภาพ

#### ๔.๓ อริยมรรค

อริยมรรค มีชื่อเต็ม ๆ ว่า อริยอัฏฐังคิกมรรค เรียกสั้น ๆ ว่า มรรค ๘ แปลว่า ทางอันประเสริฐหรือทางนำผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้ประเสริฐ

คำว่า มรรค แปลว่า ทำให้เตียน หรือ แปลว่า หนทาง<sup>๔๔</sup>

๑) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ เห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มีพุทธทรงแจกแจงว่า “ดูก่อนท่านผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในเหตุให้เกิดทุกข์ ความรู้ในธรรมเป็นที่ดับทุกข์ ความรู้ในข้อปฏิบัติที่ให้ถึงธรรมเป็นที่ดับทุกข์ อันใดเล่า อันนี้เรากล่าวว่า สัมมาทิฏฐิ คือความเห็นชอบ<sup>๔๕</sup>

๒) สัมมาสังกัปปะ มี ๒ อย่าง คือ

โลกียสัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบที่เป็นโลกียะ ความดำริชอบที่เป็นโลกียะนั้นมี ๒ อย่าง คือ ความดำริชอบของบุคคลธรรมดาสามัญและความดำริชอบของนักปฏิบัติธรรมโลกุตตรสัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบที่เป็นโลกุตตระ<sup>๔๖</sup>

๓) สัมมาวาจา มีลักษณะ เป็นวาจาไม่เท็จ เป็นวาจาไม่ส่อเสียด เป็นวาจาไม่หยาบ เป็นวาจาไม่เพ้อเจ้อ<sup>๔๗</sup>

มีพุทธพจน์เกี่ยวกับสัมมาวาจา ดังนี้ว่า สมัยหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหารอารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ครัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

<sup>๔๔</sup> พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ภาณสิทธิ), ทาง ๘ สาย, (กรุงเทพมหานคร : บจก.แอ็ดวานซ์ อินเตอร์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

<sup>๔๕</sup> ม.อ. ๒๒/๒๖๑/๓๔๔.

<sup>๔๖</sup> ม.อ. ๒๒/๒๖๓/๓๔๔.

<sup>๔๗</sup> ที.ม. ๑๔/๒๕๕/๒๕๑.

ผู้ก่อนท่านผู้เห็นภัยในวิภูสงสารทั้งหลาย วาจาอันประกอบด้วยองค์ ๔ เป็น วาจาสุภายิต ไม่เป็นทุภายิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และวิญญูชนไม่พึงคิดเตียน องค์ ๔ เป็น โฉน องค์ ๔ คือ

ผู้เห็นภัยในพระศาสนาเย่อมกล่าวแต่คำที่เป็นสุภายิต ไม่กล่าวคือที่เป็นทุภายิต เย่อมกล่าวแต่คำที่เป็นธรรม ไม่กล่าวคำที่ไม่เป็นธรรม เย่อมกล่าวแต่คำอันเป็นที่รัก ไม่กล่าวคำอันไม่เป็นที่รัก เย่อมกล่าวแต่คำสัตย์ ไม่กล่าวคำเหลวไหลและ

ผู้ก่อนท่านผู้เห็นภัยในวิภูสงสารทั้งหลาย วาจาอันประกอบด้วยองค์ ๔ นี้แล เป็นวาจาสุภายิต ไม่เป็นทุภายิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และวิญญูชนไม่พึง คิดเตียน

๔) สัมมากรรมันโต แปลว่า การงานชอบ หมายความว่า ทำการงานถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ได้แก่ การงานที่ทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา

๕) สัมมาอาชีโว แปลว่า เป็นอยู่ชอบ หมายความว่า เป็นอยู่ชอบเพราะความเพียร เป็นอยู่ชอบ เพราะงดเว้นอย่างเด็ดขาด จากกายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔<sup>๔๔</sup> มีความผ่องแผ้วเป็นลักษณะ

๖) สัมมาวาจาโม แปลว่า เพียรชอบ หมายความว่า ตั้งใจประพฤติปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างจริงๆ เพื่อให้หลุดพ้นไปจากกิเลสและกองทุกข์

๗) สัมมาสติ แปลว่า ระลึกรชอบ หมายความว่า ระลึกรอยู่กับกาย เวทนา จิต ธรรม ประกอบด้วย องค์ ๓ คือ

(๑) อาตาปี มีความเพียรเจริญวิปัสสนากรรมฐานจนสามารถเผากิเลสให้ร้อนและให้ ไหม้ คือให้หมดสิ้นไปจากขันธสันดาน

(๒) สมปชาโน มีสัมปชัญญะ คือกำหนดรู้รูปนามอยู่ทุก ๆ ขณะ

(๓) สติมา มีสติระลึกรอยู่กับกาย เวทนา จิต ธรรม เป็นประจำ

๘) สัมมาสมาธิ แปลว่า ตั้งใจชอบ หมายความว่า มีใจจดจ่ออยู่กับรูปนาม และศีล สมาธิ ปัญญา จนกระทั่งถึงมรรค

มรรค ๘ กับวิปัสสนาเป็นอันเดียวกัน ผู้เจริญวิปัสสนาก็คือ ผู้บำเพ็ญมรรค ๘ ผู้บำเพ็ญ มรรค ๘ ก็คือผู้เจริญวิปัสสนานั้นเองการเจริญมรรค ๘ สรุปลงได้ในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

เสฐียรพงษ์ วรรณปก ให้ความเห็นว่าการเสพติดสุราเป็นเรื่องของความอ่อนแอของ จิตใจคน วิธีการแก้ไขก็คือพยายามที่จะทำให้เกิดปัญญา ฝึกจิตใจ มองเห็นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เห็นพระไตรลักษณ์ด้วยการมีสัมมาปฏิบัติ<sup>๔๕</sup>

<sup>๔๔</sup>ที่.ม.อ. ๑๔/๓๖๒.

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺโตภโณ) กล่าวว่า การนิยมนิคมการดื่มสุราเพราะถูกโมหะครอบงำเกิด ค่านิยมที่ผิด เพราะมีความเห็นผิด ดังนั้น วิธีการแก้ไขต้องพยายามให้เกิดสัมมาทิฐิ รู้จักสำรวจระวัง หลีกเลียงจากอบายมุข และสุรา การรณรงค์เฉพาะเทศกาล เช่น งดเหล้าเข้าพรรษานั้นเป็นแค่ ตัวอย่าง ทางที่ดีที่สุดต้องมีการกระตุ้นให้พัฒนาปัญญา พัฒนาจิตใจให้เลิกดื่มสุราได้โดยเด็ดขาด ด้วยการเข้าถึงกระแสธรรม<sup>๕๐</sup>

#### ๔.๔ คุณค่าของจริยธรรมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

ในพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึง จริยธรรมว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์เพราะเป็นธรรมชาติ ของการอยู่ในสังคม เป็นหลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หลักการครองชีวิต<sup>๕๑</sup> หลักธรรมที่ บุคคลควรประพฤติ ในลักษณะที่ถูกต้องดีงาม เป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคม จริยธรรมจะมีได้จำเป็นต้อง อาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ศีล อันหมายถึงหลักกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อฝึกหัดกาย และวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ จึงเป็นผลของการมีศีลหรือการมีคุณธรรมในจิตใจ ดังนั้น คุณธรรม และศีล จึงเป็น โครงสร้างของจริยธรรม<sup>๕๒</sup>

ผู้นิยมนิคมการดื่มสุรานั้น ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประมาทเมื่อดื่มเข้าไปแล้วจะทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ ไร้ปัญญาที่จะคิดทำสิ่งที่ถูกต้องขาดจิตสำนึกในคุณธรรม กระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม ดังนั้น ศีลข้อที่ ๕ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดเพราะเมื่อใดคนตั้งอยู่ในความไม่ประมาทแล้วย่อมมีปัญหาคาตามมามากมาย การดื่มสุราเป็นอบายมุขข้อร้ายแรง เป็นทางแห่งความเสื่อมซึ่งสาเหตุที่แท้จริงก็คือ การขาดสติ ไม่รู้จักหยุด เสพเท่าไรก็ไม่อึด ดังพุทธทวณะว่า

ภิกษุทั้งหลายการเสพที่ไม่มีใครอึดนั้นมี ๓ อย่าง

๑. ความไม่อึดในการนอน

๒. ความไม่อึดในการเสพสุรา และเมรัยเรื่อง

<sup>๕๐</sup>พระมหาสารวช ญาณสวโณ (พินดอน), “การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, หน้า ๕๕.

<sup>๕๑</sup>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๕๕๐.

<sup>๕๒</sup>บุญมี แทนแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ธนการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

### ๓. ความไม่อึดในการเสพเมถุน<sup>๕๓</sup>

การเสพสุราและเมรัยเป็นทางแห่งความเลื่อมและเป็นปมปัญหาในสังคม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า คุณค่าและประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากรูปแบบของการนำจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหาคือมีสุรานั้นมีมากเพราะจริยธรรมเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสังขธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สามารถรู้และเข้าใจได้ต้องแท้โดยอริยมรรคมีองค์ ๘ ที่เป็นลำดับขั้นตอนสรุปรวมลงได้ใน ไตรสิกขา ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาที่ต้องศึกษา ๓ ประการ คือ สติ สมาธิ ปัญญา

๑) สติ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อฝึกรวมกาย วาจา เพื่อให้มีความประพฤติดีงาม มีสติสำรวมระวัง

๒) สมาธิ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกรวมใจ เพื่อให้จิตใจสงบตั้งมั่น เหมาะสมกับการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง

๓) ปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกรวมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

อริยมรรคอันเป็นหนทางเดินที่ประเสริฐ ตั้งแต่ประพฤดิชอบด้วยกาย วาจา ตลอดจนถึงการพัฒนาจิตใจด้วยความไม่ประมาท ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เริ่มต้นที่มีความระมัดระวังรอบคอบ ไม่ลืม ไม่เผลอ ไม่ทำเหตุแห่งความผิดพลาดทั้งหลายไม่ละเลยที่จะทำเหตุแห่งคุณธรรมความดีด้วยสัมมาสติคือการฝึกปฏิบัติในสติปัญฐาน ๔ นั้นเอง

คำว่า สติปัญฐาน แปลว่า ที่ตั้งของสติ หมายความว่า บุคคลผู้ประสวงจะฝึกจิตให้เกิด สติ สมาธิ ปัญญานั้น ต้องอาศัยสติเป็นหลักใหญ่และสำคัญที่สุด เพราะสติเป็นผู้คอยควบคุม กาย กัมภีหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า สติคอยควบคุมรูปกับนาม ให้ดำเนินไปถูกทางที่เราต้องการ คอยบุคคลเลี้ยวเด็ก ๆ ที่กำลังซุกซน ต้องคอยดูแลระมัดระวังอยู่เสมอ จะประมาทหรือเผลอมิได้

พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน กล่าวว่า “มองไม่เห็นธรรมใดที่เด่นและฝังลึกในใจเท่าสตินี้เลย สติเป็นทั้งพี่เลี้ยง เป็นทั้งอาหาร เป็นทั้งยารักษา ของสมาธิ และปัญญาทุกขั้น”<sup>๕๔</sup>

สรุปได้ว่า สัมมาสติ ก็คือหลักธรรมที่เรียกว่า สติปัญฐาน ๔ นั้นเอง หลักธรรมหมวดนี้สรุปแต่พอสังเขปได้ดังนี้

๑. กายานุปัสสนา (การพิจารณากาย, การตามดูรู้ทันกาย)
๒. เวทนานุปัสสนา (การพิจารณาเวทนา, การตามดูรู้ทันเวทนา)

<sup>๕๓</sup> อ.จ.ต.ก. ๓๔/๕๔๘/๕๑๗.

<sup>๕๔</sup> พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, ปฏิปทาของพระอรหันตบรมครูสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตะวันออกจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘.

๓. จิตตานุปัสสนา (การพิจารณาจิต, การตามดูรู้ทันจิต)

๔. รัชมานูปัสสนา (การพิจารณาธรรมต่างๆ, การตามดูรู้ทันธรรม)

สติปัฏฐาน ๕ เป็นการปฏิบัติที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นทางสายเอก เมื่อปฏิบัติอย่างตั้งงามย่อมเป็นเครื่องสนับสนุนให้โพชฌงค์ ๗ องค์แห่งการตรัสรู้บริบูรณ์ซึ่งยังให้วิชาและวิมุตติบริบูรณ์ จึงถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้สติที่พึงประสงค์ต้องเป็นสติที่ถูกต้อง เป็นสัมมาสติ ที่เป็นองค์มรรคคือสติปัฏฐาน ๔

ในการปฏิบัติเบื้องต้นให้รักษาใจให้เป็นปกติกำหนดรู้สติในทุกอิริยาบถ ไม่ลืม ไม่เผลอ แม้แต่ขณะที่เห็นรูป ได้ยินเสียง ได้กลิ่น รู้รส รู้สัมผัส และต้องมีช่วงที่ปรารถนาความเพียรให้มีสติระลึกทุกครั้งที่ลมหายใจเข้า และลมหายใจออกทำหน้าที่ในปัจจุบันให้ดีที่สุด

ปัจจุบัน เป็นสิ่งสำคัญ

อดีต ไม่สำคัญ ไม่ต้องคิดถึง

อนาคต ไม่สำคัญ ไม่ต้องคิดถึง

เรื่องของคนอื่นไม่สำคัญ โดยเฉพาะความชั่วของคนอื่น อย่าถือไว้

สิ่งสำคัญ คือ ตัวเราเอง ทำดี ทำถูกต้อง

เมื่อเราเจริญสติปัฏฐาน ๔ เป็นประจำ จะมีสติตลอดเวลาสามารถจัดการกับงานหลายอย่าง ที่เร่งรัดเข้ามาในเวลาเดียวกันได้ เพราะเมื่อรู้สีก่อนวาย สติจะกำกับให้กลับมาที่ลมหายใจทันที จิตจะเริ่มสงบและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงที่ละอย่าง ทำให้เกิดปัญญาที่จะแก้ไข หรือจัดการกับงานเหล่านั้นให้สำเร็จที่ละอย่างและเมื่องานแล้วเสร็จ สติจะกำกับให้กลับมาที่ลมหายใจทันทีว่างจากงาน

คุณค่าและประโยชน์ที่จะพึงได้รับ คือ เมื่อผู้ปฏิบัติเจริญสติปัฏฐานอย่างต่อเนื่องโดยลำดับ ผลที่ได้รับในปัจจุบันขณะก็คือ จิตปราศจากนิวรณ์กิเลสรบกวน ทำให้ได้รับประโยชน์มาก เช่น ทำให้ระงับความเครียดได้ มีอารมณ์ดีขึ้นส่งผลให้จิตใจของผู้ปฏิบัติมีสมรรถภาพและคุณภาพสูงขึ้น มีความทุกข์น้อยลงมีความสุขมากขึ้นมีสติยับยั้งการดื่มสุราเพราะเห็นโทษของการดื่ม

ในกระบวนการของการปฏิบัติธรรมโดยยึดหลักสติปัฏฐาน ๔ จิตที่มีสติสัมปชัญญะจะมีความรู้ตัวทั่วพร้อม เห็นสภาวธรรม จิตมีสภาพรู้ รู้ทันสมมติ รู้ทันสภาพปรุงแต่ง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของกิเลสตัณหา เห็นความดับในทุกกรณี เช่น นิวรณ์ เกิดแล้วก็ดับไม่มีอะไร ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ในลักษณะนี้เมื่อใจเกิดยินดียินดี (เกิดความอยากดื่มสุรา) ให้รู้เท่าทัน รู้ตามจิตให้ทัน โดยมีสติตามรู้ทัน ไม่กระวนกระวาย ไม่ร้อนใจ ไม่บังคับจิตและลมหายใจ

ให้มีสติรู้ตาม เห็นทุกข์ในอริยสัจ ๔ เห็นเวทนา เห็นอารมณ์ เห็นความอยากเป็นโทษเหมือนไฟ

เจริญสติ เจริญสมาธิ เจริญปัญญา ไปเรื่อย ๆ

ให้มีสติรู้ตามว่าเมื่อเข้าไปยึดก็จะเกิดอึดตายตัวตน เป็นทุกข์

การเจริญปัญญาจะทำให้ปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่น

ความสำคัญที่แท้จริงอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อมีการปฏิบัติในไตรสิกขาและมีการฝึกฝน ต่อเนื่องจนจิตพัฒนาเกิดปัญญาโดยธรรมชาติที่เป็นอัตโนมัติ (Automatic) เกิดภูมิจิต ภูมิธรรมที่รู้จริงเห็นจริงจะทำให้ไม่กล้าทำผิด ไม่กล้าทำบาปทั้งหลายทั้งปวง

ในสภาวะทั่วไปผู้ปฏิบัติจะมีภาวะทางด้านจิตใจและปัญญาเข้มแข็งกว่าปุถุชนทั่วไป ดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันตามเป็นจริงในสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องมากขึ้นจะฉลาดและรู้จักอุบายวิธีที่จะจัดการกับกิเลสและตัณหาไม่ให้รบกวนจิตใจได้เต็มที่ ดังนั้นเขาจะไม่ข้องแวะกับสุราด้วยจิตใจที่เป็นจิตสำนึกภายในเป็นองค์ประกอบภายในที่มั่นคง

สรุปความได้ว่า สิ่งสำคัญที่สุดคือ การมีสติที่เป็นสัมมาสติในองค์มรรคระลึกรู้ในฐานทั้ง ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม เอาชนะนิวรณ์ เพื่อลดละกิเลสได้แก่อุปาทานในขั้น ๕ ที่เนื่องมาจากความเห็นผิดทำให้เกิดอกุศลมูลต่างๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดความเห็นผิดหลงใหลในอบายมุขมีความอยากดื่มมีความเคี้ยวร้อนวุ่นวายไม่มีที่สิ้นสุด

การปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ เพียงในขั้นแรกที่เป็นพื้นฐานก็จะบังเกิดสำนึกเบื้องต้นของความเป็นมนุษย์ คือ การมีศีลเป็นพื้นฐาน ไม่เบียดเบียนไม่ทำร้ายผู้อื่น มีจิตเมตตาด้วยกายและวาจาใจ ความโลภจะไม่มีอำนาจเหนือจิตใจไม่หยาบฉวยสิ่งของใด ๆ โดยผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม หรือความปรารถนาทางกามตัณหา และเพื่อเว้นจากความประมาทการปกป้องไม่ให้ศีลข้ออื่นต่างพร้อย จึงเว้นจากการบริโภคสิ่งเสพติดมีนเมาจนเว้นการดื่มสุรา และลดละอบายมุขด้วยคุณธรรมภายในจิตใจของตนเอง

ผู้มีสัมมาสติจะมีศีลหมดจดงดงาม ในโลกนี้ไม่มีเครื่องประดับอันใดที่จะงดงามไปกว่าความประพฤติอันบริสุทธิ์หมดจด ไม่มีที่พึงอันใดที่ยิ่งใหญ่ได้เท่ากับศีล สิ่งสำคัญในบริบทนี้คือการมีสติ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ รู้จักกาลควรไม่ควรมีจิตสำนึกในบาปกุศลหลีกเลี่ยงอบายมุขจนเว้นการดื่มสุราได้และจะไม่หวนกลับไปดื่มอีกเพราะผ่านการฝึกสติ พัฒนาจิตใจ พัฒนาปัญญา ประพฤติตนอยู่ในกรอบของศีล ๕ อันเป็นจริยธรรมพื้นฐานสำหรับมนุษย์

## บทที่ ๕

### บทสรุป และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการงดเว้นการดื่มสุรา การส่งเสริมการงดเว้น การดื่มสุรา และศึกษาวิจัยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้สรุปผลในประเด็นต่าง ๆ โดยสรุปจากความสำคัญของเนื้อหาในแต่ละบท มีประเด็นสำคัญ คือ การงดเว้นการดื่มสุรา การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา และการนำเอาหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทมาเป็นกรอบแนวคิดในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา ซึ่งจะได้นำเสนอตามที่ได้ศึกษามา สรุปใจความได้ดังนี้

#### ๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การงดเว้นการดื่มสุรา ได้สรุปในประเด็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสุรา คือประวัติความเป็นมาของตำนานสุรา จากหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยพบที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ จารึกเป็นภาษาเขมร กล่าวถึงสุรว่าเป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องบวงสรวงสักการะเทพเจ้า ส่วนที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏในกุ่มภชาดก ดึงสตินิบาต ใจความว่า มีพรานป่าชื่อสุระได้ไปป่าหิมพานต์เพื่อแสวงหาของใช้พบน้ำเมาในโพรงไม้ใหญ่มีฝูงสัตว์ดื่มกินแล้วมีอาการรำเริงเขาจึงลองดื่มน้ำนั้นบ้าง จากนั้นเขาก็มีอาการมึนเมาและไปชวนดาบสชื่อว่าวรุณะกินดื่มด้วยกันด้วยเหตุนี้ น้ำนั้นจึงมีชื่อว่า สุราและวรุณะ สุรามีความเป็นมาพร้อมกับประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่มนุษย์รู้จักข้าวและการทำนา สุราผลิตมาจากข้าว การดื่มสุรากลายเป็นสื่อกลางในการเข้าสังคมจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่นการใช้สุราในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกรพบปะสังสรรค์ในสังคม

ความหมายของสุรา คือ วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้หรือถ้าดื่มไม่ได้ แต่เมื่อนำไปผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มได้เช่นเดียวกับสุรา ส่วนความหมายของสุราในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีหลายประการ เช่น ในสุราปานสิกขาบทวิภังค์ หมายถึง สุราและเมรัย ๕ อย่าง เพราะเป็นเหตุแห่งความเมา ในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี กล่าวว่า เครื่องดื่มที่ใส่เชื้อแป้ง ชื่อว่า สุรา เครื่องดื่มที่ทำให้มีรสเช่นรสเมเปี้ยว เป็นต้น ก็ชื่อว่าสุรา ทั้งสุราและเมรัย รวมเรียกว่า มัชชะ แม้น้ำอย่างอื่นที่ทำให้ดื่มให้เมาขาดสติสัมปชัญญะ ก็ชื่อว่า มัชชะ

เช่นเดียวกัน น้ำที่มีสี กลิ่น รส กลายน้ำมาแต่ไม่ทำผู้ดื่มให้เมา ไม่จัดว่าเป็นมัจชะ จึงระบุชื่อน้ำชนิดนี้ว่า เป็นเภสัช มีชื่อว่า อริฏฐะ เมื่อสรูปโดยรวมแล้ว สุราก็คือ น้ำมาที่ทำให้ผู้ดื่มเกิด ความอึกเขิมหรือเกิดความกล้ามากขึ้นมีความประมาทเป็นที่ตั้งเพราะสุราทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ

ประเภทของสุรา มีสุราที่กลั่นแล้ว และสุราหมัก มีเหตุปัจจัยหลายประการที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการดื่มสุรา เช่น สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม กลุ่มสังคมและปัจเจกบุคคลและปัญหาทางจิตใจคนเพราะคิดว่าจำเป็นต้องพึ่งพาเช่นการดื่มสุราในฐานะเป็นยาออก คลายเครียด และเพื่อการเข้ากลุ่มสังคม

ในการศึกษาพบว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องงดเว้นการดื่มสุรา ซึ่งจัดเป็นอบายมุขทางแห่งความเสื่อมและมีโทษร้ายแรงกว่าอบายมุขทุกข้อแม้นายแพทย์ปัจจุบันก็ยอมรับว่า การดื่มสุรามีโทษกว่ายาเสพติดทุกชนิด เพราะก่อให้เกิดผลร้ายตามมาอีกเป็นอันมาก ในเทศกาลใหญ่ ๆ ที่มีวันหยุดหลายวัน เช่น วันสงกรานต์ และวันขึ้นปีใหม่ มีอุบัติเหตุรถยนต์เพราะเมาสุราจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้การดื่มสุราทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย สมอง ระบบทางเดินอาหาร ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบเมตาบอลิก และต่อมไร้ท่อ ระบบประสาทส่วนกลาง ปัญหาจากการดื่มสุรามีหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาอุบัติเหตุ

สุราเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทและ ความเสื่อมมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว เศรษฐกิจ สังคมและประเทศชาติ

การส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา มีปรากฏชัดเจนในพระไตรปิฎก ที่มณิกาย ปาฎิกวรรค ระบุถึงโทษของสุราเมรัย ที่เป็นเหตุแห่งความประมาทไม่รู้จักเหตุ ไม่รู้จักผลขาดความยั้งคิด หลงเลื่อนไม่รู้ตื่นรู้ปลาย ขาดสติสัมปชัญญะเป็นเหตุแห่งอกุศลกรรมบถ เป็นอันตรายต่อการเข้าสู่มรรคผลนิพพาน มีโทษทั้งในชาติปัจจุบันและชาติหน้า

แนวทางการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราในภาครัฐ มีการควบคุมการผลิตและการนำเข้า นอกจากนี้ ยังมีการจำกัดการนำเข้าสุราจากต่างประเทศ ใช้มาตรการด้านภาษี การควบคุมการจำหน่าย รัฐบาลมีการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราหลายประการ เช่น ส่งเสริมบทบาทของสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและจิตใจของผู้คนสามารถที่จะเข้ามามีบทบาทในการลดความต้องการการบริโภคสุราได้ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา เป็นต้น

การใช้มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ครอบคลุมในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น มหาเถรสมาคมให้มีมติห้ามดื่มเหล้าในวัด หรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา โทษของผู้ฝ่าฝืน ระบุว่าผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ หากพระสงฆ์เป็นผู้ที่กระทำผิดเสียเองจะถือว่ามีความผิด ๒ เท่า



นอกจากจะถูกเลิกจากการเป็นพระสงฆ์เพราะทำผิดพระธรรมวินัยแล้วยังจะต้องออกไปรับโทษทางกฎหมาย ห้ามจำหน่ายสุราในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา สถานข้าราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นร้านค้าหรือสโมสร หอพัก สถานศึกษา สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง หรือร้านค้าในบริเวณสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนและสถานที่อื่น ๆ ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

นวัตกรรมของสังคมในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา เกิดจากการมีบทบาทร่วมกันของเครือข่ายประชาชน สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นนวัตกรรมใหม่ มีหลักการสำคัญที่เป็นแนวคิด และการประสานงานของกลุ่มภาคีสังคมเกี่ยวกับการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกกระแสสังคมให้ตระหนักถึงโทษภัยของสุรา เริ่มจากสมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรแรกที่ได้รับรางวัลสาธารณะเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หลังจากนั้นก็มีองค์กรเครือข่ายงดเหล้า ที่เริ่มมาจากโครงการรณรงค์ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในความสำคัญของเทศกาลเข้าพรรษาด้วยการจัดโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา เพื่อมุ่งหมายให้ศาสนิกชนทำสิ่งดี ๆ เพื่อตัวเองและครอบครัว ด้วยการงดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นที่มาของคำขวัญวันงดดื่มสุราแห่งชาติ คือ เลิกเหล้าเข้าพรรษา พาครอบครัวเป็นสุข

เครือข่ายเยาวชนสร้างสรรค์ เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ ที่ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ ภายใต้การรับรองของมูลนิธิวิถีสุข เป็นการผนึกกำลังของ เยาวชนเช่น มูลนิธิเพื่อนเยาวชน เพื่อการพัฒนาป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ นอกจากนั้นยังมีเครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัด เป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนกลไกภาครัฐในการเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ให้มีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ผลงานของเครือข่ายประชาคมมีปรากฏมากมายเช่น การรณรงค์งดเหล้าเทศกาลสงกรานต์ พัฒนานโยบาย ลด ละ เลิกเหล้าในโรงงานสีขาว จัดโครงการเดินธรรมยาตราโดยมหาเถรสมาคม เพื่อ “รวมพลังทำความดีงดเหล้าเข้าพรรษา” เฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมพลังเสนอให้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้วันเข้าพรรษา เป็นวันงดดื่มสุราแห่งชาติ

จริยธรรมเพื่อการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ศึกษาใน คีล ๕ - อบายมุข และอริยมรรค ที่เกี่ยวเนื่องกันในการกำจัดกิเลสที่ส่งผลต่อการงดดื่มสุราได้โดยเด็ดขาด

๑. คีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติ ทำให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ป้องกันปัญหาและภัยต่าง ๆ เป็นหลักธรรมสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อประโยชน์ของตนเองและสังคม การขาดคีล ๕ นั้น มีโทษมาก เพราะทำความเดือดร้อนให้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อตายไปแล้วก็ไปเกิด

ในที่ลำบาก คือ ตกอบาย มีนรก เป็นต้น ความไม่มีศีลเป็นเหตุก่อเวรและภัย วิธีรักษา ศีล ๕ มีสมาทานวิริติ สัมปัตตวิริติ สมุจเฉตวิริติ ในการศึกษาได้เน้นความสำคัญในศีลข้อที่ ๕ เพราะเป็นเหตุแห่งความประมาทขาดสติทำให้ผิดพลาดจากศีลข้ออื่น ๆ ได้โดยง่าย

๒. อบายमुख เป็นทางแห่งความเสื่อมเสีย ทางแห่งความพินาศ เหตุย่อยยับแห่ง โภคทรัพย์ สรรูปได้ ๖ อย่าง คือ ดิศสุราและของมีนเมา ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบเที่ยวดูการละเล่น ดิตการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านการทำงาน อบายमुखในข้อแรกได้ระบุโทษร้ายแรงของการดื่มสุราที่เป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การหลงใหลในอบายमुखข้ออื่นๆ และปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ศีลข้อที่ ๕ จึงมีความสำคัญที่สุด เพราะเกื้อกูลส่งเสริมให้มีการงดเว้นการดื่มสุราทำให้มีสติไม่ประมาท ปลอดภัยจากอบายमुख

๓. อริยมรรค คือ การดำเนินทางสายกลาง ได้แก่ มรรคมืองค์ ๘ เป็นทางอันประเสริฐหรือทางที่นำผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้ประเสริฐ มีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เป็นหนทางปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เพื่อลดละกิเลสได้ตามลำดับ เป็นหลักการที่เกื้อกูลในการส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา

๔. คุณค่าและประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากรูปแบบของการนำจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหาการดื่มสุรานั้นมีหลายประการเพราะปัจเจกบุคคลจะมีศีล ๕ เป็นกรอบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจหลีกเลี่ยงอบายमुख พัฒนาจิต พัฒนาปัญญา สามารถรู้เท่าทันความเป็นจริงได้โดยปฏิบัติตามอริยมรรคมืองค์ ๘ ที่เป็นลำดับขั้นตอนสรุปรวมลงได้ใน ศีล สมาธิ ปัญญา ดำเนินชีวิตและทำเหตุแห่งคุณธรรมความดีด้วยสัมมาสติ คือการฝึกปฏิบัติในสติปัญญา ๔ มีสติยับยั้งการดื่มสุราเพราะเห็นโทษของการดื่ม ไม่กล้าทำผิด ไม่กล้าทำบาปทั้งหลายทั้งปวง มีศีลหมั่นจดจงความมีสติมีจิตสำนึกในบาปกุศล หลีกเลี่ยงอบายमुख และประพฤติดนอยู่ในกรอบของศีล ๕ งดเว้นการดื่มสุราได้ด้วยจิตใจอันมั่นคงและไม่หวนกลับมาดื่มสุราอีกเลย

## ๕.๒ ข้อเสนอแนะ

### ๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน รวมถึงสื่อมวลชนควรประสานงานและมีนโยบายร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อลดโอกาสเสี่ยงเหตุต่างๆที่ตามมา ดังนี้

๑. ในระดับปัจเจกบุคคลนอกจากจะมีศีลธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจแล้วควรมีความรู้ด้านกฎหมายโดยรับรู้จากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เนื้อหาสาระของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราให้แพร่หลาย ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้ไม่

ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างจริงจังในเรื่องของโทษของการดื่มสุรา ที่กฎหมายกำหนด

๒. ในระดับหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ควรมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์หรือ มุ่งเน้นการสร้างค่านิยมใหม่ที่ไม่นำสุรามาเป็นเครื่องดื่มในงานพบปะสังสรรค์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา งานพิธีการต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยม และแบบอย่างที่ถูกต้องแก่เยาวชนและสังคมไทย

๓. ในภาครัฐควรมีการศึกษาและมีนโยบายควบคุมใช้มาตรการทางการศึกษา เช่น พฤติกรรมศาสตร์ หรือสุขศึกษา โดยรณรงค์ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดื่มสุรา การปลูกฝังเจตคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่สังคม รวมทั้งการสร้างการรับรู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากการดื่มสุราที่มีต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่พึง ประสงค์ในการเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

#### ๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการงดดื่มสุราเนื่องจากมีประเด็นที่น่าสนใจ หยิบยกมาทำวิจัยได้อีกหลายประเด็น โดยที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ไม่อาจหยิบยกมาได้ทั้งหมด มีดังนี้

๑. ศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมเกี่ยวกับการละเมียด หรือศีลเกี่ยวกับการดื่มสุราในทัศนะ ของศาสนาต่าง ๆ เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น

๒. ศึกษาวิจัยในแนวลึกถึงกลวิธีในการเลิกดื่มสุรา เช่น

๑) วิถีธรรมโอสถ คือ การบำบัดด้วยหลักพุทธธรรมหรือจิตบำบัด เช่น การพิจารณา โทษองค์ ๗ เป็นต้น เพื่อเป็นการบำบัดรักษาสภาพจิตใจของผู้ดื่มสุรา ให้คลายความกังวลใจที่จะดื่ม และให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่แนวทางที่เหมาะสม เว้นจากสุราด้วยวิธีบำบัดด้วยพุทธธรรม พัฒนาจิตใจนั่นเอง

๒) วิธีสมณะวิปัสสนาบำบัด คือ การรักษาตัวด้วยหลักสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน (กายบำบัดและจิตบำบัด) วิธีปฏิบัติ ก็คือ พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในโครงการ จะนำปฏิบัติ กรรมฐานในแต่ละวัน สลับไปมาระหว่าง เช่น การเจริญสติปัญญา ๔ เป็นต้น

๓. ศึกษาวิเคราะห์ผลของกรรมที่เกิดจากการดื่มสุราในทางพระพุทธศาสนาโดยการใช้ ศึกษากรณี เช่น ศึกษาวิเคราะห์การแก้ปัญหาการดื่มสุราโดยศึกษากรณีชุมชน เช่น ชุมชนสุขใจ ไร่แอลกอฮอล์ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในแนวลึก

## บรรณานุกรม

### ๑. ภาษาไทย

#### ข้อมูลปฐมภูมิ

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (๘๑เล่ม) พิมพ์เนื่องในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปีแห่งราชวงศ์จักรีกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ เล่มที่ ๑, ๒, ๔, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๒, ๓๑, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๕๘, ๗๘, ๗๙, ๘๐ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

#### ข้อมูลทุติยภูมิ

##### ๑) หนังสือทั่วไป

กัณฑ์สิริ ภิกษุ. พุทธพยากรณ์. ราชบุรี : วัดถ้ำมุงกุฎ, ๒๕๕๔.

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. อีสานเมื่อวันวาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๕๓๔.

กองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ. จดเกล้าเข้าพรรษาให้อะไรกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๔.

คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย. มังคลัตถที่ปนีแปล เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

คุณหญิงสุริยา รัตนกุล และคณะ. อาหารแสดงโรคและบริโภคนิสัยของกะเหรี่ยงสะกอ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑.

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. สุขภาพคนไทย : สถานะสุขภาพของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๓.

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. สุขภาพคนไทยปี พ.ศ. ๒๕๔๓ : สถานะสุขภาพของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๓.

ญาคา ประพันธ์. ระบบเจ้าภาษีอากรสมัยกรุงเทพมหานครยุคต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์บางกอกการพิมพ์, ม.ป.ป..

ด้วน ลีเซิง. ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกรุงศรีอยุธยากับราชวงศ์หมิง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๙.

เทพินทร์ พัทธานุรักษ์. พฤติกรรมการบริโภคสุรา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๑.

ธวัช ปุณโณทก. วรรณกรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.

นคร ลำภาทิพย์. ข้าว : หลักฐานโบราณคดีที่เกี่ยวกับข้าวในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์  
เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๑.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. ปากไก่และเรือใบ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. ทศนะเรื่องการบริโภคสุราของคนไทยในประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย.  
กรุงเทพมหานคร : บริษัทดีไซร์ จำกัด, ๒๕๓๔.

บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ. รายงานสถานการณ์สุราประจำปี พ.ศ.๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัย  
ปัญหาสุรา, ๒๕๕๒.

บุญเลิศ จุลเกียรติ. สุรากับสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : สมาคมป้องกันปัญหาจากสุรา, ๒๕๓๔.

บุญมี แทนแก้ว. จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ประจักษ์ ประภาพิตยากร. ประเพณี ไสยเวทวิทยาในชุมชนช้างขุนแผน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,  
๒๕๒๕.

ปราณี วงษ์เทศ. การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทยในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติและความเชื่อ.  
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

ปอล ชาเวียร์ (ผู้แปล). ประวัติศาสตร์แห่งราชอาณาจักรสยาม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหประชา  
พานิชย์, ๒๕๓๐.

พระภิกษุราวีวิญญู (เผด็จ ทัดตชีโว). คัมภีร์ปฏิรูปมนุษย์ ๒. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์,  
๒๕๔๗.

พระธรรมสิริชัย. พุทธนิบาตชาดก เล่มที่ ๑-๕. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์ จำกัด, ๒๕๒๘.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๗.  
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :  
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ฉานสิทธิ). ทาง ๗ สาย. กรุงเทพมหานคร : บจก.แอ็ดวานซ์  
อินเตอร์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๗.

พระเทพดิลก (ระเบบ จิตณาโณ). ธรรมคือคุณากร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แบล็คลิปเจ็ด, ๒๕๕๒.

พระไพศาล วิสาโล. ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,  
๒๕๓๗.

\_\_\_\_\_ .ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดีไซร์ จำกัด,  
๒๕๓๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๕ : กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน. ปฏิปทาของพระชฎงคกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตะวันออกจำกัด, ๒๕๕๒.

พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ). การสังฆมณูญด้วยการรักษาศีล. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญสุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๓๖.

พาเกียรติ สมาน และคณะ. รวมกฎหมาย สุรา ยาสูบ ไฟ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอล.ที.เพรส.จำกัด, ๒๕๓๖.

พ. สติธรรม (พิจิตร จิตวณฺโณ). อุดมมงคลในพระพุทธศาสนา เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ม.ป.ป.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. มงคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

วัฒน์ วรลยางกูล. ภูมิปัญญาที่ดื่มได้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๖.

สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย. เหล้ากับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐.

สันติโกมล บุตร (ผู้แปล). เล่าเรื่องกรุงสยาม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แก้วหน้า, ๒๕๒๐.

สุขภาพจิต, กรม. ปรีक्षाปัญหาสุขภาพจิตสายด่วน. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต, ๒๕๕๒.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระสูตรตันตปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. ประวัติศาสตร์ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บำรุงสาส์น, ๒๕๓๒.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. ปราสาทเขาพนมรุ้ง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๑.

เสถียร โกเศศ. การเกิด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่คำผาง, ๒๕๓๑.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. ๓ เดือน โอกาสงดเหล้าเข้าพรรษา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๐.

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์. ประเมินผลการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาปี ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย  
เอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๔๖.

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์. ประเมินผลการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาปี ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย  
เอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๕๐.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช เจริญ สุขทัต โน. แนวปฏิบัติทางจิต. กรุงเทพมหานคร :  
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. เบญจศีลและเบญจธรรม. กรุงเทพมหานคร :  
โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมภพ เรื่องตระกูล. คู่มือจิตเวชศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๒๘.

## ๒) บทความในวารสาร

แก้ว กิ่งสตาลอำไพ. “ความสัมพันธ์ระหว่างแอลกอฮอล์กับอาหาร”, วารสารหมอชาวบ้าน. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่  
๑๑๒ : ๓๐.

ชาร์ล พิวส์ และคณะ. “แต่เธอผู้รักสุขภาพ”, วารสารรีดเดอร์สไดเจสท์. ฉบับที่ ๑ (เดือนสิงหาคม  
พ.ศ. ๒๕๓๕) : ๕๗-๕๘.

ทักษพล ธรรมรังสี. “ฝากเหล้าเข้าพรรษา”, ผู้จัดการรายวัน. ๒๖ ก.ค.๒๕๔๕ : ๓.

มาลิน จุลศิริ. “โทษของสุราในทัศนะของนักวิชาการ”, วารสารหมอชาวบ้าน. ฉบับที่ ๑๔๕ ปีที่ ๑๓ (พ.ศ.  
๒๕๓๕) : ๕.

## ๓) บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

วัลลภ ตังคณานูรักษ์, “สถิติร้ายเกี่ยวกับเหล้า”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

<<http://www.stopdrink.com/?content=ViewNews&id=671&type=5>>(15 August 2007)

Noalcoholreality, “ตามติดภารกิจเขียนเลิกเหล้า”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

<[www.facebook.com/Noalcoholreality](http://www.facebook.com/Noalcoholreality)> (25 May 2008)

Stopdrink, “ข่าวผลจากเครื่องคั้นแอลกอฮอล์”, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐,

<<http://www.Stopdrink.com>> (25 May 2008)

#### ๔) วิทยานิพนธ์

กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตีพิมพ์เรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของนักเรียน อาชีวศึกษา ชายในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

ชัยยุทธ ดาผา. “ปัจจัยของการขัดเกลาทางสังคมของพ่อแม่ที่กระทบต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ของวัยรุ่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

บุญชัย พิทักษ์ดำรงกิจ. “ตีพิมพ์ของสุราชาว-ผสมในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๒๑”. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.

ปวีณา จินต์สวัสดิ์. “พฤติกรรมการดื่มสุราและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะแพทยศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระครูนิวัตวิริยธรรม (เพ็ชร ตปคุโณ). “รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหา การดื่มสุรา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว. “พุทธจริยธรรมกับการดื่มสุราของชาวไทยพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยพุทธ ในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑.

พระมหาสำราญ ญาณสัโร (พินดอน). “การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อ สังคมไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

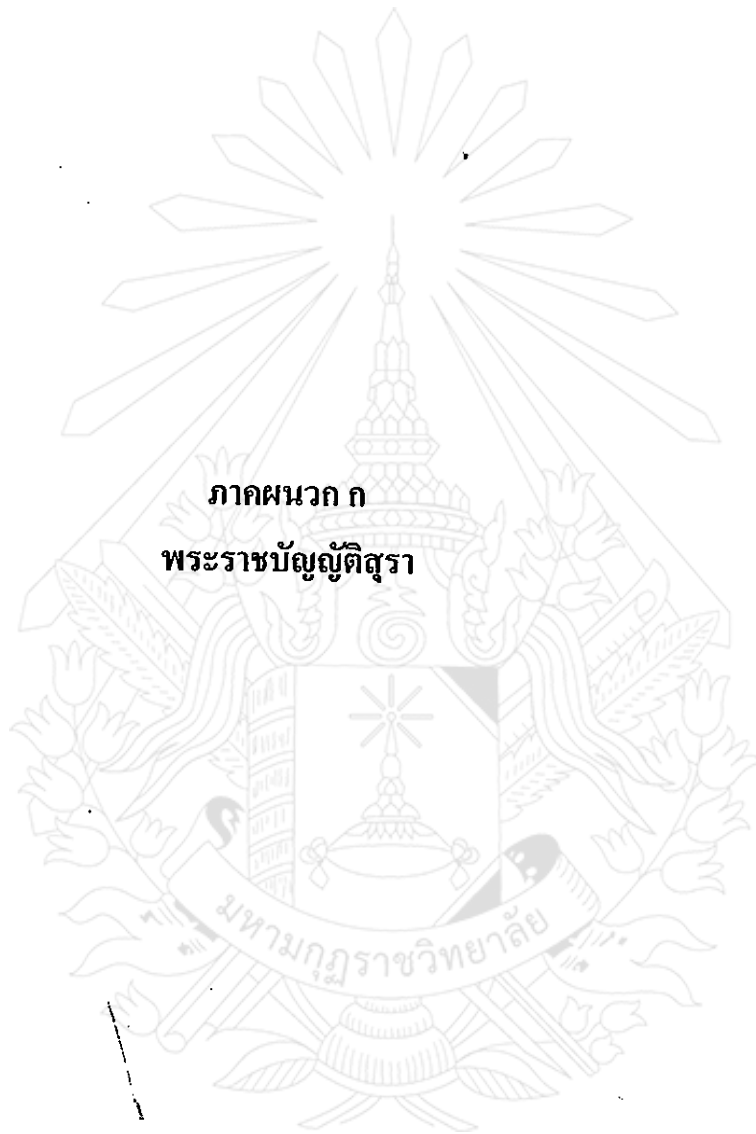
วันเพ็ญ สุจิตต์โต. “พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมพระชินนุรินฤนาถกับงานด้านการคลัง พ.ศ.๒๔๕๐-๒๔๗๔”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

สิทธิเดช จันทร์สุขศรี. “ความเข้าใจเรื่องอบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานในโรงงานเทคนิค อุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.





ภาคผนวก



ภาคผนวก ก  
พระราชบัญญัติสุรา

## พระราชบัญญัติสุรา

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้ไว้ ณ วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสุรา พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๕๓”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดไปจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (รก.๒๕๕๓/๑๖/๓๕๖/๒๑ มีนาคม ๒๕๕๓)

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายภาษีสรรพสามิตใน จุลศักราช ๑๒๕๕ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๕๗ พระราชบัญญัติแก้ไข ภาษีสรรพสามิตใน พุทธศักราช ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิตในแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๓ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๔ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๕ และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตใน (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๖๖ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๖๗ และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตใน (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๕๖๘

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“สุรา” หมายถึง รวมถึงวัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับสุรา

“สุราแช่” หมายความว่า สุราที่ไม่ได้กลั่น และให้ความหมายรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุรากลั่นแล้ว แต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกินสิบหน้าดีกรีด้วย

“สุรากลั่น” หมายความว่า สุราที่ได้กลั่นแล้ว และให้ความหมายรวมถึงสุรากลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้ว แต่มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่าสิบหน้าดีกรีด้วย

“เชื้อสุรา” หมายความว่า แป้งเชื้อสุรา แป้งข้าวหมัก หรือเชื้อใดๆ ซึ่งเมื่อหมักกับวัตถุหรือของเหลวอื่นแล้ว สามารถทำให้เกิดแอลกอฮอล์ที่ใช้ทำสุราได้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมสรรพสามิต หรือผู้ทำการแทน

“เจ้าพนักงานสรรพสามิต” หมายความว่า เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าพนักงานสรรพสามิต และผู้ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่และหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ

**หมวด ๑ การทำสุราและการนำสุราเข้ามาในราชอาณาจักร**

มาตรา ๕ ห้ามมิให้ผู้ใดทำสุรา หรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีการออกไปอนุญาตให้ทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕ ทวิ ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราต้องปฏิบัติตามวิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดว่าด้วยกรรมวิธีเกี่ยวกับการทำสุรา การใช้วัตถุดิบระยะเวลาและวิธีการเก็บสุรา ชนิดของสุรา และแรงแอลกอฮอล์ จำนวนสุราที่ให้ทำและขายในท้องที่ที่กำหนด

มาตรา ๖ ห้ามมิให้ผู้นำสุราเกินกว่าหนึ่งลิตรเข้ามาในราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต การนำสุราเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อเป็นตัวอย่างสินค้าหรือมิใช่เพื่อการค้า อธิบดีมีอำนาจผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ตามจำนวน และทางด้านศุลกากรที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาโดยไม่ต้องขอรับใบอนุญาตขบัตบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ทำการตามหน้าที่ผู้ขนส่งโดยสุจริต

**หมวด ๒ ภาษีสุรา**

มาตรา ๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุรา นอกจากทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือน ต้องเสียภาษีสำหรับสุราที่ทำได้ออกนอกโรงงาน ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง การเสียภาษีให้กระทำโดยการปิดแสตมป์สุราที่ภาชนะบรรจุสุราในความควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี จะกำหนดวิธีการเสียภาษีโดยวิธีอื่นโดยออกเป็นกฎกระทรวงก็ได้

มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง แก้ไข โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๕

ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตทำสุราส่งสุราที่ตนทำในราชอาณาจักรออกไปนอกราชอาณาจักร ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราอาจขอกู้เงินภาษีสุราสำหรับสุราที่จะส่งออกไปนอกราชอาณาจักรนั้นได้ โดยต้องปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการขอและยกเว้นภาษีสุรา การเก็บและการขนสุราดังกล่าวออกจากโรงงานสุราเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงสุรา หรือภาชนะบรรจุสุราตามมาตรา ๒๒ ให้ผู้ได้รับอนุญาตปิดแสตมป์สุราใหม่ที่ภาชนะบรรจุสุราโดยไม่ต้องเสียภาษีอีก

มาตรา ๗ วรรคสอง วรรคสาม แก้ไข โดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๗ ทวิ ในกรณีที่กฎกระทรวงกำหนดวิธีการเสียภาษี โดยวิธีอื่นนอกจากวิธีการปิด  
แสตมป์สุราตามมาตรา ๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข  
ที่กำหนดในกฎกระทรวงดังกล่าว

มาตรา ๗ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๕

มาตรา ๗ ตริ กฎกระทรวงกำหนดวิธีการเสียภาษีโดยวิธีอื่น นอกจากวิธีการปิดแสตมป์สุรา  
ตาม มาตรา ๗ ไม่กระทบกระเทือนการเสียภาษีสุราที่ได้กระทำโดยวิธีการปิดแสตมป์สุราไปแล้ว  
ก่อนวันที่กฎกระทรวง ดังกล่าวใช้บังคับบรรดาแสตมป์สุราที่ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราซื้อไว้ก่อน  
วันที่ กฎกระทรวงใช้บังคับ และยังมิได้ใช้ปิดภาชนะบรรจุสุราให้ใช้เป็นเครดิตในการเสียภาษีสุรา  
ได้โดยวิธีส่งคืนแสตมป์สุราดังกล่าว

มาตรา ๗ ตริ เพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๕

มาตรา ๘ ผู้นำสุราเข้ามาในราชอาณาจักรจะต้องเสียภาษีสุรา โดยปิดแสตมป์สุราที่ภาชนะ  
บรรจุสุราตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง เว้นแต่สุรานั้นมีปริมาณไม่เกินหนึ่งลิตร และได้  
เปิดภาชนะที่บรรจุแล้ว การปิดแสตมป์สุราจะต้องปิดก่อนขนผ่านด่านศุลกากร แต่อธิบดีจะอนุญาต  
ให้นำไปปิด ณ สถานที่อื่น ในความควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ได้ในกรณีที่การเปลี่ยนแปลง  
ภาชนะบรรจุสุรตามความใน มาตรา ๒๒ ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องปิดแสตมป์สุราที่ภาชนะใหม่  
อีกกึ่งหนึ่ง

มาตรา ๘ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๘ ทวิ ซึ่งเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗๕ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม  
พ.ศ. ๒๕๑๕ และยกเลิกโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๘ ตริ ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เสียภาษีสุราใน อัตราทั้งตามมูลค่าและ  
ตามปริมาณ ให้เสียภาษีในอัตราที่คิดเป็นเงินสูงกว่ามาตรา ๘ ตริ เพิ่มเติม โดยพระราชกำหนดแก้ไข  
เพิ่มเติมฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๓

มาตรา ๘ จักวา การเสียภาษีสุรตามมูลค่านั้น ให้ถือมูลค่าตาม (๑) และ (๒) โดยให้รวม  
ภาษีสุราที่พึงต้องชำระด้วย ดังนี้

๑. ในกรณีสุราที่ทำในราชอาณาจักร ให้ถือตามราคาขาย ณ โรงงานสุรา ในกรณีไม่มีราคาขาย  
ณ โรงงานสุรา หรือราคาขาย ณ โรงงานสุราดังกล่าวมีหลายราคา ให้ถือตามราคาที่อธิบดีประกาศ  
ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอริบตีโดย  
อนุมติรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศมูลค่าของสุราที่ทำในราชอาณาจักร เพื่อถือเป็นเกณฑ์ในการ  
คำนวณภาษี โดยกำหนดจากราคาขาย ณ โรงงานสุราในตลาดปกติได้

๒. ในกรณีสุราที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ถือราคา ซี.ไอ.เอฟ. ของสุรากับด้วยอากรขาเข้า ค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน และภาษีและค่าธรรมเนียมอื่นตามที่จะได้ กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาแต่ไม่รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่มตามที่กำหนดใน หมวด ๔ ลักษณะ ๒ แห่งประมวลรัษฎากร ในกรณีที่ผู้นำเข้าได้รับยกเว้นหรือลดอากรขาเข้าตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่นให้นำอากรขาเข้าซึ่งได้รับ ยกเว้นหรือลดอัตราดังกล่าวมารวมในการคำนวณมูลค่าตามข้อ ๒ ด้วยราคา ซี.ไอ.เอฟ. ตามข้อ ๒ ได้แก่ราคาสินค้าที่บวกด้วย ค่าประกันภัยและค่าขนส่งถึงด่านศุลกากรในราชอาณาจักร ทั้งนี้ เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่อธิบดีกรมศุลกากรประกาศให้ราคาในท้องตลาด สำหรับสุราประเภทใดประเภทหนึ่งที่ต้องเสียอากรตามราคาเป็นรายเฉลี่ย ตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร ให้ถือราคาราคานั้นเป็นราคาสุราในการ คำนวณราคา ซี.ไอ.เอฟ.

(ข) ในกรณีที่เจ้าพนักงานศุลกากรประเมินราคาเพื่อเสีย อากรขาเข้าใหม่ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ให้ถือราคาราคานั้นเป็นราคาสุรา ในการคำนวณราคา ซี.ไอ.เอฟ.

มาตรา ๘ จัตวา เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๘ เบญจ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุรา แจงราคาขาย ณ โรงงานสุราต่ออธิบดีตามแบบและภายในระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๘ เบญจ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๘ ฉ ในกรณีสุราที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร รัฐมนตรี จะประกาศกำหนดให้กรมศุลกากรเรียกเก็บภาษีเพื่อกรมสรรพสามิตก็ได้

มาตรา ๘ ฉ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๘ การปิดแสดมปีสุราจะเป็นการสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ปิด ครอบถ้วนตามอัตราและได้ขีดฆ่าแสดมปีนั้นแล้วการปิดและขีดฆ่าแสดมปีสุราให้เป็น ไปตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๐ ผู้ส่งสุร่ออกไปนอกราชอาณาจักรมีสิทธิได้รับคืน ค่าภาษีสุราสำหรับสุราที่ส่งออกไปนั้น โดยปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๐ ทวิ สุราที่ได้รับยกเว้นภาษีสุราหรือได้คืนค่าภาษีสุรา ถ้านำกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ผู้นำเข้าเสียภาษีสุราตามอัตราเดียวกับ ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราและให้ปฏิบัติตามวิธีที่กำหนดใน มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๐ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๑๑ สุราซึ่งได้ทำการขนออกจากโรงงานสุราที่ได้รับ อนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าเจ้าของพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจอธิบดีได้ว่า ได้แปรสภาพไปเองจนไม่สมควรจะใช้ค้ำต่อไป และได้

ส่งคืนโรงงานสุรา โดยปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง เจ้าของสุรานั้นมีสิทธิที่จะได้รับคืนค่าภาษีสุราสำหรับสุราที่ส่งคืนนั้น

#### หมวด ๓ การใช้และการขนสุรา

มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ทำของสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงเพื่อการค้า เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิตบทบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การใช้สุราในการปรุงยาตามใบสั่งของแพทย์

มาตรา ๑๓ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการขนสุราก็ยังมีได้เสียภาษี โดย ถูกต้องออกจากโรงงานสุรา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการขนสุราตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป เว้นแต่ จะได้รับใบอนุญาตขนสุราจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต หรือสำหรับกรณีขนสุรา ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรจากเจ้าพนักงานศุลกากร หรือเป็นสุราชนิดที่ได้มี กฎกระทรวงยกเว้นให้ทำการขนได้ โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตขนสุรา ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องนำใบอนุญาตขนสุรากับไปกับสุราที่ขนด้วย

มาตรา ๑๕ ผู้ใดทำการขนสุราที่ทำในราชอาณาจักรเกินกว่าหนึ่งลิตร แต่ไม่ถึงสิบลิตรเข้าในหรือออกนอกเขตท้องที่ที่กำหนดในกฎกระทรวงต้องได้รับ ใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ทั้งนี้ มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้โดยสาร ทำการขนสุราโดยยานพาหนะสาธารณะที่รับส่งคนโดยสารเป็นปกติผ่านเขตท้องที่ที่กำหนดนั้น หรือเป็นสุราชนิดที่ได้มีกฎกระทรวงยกเว้นให้ทำการขนได้โดยไม่ต้อง มีใบอนุญาตขนสุรา ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องนำใบอนุญาตขนสุรากับไปกับสุราที่ขนด้วย

มาตรา ๑๖ ให้อธิบดีมีอำนาจอนุญาตให้ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ขายสุรา ประเภทที่ ๑ หรือประเภทที่ ๒ ออกหนังสือสำคัญสำหรับการขนสุราออกจาก สถานที่ขายสุราของตนได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด หนังสือสำคัญเช่นว่านี้ ให้ถือเสมือนหนึ่งใบอนุญาตขนสุราดังกล่าวใน มาตรา ๑๔ ตามเงื่อนไขนั้น

#### หมวด ๔ การขายสุรา

มาตรา ๑๗ ห้ามมิให้ผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต

มาตรา ๑๘ บทบัญญัติใน มาตรา ๑๗ มิให้ใช้บังคับแก่

(๑) การขายสุราทั้งหมดในคราวเดียวภายใต้ความควบคุมของเจ้าพนักงานสรรพสามิตในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตตายหรือถูกเพิกถอนใบอนุญาต

(๒) การขายในการบังคับคดี

(๓) การขายโดยคำสั่งของอธิบดีกรมศุลกากร ตามกฎหมายว่าด้วย ศุลกากร

มาตรา ๑๕ ใบอนุญาตขายสุรามี ๗ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่ สิบลิตรขึ้นไป

ประเภทที่ ๒ สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ครั้งหนึ่ง เป็นจำนวนตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป

ประเภทที่ ๓ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวน ต่ำกว่าสิบลิตร

ประเภทที่ ๔ สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ครั้งหนึ่งเป็นจำนวน ต่ำกว่าสิบลิตร

ประเภทที่ ๕ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวน ต่ำกว่าสิบลิตรเพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกินสิบวัน

ประเภทที่ ๖ สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ครั้งหนึ่ง เป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตร เพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน สิบวัน

ประเภทที่ ๗ สำหรับการขายสุรา ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า สิบลิตร เพื่อดื่มภายใน สมาคมหรือสโมสร

มาตรา ๑๕ ทวิ ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๔ ตามมาตรา ๑๕ ให้ออกให้แก่ผู้ทำการขายเร่ ได้ด้วย การขออนุญาต และการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไข ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราปฏิบัติด้วยก็ได้ ใบอนุญาตขายสุราที่ออกตามวรรคสอง ให้ถือเป็นใบอนุญาตขนสุรา สำหรับใช้กำกับสุราที่นำไป ขายเร่ด้วย

มาตรา ๑๕ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๒๐ ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๓ หรือ ประเภทที่ ๔ จะขายสุราได้เฉพาะ ภายในเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๑ ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๑ หรือ ประเภทที่ ๒ เก็บหรือ รักษาสุราประเภทที่ได้รับอนุญาตให้ขายไว้ ณ ที่อื่น นอกจากที่ซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาตเว้นแต่จะ ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๑ หรือ ประเภทที่ ๒ ทำการ เปลี่ยนแปลงสุรา โดยเอาสุราอื่นใด หรือน้ำ หรือของเหลวหรือวัตถุอื่นใดเจือปนลงหรือ เปลี่ยนแปลงภาชนะบรรจุสุราเว้นแต่จะ ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต และ ทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด ถ้าปรากฏว่า สุราที่มี อยู่ในความครอบครองของผู้ได้รับใบอนุญาต ดังกล่าวในวรรคก่อนเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ซึ่ง มิได้เป็นไปตามธรรมชาติ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นทำการเปลี่ยนแปลงสุรา

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๓ ถึง ประเภทที่ ๗ ทำการ เปลี่ยนแปลงสุรา โดยเอาสุราอื่นใด หรือน้ำ หรือของเหลว หรือวัตถุอื่นใดเจือปนลงหรือ



เปลี่ยนแปลงภษณะบรรจสุรา เว้นแต่ผู้ซื้อได้รับรองขอให้เปลี่ยนสุราเพื่อคั้นในขณะนั้น ถ้าปรากฏว่าสุราที่มีอยู่ในความครอบครองของผู้ได้รับใบอนุญาต ดังกล่าวในวรรคก่อนเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ซึ่งมีได้เป็นไปตามธรรมชาติ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นทำการเปลี่ยนแปลงสุรา

#### หมวด ๕ เชื้อสุรา

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาต จากเจ้าพนักงานสรรพสามิต

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ผู้ใดมีเชื้อสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะเป็น ผู้ได้รับใบอนุญาตตามความในมาตรา ๒๔ หรือเป็นผู้ซื้อ หรือได้มาจากผู้ได้รับใบอนุญาตดังกล่าวแล้ว

#### หมวด ๖ เบ็ดเตล็ด

มาตรา ๒๖ ใบอนุญาตซึ่งออกตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๗ และ มาตรา ๒๔ ให้ใช้ได้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องแสดงใบอนุญาตนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตก็ดี การโอนใบอนุญาต เช่นว่านี้ก็ดี จะทำได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ทำสุรตาม มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง หรือได้รับใบอนุญาตขายสุรตาม มาตรา ๑๕ ประเภทที่ ๑ หรือประเภทที่ ๒ หรือประเภทที่ ๓ หรือได้รับใบอนุญาตให้ใช้สุรตาม มาตรา ๑๒ หรือได้รับ ใบอนุญาตให้ทำหรือขายเชื้อสุรตามมาตรา ๒๔ จะต้องทำบัญชีประจำวัน และบัญชีงบเดือนแสดงจำนวนสุราหรือเชื้อสุรา และยื่นบัญชีงบเดือนต่อเจ้าพนักงานสรรพสามิต ตามแบบและกำหนดเวลาที่อธิบดีกำหนดบัญชีประจำวันจะต้องเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ซึ่งได้รับใบอนุญาต การทำบัญชีงบเดือนมิให้ใช้บังคับแก่ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรประเภทที่ ๓

มาตรา ๒๘ แก้ไข โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

มาตรา ๒๘ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจโรงงาน สุราได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หรือสถานที่ของผู้ได้รับอนุญาต ให้ทำหรือขาย หรือเก็บสุรา หรือเชื้อราหรือสินค้าอื่นใดที่ได้รับอนุญาต ตามพระราชบัญญัตินี้ในเวลาทำการ

มาตรา ๒๙ เพื่อประโยชน์ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ เช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### หมวด ๘ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๐ ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา ๕ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหกเดือน หรือปรับ ไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าได้ ขยายสุราที่สร้างขึ้นนั้นด้วย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน หนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นการทำสุราแช่ มีความผิดต้อง ระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา ๓๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๓๑ ผู้ใดขาย หรือนำออกแสดงเพื่อขาย ซึ่งสุราที่รู้ว่า ทำขึ้น โดยฝ่าฝืน มาตรา ๕ มี ความผิดต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๓๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๓๒ ผู้ใดซื้อ หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งสุราที่รู้ว่าทำขึ้น โดยฝ่าฝืน มาตรา ๕ มี ความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท แต่ถ้า สุรานั้นเป็นสุรากลั่นมีปริมาณต่ำกว่าหนึ่งลิตร หรือเป็นสุราแช่มีปริมาณต่ำกว่า สิบลิตร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา ๓๒ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๓๒ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ ทวิ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๓๓ ผู้ใดขายหรือมีไว้เพื่อขายซึ่งสุราที่รู้ว่าต้องปิดแสดมปีสุรา แต่มิได้ปิดแสดมปี สุรา หรือปิดแสดมปีสุราไม่ครบถ้วน หรือมิได้ปิดแสดมปีสุราตามวิธีและเงื่อนไขที่กำหนดใน กฎกระทรวง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสี่เท่าของภาษีสุราตามอัตราที่ กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้อง ไม่น้อยกว่าลิตรละหนึ่งร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเศษของลิตรให้ ถือเป็นหนึ่งในลิตร

มาตรา ๓๓ ทวิ ผู้ใดขายหรือมีไว้เพื่อขาย โดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสุราที่ ได้รับยกเว้นภาษีสุราตามมาตรา ๗ วรรคสอง หรือสุราที่มีสิทธิได้รับคืนค่าภาษีสุรา และสุรานั้น ได้ ส่งออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วตามมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่ เกินสี่เท่าของภาษีสุราตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้อง ไม่น้อยกว่าลิตรละหนึ่งร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เศษของลิตรให้ถือเป็นหนึ่งในลิตร

มาตรา ๓๓ ตริ ผู้ใดขายมีไว้เพื่อขาย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสุราที่รู้ว่าต้องเสียภาษีตาม วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา ๗ แต่มิได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วนต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสี่เท่าของภาษีสุราตามอัตราที่กำหนดในเศษของลิตรให้ ถือเป็นหนึ่งในลิตร

มาตรา ๓๔ ผู้ใดซื้อหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสุราที่ต้องปิดแสดมปีสุรา แต่มิได้ปิดแสดมปี หรือปิดแสดมปีสุราไม่ครบถ้วน หรือมิได้ปิดแสดมปีสุราตามวิธีและเงื่อนไขที่กำหนดใน

กฎกระทรวง ทั้งนี้โดยไม่สุจริต ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองเท่าของภาษีสุราตามอัตราที่กำหนด  
ในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าอัตราขั้นต่ำสิบบาท เศษของอัตราให้ถือเป็นหนึ่งอัตรา

มาตรา ๓๔ ทวิ ผู้ใดซื้อหรือมีไว้ครอบครองโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสุราที่ได้รับยกเว้นภาษีสุราตามมาตรา ๗ วรรคสอง หรือสุราที่มีสิทธิได้รับคืนค่าภาษีสุรา และสุรานั้นได้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วตามมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองเท่าของภาษีสุราตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าอัตราขั้นต่ำสิบบาท เศษของอัตราให้ถือเป็นหนึ่งอัตรา

มาตรา ๓๔ ตริ ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุรา ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงเกี่ยวกับวิธีการเสียภาษีที่ออกตามมาตรา ๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ถ้าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง เป็นกรณีไม่เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วนตามระยะเวลาหรือวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสี่เท่าของภาษีสุราตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๓๕ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗ หรือมาตรา ๒๒ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๓๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๖ วรรคแรก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๓๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ มาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ มีความผิดต้องระวางโทษปรับตามปริมาณน้ำสุราที่ทำการขนในอัตราอัตราขั้นต่ำสิบบาทเศษของอัตราให้ถือเป็นหนึ่งอัตรา

มาตรา ๓๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสี่เท่าของภาษีสุราตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ ถ้าสุรานั้นเป็นสุราที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท ถ้าสุรานั้นเป็นสุราที่ทำขึ้นในราชอาณาจักร มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๔๐ ทวิ ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา ทำการขายสุราไม่ตรงตามประเภทใบอนุญาตที่  
เจ้าพนักงานออกให้ตามมาตรา ๑๕ หรือผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา ซื้อสุรจากผู้ไม่มีสิทธิขายได้  
โดยชอบด้วยกฎหมาย มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา ๔๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าสิบบาท

มาตรา ๔๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๔ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๔๒ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา ๔๓ ผู้ใดทำบัญชีไม่ถูกต้องตามความจริง หรือไม่ทำบัญชีแสดงจำนวนสุราหรือเชื้อ  
สุราตามมาตรา ๒๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

ผู้ใดยื่นบัญชีแสดงจำนวนสุรา หรือเชื้อสุรามาตรา ๒๗ อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษ  
จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๓ ทวิ ผู้ใดไม่แจ้งราคาขายตามมาตรา ๘ เบื้อง หรือแจ้งราคาขายดังกล่าวไม่  
ถูกต้องตามความเป็นจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ผู้ใดแจ้งราคาขายสุรามาตรา ๘ เบื้อง อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี  
หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ผู้ใดมีแสดมปีสุราซึ่งรู้ว่าเป็นแสดมปีปลอม หรือมีแสดมปีสุราที่ใช้แล้วไว้  
ในครอบครองเพื่อใช้อีกหรือเพื่อค้า หรือนำแสดมปีสุราที่ใช้แล้วมาใช้อีก มีความผิดต้องระวางโทษ  
จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ทวิ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว ให้อธิบดี  
หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีมีอำนาจเปรียบเทียบได้

มาตรา ๔๕ บรรดาสุรา เชื้อสุรา และสินค้าที่ทำด้วยสุราที่ได้ทำนำเข้ามานในราชอาณาจักร  
ขายหรือมีไว้ในครอบครอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจนภาชนะที่ใส่สิ่งของ  
ดังกล่าว รวมทั้งภาชนะ และเครื่องกลั่นสำหรับทำสุรา ให้ริบเป็นของกรมสรรพสามิต

มาตรา ๔๖ ผู้ได้รับอนุญาตซึ่งกระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ หรือมีข้อกำหนดใน  
กฎกระทรวง หรือข้อกำหนดในใบอนุญาต เจ้าพนักงานสรรพสามิตหรืออธิบดีผู้ออกใบอนุญาต  
แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาต มีกำหนดไม่เกินครั้งละ ๖ เดือน หรือจะสั่งเพิกถอน  
ใบอนุญาตเสียก็ได้

#### หมวด ๘ การรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๔๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี  
อำนาจออกกฎกระทรวง

(๑) กำหนดชนิดของสุรา อัตรากาฬสุรา ลักษณะของแสดมปีสุรา และอัตราค่าธรรมเนียมต่างๆ ไม่เกินอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

(๒) ลดหย่อน หรืองดเว้น ไม่เก็บค่าธรรมเนียมในการออกใบอนุญาตขายสุรา หรือใบอนุญาตให้ทำหรือขายเชื้อสุรา

(๓) ลดหย่อน หรืองดเว้น ไม่เรียกเก็บภาษีสุรา

(ก) สำหรับสุราของผู้ได้รับเอกสิทธิ์ตามข้อผูกพันที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อองค์การสหประชาชาติ หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสัญญา หรือความตกลงกับต่างประเทศ หรือทางการทูตตามหลักกติกายุติธรรม โดยปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

สุราที่ได้รับการลดหย่อน หรืองดเว้น ไม่เรียกเก็บภาษีสุราตามวรรคหนึ่ง หากโอนไปเป็นของผู้ไม่มีเอกสิทธิ์ หรือมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดต้องเสียภาษี

แต่ถ้าเป็นสุราที่ผู้ได้รับเอกสิทธิ์นำบริจาดให้แก่องค์การสาธารณกุศล โดยปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด ให้งดเว้น ไม่เรียกเก็บภาษี

(ข) สำหรับสุราที่นำไปทำการแปลงสภาพ หรือที่นำไปใช้ในการแพทย์ เภสัชกรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรม ตามวิธีการที่อธิบดีกำหนด

(๔) กำหนดวิธีการ เงื่อนไข และข้อกำหนดเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วใช้บังคับได้ ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ขอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๗ ตอนที่ ๑๖ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๙๓)

สรุปได้ว่าสุราในทางพระราชบัญญัตินั้น เป็นการบังคับเพื่อให้ผู้ดื่มให้เห็นถึงโทษของการดื่มสุรา โดยให้ความหมายสุราต่างๆ ดังนี้

“สุรา” หมายความว่า รวมถึงวัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับสุรา

“สุราแช่” หมายความว่า สุราที่ไม่ได้กลั่น และให้หมายความรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุรากลั่นแล้ว แต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกินสิบห้าดีกรีด้วย

“สุรากลั่น” หมายความว่า สุราที่ได้กลั่นแล้ว และให้หมายความรวมถึงสุรากลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้ว แต่มีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกินสิบห้าดีกรีด้วย

“เชื้อสุรา” หมายความว่า แป้งเชื้อสุรา แป้งข้าวหมัก หรือเชื้อใดๆ ซึ่งเมื่อหมักกับวัตถุหรือของเหลวอื่นแล้ว สามารถทำให้เกิดแอลกอฮอล์ที่ใช้ทำสุราได้

พระราชบัญญัติสุราชังแบ่งออกเป็นหมวดได้ ๘ หมวด เพื่อให้เข้าใจกฎหมายของการดื่มสุรา การขาย การเสียภาษีอากรและบทลงโทษด้วย ดังนี้

หมวดที่ ๑ การทำสุรา และการนำสุราเข้ามาในราชอาณาจักร

หมวดที่ ๒ ภาษีสุรา

หมวดที่ ๓ การใช้และการขนส่งสุรา

หมวดที่ ๔ การขายสุรา

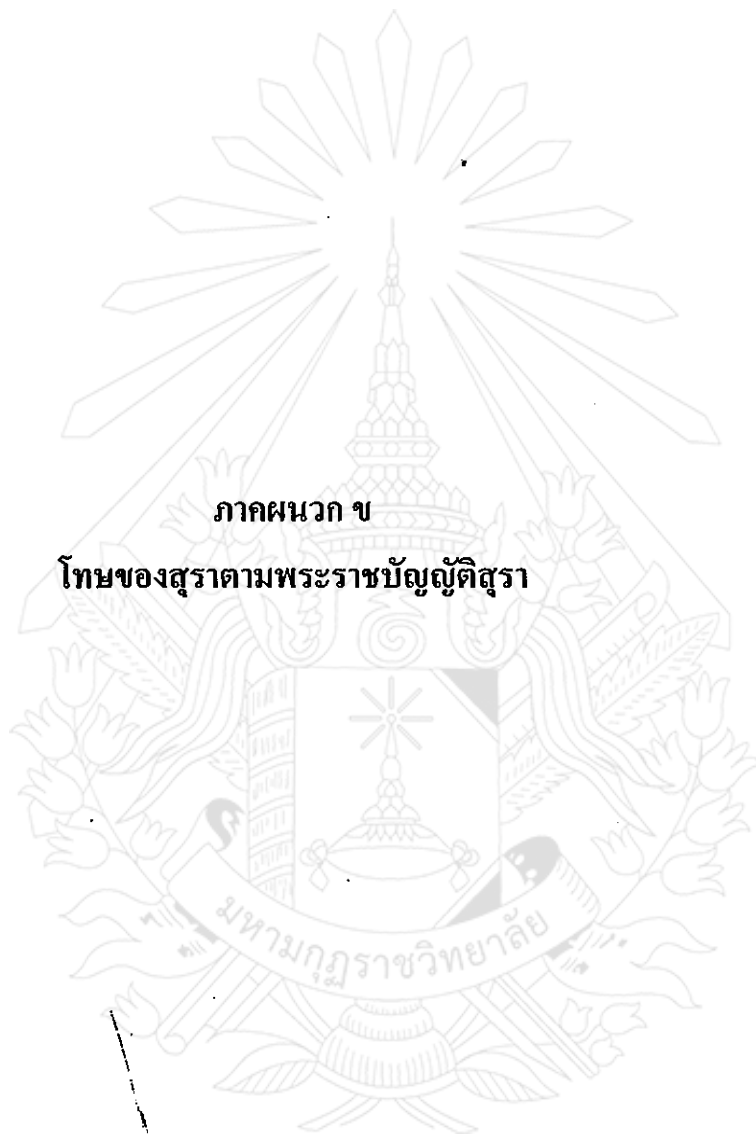
หมวดที่ ๕ เชื้อสุรา

หมวดที่ ๖ เบ็ดเตล็ด

หมวดที่ ๗ บทกำหนดโทษ

หมวดที่ ๘ การรักษาพระราชบัญญัติ





ภาคผนวก ข

โทษของสุราตามพระราชบัญญัติสุรา

## โทษของสุราตามพระราชบัญญัติสุรา

โทษหรือความผิดอันเกี่ยวกับสุรามิปรากฏว่าดังตราเป็นพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ จึงเริ่มคำนิยามใหม่ว่า “น้ำสุรา” แทน และตรากฎหมายรับรองไว้ เป็นข้อๆ ดังเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยสุรา โดยกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับสุรา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติโดยทั่วๆ ไป

สุรา คือ เครื่องดื่มที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ (ETHYL ALCOHOL) ผสมอยู่ในปริมาณไม่เกิน ๖๐% ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ ที่คนสามารถใช้ดื่มได้ (เป็นเกณฑ์กำหนดสากลทั่วไปแต่คนไทยครอบคลุมาถึงประมาณไม่เกิน ๘๐%) เอทิลแอลกอฮอล์เป็นสารที่เสพติดได้

สุราแช่ หมายความว่า สุราที่ไม่ได้กลั่น และให้ความหมายรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุรากลั่นแล้วแต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ ไม่เกิน ๑๕ ดีกรีด้วย

สุรากลั่น หมายความว่า สุราที่ได้กลั่นแล้ว และให้ความหมายรวมถึงกลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้วแต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ เกินกว่า ๕๐ ดีกรีด้วย

สุราสามทับ คือ สุรากลั่นที่มีแรงแอลกอฮอล์ตั้งแต่ ๘๐ ดีกรีขึ้นไป “สุราขาว” คือ สุรากลั่นที่ปราศจากเครื่องย้อมหรือสิ่งผสมปรุงแต่ง มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี

สุราผสม คือ สุรากลั่นที่ใช้สุราขาวหรือสุราสามทับมาปรุงแต่ง มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี

สุราปรุงพิเศษ คือ สุรากลั่นที่ใช้สุราสามทับมาปรุงแต่ง มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี

สุราพิเศษ คือ สุรากลั่นที่ทำขึ้น โดยใช้กรรมวิธีพิเศษ มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) ประเภทวิสกี บรันดี รัม ขิน หรือสุราแบบต่างประเทศอย่างอื่น

(๒) ประเภทเกาเหลียง เชียงซุน บู้ก्यूโลย หรือสุราแบบจีนอย่างอื่น

เชื้อสุรา หมายความว่า แฉ่งเชื้อสุรา แฉ่งข้าวหมัก หรือเชื้อใด ๆ ซึ่งเมื่อหมักกับวัตถุดิบหรือของเหลวอื่นแล้ว สามารถทำให้เกิดแอลกอฮอล์ที่ใช้ทำสุราได้

กฎหมายสุรา พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นกฎหมายที่ใช้ในการบริหารงานการจัดเก็บภาษี ของกรมสรรพสามิตที่เกี่ยวกับการทำสุรา การนำสุราเข้ามาในราชอาณาจักร การใช้สุราทำสินค้า การขนสุรา การขายสุรา การทำและ ขายเชื้อสุรา รวมทั้ง กำหนดวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อควบคุม ป้องกันการรั่วไหลของภาษี ซึ่งผู้ที่จะดำเนินการ ตามที่กล่าวมาข้างต้นต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต ผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ



การขอใบอนุญาตสุรา การยื่นเรื่องขออนุญาตเกี่ยวกับสุราได้ที่ “ส่วนใบอนุญาต สำนักงานบริการการจัดเก็บภาษี ๑ กรมสรรพสามิต” หรือ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ หรือ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่ผู้ขออนุญาตมีภูมิลำเนา หรือสถานประกอบการ หรือโรงงานสุราตั้งอยู่

การจัดเก็บภาษีสุรา มีการจัดเก็บภาษีในอัตราทั้งตามมูลค่า หรือตามปริมาณ แล้วแต่อัตราใดคิดเป็นเงินสูงกว่า ก็เก็บภาษีสุราในอัตรานั้น ใบอนุญาตขายสุรามี ๗ ประเภท ได้แก่

(๑) ประเภทที่ ๑ สำหรับขายสุราทุกชนิด ขายครั้งหนึ่งตั้งแต่ ๑๐ ลิตรขึ้นไป

(๒) ประเภทที่ ๒ สำหรับขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ขายครั้งหนึ่งตั้งแต่ ๑๐ ลิตรขึ้นไป

(๓) ประเภทที่ ๓ สำหรับขายสุราทุกชนิด ขายครั้งหนึ่งต่ำกว่า ๑๐ ลิตร

(๔) ประเภทที่ ๔ สำหรับขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ขายครั้งหนึ่งต่ำกว่า ๑๐ ลิตร

(๕) ประเภทที่ ๕ สำหรับขายสุราทุกชนิด ขายครั้งหนึ่งต่ำกว่า ๑๐ ลิตร เพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน ๑๐ วัน

(๖) ประเภทที่ ๖ สำหรับขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ขายครั้งหนึ่งต่ำกว่า ๑๐ ลิตรเพื่อดื่ม ณ สถานที่ ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน ๑๐ วัน

(๗) ประเภทที่ ๗ สำหรับขายครั้งหนึ่งต่ำกว่า ๑๐ ลิตร เพื่อดื่มภายในสมาคมหรือสโมสร นอกนั้น ก็จะระบุผู้มีหน้าที่เสียภาษีสุรา ยาสูบ และไฟ ผู้ประกอบอุตสาหกรรม (ผู้ผลิต) ผู้นำเข้า

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา, ตอนที่ ๑๖ เล่มที่ ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๑ มีนาคม ๒๔๕๓. อ้างใน กรมสรรพสามิต, “กฎหมายสุรา”, กระทรวงการคลัง, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๕)

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล : พระปลัดดำรงค์ ฐมมธโร (นิมิตรวิเศษกุล)  
วัน เดือน ปี เกิด : วันเสาร์ที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๕  
สังกัดปัจจุบัน : วัดบางขุนเทียนกลาง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

### การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๘ : ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

### ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. ๒๕๔๓-ปัจจุบัน : ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบางขุนเทียนกลาง

